Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України
Міністерство фінансів України
Тернопільський національний економічний університет
Національний університет «Львівська політехніка»
Білоруський державний університет (Білорусь)
Інститут економіки Національної академії наук (Білорусь)
Палата аудиторів (Німеччина)
Школа економіки та менеджменту в публічному адмініструванні в Братиславі (Словаччина)
Університет ВСБ (Польща)
Artvin Coruh University (Туреччина)

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

«ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ: ПОДАТКИ, МИТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ІНСТИТУЦІЙНІ ЗМІНИ»

Збірник матеріалів

30 листопада 2018 року

Харків, ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018

Рекомендовано вченою радою фінансового факультету Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (протокол №4 від 15.11.2018 року)

Редакційна колегія збірника (оргкомітет конференції)

Пономаренко В.С. – д.е.н., професор, ректор Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця
Кизим М.О. – д.е.н., професор, директор НДЦ ІПР НАН України
Іванов Ю.Б. – д.е.н., професор, заступник директора НДЦ ІПР НАН України
Тищенко В.Ф. – д.е.н., завідувач кафедри митної справи та оподаткування ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Кірєєва О.С. – д.е.н., професор, завідувач кафедри оподаткування Білоруського державного університету (Білорусь)
Садовська Т.В. – к.е.н, доцент, завідувач відділу моніторингу соціально-економічного розвитку (Білорусь)
Десятнюк О.М. – д.е.н, професор, проректор з науково-педагогічної роботи (міжнародна діяльність та інноваційний розвиток) Тернопільського національного економічного університету
Проноза П.В. – д.е.н., професор, декан фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Серебрянський Д.М. – к.е.н., доцент, директор департаменту баз даних та верифікації виплат Міністерства фінансів України
Алєксєєв І.В. – д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів Національного університету «Львівська політехніка»
Кривицька Н.В. – перший заступник директора Департаменту з підвищення конкурентоспроможності регіону Харківської обласної державної адміністрації – начальник проектно-аналітичного управління
Станіслав Філіп – к.інж.н., перший віце-ректор школи економіки та менеджменту в публічному адмініструванні в Братиславі (Словаччина)
Dariusz Pawliszczy – PhD in Economics, Мер міста Громадка, (Польща).
Ральф Буссе – к.е.н., податковий консультант (Німеччина)
Щепанська-Вощина Катаржина – доктор наук, асоційований професор, проректор з питань освіти та співробітництва Університету ВСБ (Польща)

Зовнішньоекономічна діяльність: податки, митне регулювання та інституційні зміни: Збірник матеріалів конференції (30 листопада 2018 року). – Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, «Фінарт», 2018. – 241 с.

ISBN 978-617-7211-79-1

© Колектив авторів, 2018

© ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018

ЗМІСТ

Секція 1 **Проблеми та перспективи розвитку зовнішньоекономічної діяльності України**		
БУЛЄЄВ І.П., КОСИЦЬКИЙ К.В.	Механізм залучення іноземного капіталу для фінансування інвестиційних угод корпорацій України	5
БРЮХОВЕЦЬКА Н.Ю., БУЛЄЄВ І.П., БРЮХОВЕЦЬКИЙ Я.С.	Активізація зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання за рахунок впровадження механізмів цифровізації економіки	10
DARIUSZ PAWLISZCZY ОМЕЛЬЧЕНКО О. І.	Перспективи України в умовах розвитку ініціативи один пояс – один шлях	16
ЕНГІБАРЯН Л.Т.	Аналіз стану зовнішньоекономічної діяльності України у сучасних умовах	19
КРИВИЦЬКА Н.В.	Шляхами дорожньої карти стратегічного розвитку торгівлі. Регіональний аспект	24
НАУМЕНКОВА С.В.	Убезпечення від системних ризиків у контексті розвитку зовнішньоекономічної діяльності в Україні	32
ПОЛЯКОВА О.Ю., ЛЕВАНДА О.М.	Структура зовнішньої торгівлі України в умовах угоди про асоціацію з ЄС	36
СИСОЄНКО І.А., ЯКИМЕНКО В.Г.	Загальні засади деліктології в митній справі	41
ТИЩЕНКО В.Ф., ЩИГОЛЬ Ф.А., КРАСНАЯ А.	Зовнішньоекономічна діяльність України: проблеми та перспективи	44
ХВОСТІКОВ А.І.	Аналіз експорту продукції сільського господарства України	49
ШЛИКОВА В.О.	Особливості торгівлі доданою вартістю	53
Секція 2. **Проблеми та перспективи податкового регулювання зовнішньоекономічної діяльності**		
БІЛИК К.О.	Проблемні аспекти оподаткування ПДФО в Україні	57
БУДАКОВ О.В.	Вплив прямого оподаткування на соціальні процеси в Україні	63
БУССЕ Р.	Налогообложение трансграничной цифровой деятельности - подход в Евросоюзе	67
ГОМОН М.В.	Податкове стимулювання науково-технічного співробітництва в Україні	72
ЗАЧЕПИЛЕНКО А.Є. СКАЧКО А.О.	Справедливість та фіскальна достатність в оподаткуванні доходів фізичних осіб	76
КАЛЮЖНА Л.А.	Проблеми оподаткування в інтернет-торгівлі	81
КАРПОВА В.В.	Проблемні аспекти адміністрування податку на прибуток нерезидентів у сфері зовнішньоекономічної діяльності	85
КОВАЛЕНКО М.А.	Справляння податку на прибуток підприємств	90
ЛАПЧЕНКО О.О.	Шляхи розвитку податкового стимулювання малого підприємництва в Україні	94
ЛУК'ЯНЧИКОВА О.В.	Напрями вдосконалення оподаткування юридичних осіб в Україні	98
MANINA O.	Tax policy at the level of EU integration	104
МЯКІШЕВА	Рекомендації з удосконалення місцевого оподаткування	108
НАЙДЕНКО О.Є.	Вплив оподаткування на соціальні процеси в країні	114
ПРИХОДЬКО В.П.	Міжнародний досвід реформування податкових систем	119
ПРОЦЕНКО Н.В.	Податкове навантаження як критерій ефективності провадження податкової політики	122
РІЗНІЧЕНКО І.М	Непряме оподаткування в Україні та шляхи його удосконалення	126

СТАРІКОВ А.В.	Перспективи розвитку конкурентоспроможності міжнародних компаній на ринку України	129
СОТНІК І.	Особливості оподаткування податком на майно платників податків юридичних осіб	134
ТЕРЕХ А. А.	Обґрунтування інструментів податкового регулювання при реалізації митної політики держави	139
ТИХОМИРОВА Д.В. ЧЕРКАШИНА В.Г.	Митно-податкове регулювання ринку сільськогосподарської продукції	143
ШЕПЕЛЕНКО М.Е., КУРКІНА Д.О.	Вплив пільгового оподаткування на формування бюджету України	148
ФІЛІП В.	Організація податкового обліку ПДФО в Україні	153
Секція 3. Митно-тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності		
БІЛАНЮК О. М.	Управління тарифним регулюванням у контексті реалізації державної митної політики	157
GULTEKIN H., OSTAPENKO V.	Areas of improvement of customs regulation of export activity	161
ЄНІНА А.О.	Основи побудови митної справи України	165
КАНИГІН С.	Турецький досвід інтеграції до митного союзу Європейского союзу	169
МЕДОВ Є.	Інкотермс-2010: використання для регулювання ЗЕД	171
МЕЛЬНИК О.Г., АДАМІВ М.Є., ТОДОЩУК А.В.	Принципи реформування митної системи України в умовах європейської інтеграції	177
МОСКАЛЕНКО Н.О.	Митні моделі країн світу в цифрах	181
НАУМЕНКО Д.	Обґрунтування методів нетарифного регулювання ЗЕД з урахуванням вимог СОТ	186
РЄЗНІКОВА Є.С.	Діяльність митних органів з попередження контрабанди	191
ТКАЧИК Ф.П., ПОЗНАНСЬКИЙ В.В.	Застосування митних формальностей в Україні: практика та проблематика	196
Секція 4. Інституційне забезпечення фіскального регулювання зовнішньоекономічної діяльності		
БОЧАРНІКОВА І.С.	Організація контрольно-перевірочної роботи контролюючих органів	200
ІВАНОВ Ю .Б.	Податкове стимулювання енергоефективності: зовнішньоекономічний аспект	204
ІВАНОВА О.Ю.	Проблемні аспекти законодавчого забезпечення системи оподаткування	207
КІРЄЄВА О.Ф.	Институциональное обеспечение фискального регулирования внешнеэкономической деятельности	210
КОСТЯНА О. В.	Питання ефективності адміністрування митних платежів в Україні	213
ЛАВРОВА Є.С.	Дерегуляція економіки в контексті перспектив розвитку зовнішньоекономічної діяльності України	218
МАРШАЛОК Т.Я.	Фіскальні детермінанти антициклічного регулювання економік країн світу	222
ПРОТОКОВІЛО Ю. О.	Митний пост-аудит у системі митного контролю, наближення до європейських норм та стандартів	227
РЕВЕНКО О. В.	Податковий менеджмент та податкова конкуренція в контексті інституційного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності	232
СИСОЄНКО І.А., КАРЛЮКА Д.О.	Форми і методи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності	237

Секція 1
Проблеми та перспективи розвитку зовнішньоекономічної діяльності України

Булєєв Іван Петрович,
д.е.н., проф., головний науковий співробітник
відділу проблем економіки підприємств,
Інститут економіки промисловості
НАН України, м. Київ
Косицький Костянтин Васильович,
аспірант Інститут економіки промисловості
НАН України, м. Київ

МЕХАНІЗМ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ ДЛЯ ФІНАНСУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ УГОД КОРПОРАЦІЙ УКРАЇНИ

1. Сучасна ліберальна модель розвитку економіки, прийнята пріоритетною у реформуванні вітчизняної промисловості, базується на приватній власності, забезпеченні прибутковості виробництва, конкурентоспроможності суб'єктів господарювання та їх продукції, вільному русі капіталу і робочої сили. Все це опосередковано грошовими вимірами та джерелами. Для постсоціалістичних країн характерні занижена кількість коштів в економіці (МГ), використання в якості інвестиційних коштів не національної, а вільно конвертуємої валюти (ВКВ), низький інвестиційний клімат і т.п. Тому крупні інвестиційні проекти, які формують і реалізують корпорації національного рівня, потребують фінансування із залученням іноземного капіталу.

2. Як і раніш, основу промисловості України складають крупні інтегровані структури, корпорації, холдинги, союзи, великі підприємства. За даними Державної фіскальної служби України Метінвест, ДТЕК, НАЕК «Енергоатом», East One, Group DF у 2017 р. внесли до бюджету 45,8 млрд. грн.,

що складає 12,5 % сумарних внесків великих платників податків, 5 % загальних надходжень до бюджету країни [1; 2]. Виробничий потенціал крупних бізнес-структур характеризується достатньо низьким рівнем його використання. Але значна доля устаткування морально і фізично застаріла, працівники недостатньо кваліфіковані. Перехід до сучасних технологічних укладів (V-VI ТУ) потребує реалізацію комплексу робіт по модернізації, технічному переозброєнню, якісному перенавчанню кадрів. Реалізація таких завдань реалізується шляхом формування та впровадження крупних інвестиційних проектів, великих інвестиційних угод. Для цього необхідні значні капіталовкладення.

3. Формування крупних інвестиційних проектів, укладання інвестиційних угод Особливо це стосується великих інвестиційних угод, спрямованих на забезпечення модернізації виробництва. Великі інвестиційні угоди характеризуються високою вартістю, пов’язані із залученням значних обсягів позикових коштів, що може генерувати різни види ризиків в процесі реалізації, включаючи податкові ризики. Тому при обґрунтуванні рішень щодо укладання великих інвестиційних угод доцільно використання інструментів податкового планування та податкової оптимізації.

4. Під податковим плануванням розуміється діяльність, спрямована на оптимізацію податків, з метою отримання податкової економії, зниження рівня оподаткування при дотриманні норм законодавства. Рішення з податкового планування засновані на використанні особливостей податкового законодавства, системному підході, ефективності, зниженні податкових ризиків. Способи податкового планування включають: вибір облікової політики та податкового режиму, формування резервів та запобігання ризиків. Основним завданням податкового планування на підприємстві є попередній розрахунок варіантів сум податків за результатами загальної діяльності і по відношенню до конкретної угоді або проекту в залежності від різних правових форм її реалізації. Податковому плануванню, як складової економічного планування, притаманний комплексний характер: воно пов’язано практично зі всіма видами планування, яке використовується в управлінні фінансово-господарською

діяльністю. Податкове планування дає можливість: дотримуватися податкового законодавства шляхом точного розрахунку податків, зборів і платежів податкового характеру; обґрунтовано звести до мінімуму податкові зобов'язання; збільшити прибуток; розробити структуру взаємовигідних угод з постачальниками та замовниками; ефективно управляти грошовими потоками; уникати штрафних санкцій.

5. Великі інвестиційні угоди промисловими холдингами, зокрема ДТЕК та Метінвест, звичайно укладаються на предмет модернізації шахтного або металургійного обладнання. Практично 90% якого імпортується із закордону. Для фінансування інвестиційної угоди використовуються власні кошти, залучення кредиту вітчизняного банку, залучення кредиту закордонного банку, використання коштів експортно-кредитних агентств, що займаються підтримкою вітчизняного виробника. У зв’язку з дефіцитом власних коштів та високою вартістю кредитів вітчизняних банків, а також не зацікавленістю іноземних компаній у прямому співробітництві з українськими підприємствами, пов’язаними з політичними та економічними ризиками, у складі холдингу створюються іноземні компанії-нерезиденти, зареєстровані за кордоном (зокрема в Нідерландах, на Кіпрі, в Великобританії або Люксембурзі). Ці компанії володіють корпоративними правами виробничих підприємств, які входять до холдингу, що надає їм можливість укладати інвестиційні угоди з іноземними виробниками шахтного та металургійного обладнання під гарантію корпоративних прав. А для фінансування інвестиційної угоди залучаються підприємством-замовником обладнання, іноземною компанією-нерезидентом, іноземний банк (або експортно-кредитне агентство), підприємство-виконавець.

6. Механізм їх взаємодії щодо виконання інвестиційної угоди представлено схематично рис. 1.

7. Департамент податкового планування холдингу вирішує питання щодо податкової оптимізації інвестиційної угоди. Це пов’язано із вибором юрисдикції іноземної компанії – нерезидента, врахування наявності угод між Україною та країною, де зареєстрована компанія-нерезидент про запобігання

подвійного оподаткування та можливостей зниження ставки податку при сплаті відсотків по кредиту та безпосередньо розрахунків по кредиту.

Рис. 1. Схема розрахунків промислового холдингу по інвестиційній угоді з іноземним підприємством-виробником.

Зокрема, в Україні податок на репатріацію доходів при розподілі дивідендів, сплаті відсотків або роялті та з деяких інших видів доходів іноземних компаній-нерезидентів сплачується у розмірі 15%. Податок може бути значно зменшений або навіть усунений на основі понад 70 угод про уникнення подвійного оподаткування, стороною яких є Україна. Тому здійснюється вибір найвигіднішої з точки зору витрат сплати податків юрисдикції іноземної компанії-нерезидента, функціонуючої у складі холдингу. В результаті замість ставки 15% при сплаті відсотків компанією-нерезидентом, зареєстрованою в Нідерландах, на Кіпрі, в Великобританії або Люксембурзі, буде сплачено від 5 до 10% у відповідності до умов угод про уникнення подвійного оподаткування.

8. Таким чином, податкова складова великих інвестиційних угод промислового холдингу потребує дотримуватися наступного:

при обґрунтуванні інвестиційного проекту важливо коректно розподілити витрати: окремо до поточних витрат періоду та окремо до балансової вартості об'єкту. Чим більше видатків можливо обґрунтовано включити до податкових видатків поточного періоду, тим більше буде економія податку на прибуток, що у свою чергу забезпечить економію обігових коштів;

податкова оптимізація знижуючи обсяг податкових платежів забезпечує підвищенню фінансового результату діяльності компанії, що у свою чергу сприяє скороченню терміну окупності інвестиційного проекту;

залучення кредитів іноземних інвесторів або коштів експортно-кредитних агентств ускладнює структуру інвестиційної угоди за рахунок включення іноземної компанії-нерезидента, яка володіє корпоративними правами підприємств-учасників холдингу;

для стимулювання бізнесу до розвитку та модернізації виробництва доцільно при реалізації великих інвестиційних угод, що передбачають закупівлю обладнання за кордоном, встановлювати для інвестора відповідні податкові умови – пільги по сплаті ПДВ шляхом отримання розстрочки на термін амортизації об'єкту інвестування. Економія видатків на сплату податкових зобов'язань може бути використана на реалізацію додаткових інвестиційних угод, спрямованих на модернізацію та реконструкцію виробництва (закупівлю нового обладнання), що у свою чергу сприятиме підвищенню продуктивності праці, конкурентоздатності продукції, прибутковості діяльності, а також надходженню до бюджету сплачених податків: на прибуток, на додану вартість та на доходи фізичних осіб.

Література

1. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.sfs.gov.ua.

2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua.

Брюховецька Наталя Юхимівна,
д.е.н., проф.,завідуюча відділом
проблем економіки підприємств,
Інститут економіки промисловості НАН України, м. Київ
Булєєв Іван Петрович,
д.е.н., проф., головний науковий співробітник
відділу проблем економіки підприємств,
Інститут економіки промисловості НАН України, м. Київ
Брюховецький Ярослав Сергійович,
молодший науковий співробітник
відділу проблем економіки підприємств,
Інститут економіки промисловості НАН України, м. Київ

АКТИВІЗАЦІЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ЗА РАХУНОК ВПРОВАДЖЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Незважаючи на глибокі негативні трансформаційні процеси, промисловий потенціал України залишається достатнім для того, щоб активізувати експортно-імпортну діяльність та включитись до міжнародних технологічних ланцюгів створення доданої вартості. Розвиток широких можливостей інформаційних технологій сприяє активізації даних процесів. В даний час в науці і частково в практичній діяльності всіх або більшості суб'єктів господарювання приходить розуміння, що індустріальний капіталізм поступився першістю капіталізму фінансовому, а останній трансформується і змінюється під впливом процесів цифровізації. Це відбувається як на глобальному рівні, так і на макро- і мікрорівнях. Тобто, досить стабільну базу фінансового капіталізму підсилює цифрова економіка, одночасно створюючи йому додаткові проблеми і ризики. Цифрове суспільство, цифрову економіку провідні вчені західних країн пов'язують з третьою і четвертою індустріальною

революцією (ІР), називаючи в російському перекладі часто ІР технічною революцією (ТР), тобто в даний час ІР і ТР розглядаються як синоніми.

Відповідно до поглядів беззмінного президента Всесвітнього економічного форуму, що проводиться в Давосі, Клауса Шваба [1] та інших фахівців в галузі науково-технічного прогресу, вельми коротко можна відзначити, що Перша ІР (ТР) пов'язана з використанням парових машин (енергії пара) і провідною вона була в XVIII - на початку XX ст.

Друга ІР пов'язана з широким використанням електроенергії, електрики. Її початок - кінець XIX ст. - практично до кінця XX ст.

Третя ІР почалася в останні десятиліття XX ст. і характеризується широким впровадженням електроніки, комп'ютерів, інформаційних технологій (ІТ). Іноді ІІІ ТР (ІР) називають цифровою. Тут мають місце автоматизація виробництва та інших сфер економічної діяльності.

Четверта ТР (ІР) розгортається зараз. Вона забезпечує комплексну автоматизацію виробництва, роботизацію, широке і повсюдне використання інформаційно-комп'ютерних технологій і т. п. Це продовження, на думку деяких фахівців, «цифрової революції» третьої ІР, її новий етап. Головною особливістю даного етапу є початок витіснення людини машинами, роботами, ІКТ (інформаційно-комп'ютерні технології).

На думку професора К. Шваба (Швейцарія, президент ВЕФ у Давосі) якісна відмінність IV ІР (ТР) від ІІІ ІР (ТР) полягає в синергетичному ефекті, що виникає від злиття різних технологій: комп'ютерних, інформаційних, нанотехнологій, біотехнологій і т. п. Іншою гранню IV ІР (по К. Швабу та інших фахівців-соціологів і футурологів) може стати стирання кордонів між фізичними, цифровими (інформаційними) і біологічними (в тому числі людськими) світами. Наслідки (підсумкові) IV ТР (ІР) можуть бути як позитивними, так і негативними для людства. Уже зараз основним напрямком IV ІР є розвиток штучного інтелекту (ШІ), роботизація, автомобілі-автопілоти, тривимірний друк, нанотехнології, біотехнології, «розумні речі» і багато іншого.

У 2007 р. в Німеччині була створена музична група роботів-музикантів. У Китаї роботи можуть готувати журналістські замітки в ЗМІ, в Японії роботи створили мультфільм, в 2009 р. зареєстровано перший винахід роботів-вчених.

Згідно з даними, наведеними в доповіді [2] на ВЕФ у Давосі (2016 р.), за рахунок використання роботів буде створено близько 2 млн. робочих місць (РМ), але буде ліквідовано приблизно 7 млн. РМ, тобто близько 5 млн. чоловік (точніше - 4,7 млн.) можуть залишитися без роботи. Футуролог Дік Пельтьє (США) вважає, що до 2030 р. людство втратить в зв'язку з IV ТР (ІР) близько 50 млн. РМ, до 2040 р. - до 50% РМ займуть роботи.

Побоювання експертів в зв'язку з роботизацією і іншими напрямками IV ТР (ІР) можуть мати такі наслідки [3]:

соціальні - повсюдне впровадження роботів може призвести до витіснення людини зі сфери виробництва і інших секторів економіки, спочатку часткового, а потім і повного;

політичні - роботи можуть почати управляти людьми;

антропологічні - в результаті з'єднання робота і людини може з'явитися кіборг, відбудеться зникнення виду, іменованого homosapiens.

До роботів відносять технічні пристрої, що дозволяють замінити людину у виробництві і в інших сферах. Уже сьогодні роботизація поступово виходить за рамки матеріального виробництва, захоплює торгівлю, транспорт, сферу послуг, грошовий обіг та ін.

Словосполучення «цифрова економіка» (ЦЕ) в 1995 р. вперше використав професор Массачусетського університету (США) Ніколас Негрпонте. У найзагальнішому вигляді ЦЕ може бути визначена як частина різноманітних економічних відносин, яка не обмежується тільки інтернетом, мобільним зв'язком, інформаційно-комп'ютерними технологіями (ІКТ) та ін. Сучасні ІКТ «зпрямляють» зв'язки між компаніями, банками, урядом і населенням, між державами, організаціями і т. д. Вони «прибирають» довгі ланцюжки посередників, прискорюють проведення різноманітних угод і операцій (купівлі-

продажу, кредиту, оренди, сплати податків, штрафів, проведення інших платежів і розрахунків).

Головні елементи ЦЕ: електронна комерція; електронний банкінг; електронні платежі; інтернет-реклама; інтернет-ігри та ін. Вони можуть перетинатися і поєднуватися.

Всесвітній банк (ВБ) в 2011 р. оцінював середню питому вагу ЦЕ в ВВП в середньому по країнах ОЕСР на рівні 6% (Доповідь СБ «Цифрові дивіденди»). Однак надійні методи оцінки ЦЕ у світовій науці і практиці все ще відсутні. За даними СБ в економічно розвинених країнах внесок ІКТ (основи ЦЕ) за наявними методиками вкрай невеликий, і в 1995 - 1999 рр. внесок всієї ЦЕ в економічне зростання розвинених країн оцінений в еквіваленті 3% ВВП, в 2005 - 2009 рр. - 1%, в 2010 - 2014 рр. - 1,8%. Ефект в основному реалізується в корпораціях (ТНК), підприємствах сфери матеріального виробництва, що часто не враховується. Але реально приблизно 20% зростання капіталізації ВВП в ці роки було досягнуте за 1995 - 2014 рр. у споживачів ЦЕ. Внесок ЦЕ в ВВП США за даними СБ склав в цей період 7%.

Поняття ЦЕ різними авторами визначається по-різному. Деякий аналіз даної важливої категорії призводить В. Катасонов [4, с. 34 - 36]. У самому вузькому сенсі під цифровою економікою (ЦЕ) розуміється та частина економіки, яка зайнята розробкою і виробництвом інформаційно-комп'ютерних технологій (ІКТ). Сьогодні це велика частина того, що прийнято називати «хайтек» - компанії високих технологій. Саме до ІКТ відноситься розробка і тиражування комп'ютерної техніки (як «заліза», так і програмного забезпечення), мобільного зв'язку, інтернету, інших засобів комунікації.

У більш широкому сенсі ЦЕ включає в себе також користувачів ІКТ. Це банки, торгові компанії, страхові товариства, промислові, сільськогосподарські та інші виробничі фірми. «Оцифровані» зв'язки між учасниками ринків виступають в формі електронної комерції, електронного банкінгу, електронних розрахунків, інтернет-реклами, інтернет-страхування, інтернет консалтингу, інтернет-ігор і т. п.

У ще більш широкому сенсі ЦЕ включає (крім усього раніше перерахованого) також внутрішнє фірмове виробництво, яке забезпечує ІКТ: оснащення виробництва верстатами з програмним забезпеченням (ПО), а також впровадження комп'ютерів для вдосконалення управління різними ділянками виробництва (корпоративне управління), робототехніку, безлюдні ланки виробництва і їх управління.

У максимально широкому сенсі ЦЕ включає в себе також «оцифроване» державне управління («надання послуг» державою в галузі охорони здоров'я, освіти, культури. В основному на платній основі). Ставлення «держава - громадянин» втягується в товарно-грошові відносини з активним використанням ІКТ.

Є підстави стверджувати, що роботизація, ІКТ та інші елементи ЦЕ є якісно новим етапом розвитку окремих напрямків III і IV ІР (ТР), механізації важкої фізичної праці доведеної до комплексної автоматизації, роботизації, синтезу всіх елементів ТР (ІР), які швидко розвиваються, технологічних укладів (ТУ). Найбільш революційні тут III і IV ТР (ІР), V - VI ТУ. Почавшись в сфері матеріального виробництва, автоматизація, роботизація, ІКТ більш рельєфно виявляють себе в останні десятиліття в сфері послуг, грошового обігу, фінансів, управління. Почалася нова фаза «оцифровки» на макро- і мікрорівнях. На макрорівні - це створення і організація роботи «електронних» урядів, глобальних фінансових інститутів і структур. Швидкими темпами розвиваються відносини на мікрорівні на основі ІКТ шляхом істотного перетворення і розширення відносин: між банками і клієнтами - «цифровий банкінг»; онлайн-банкінг, інтернет-банкінг; віртуальний, дистанційний, віддалений, мобільний банкінг; вибудовування прямих грошових відносин між фізичними особами в обхід офіційних банківських і фінансових систем (криптовалюта); широке застосування пластикових карт і безготівкових розрахунків; відкритість, прозорість схем комерційної діяльності, руху грошових і матеріальних засобів; формування довгих технологічних,

транспортних і фінансових ланцюжків без посередників, що спрощує логістику і знижує трансакційні витрати та ін.

У зв'язку з вище викладеним повинні бути внесені зміни в інвестиційну діяльність як на макро-, так і на мікрорівнях. За рахунок скорочення інвестицій в низькі ТУ слід багаторазово збільшити інвестиції в цифрові технології, логістику, оптимізувати трансакційні витрати, державно-суспільне партнерство і т. ін. Дивіденди, що формуються в результаті цього, дозволяють забезпечити зростання продуктивності праці, широку участь працівників в управлінні, прозорість управління виробничо-господарською діяльністю суб'єктів ринкових відносин, вирішити ряд соціальних питань на мікрорівні. При цьому слід не випускати з виду не тільки позитиви, а й ризики, негативні моменти, властиві ЦЕ (зростання безробіття, необхідність довічної перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників, соціально-психологічні перевантаження і т. д.)

Необхідно, виходячи з наявного практичного досвіду і сучасних наукових напрацювань підготувати обґрунтовані методичні матеріали і документи, що дозволяють дати об'єктивну оцінку цифровізації всіх процесів економіки та включення з її допомогою у міжнародні ланцюги створення вартості.

Література

1. Шваб Клаус. Четвёртая промышленная революция. Пер. с англ. - М.: Эксмо. 2016.

2. [Електронний ресурс]. - http:// unetad. org / enpages / newsdetales. aspx. original vorsionio = 1369.

3. КатасоновВ, Ю. Цифровые финансы. Криптовалюта и электронная экономика. Свобода или концлагерь? - М.: Книжный мир. 2017. - 320 с.

4. Катасонов В.Ю. Капитализм. История и идеология «денежной цивилизации» [Электронный ресурс] / В. Ю. Катасонов; научн. ред. О. А. Платонов. Изд. 4-е, дополненное. – М.: Институт русской цивилизации, 2015. – 1120 с.

Даріуш Павлішчи (Dariusz Pawliszczy)
PhD, мер міста Громадка (Польща),
Омельченко Оксана Ігорівна
к.е.н., доцент кафедри
митної справи та оподаткування
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця

ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНІЦІАТИВИ "ОДИН ПОЯС – ОДИН ШЛЯХ"

Ініціатива «Один пояс – один шлях» – це стратегія глобального розвитку Китаю з іншими країнами й один із перспективних проектів 21 ст., яка була запропонована у 2013 р. задля об'єдання «Нового економічного Шовкового шляху» та «Морського шовкового шляху XXI століття», спрямована на поліпшення існуючих та створення нових торговельних шляхів і економічних коридорів між майже шістдесятьма країнами Центральної Азії, Європи та Африки. Один із торговельних напрямків пролягатиме в Європу: Китай – Центральна Азія – Росія – Європа (до Балтійського моря) [1].

Реалізація даного проекту призведе до ряду змін у світових економічних відносинах. Так, в умовах прискореного процесу глобалізації транзитний потенціал «контактної зони» – країн центральноазіатського регіону та Кавказу – може реалізуватися максимально оперативно завдяки інтеграції в єдиний ринок, що охоплює за близько 65% населення світу, 75% енергетичних ресурсів і 40% світового ВВП. У цій ситуації місце країн центральноазіатського регіону визначається не тільки дивідендами країн-транзитерів і багаторазовим зростанням робочих місць в сфері будівництва та обслуговування магістралей і їх інфраструктури. Для модернізації дорожньо-транспортної інфраструктури в регіон будуть спрямовані значні інвестиції. Також масштабна модернізація буде необхідна всім галузям і сферам національних економік країн регіону, збільшення робочих місць стане потужним фактором розгортання трудової міграції ззовні всередину регіону і прискорить всередині регіональну економічну інтеграцію цих країн.

Що до ролі Китаю на ринку, то можна стверджувати, що його товари

стануть більш конкурентоспроможними, оскільки формування ціни відбувається під впливом багатьох факторів і логістичного фактору зокрема, то за ціновим фактором продукти і товари європейського виробництва будуть поступатися товарам із Китаю за ціною. Щорічно Китай експортує до Європи товарів на 600-800 млрд дол., з яких понад 90% припадають на країни Західної Європи [2]. Ці товари доправляються до Європи здебільшого морем, при цьому строк транспортування становить 36 – 40 днів. Значний строк перевезень призводить до значних транспортних і фінансових витрат і негативно впивають на конкурентоспроможність китайських товарів, тому розвиток проекту дозволить збільшити перевезення суходолом і скоротити витрати. До того ж проект покликаний збільшити обсяг зовнішньої торгівлі Китаю і вирішити проблему перевиробництва всередині країни.

Протягом останніх років спостерігається активізація торговельно-економічної співпраці Китаю та України. Ініціатива «Один пояс, один шлях» надала Україні нову модель розвитку й платформу співробітництва. Україна одразу визнавалася однією з понад 60 країн світу, які Китай розглядав, як потенційних учасників ініціативи. В контексті проекту першим кроком для України став запуск демонстраційного потяга в черні 2015 р. з порту «Черноморськ» Одеської області до пункту призначення станція Достик Казахської дороги на кордоні в КНР.

На сьогодні Китай – один із головних торговельних партнерів України. Загальний товарообіг за перші 4 місяці 2018 року становив 2,6 млрд дол. Частка українського імпорту в торговельному балансі КНР – лише 0,08%, то для України це – понад 12%. Україна експортує до цієї держави переважно сировину – кукурудзу та руди. Натомість імпорт з КНР – це високо- та середньо технологічні товари: мобільні телефони та пристрої, діоди та комп’ютери.

За 10 років китайські компаній придбали українських компаній на суму 7,5 млрд дол. Китайські інвестори придбали підприємства енергетичного сектора (180 млн дол.) та уклали контракт у транспортному секторі (100 млн дол.). На завершальній стадії – дві угоди у фінансовому та банківському секторах, купівля Українського банку реконструкції та розвитку та 25% акцій української фондової біржі ПФТС [3].

Україна та Китай перейшли на рівень стратегічних відносин,

формалізувавши це рішення у двосторонніх договорах, у грудні 2017 року українська та китайська сторони підписали план дій у межах «Економічного поясу Шовкового шлях» та «Морського Шовкового шляху у XXI ст.». Ці документи окреслили місце України у глобальній ініціативі Китаю [4].

Перспективними проектами для китайських компаній в Україні є:

будівництво бетонних магістралей на півдні України (це майже 10 000 км бетонних доріг при необхідному обсязі інвестицій 8 – 10 млрд дол. і перспективному надходженні до ВВП 20 млрд дол.);

будівництво 2-3 авіаційних CARGO-терміналів (ідеальна інфраструктура для грузових терміналів можлива в аеропорту, що стоїть на перетині автотрас і має підведену залізничну гілку. Обсяг інвестицій для 2-3 таких терміналів – до 750 млн дол. Макроекономічний ефект за 10 років – приріст ВВП до 5 млрд дол.);

будівництво євроколії від Чорного моря до Польщі (обсяг інвестицій – від 3 до 5 млрд дол. Потенційний ефект для ВВП за 10 років – 15-20 млрд. дол.).

Тож, відносини стратегічного партнерства з Китаєм в сучасних геополітичних умовах є важливим зовнішнім резервом для забезпечення нагальних потреб України.

Література

1. Гончарук А. З. Актуальні питання українсько-китайського стратегічного партнерства / А. З. Гончарук // Україна-Китай. – 2017. – 3(9). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sinologist.com.ua/goncharuk-z-aktualni-pytannya-ukrayinsko-kytajskogo-strategichnogo-partnerstva/

2. Україна та новий Шовковий шлях: чи візьме Київ участь у «проекті сторіччя» (Назва з екрану) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.eurointegration.com.ua/articles/2015/06/2/7034385/

3. Новий Шовковий шлях: як китайський проект може дати Україні десятки мільярдів інвестицій (Назва з екрану) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.eurointegration.com.ua/experts/2018/07/2/7083688/

4. Проект «Один пояс – один шлях» приєднує Україну до глобальних тенденцій (Назва з екрану) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.prostir.ua/?news=proekt-odyn-poyas-odyn-shlyah-pryjednuje-ukrajinu-do-hlobalnyh-tendentsij

Єнгібарян Ліана Тігранівна,
студентка 1 року навчання
фінансового факультету,
освітнього ступеня «Магістр»,
спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»
кафедри митної справи та оподаткування
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця

АНАЛІЗ СТАНУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

У сучасних умовах інтернаціоналізації та глобалізації велике значення має розвиток зовнішньоекономічної діяльності країни, яка представляє собою форму господарської діяльності, що пов’язана з технологією виробництва і науково-технічною діяльністю, а також з експортно-імпортними операціями.

Під зовнішньоекономічною діяльністю зазвичай розуміють сукупність методів і форм торгово-економічного, науково-технічного співробітництва, а також кредитних та валютно-фінансових відносин даної країни з іноземними державами з метою ефективного використання переваг міжнародного поділу праці [3]. Зовнішньоекономічна діяльність країни грає важливу роль у вирішенні низки питань щодо стабільного функціонування економіки та зменшення можливості появи кризи. Цей елемент економічної діяльності країни відповідає за забезпечення країни необхідними ресурсами, технологіями та новітнім обладнанням, яке необхідне для виробництва товарів, орієнтованих на експорт.

Стан зовнішньоекономічного сектору країни можна охарактеризувати сукупністю економічних показників, таким чином, в роботі розглянуті абсолютні та структурні показники. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності та

динаміку стану України за основними показниками представлено у вигляді гістограми (рис. 1).

На основі даних Державного комітету статистики України за 2014-2017 років: найбільший обсяг товарного експорту спостерігається у 2014 році і складає 53901689,1 тис. дол. США, а найменший обсяг товарного експорту спостерігається у 2016 році і складає 36361711,2 тис. дол. США. За перше півріччя 2018 року товарний експорт склав 23260573,6 тис. дол. США, що на 12,7% більше, ніж за перше півріччя 2017 року. Найбільший обсяг товарного імпорту спостерігається у 2014 році і складає 54428716,9 тис. дол. США, а найменший – у 2015 році 37516443 тис. дол. США. За перше півріччя 2018 року товарний імпорт склав 25918200,2 тис. дол. США, що на 14,5% більше, ніж за перше півріччя 2017 року (рис. 2) [1].

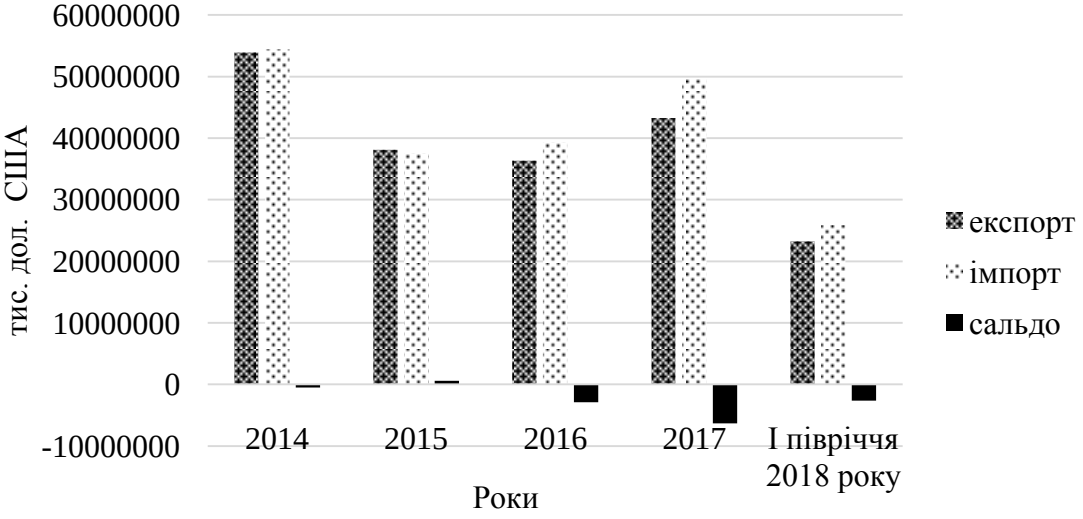

Рис. 1. Динаміка змін товарного експорту та імпорту України за 2014 – 2017 рр.

Аналізуючи дану гістограму також можна зазначити, що у період 2014-2017 рр. імпортні операції в Україну хронічно випереджає експортні, отже з цього і випливає те, що сальдо має від'ємне значення, це є негативною тенденцією, так як надмірний імпорт сприятиме наводненню ринку імпортними товарами, утиску інтересів вітчизняного виробника. Це пов'язано з тим, що в країні нестабільна економічна та політична ситуація.

Починаючи з 2016 року частка імпорту в загальному обсязі експортно-імпортних операцій товарами переважає над обсягом експорту. Найбільша

частка експорту в загальному обсязі спостерігається у 2015 році і становить 50,40%. Найбільша частка імпорту спостерігається у 2017 році і становить 53,38% від загального обсягу. За перше півріччя 2018 року частка експорту збільшилась на 0,68% у порівнянні з 2017 роком, що свідчить про позитивну тенденцію розвитку експортного потенціалу країни (табл. 1) [1].

Таблиця 1

Структурні зміни товарного експорту та імпорту за 2014-2017 роки, %

Роки	Експорт	Імпорт
2014	49,76	50,24
2015	50,40	49,60
2016	48,09	51,91
2017	46,62	53,38
І півріччя 2018 року	47,30	52,70

Найбільший обсяг інвестицій з України спостерігається у 2014 році і складає 6702,9 млн. дол. США. Найменший обсяг інвестицій з України спостерігається у 2010 році і складає 5760,5 млн. дол. США. Починаючи з 2015 року темпи зростання прямих інвестицій має позитивну тенденцію, що обумовлює більш стабільний розвиток економіки країни (рис. 3) [1]. За перше півріччя 2018 року прямі інвестиції в Україну склали 39950 млн. дол. США, а з України 6562,2 млн. дол. США, що на 83,6% менше ніж обсяг прямих інвестицій в Україну [2].

Рис. 2. Темпи зросту прямих інвестицій в Україну та з України за період 2014 - 2017 років

Незважаючи на те, що на сучасному етапі відбуваються позитивні зміни як у зовнішньоекономічній діяльності, так і в національній економіці країни в цілому, існує достатня кількість проблем. Головні чинники, що негативно впливають на розвиток економіки України наведені у табл. 2 [5].

Таблиця 2

Негативні чинники впливу на розвиток зовнішньоекономічної діяльності України

Группа чинників	Чинники
1. Політичні	• нестабільна політична ситуація в Україні; • високий рівень корупції й недовіри до держави як гаранта виконання угод та контрактів.
2. Організаційно-управлінські	• недосконаліть і нестабільність законодавчої бази; • постійне коригування та оновлення податкового законодавства; • громіздка процедура збирання документів і реєстрації суб'єктів ЗЕД; • низька якість інфраструктурного забезпечення ЗЕД; • неефективність системи менеджменту ЗЕД
3. Виробничі	• велике технологічне відставання від розвинутих країн світу; • низький рівень якості товарів; • висока матеріаломісткість продукції
4. Фінансові	• високий рівень інфляції; • низька рентабельність виробництва
5. Трудові	• несприятлива демографічна ситуація в країні; • нестача кваліфікованого персоналу; • низька продуктивність праці

Завдяки впливу вищезазначених чинників, у зовнішньоекономічній діяльності України є безліч проблем, які потребують вирішення, а саме:

1. Недосконаліть законодавчої бази, щодо діяльності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, яка ускладнює процедуру зібрання документів та реєстрації [4].

2. Недостатній рівень розвитку транспортної та ринкової інфраструктури, а також регулювання оподаткування та митних процедур.

3. Невідповідність вітчизняної продукції світовим стандартам, що є причиною низького попиту на товари вітчизняних підприємств [7].

Для вирішення вищезазначених проблем необхідно:

1. Узгодження відповідної нормативно-правової бази, яка б спрощувала діяльність підприємств, які орієнтовані на зовнішні ринки.

2. Підвищення вартості ввезення імпортної продукції, яка має вітчизняні аналоги, на територію нашої держави.

3. Перейти від сировинних товарів до виробництва товарів з повним виробничим циклом.

4. Гарантувати безпеку та державний захист українських експортерів товарів та послуг.

5. Провести підготовку спеціалістів у сфері маркетингу та менеджменту для вдалої роботи, як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках [6].

Література

1. Державна служба статистики. URL-адреса: http://www.ukrstat.gov.ua.

2. Жеваго А. В. (2007), «Інтернаціоналізація і конкурентоспроможність української економіки України», КНЕУ, Київ.

3. Козак Ю. Г. (2014), Міжнародна економіка : навч. посібник., Київ.

4. Коломацька С.П. Зовнішньоекономічна діяльність в Україні: правове регулювання та гарантії здійснення. - К.: ВД "Професіонал", 2004.

5. Леоненко П.М., Черепніна О.І. Зовнішньоекономічна діяльність України: сучасні тенденції / П.М. Леоненко, О.І. Черепніна // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – №2. – С. 75-84.

6. Мазаракі А. Сучасні тенденції та чинники розвитку зовнішньої торгівлі України / А. Мазаракі, Т. Мельник // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2011. – № 2. – с. 299-308

7. Щербак В. Г., Лозенко А. П. Проблеми проникнення вітчизняних підприємств на зовнішні ринки // Фінанси України. – 2009 – С. 34-37.

Науковий керівник:
к.е.н., доцент О. Є. Найденко

УДК 351.713:330.131.7

Кривицька Надія Володимирівна,
директор Департаменту з підвищення конкурентоспроможності регіону Харківської обласної державної адміністрації – начальник проектно-аналітичного управління, аспірант кафедри політології та філософії ХарРІ НАДУ, м. Харків

Шляхами дорожньої карти стратегічного розвитку торгівлі. Регіональний вимір

Згідно даних Державної служби статистики України, майже половина валового внутрішнього продукту України (49,3% та 47,9% станом на 2016 та 2017 роки відповідно) формується за рахунок експорту. Внаслідок суттєвих політичних та економічних змін, що відбувалися в Україні протягом 2014-2017 років, зокрема часткової або повної втрати традиційних ринків, наявної залежності економіки країни від зовнішнього ринку енергетичних ресурсів, сировинного характеру експорту, низьку додану вартість товарів і послуг, що експортуються, відсталу технологічну базу підприємств, низькі обсяги виробництва наукомісткої інноваційної продукції, загальні обсяги експорту товарів залишалися невисокими. Зокрема загальні обсяги експорту у 2015 році становили 38127,1 млн. дол.. США, 36361,7 млн. дол.. США та 43264,7 млн. дол.. США у 2016 та 2017 роках відповідно.[5]

Протягом 2015-2018 років Президентом України, Кабінетом Міністрів України, центральними органами виконавчої влади прийнято низку стратегічних рішень, спрямованих на вирішення вказаних проблемних питань. Зокрема у Стратегії сталого розвитку “Україна - 2020” серед програм розвитку держави зазначено «Програму розвитку українського експорту». Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року та план заходів до неї містять значний перелік заходів, спрямованих на стимулювання та підтримку розвитку експортної діяльності, стимулювання інноваційної діяльності

Також на виконання Стратегії сталого розвитку “Україна - 2020”, з метою успішного виходу на світові ринки, переходу до експорту наукомісткої інноваційної продукції та задля створення умов, що стимулюють торгівлю та інновації для диверсифікації експорту, Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 р. № 1017-р схвалено Експортну стратегію України («дорожню карту» стратегічного розвитку торгівлі) на 2017-2021 роки та план завдань і заходів з її реалізації [2].

Серед завдань та заходів з реалізації експортної стратегії значна кількість необхідних дій та рішень має бути прийнята на центральному рівні, однак впровадження заходів що здатні підвищити конкурентоспроможність малих та середніх підприємств, удосконалити навички і компетенції необхідні для участі в міжнародній торгівлі може бути реалізована й на місцевому рівні.

Департаментом з підвищення конкурентоспроможності регіону Харківської обласної державної адміністрації у партнерстві із Харківським національним економічним університетом ім. С. Кузнеця, Головним управлінням статистики у Харківській області, Харківською торгово-промисловою палатою, Головним управлінням ДФС у Харківській області, Харківською митницею ДФС України у лютому 2017 року ініційовано проект «Абетка експортера», що є одним з інструментів реалізації дорожньої карти стратегічного розвитку торгівлі на регіональному рівні.

Також протягом 2018 року Департаментом спільно із громадською спілкою Харківський університетський консорціум та Харківським Національним Університетом ім.. В.Н.Каразіна проведені низки інформаційних заходів програм Європейської Комісії, доступ до яких має Україна та спрямованих на розвиток креативного та інноваційного секторів.

Аналізу тенденцій розвитку експортної сфери України, визначенню ролі та напрямків розвитку державної підтримки експортної діяльності, аналізу елементів Експортної стратегії України, розробленої Міністерством економічного розвитку і торгівлі присвячені дослідження Кібік О.М., Котлубай В.О., Хайминової Ю.В.

Авторський колектив Інституту економічних досліджень та політичних консультацій (ІЕД) за підтримки Western NIS Enterprise Fund таУряду Сполучених Штатів Америки розробив Білу книгу «Як реалізувати експортний потенціал України за умов глобалізації Пропозиції щодо політики сприяння розвитку українського експорту», що містить експертне бачення проблем, які має вирішити Уряд,стратегічні підходи до їх розв'язання та визначення переліку перспективних питань, на які треба шукати відповіді в майбутньому.

ні», «Політика сприяння експорту: виклики для України», «Перешкоди для розвитку експорту МСП в Україні: аналітична оцінка», «Зайві бар'єри для експорту послуг», «Вихід на європейський та світові ринки: міфи і реалії» та інші.

Ряд методичних рекомендацій для експортерів підготовлена в рамках проектів міжнародної технічної допомоги: Програми Розвитку ООН в Україні та Уряду Японії в рамках проекту «Створення умов для розвитку експортного потенціалу підприємств МСБ Донецької області», Канадсько-українського проекту з підтримки торгівлі та інвестицій ("Проект CUTIS"), Ради з питань експорту продовольства (UFEB) та ФАО/ЄБРР «Україна: розвиток потенціалу асоціацій агробізнесу в розширенні експортних ринків» та інших.

Метою дослідження є вивчення практичних результатів впровадження заходів, спрямованих на стимулювання експортної діяльності підприємств малого та середнього бізнесу на регіональному рівні.

Проект «Абетка експортера» ініційовано на тлі потреби у активізації експортної діяльності малих та середніх підприємств регіону, запитів представників малих та середніх підприємств щодо інформації щодо:

правових аспектів експорту;

особливостей ринків країн, які визначені експортною стратегією України як пріоритетні;

просування товарів на іноземних ринках;

правил оформлення вантажів, які перетинають митну територію України у 2017-2020 роках;

особливостей застосування ставок вивізного (експортного) мита;

процедур отримання сертифікату якості на товар, сертифікату походження товару та ін.

тарифних і нетарифних методів регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Цільовою аудиторією проекту є представники підприємств малого та середнього бізнесу Харківської області, менеджери відділів збуту середній підприємств, суб'єкти підприємницької діяльності – фізичні особи підприємці, що зацікавлені в активізації присутності власної продукції на зовнішніх ринках.

Проект має декілька фаз, окремо у передпроектній та постпроектній фазах проводилось анкетування цільової аудиторії, що передбачало окрім визначення запитуваної тематики інформаційних заходів, визначення ступеню готовності підприємств – учасників анкетування до експортної діяльності.

Зокрема, за результатами анкетування визначено, що 62,9% респондентів не мали попереднього досвіду зовнішньоекономічної діяльності, 44,1% респондентів на мали на підприємствах стратегій та планів виходу на іноземні ринки, тільки 23,5% респондентів знали "правила гри" на іноземних ринках (імпортні мита, стандарти, терміни, сертифікати та інші специфічні особливості), які застосовуються до продукції, яку виробляє їхні підприємства, 44,1% не знають конкурентів власних підприємств на іноземних ринках, 58,8% респондентів не мають маркетингової стратегії на зовнішньому ринку (включно з каналами поширення інформації, участю у виставково-ярмаркових заходах, налагодженням комунікації із імовірними партнерами тощо), 55,9% - принципів ціноутворення на обраному ринку.

Таким чином були визначені наступні компоненти та заходи проекту. У т.ч. на офіційному сайті Департаменту було зібрано «Бібліотеку експортера», що містить посилання на методичні та практичні публікації з експортної

діяльності. Зазначені матеріали поширювались серед цільової аудиторії також через електронні інструменти комунікації (електронні поштові розсилки, додаткові публікації на офіційних сайтах та у соціальних мережах).

З урахуванням даних спостережень ділової активності були визначені календарні плани інформаційних та практичних семінарів. Зокрема протягом року (за виключенням січня, липня, серпня) проведені семінари:

«З чого починається Експорт?»;

«Підготовка товару до експорту» ;

«Пошук ділових партнерів» ;

«Правові підстави перетину товарів через митний кордон України» ;

«Логістика: практичні поради експортеру» ;

«Жіноче підприємництво: вихід на зовнішні ринки» (спільно з Канадсько-українським проектом CUTIS, Export Promotion Office платформа She exports) ;

«#Beintegrated: від Експортної стратегії України – до експортної стратегії підприємства» ;

майстер-клас Trade Helpdesk в рамках KUZNETS BUSINESS DAY;

«Співпраця з Німеччиною. Міфи і реальність» (спільно із програмою GIZ «Fit for Partnership with Germany») ;

«Регіональна Конвенція Пан-Євро-Мед: нові можливості для експортерів Харківщини» ;

«Інтернаціоналізація бізнесу. Експортуємо до Республіки Польща».

Спікерами семінарів та майстер класів виступали запрошені викладачі Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця фахівці торгівельно-промислової палати, Державної фіскальної служби, практики-співробітники відділів ЗЕД підприємств-експортерів регіону, фахівці проектів міжнародної технічної допомоги.

Наступний компонент реалізації проекту включає розробку та поширення через електронні інструменти комунікації аналітичних довідок стосовно даних експорту товарів з регіону до країн, які перебувають у фокусі розвитку експорту відповідно до Експортної стратегії України (Республіка Польща,

Китайська Народна Республіка, Турецька Республіка, Канада, Федеративна Республіка Польща, Японія, Арабська Республіка Єгипет, Грузія, Республіка Бангладеш, Держава Ізраїль, Республіка Молдова, Республіка Білорусь). Також, окрім аналітичних даних серед представників цільової аудиторії поширювалися дані щодо огляду ринків країн –партнерів, секторальні огляди ринків розроблені Офісом з просування експорту – консультативно-дорадчім органом Мінеконмрозвитку.

Також в рамках проекту, за даними МЗС, Посольств України публікується та поширюється дайджест «Виставково-ярмаркові заходи в країнах – торговельних партнерах України»

За результатами реалізації проекту, протягом 2017-2018 років у інформаційних заходах прийняли участь 351 особа, з них 19,7% є постійними учасниками, які відвідали три і більше заходів. Спікерами виступали 43 особи, презентовано 56 матеріалів.

Окрім семінарів, майстер класів та практичних занять, Департаментом протягом 2018 року, спільно із партнерами, а також представниками Національних юро та Національних офісів презентовані у форматі інформаційних днів флагманські програми Європейської Комісії, що мають на меті розвиток та підтримку креативних та інноваційних індустрій: «Креативна Європа», «HORIZON 2020».

За даними Головного управління статистики в Харківській області експорт товарів за січень-липень 2018 року становив 706,5 млн.дол. США. Порівняно із січнем–липнем 2017 роком експорт збільшився на 5,2%, або на 34,8 млн.дол.США.

Європейський Союз залишається найбільшим торговельним партнером України із часткою у 42,1% від загальної структури. Експорт товарів до країн Європейського Союзу зріс на 18,7% у порівнянні з 7 місяцями 2017 року і становив близько – 11,3 млрд.дол.США. Окрім Європейського Союзу, Україна найбільше продавала своїх товарів за перші 7 місяців 2018 року Туреччині (5,8%), Індії (5,2%), Китаю (4,2%), Єгипту (4,1%).

Експорт товарів Харківської області до країн Європейського Союзу становив 169,0 млн.дол. та збільшився порівняно з січнем–липнем 2017 року на 27,7%. Основу товарної структури експорту в Харківській області продовжують складати:

машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання – 24,4%;

готові харчові продукти – 23,6%;

продукти рослинного походження – 12,3%.

Впровадження заходів Експортної стратегії України («дорожної карти» стратегічного розвитку торгівлі) є комплексним завданням, що виконується як на центральному, так і на регіональному рівнях. Позитивні статистичні дані щодо збільшення загального обсягів експорту товарів (як на національному так і на регіональному рівнях) можуть свідчити про ефективність доданих зусиль.

Однак масштабні зрушення в напрямку розвитку експорту товарів, підвищення конкурентоспроможності продукції підприємств потребують більш глибинних та комплексних змін. Зокрема розширення доступу до фінансування та залучення інвестицій, впровадження нових технологій виробництва, підвищення енергоефективності технологічних процесів на виробництві. Зазначені питання можуть бути предметом майбутніх досліджень та практичних дій на різних рівнях у різних секторах економіки країни.

Література

1. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF/paran11#n11

2. Експортна стратегія України (Дорожня карта стратегічного розвитку торгівлі 2017-2021) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=e6ab10fa-0ad9-4fe4-b8be-32f570693b64&title=EksportnaStrategiiaUkraini-DorozhniaKartaStrategichnogoRozvitkuTorgivli2017-2021.

3. Програми регіонального розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2017/04/Programi-

regionalnogo-rozvitku_do-postanovi-KMU_821.pdf

4. Соціально-економічний розвиток України за січень–квітень 2018 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/infografika/2018/soes/ukr/sed/ser_04_2018.pdf

5. Україна – 2017. Статистичний збірник. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/

6. Стратегія сталого розвитку "Україна - 2020" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015

7. Абетка експортера – 2017. Департамент з підвищення конкурентоспроможності регіону ХОДА [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.compet.kh.gov.ua/ukr/eksporteram/abetka-eksportera

8. Абетка експортера – 2018. Департамент з підвищення конкурентоспроможності регіону ХОДА [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.compet.kh.gov.ua/ukr/eksporteram/abetka-eksportera-18

9. Стратегічні інструменти державної підтримки розвитку експортного потенціалу України / Кібік О.М., д.е.н., професор, Котлубай В.О., к.е.н., доцент, Хаймінова Ю.В., к.е.н., доцент (НУ «ОЮА»). – Режим доступу: http://btie.kart.edu.ua/article/download/109954/104937

Науменкова Світлана Валентинівна,
д.е.н., професор кафедри фінансів
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

УБЕЗПЕЧЕННЯ ВІД СИСТЕМНИХ РИЗИКІВ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Проблема убезпечення від системних ризиків набуває особливого значення в контексті розвитку зовнішньоекономічної діяльності в Україні з огляду на посилення фінансової нестабільності як на національному, так і на глобальному рівнях, що зумовлює необхідність реалізації гнучкої та адаптивної макропруденційної політики [1, с.187; 2, с.11]. Враховуючи, що механізм підтримання фінансової стабільності характеризується поєднанням монетарних та немонетарних чинників в умовах переходу до режиму інфляційного таргетування в Україні [3; с.161; 4, с.33], коректність вибору адекватних макропруденційних інструментів для мінімізації впливу системних ризиків набуває особливої актуальності. Водночас інструменти убезпечення від системних ризиків в економічно розвинених країнах не повною мірою можуть бути застосовані в країнах з нестійкими економіками [5, с. 65-67].

Підходи до використання фінансових інструментів мінімізації втрат від реалізації системних ризиків потребують більш ретельного опрацювання з огляду ситуацію, що склалася в Україні. Насамперед це пов’язано з тим, що масштаби та швидкість поширення системної уражуваності залежать від багатьох факторів і в різних країнах можуть відрізнятися залежно від внутрішніх умов, таких як: інтегрованість фінансових ринків, взаємопов’язаність фінансових установ, відкритість економіки тощо. Також доцільно звернути увагу на те, що застосування окремих інструментів є неприйнятним в умовах України. Особливої уваги заслуговують питання посилення механізмів убезпечення від системних ризиків інструментами

захисту інтересів інвесторів-нерезидентів від політичних ризиків [6, с.12-13, 15].

На наш погляд, переваги щодо черговості застосування мають інструменти, які пройшли певну апробацію та отримали схвалення. Так, за результатами проведеного дослідження нами з'ясовано, що з 23 відомих інструментів моніторингу за системними ризиками, лише 7 знайшли відображення в офіційних документах МВФ. Інші інструменти, інформацію про які розміщено у друкованих джерелах, потребують певного терміну для апробації порівняно з тими, які рекомендовано для застосування міжнародними фінансовими інститутами. Крім того, з 23 інструментів моніторингу за системними ризиками, придатних для застосування у розвинених країнах, лише 20 можуть бути використані в умовах країн, що розвиваються, і тільки 9 – у країнах з низькими доходами [5, с.64]. До речі, індикатори фінансової стійкості та макро стрес-тести, які використовує Національний банк України, належать саме до офіційно визнаних інструментів.

Щодо зони ймовірного виникнення системного ризику, на нашу думку, загрозливою є ситуація як у фінансовому секторі, так і у секторі державних фінансів через стрімке зростання боргового навантаження. Посилення нагляду на консолідованій основі за банківськими групами, а також за системно важливими банками мають доповнюватися заходами з подолання фінансових дисбалансів та вдосконалення корпоративного управління [7]. Якість кредитних портфелів банківських установ є віддзеркаленням загрозливої ситуації сучасного періоду «деіндустріалізації» у реальному секторі.

Використання інструментів убезпечення від системних ризиків, рекомендованих до застосування в розвинених країнах, в українських реаліях є проблематичним, зокрема, через розбалансованість економічних процесів, погіршення стану державних фінансів, недосконалість інформаційної бази, відсутності належної координації грошово-кредитної та бюджетно-податкової політик [8, с.16-17; 9].

Крім того, використання макропруденційних інструментів для убезпечення від системних ризиків поєднується з застосуванням інструментів фінансових репресій. У широкому розумінні фінансові репресії є комбінацією регулятивних заходів центральних банків і урядів, вжиття котрих призводить до викривлення механізмів функціонування фінансових ринків та фінансового посередництва, з метою зменшення відносного боргового навантаження й скорочення витрат на обслуговування державного боргу [10, с.33]. Найпоширенішими інструментами фінансових репресій в Україні є: адміністрування процентних ставок, нормування структури фінансових портфелів, управління резервними вимогами, регулювання режиму розміщення державних цінних паперів та інші, які безпосередньо чи опосередковано використовуються Національним банком України або урядом. До нових інструментів фінансових репресій можна віднести різноманітні види додаткових податків і комісій на фінансові транзакції, обмеження на валютні операції та міжнародні потоки капіталу, обмеження нецінового характеру (пряма заборона, лімітування, процедури офіційного погодження), що суттєво впливають на зміну попиту та пропозиції на фінансові послуги, штучне заниження дохідності фінансових активів тощо [10, с.50]. Все це негативно впливає на стимулювання розвитку зовнішньоекономічної діяльності в Україні та потребує вдосконалення інструментарію макропруденційної політики для убезпечення від системних ризиків та покращення інвестиційного клімату в цілому.

Література

1. Міщенко В.І. Поняття системного ризику та підходи до визначення системно значущих банків /В.І.Міщенко, С.В.Науменкова // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Проблеми інтеграції України у світовий економічний простір (збірник наукових праць) /НАН України. Ін-т регіональних досліджень. – Львів, 2014. – Вип.1 (105). – С.186 – 196.

2. Міщенко В.І. Особливості посткризового реформування фінансового сектору України / В.І. Міщенко // Фінанси України. – 2010. – №10. – С.3-14.

3. Mishchenko V. Inflation and economic growth: the search for a compromise for the Central Bank's monetary policy / V. Mishchenko, S. Naumenkova, S. Mishchenko, V. Ivanov // Banks and Bank Systems, Volume 13, Issue #2, 2018, p. 153 – 163.

4. Naumenkova S. Transition to Inflation Targeting in Ukraine: New Tools for Monetary Policy / S. Naumenkova, O. Malyutin, S. Mishchenko. – Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics. – 2015. – №1(166). – P. 31-39. DOI: 10.17721/1728-2667.2015/166-1/3

5. Науменкова С.В. Підходи до вибору інструментів захисту від системних ризиків /С.В.Науменкова // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2017 - №1(22). – С.60 – 70. DOI: 10.18371/fcaptp.v1i22.109928

6. Науменкова С. Фінансові інструменти убезпечення від політичних ризиків у проектному фінансуванні / С. Науменкова, С. Міщенко, Є. Тіщенко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2016. - №10 (187). – С. 6 – 17. DOI: 10.17721/1728-2667.2016/187-10/1

7. Міщенко В.І., Науменкова С.В. Проблеми вдосконалення управління державними корпоративними правами // Економіка України. – № 5. – 2002. – С.29 – 36.

8. Науменкова С.В. Основні напрямки координації грошово-кредитної та бюджетно-податкової політики / С.В. Науменкова, С.В. Міщенко // Вісник Національного банку України. – 2012. – №5. – С.13-21.

9. Науменкова С.В., Влияние денежно-кредитной политики центрального банка на стимулирование экономического роста / С.В. Науменкова, В.И. Мищенко // Проблемы современной экономики. – 2015. - №2(54). - С.168 – 174.

10. Науменкова С.В. Фінансові репресії у механізмі прихованого переміщення державного боргу: форми та інструменти / С.В. Науменкова, В.І. Міщенко //Фінанси України. – 2015. – №8. – С.31-55. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2015_8_5.

Полякова Ольга Юріївна,
к. е. н., доцент
завідувач сектору
макроекономічного аналізу та прогнозування
НДЦ ІПР НАНУ
Леванда Олена Михайлівна,
здобувач, пров. інженер сектору
макроекономічного аналізу та прогнозування
НДЦ ІПР НАНУ

СТРУКТУРА ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ В УМОВАХ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ З ЄС

Зовнішньоекономічна діяльність в Україні за останні роки, характеризується, як досягненнями так і негативними рисами. Позитивні досягнення спостерігалися в європейському напрямі, а саме у впровадженні положень Угоди про асоціацію України з ЄС, яка приноситиме результати, чим більше наше національне законодавство, стандартизація і сертифікація продукції буде наближена до вимог ЄС [1].

Структура і географічний дисбаланс експорту та імпорту України свідчить про відсутність експортно-імпортної політики у державі, що негативно віддзеркалюється на економічній безпеці нашої держави. Так, стан зовнішньоекономічної безпеки України у 2010 р. оцінювався, як передкризовий за показниками експортної та імпортної залежності (46,3% та 48,5% ВВП відповідно), а з 2015 р. і донині, як кризовий [2]. Така ситуація посилює негативні тенденції у економіці країни: падіння доходів і рівня життя українських домогосподарств, скорочення споживчого попиту на внутрішньому ринку, низьку активності на ринку праці через слабке вітчизняне виробництво і девальвацію гривні в країні. Крім того, за останні роки товарна структура українського експорту практично не змінилися та має переважно сировинний

характер, що спричиняє залежність України від криз на світових товарних ринках [3]. Негативно вплинуло і блокування співпраці України з Російською Федерацією через військову агресію, що призвело до витіснення української продукції з найбільших експортних ринків. За даними Державної служби статистики України зовнішньоторговельний баланс з країнами СНД в 2017 р. у порівнянні з 2011 р. зазнав змін у бік зменшення: експорт зменшився на 19,1%, імпорт на 21,2%, але сальдо залишається від'ємним [4, 5].

Загалом, для зовнішньої торгівлі в 2017 р. характерно зростання як експорту так і імпорту, проте імпорт (55080,6 млн. дол. США) більше за експорт (52579,5 млн. дол. США) [5].

Метою дослідження є аналіз змін у зовнішньої торгівлі України в умовах імплементації Угоди про асоціацію з ЄС, що дасть змогу оцінити рівень загроз для національної економіки та результати впровадження Угоди.

За підсумками 2017 р. українські підприємства експортували вітчизняні товари та послуги до країн ЄС на загальну суму 20157,6 млн. дол. США (38,3%), до країн СНД на загальну суму 10674,2 млн. дол. США (20,3%), експорт до інших країн склав 21747,7 млн. дол. США (41,3%). Серед основних експортерів до України - країни ЄС складають 23330,2 млн. дол. США (42,3%), країни СНД 12128,3 млн. дол. США (22,0%). Зовнішньоторговельний баланс є негативним в 2017 році і становить -2501,1 млн. дол. США [5].

Основними імпортерами товарів з України у 2017 р. є Російська Федерація (9,1%) і Польща (6,3%). Основними експортерами товарів до українського ринку є Російська Федерація (14,5%) і Китай (11,4%) [5].

Крім того, за період 2010-2017 р. збільшилась частка послуг у загальному експорті (на 1,8%). Основними імпортерами українських послуг є Російська Федерація (31,9%) і США (7,9%). До того ж, обсяги експорту послуг зросли до Швейцарії, Німеччини та Великої Британії [4, 5].

Основними експортерами послуг до України є США (11,8%), Велика Британія (8,9%), Російська Федерація (7,8%). Позитивний баланс зовнішньої торгівлі послугами дорівнює 5238,2 млн. дол. США [4, 5].

У 2017 р. товарна структура українського експорту залишилася практично такою самою, як і протягом останнього десятиріччя. Переважають недорогоцінні метали та вироби з них (23,4%); мінеральні продукти (21,3%); машини, обладнання та механізми (10,6%). Основним залишається експорт чорних металів, але обсяг даного виду товару значно зменшився за 2010-2017 рр. (на 7,0%). Навпроти, збільшився обсяг експорту зернових культур (на 9,7%); електричних машин (на 1,2%); руди, шлаків та золи (на 0,6%) [6, 7].

Структура імпорту також залишається без змін, основними позиціями є мінеральні продукти (25,2%); машини, обладнання та механізми (20,0%); продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості (13,2%). Відбулося зростання імпорту засобів наземного транспорту, крім залізничного (на 1,4%); різноманітної хімічної продукції (на 1,0%); пластмаси, полімерних матеріалів (на 0,9%); приладів та апаратури оптичної, фотографічної (на 0,3%); виробів з чорних металів (на 0,2%); фармацевтичної продукції (на 0,1%) [6, 7].

Слід зазначити, що структура експорту-імпорту послуг також зазнала змін: відбулося зменшення експорту послуг за усіма видами, окрім комп'ютерних та інших видів послуг (від 8,4% до 14,2%), що можна вважати позитивним фактом, і збільшився імпорт по позиціях - державні послуги та подорожі (від 7,1% до 11,1%) [6, 7].

Згідно статистичних даних 2016-2017 рр., оборот зовнішньої торгівлі нарощується з країнами ЄС, зменшується з Росією і Китаєм. Ринки Туреччини, Індії, Єгипту, Білорусі, США, Ірану, Молдови також є привабливими для розвитку, рис.1.

За результатами дослідження, можна констатувати, що головним економічним партнером України поступово стає ЄС, що говорить про початок впливу Угоди з ЄС. Але товарна структура експорту не змінюється, він має переважно сировинний характер. Значну роль у зовнішньоекономічної діяльності відіграють країни, що розвиваються, тому доцільним є нарощування зв'язків і з цими країнами.

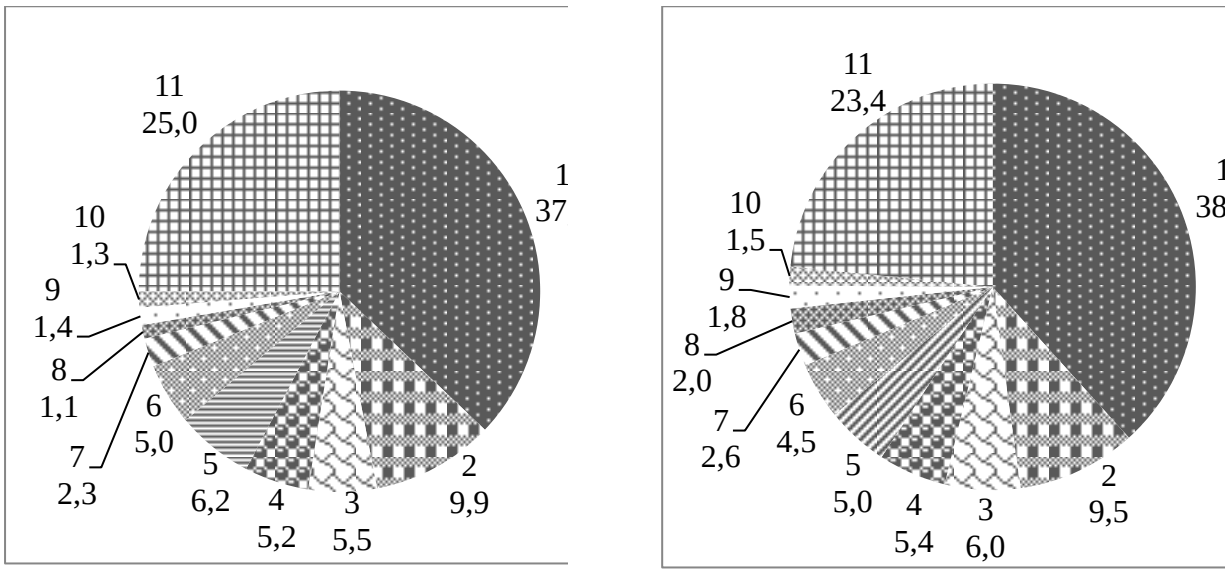

2016 р. 2017 р.

Рис. 1 Основні торговельні партнери України: 1. – країни ЄС (28); 2. – Росія; 3. – Туреччина; 4. – Індія; 5. – Єгипет; 6. – Китай; 7. – Білорусь; 8. – США; 9. – Іран; 10. – Молдова; 11. – інші країни.

Джерело: складено автором, згідно джерел [5, 8]

Таким чином, з метою запобігання ризиків і подолання кризового стану зовнішньоторговельної діяльності України, необхідним є стимулювання товарної і географічної диверсифікації зовнішньої торгівлі конкурентоспроможною продукцією / послугами. Ефективна оптимізація зовнішньоекономічної діяльності, а також розвиток виробництва середньо- та високотехнологічної продукції, буде сприяти економічному зростанню, підвищенню конкурентоспроможності українських виробників, гарантуванню економічної безпеки України.

Стимулювання експорту у напрямку високотехнологічних товарів та послуг, зокрема, до країн ЄС, наближення до стандартів провідних країн світу сприятиме розвитку виробництва сучасного рівня, що має призвести до зростання рівня доходів та якості життя населення, формування середнього класу як основи внутрішньої стабільності країни.

Література

1. Рік вільної торгівлі з ЄС: чи варті зусилля? BBC Україна. Київ. 2017. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/features-38717311

2. Н. І. Гавловська, Н.С. Амонс. Проблеми зовнішньоекономічної безпеки України. Вісник Хмельницького національного університету, №3, Том 2, 2014 (212). С. 217 – 219

3. Аналіз тенденцій зовнішньої торгівлі товарами України за регіонами і товарними групами. НБУ. 2017. С. 50

4. В. Є. Хаустова, Л. І. Григорова-Беренда. Оцінка та діагностика зовнішньоекономічної безпеки України: Монографія. Х. : ВД «ІНЖЕК», 2013. С. 192 .

5. Зовнішня торгівля України товарами та послугами у 2017 році. Київ. 2018. С. 148

6. Зовнішня торгівля в Україні. Державна служба статистики в Україні. Статистичний збірник. Київ. 2012. С. 43-51

7. Зовнішня торгівля України. Державна служба статистики України. Київ. 2018. С. 86

8. Зовнішня торгівля України. Державна служба статистики України. Київ.2017. С. 86

Сисоєнко Ірина Анатоліївна,
к.е.н., доцент кафедри фінансів
банківської справи та страхування
Херсонського національного технічного університету
Якимченко Віра Григорівна,
асистент кафедри фінансів
банківської справи та страхування
Херсонського національного технічного університету

ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ДЕЛІКТОЛОГІЇ В МИТНІЙ СПРАВІ

У сучасних умовах питання боротьби з контрабандою і порушеннями митних правил викликає підвищений інтерес як з боку правознавців-теоретиків, так і з боку практиків – працівників фіскальної служби України, які зіштовхуються у повсякденній роботі із цими негативними явищами.

Дослідженню заходів в нашій державі щодо запобігання цим негативним явищам і ліквідації їх наслідків присвятили свою увагу багато провідних вітчизняних вчених, а саме: Г.В. Грянка, Є.В. Додін, В.К. Колпаков, Р.А. Калюжний, О.В. Сєрих та інші. Однак, незважаючи на значну кількість праць, що стосуються цієї проблематики, актуальним залишається питання порушення митних правил, що потребують більш детального вивчення і приведення митного законодавства у відповідність до міжнародних стандартів.

Деліктність - (від лат. delictum - провина, проступок і грец. – слово, вчення) – наука про правопорушення [4, с. 127]. Тоді як митна деліктність – сукупність порушень митних правил [3, с. 15].

Згідно Митного кодексу України порушення митних правил є адміністративним правопорушенням, яке являє собою протиправні, умисні або з необережності дії чи бездіяльність, що порушують порядок переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, перешкоджають роботі митним органам для проведення митного контролю та митного оформлення, а також здійсненню операцій з товарами, що

перебувають під митним контролем або контроль за якими покладено на митні органи [2].

До порушень митних правил відносять [2]:

порушення режиму зони митного контролю;

неправомірні операції з товарами, митне оформлення яких не закінчено, або з товарами, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем;

порушення порядку проходження митного контролю в зонах спрощеного митного контролю;

недекларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення;

пересилання через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях товарів, заборонених до такого пересилання;

перешкоджання посадовій особі митного органу в доступі до товарів, транспортних засобів, документів;

неподання до митних органів звітності щодо товарів, які перебувають під митним контролем;

переміщення товарів через митний кордон України з порушенням прав інтелектуальної власності;

порушення порядку зберігання товарів на митних складах та здійснення операцій із цими товарами;

порушення порядку або строків розпорядження товарами, розміщеними у магазині безмитної торгівлі;

порушення порядку здійснення операцій з переробки товарів;

перевищення строку тимчасового ввезення або тимчасового вивезення товарів;

переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України поза митним контролем;

переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю;

зберігання, перевезення чи придбання товарів, транспортних засобів комерційного призначення, ввезених на митну територію України поза митним

контролем або з приховуванням від митного контролю;

дії, спрямовані на неправомірне звільнення від сплати митних платежів чи зменшення їх розміру, а також інші протиправні дії, спрямовані на ухилення від сплати митних платежів.

Митними органами Херсонської області у 2016 році порушено - 15 повідомлень про можливі порушення митних правил, у 2017 році – 13.

За результатами опрацювання яких складено 3 та 1 протоколи про порушення митних правил відповідно [1].

З кожним роком їх стає все менше. А це говорить про те, що чим продуктивніше працюватимуть фіскальні органи, суспільні інституції, всі ланки державного механізму, тим ефективніше буде відбуватися реалізація митної справи та ліквідація деліктності митних правил.

Таким чином, деліктологія порушень митних правил – це новий науковий напрям, в рамках якого досліджуються сукупність порушень митних правил та її деліктологічні характеристики – стан, структура, динаміка і географія порушень митних правил; причини й умови, що сприяють вчиненню порушень митних правил; профілактика порушень митних правил.

У цих умовах необхідно використати особливості міжнародно-правових стандартів, що дасть змогу застосувати досвід зарубіжних країн з урахуванням національних традицій, менталітету, наукових здобутків українських вчених-юристів.

Література

1. Звіти про виконання плану роботи Херсонської митниці ДФС за 2016, 2017 рр. / Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. – Режим доступу: http:// sfs.gov.ua.

2. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. - Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua.

3. Сєрих Олена Василівна. Деліктологія порушень митних правил: дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук: спеціальність 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право / Сєрих Олена Василівна. – Одеса: Одеська національна юридична академія, 2007. – 194 с.

4. Юридична енциклопедія: - Т. 2 / Гл. ред. Ю. С. Шемшученко. – К.: Українська енциклопедія, 1998. - 744 с.

Тищенко Вікторія Федорівна,
доктор економічних наук, доцент
завідувач кафедри митної справи та оподаткування
Шиголь Федір Андрійович,
к.е.н., доцент кафедри
менеджменту, логістики та економіки
Красна Аліна Олександрівна,
аспірант кафедри митної справи та оподаткування
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Основною складовою частиною стабілізації економічної діяльності підприємств є зовнішньоекономічна діяльність - діяльність, яка побудована на взаємовідносинах між українськими та іноземними суб'єктами господарювання, яка здійснюється на території України або за її межами [1]. Розвиток зовнішньоекономічної діяльності - це важливий фактор підвищення ефективності господарської діяльності як на рівні окремих підприємницьких структур, так і в масштабах усієї країни.

Актуальність даної проблематики пояснюється тим, що ефективна зовнішньоекономічна діяльність підприємств сприяє відтворенню експортного потенціалу країни та підприємств, підвищенню конкурентоспроможності українських товарів на світових ринках, формуванню раціональної структури експорту й імпорту, залученню іноземних інвестицій на взаємовигідних умовах, забезпеченню економічної безпеки України.

Вихід на зовнішній ринок підприємств має сприяти пристосуванню економіки в систему світогосподарських відносин, формування економіки

відкритого типу. Прагнення максимізувати прибуток більше, ніж усередині держави, спонукає підприємства виходити на міжнародний ринок.

Динаміку експорту підприємствами умовно можна розділити на такі етапи [2] :

– 1996–2008 рр. – зростання обсягів експорту;

– 2008–2010 рр. – спад;

– 2010–2012 рр. – зростання;

– 2012–2014 рр. – спад;

– 2014–2016 рр. – спад;

– 2016–2018 рр. – зростання.

Аналізуючи, можемо дійти висновку, що обсяги імпорту коливалися більше, проте в період із 2012 р. до 2016 р. відбувалося скорочення поставок майже в 3,5 разу. Проте, аналізуючи дані з таблиці 1, можна побачити, що майже кожного року імпорт перевищує експорт. Ця тенденція означає, що торговельний баланс України є пасивним, тобто дефіцитними, що є досить негативною ознакою в розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Також показники експорту та імпорту кожного року зменшуються, але з 2017р. є певне зростання.

Таблиця 1

Динаміка зовнішньоекономічної діяльності підприємств України за 2012–2017 рр., тис дол США

Роки	Експорт	Імпорт
2012	68809810,6	84658059,9
2013	63312022,1	76963965,4
2014	53901689,1	54428716,9
2015	38127149,7	37516443
2016	36361711,2	39249797,2
2017	43264736	49607173,9

Експорт товарів за підсумками 7 місяців 2018 року у порівнянні з аналогічним періодом 2017 року збільшився на 12,7% і склав $ 26,9 млрд. Таким чином, український експорт зростає вже 19 місяців поспіль.

Аналізуючи географічну структуру зовнішньоекономічної діяльності підприємств України (рис. 1, 2, 3, 4) можна зазначити, що ЄС залишається найбільшим торговельним партнером України.

Рис.1. Основні країни-партнери в експорті товарів у січні-липні 2018 р.

Окрім ЄС, Україна найбільше продавала своїх товарів за перші 7 місяців 2018 року до Росії (8% від загального обсягу експорту), Туреччини (5,8%), Індії (5,2%), Китаю (4,2%), Єгипту (4,1%).

На основі проаналізованих даних щодо зовнішньоекономічної діяльності підприємств України можна зробити висновок, що на сучасному етапі економічного і політичного розвитку процес проникнення вітчизняних підприємств на зарубіжні ринки має певні проблеми. Зовнішніми чинниками, що стримують розвиток зовнішньоекономічної діяльності підприємств України, є політичні, фінансово-економічні, інституційні та чинники глобального середовища. Проте на формування економічної взаємодії між країнами, тобто на міжнародному рівні, впливає сукупність різних чинників: економічна криза,

високий рівень конкуренції на міжнародному ринку, різні бар'єри виходу на ринки [3].

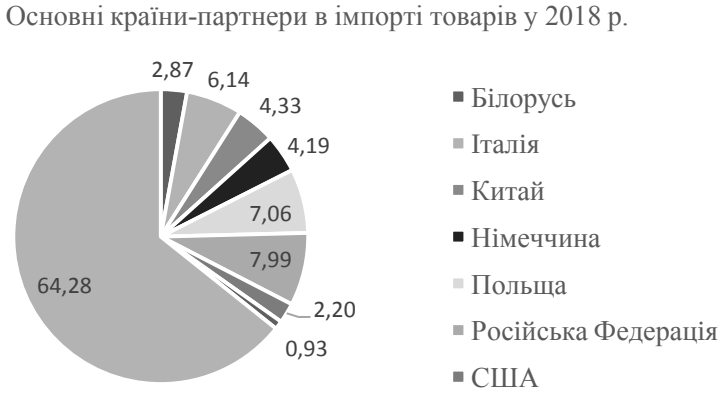

Рис.2. Основні країни-партнери в експорті товарів у січні-липні 2018 р.

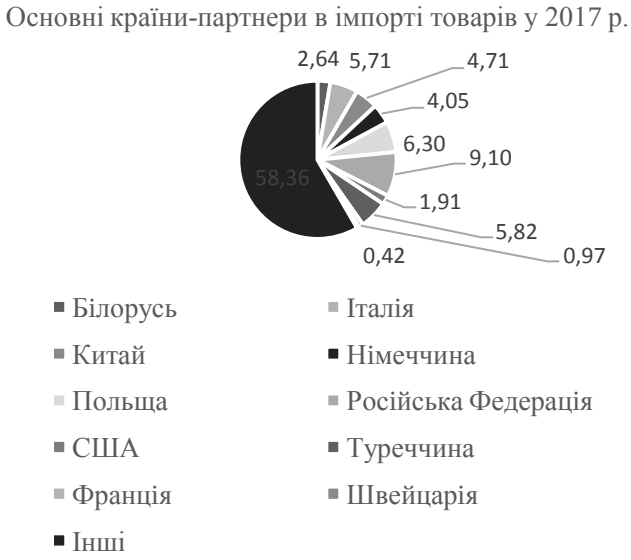

Рис.3. Основні країни-партнери в імпорті товарів у 2017 р.

Окрім зазначених проблем, у зовнішньоекономічній діяльності України є ще безліч невирішених питань, серед них:

- недосконала чинна законодавча база, щодо діяльності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності;

- низька конкурентоспроможність українських експортних товарів на світовому ринку;

- незначне залучення прямих іноземних інвестицій.

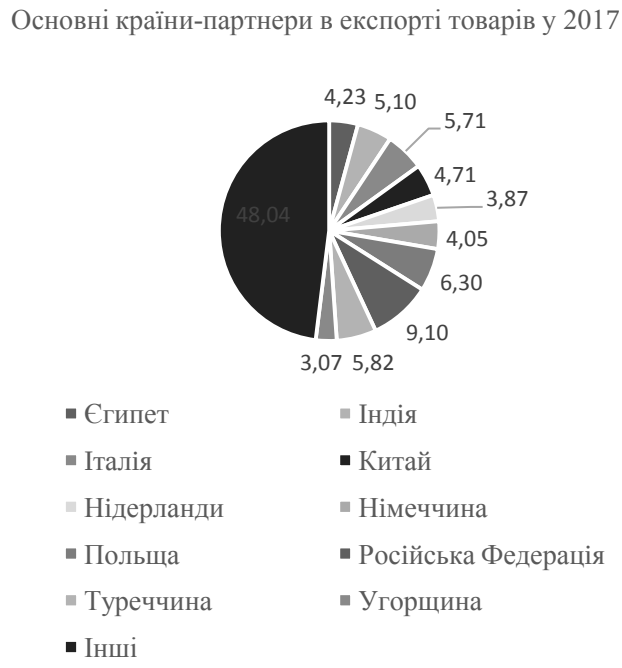

Рис.4. Основні країни-партнери в експорті товарів у 2017 р.

Висновки. Визначені складності зовнішньоекономічної діяльності дають змогу обрати доцільні напрями їх врегулювання для забезпечення ефективної зовнішньоекономічної політики підприємствами України. Саме ці причини стримують розвиток зовнішньоекономічної діяльності підприємств України. Це вимагає проведення в економіці України ефективних інноваційних заходів, які б дадуть змогу вийти на вищий рівень розвитку міжнародного співробітництва.

Література

1. Мазаракі А.А. Зовнішньоторговельні аспекти конкурентної політики України в умовах СОТ: монографія / А.А. Мазаракі, В.В. Юхименко, О.П. Гребельник Т.М. Мельник та ін.; за заг. ред. А.А. Мазаракі. Київ, 2008. 309 с.

2. Державна служба статистики України. URL: http://www. ukrstat.gov.ua

3. Геєць В.М. Пріоритети національного економічного розвитку в контексті глобалізацій них викликів: [монографія]: у 2 ч. Ч. 2 / за ред. В.М. Гейця, А.А. Мазаракі. К.: Київ. нац. торг. – екон. ун-т, 2008. 273 с.

Хвостіков Андрій Ігорович,
аспірант кафедри митної справи та оподаткування
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця

АНАЛІЗ ЕКСПОРТУ ПРОДУКЦІЇ СІЛЬСКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Радикальні зміни, які відбулися в Україні за останні 4 роки, значно вплинули на структуру та динаміку ВВП і експорту, що вимагає перегляду підходів до управління діяльністю суб'єктів господарювання в цілому та агробізнесу зокрема. Розглянемо динаміку експорту за останні роки. Відчутно збільшилася питома ваги в експорті продукції сільського господарства тваринного і рослинного походження, яка за останні роки зросла і становить наразі близько третини всього експорту, збільшившись з 13,5% до 32,85% (рис. 1) [1]. Для отримання узагальненої картини поряд зі структурою доцільно розглянути динаміку (рис. 2).

Як бачимо з наведених даних чотири групи продукції, яка експортується, безпосередню є результатом сільськогосподарської діяльності: це зернові культури, насіння і плоди олійних рослин, жири та олії тваринного або рослинного походження та інші продукти рослинного походження. За досліджуваний період в найбільшій мірі збільшилася питома вага зернових культур: в 3 рази з 5,46% у 2011 р. до 15,45% у 2017 р. і жирів та олій – в 2 рази: з 5,13% до 10,95% [1].

Такий результат обумовлений впливом декількох різнонаправлених тенденцій. По-перше, враховуючи негативну динаміку скорочення експорту за весь досліджуваний період, крім 2017 року, який в цілому з 2010 р. скоротився на 36,7%, збільшення питомої ваги цих продуктів у товарній структурі обумовлено саме зменшенням всього об'єму.

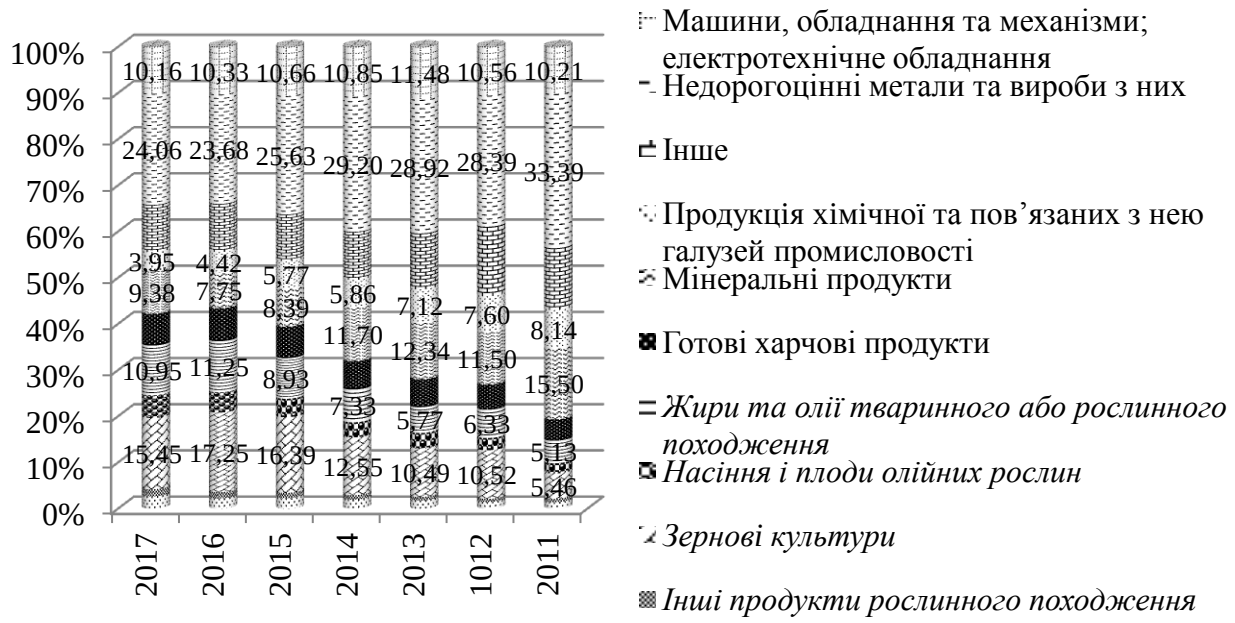

Рис. 1. Структура експорту з України за категоріями товарів

Рис. 2. Динаміка експорту з України за категоріями товарів

По-друге, найбільшого скорочення експорту за весь період зазнала металургійна продукція та вироби з неї (54,2%), що призвело до скорочення її питомої ваги з 33,4% до 24%, продукція хімічної промисловості та пов'язаних з нею галузей (69,2%), що більше ніж вдвічі зменшилась її роль в експорті з - 8,14% до 3,95% відсотків та мінеральні продукти, які скоротилися на 61,5% та втратили таким чином в загальній структурі експорту 6,12%. По-третє, всі

продукти сільського господарства, незважаючи на мінливу динаміку рік від року на протязі досліджуваного періоду, в цілому з 2010 року по 2017 рік зросли: в найбільшій мірі зернові культури фактично на 80%, насіння і плоди олійних рослин на 43,6%, жири та олії - на 35,6% інші продукти рослинного походження - на 36,4%.

Найкращою тенденцією за всі досліджувані роки є позитивний приріст всіх досліджуваних категорій товарів у 2017 році, що дозволяє оптимістично розглядати можливість повернення Україні експортного потенціалу, втраченого за останні досліджувані роки. В цілому аналіз структури та динаміки експорту за категоріями товарів дозволяє стверджувати про його переорієнтацію на продукцію сільського господарства, що обумовлює необхідність розширення та розвитку всіх галузей, які забезпечують ефективність його діяльності [2].

Серед продукції сільського господарства як бачимо в експорті превалює рослинництво. Аналіз обсягів продукції рослинництва та тваринництва поряд з темпами їх приросту представлені на рис. 3.

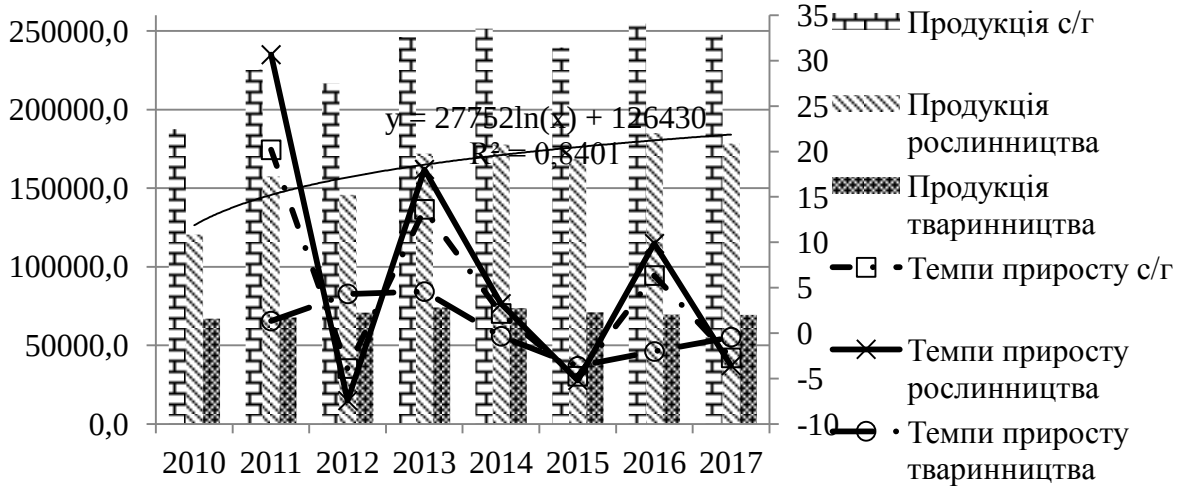

Рис. 3. Динаміка продукції сільського господарства

2015 р.

та 2017 р. набули від'ємних значень -5,2 і -3,6 відповідно, розрахована логарифмічна залежність дозволяє прогнозувати, що в подальшому продукція рослинництва буде збільшуватися в своїх обсягах, обумовлюючи цим всю тенденцію розвитку сільського господарства країни.

Для забезпечення подальшого зростання обсягів виробництва продукції сільського господарства, а особливо рослинництва, враховуючи її значну експортну привабливість, необхідно сконцентрувати увагу на проведення організаційних змін на підприємствах сільськогосподарського машинобудування. Крім того необхідне державне втручання в розподіл продукції сільського господарства через значну концентрацію посередників, які не дозволяють безпосереднім виробникам отримати додаткову норму рентабельності.

Література:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/

2. Степаненко С. В. Формування механізму управління організаційними змінами на підприємстві / С. В. Степаненко; дисертація на здобуття наук. ст. канд. ек. наук. – Харків: Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка, 2018. – 350 с.

Науковий керівник:
к.е.н., доцент Н. О. Москаленко

Шликова Вікторія Олександрівна,
к.е.н., ст. н. с. відділу промислової політики
та енергетичної безпеки
НДЦ ІПР НАН України

ОСОБЛИВОСТІ ТОРГІВЛІ ДОДАНОЮ ВАРТІСТЮ

Останні три десятиліття міжнародна торгівля здебільше розглядається у рамках поняття глобальних ланцюгів створення вартості (GVCs). В якості інструменту для оцінки включення країн у GVCs та формування ефективної зовнішньоекономічної політики на її основі, широко використовується система індикаторів торгівлі доданою вартістю. Розрахунки здійснюються на основі систем національних рахунків, платіжного балансу та світових таблиць «витрати-випуск». На сьогодні розроблені потужні інформаційні онлайн ресурси як з відкритим доступом для користувачів, так і комерційного спрямування, що дозволяють у режимі реального часу отримувати значення індикаторів доданої вартості для певного набору країн світу, в тому числі у галузевому розрізі [1, 2].

Метою проведеного дослідження було визначення галузевих особливостей торгівлі доданою вартістю країн, з якими Україна має значні обсяги торгівлі товарами.

Аналіз проведено на основі даних Державної служби статистики України та бази даних TiVA (торгівля доданою вартістю) Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD) та Світової організації торгівлі. На першому етапі були виокремлені країни, з яких Україна імпортувала найбільші обсяги товарів у грошовому виразі в 2017 році та визначені основні групи імпортованих товарів [3].

В якості досліджуваного показника торгівлі доданою вартістю використовувалася «частка внутрішньої (національної) доданої вартості у валовому експорті галузі», яка містить додану вартість створювану галуззю-

експортером в процесі виробництва, а також додану вартість внутрішніх постачальників проміжної продукції. Значення цього показника для країн-експортерів в Україну розглядалися у розрізі видів економічної діяльності (ВЕД), що були поставлені у відповідність визначеним на попередньому етапі групам товарів.

Найбільші обсяги імпорту в Україну за обраними країнами-експортерами припадали на наступні групи товарів: палива мінеральні, нафта і продукти її перегонки; реактори ядерні, котли, машини; електричні машини; засоби наземного транспорту крім залізничного; пластмаси, полімерні матеріали. Відповідно до зазначених груп товарів були розглянуті частки національної доданої вартості в експорті за видами економічної діяльності, в яких виробляється даний тип продукції. Так, для виробників мінеральних палив спостерігаються значні розбіжності в обсягах доданої вартості національного походження в валовому експорті продукції (рис. 1).

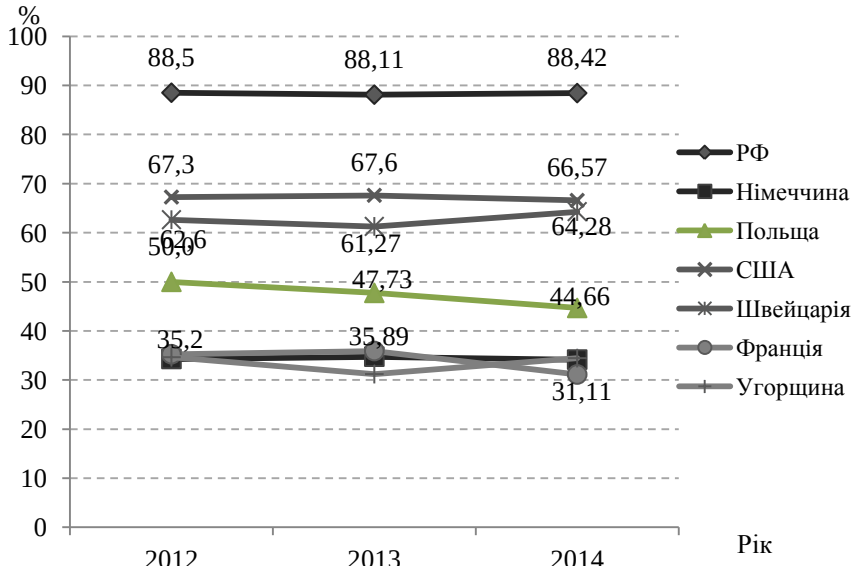

Побудовано на основі даних [1]

Рис.1. Динаміка частки доданої вартості національного походження у валовому експорті мінеральних палив, нафти і продуктів її перегонки

При цьому, якщо високі значення показника для Російської Федерації (РФ) та США можна пояснити використанням у процесі виробництва сировини власного видобутку, то порівняно висока частка доданої вартості національного

походження в експорті за вказаним ВЕД Швейцарії свідчить про включення країни у виробництво продукції на принципово іншому етапі ланцюга створення вартості. У свою чергу такі країни як Німеччина, Франція та Угорщина мають порівняно низькі частки доданою вартості національного походження. Серед усіх розглянутих країн Польща відрізняється найбільш вираженою динамікою скорочення національної доданої вартості в експорті.

Показники доданої вартості за ВЕД, що відносяться до машинобудування та виробництва гумової й пластмасової продукції наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Національна додана вартість в експорті країн-ключових партнерів України у розрізі ВЕД (% валового експорту галузі)

Країна-експортер	Виробництво машин і обладнання			Країна-експортер	Виробництво електричних машин і апаратів		
	2012	2013	2014		2012	2013	2014
США	75,1	76,5	77,0	США	77,7	78,7	79,1
Італія	74,1	74,9	75,6	Німеччина	73,3	74,0	74,6
Німеччина	72,8	73,0	73,6	Італія	70,2	71,1	70,3
Китай	70,6	70,9	72,1	Польща	57,3	56,6	56,4
РФ	71,2	70,3	71,1	Китай	52,8	53,0	54,5
Франція	70,5	70,3	70,2	Угорщина	38,0	37,5	39,0
Туреччина	63,4	66,0	66,7				
Польща	61,0	60,9	60,2				
Країна-експортер	Виробництво автомобілів і причепів			Країна-експортер	Виробництво гумових і пластмасових виробів		
	2012	2013	2014		2012	2013	2014
Німеччина	67,3	67,9	68,8	Туреччина	70,8	71,1	71,5
США	65,0	65,5	65,7	Німеччина	70,2	70,5	70,5
Франція	60,8	60,8	60,3	Італія	69,2	69,4	69,7
Туреччина	58,5	59,6	59,9	Китай	62,9	63,4	65,1
Угорщина	36,2	37,0	36,0	Польща	60,0	60,1	60,0
				Угорщина	50,6	50,2	50,3

Побудовано на основі даних [1]

Порівняно невисока частка внутрішньої доданої вартості в експорті підгалузей машинобудування Угорщини свідчить про те, що значна частка кінцевої продукції виробляється з імпортних комплектуючих на основі зарубіжних технологій. Найбільші значення показника мають США, Німеччина

та Італія, в яких сконцентровані наукомісткі та інноваційні стадії виробництва машинобудівної продукції.

Такі характерні риси сучасного світового господарства, як фрагментація та вертикальна спеціалізація виробництва дають можливість країнам, що розвиваються та в силу об'єктивних причин не в змозі створити національні високотехнологічні галузі (виробництво комп'ютерів, літакобудування, автомобілебудування тощо), брати участь в окремій стадії процесу виробництва [4]. Україна не є у цьому випадку виключенням. Довготривала тенденція скорочення промислового виробництва в економіці та технологічне відставання призвели до деградації національних високотехнологічних галузей промисловості та поглиблення спеціалізації на експорті продукції низького ступеню переробки. Включення до GVCs потенційно може привести до залучення іноземних інвестиції для індустріалізації економіки країни і забезпечення зайнятості. Однак державна політика у цьому напрямі має враховувати не тільки поточні можливості та переваги включення у GVCs, а й ризики для майбутнього та перспективи у частині включення у стадії виробництва з максимальною власною доданою вартістю.

Література

1. Trade in Value Added Database / OECD [Електронний ресурс] Режим доступу: https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=TIVA_2016_C1

2. GTAP 9 Data Base / Global Trade Analysis Project [Електронний ресурс] Режим доступу: https://www.gtap.agecon.purdue.edu/databases/v9/default.asp

3. Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами / Державна служба статистики України [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/

4. Global Value Chains and Developing Countries / National Board of Trade Sweden [Електронний ресурс] Режим доступу: https://www.kommers.se/In-English/Publications/2013/Global-Value-Chains-and-Developing-Countries/

Секція 2.

Проблеми та перспективи податкового регулювання зовнішньоекономічної діяльності

Білик К. О.,
студентка 3 курсу
фінансового факультету, групи 6.02.28.16.01
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ОПОДАТКУВАННЯ ПДФО В УКРАЇНІ

Оподаткування є одним з найважливіших чинників наповнення бюджетів усіх рівнів. Прямі податки є вагомим засобом формування доходів бюджету України. Крім того, прямі податки є важливим інструментом державного регулювання доходів платників, інвестицій, нагромадження капіталу, ділової активності, сукупного споживання та інших важливих чинників цілісності, стабільності та розвитку суспільства. У податковій системі України податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) є одним із основних податків, який формує доходи бюджету та перерозподіляє фінансові ресурси між державою та населенням.

ПДФО представляє собою обов'язковий нецільовий платіж фізичної особи до державного та місцевих бюджетів для фінансування його видатків.

В умовах загострення та негативного впливу кризових явищ на фінансову стабільність держави оподаткування доходів громадян виступає однією із складових фінансового механізму держави [1].

Теоретичні засади оподаткування розроблені в працях таких видатних вчених, як: А. Вагнер, Д. Кейнс, А. Лаффер, Д. Міль, Ф. Нітті, Д. Рікардо, А. Сміт. Питанням оподаткування доходів фізичних осіб присвячені праці

багатьох українських вчених, О. І. Коблянської, Т. Д. Даценко, П. А. Лайко, М.Г.

Для того щоб проаналізувати систему оподаткування ПДФО в Україні потрібно розрахувати питому вагу всіх податкових надходжень (табл.1).

Як видно с табл.1 найбільшу питому вагу займають внутрішні податки на товари та послуги, які складаються з: податків на додану вартість, акцизного податку з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції) та акцизного податку з реалізації суб'єктами господарювання роздрібної торгівлі підакцизних товарів. Податки на доходи,податки на прибуток та податки на збільшення ринкової вартості в 2017 році порівняно с 2013 роком зменшились на 4,64%. Проте, не зважаючи на збільшення сум податкових надходжень до державного бюджету, податкова система залишається недосконалою.

Таблиця 1

Питома вага податкових надходжень в Україні за 2013-2017рр.

Показники	Питома вага				
	2013	2014	2015	2016	2017
Податкові надходження					
Податки на доходи,податки на прибуток,податки на збільшення ринкової вартості	35,92	31,40	27,39	30,58	31,28
Податки на власність	0,16	0,11	0,00	0,00	0,00
рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	8,15	9,14	8,27	7,16	6,17
внутрішні податки на товари та послуги	46,60	50,10	49,10	51,82	52,58
Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операці	3,77	3,43	7,94	3,13	2,96
Рентна плата за транспортування, збори на паливно-енергетичні ресурси	1,61	1,63	1,43	0,04	0,00
Місцеві податки і збори, включаючи нараховані до 1 січня 2011 року	2,07	2,19	5,33	6,49	6,43
Інші податки та збори	1,72	2,00	0,55	0,77	0,57

Платники податку з високим рівнем доходу повинні наповнити бюджет країни, в той час платники з різним рівнем доходу сплачують майже однакові податки. Такий стан справ свідчить про неефективність вітчизняної системи оподаткування фізичних осіб [2].

Можна зробити висновки про наявність таких проблем у системі оподаткування доходів фізичних осіб: недостатність фінансових ресурсів у місцевих бюджетах; відсутність суттєвої фінансової підтримки держави; нездатність органів місцевого самоврядування самостійно вирішувати питання соціально-економічного характеру; подвійне оподаткування при виплаті доходів суб'єктам підприємницької діяльності — фізичним особам; відсутність механізмів ефективного впровадження в життя усіх законодавчо передбачених положень; нерівномірність розподілу податкових надходжень по різних регіонах, оскільки рівень доходу залежить від рівня розвитку промислового виробництва в регіоні; імовірність заниження платниками податку, особливо підприємцями, оподатковуваного доходу і ухилення від сплати податку.

З прийняттям деяких змін до Податкового кодексу України, все ще залишається невирішеними проблеми функціонування ПДФО на сучасному етапі розвитку країни: По-перше, впровадження плоскої шкали оподаткування не забезпечила рівномірного навантаження на доходи різних верств населення. Аналіз тенденцій у сфері розподілу доходів населення засвідчив невідповідність прогресивних властивостей ПДФО ступеню нерівності доходів населення. На сьогодні потенціальна межа нерівності доходів населення є високою, проте фактично застосовується пропорційний ПДФО, перерозподільні властивості якого є незначними. Аналіз результатів і наслідків реформи ПДФО в Україні показав, що поряд зі зниженням прогресивності ПДФО не було дотримано принципу фіскальної нейтральності реформи, основними бенефіціаріями якої стали верстви населення з високими доходами, оскільки саме на цю категорію громадян податкове навантаження зменшилося [4]. По-друге, із запровадженням єдиної ставки оподаткування не відбулося зменшення частки заробітної плати, яка виплачується "в конвертах". Причиною цього є те, що на "тінізацію" заробітної плати значний вплив має рівень соціального навантаження, який з реформуванням податку на доходи фізичних осіб не знизився і становить 37-38% фонду оплати праці підприємств. Існують диспропорції в співвідношенні платежів до фондів соціального страхування

роботодавців і працівників. Система платежів до фондів соціального страхування є головною перешкодою для детінізації трудових доходів населення, тобто для розширення бази оподаткування ПДФО за рахунок наявних резервів податкового потенціалу країни. По-трертє, не було досягнуто головної мети зміни системи оподаткування – підвищення доходів Зведеного бюджету України.

Однак, залишаються ще не вирішеними ряд проблем, зокрема, наявність прогалин у законодавстві, які повинні створювати умови для підвищення впливу податку на рівень життя населення. Отже, нами встановлено, що система оподаткування доходів фізичних осіб в Україні залишається надалі недосконалою і потребує подальшого поступового та послідовного реформування.

Необхідно відмовитися від спроб суто фіскального підходу до наповнення бюджету. Основним критерієм має слугувати максимізація функції суспільного добробуту. Потрібно виправити недоліки чинного законодавства щодо оподаткування доходів фізичних осіб, включаючи порушення існуючої ієрархії доходів. Для цього слід замінити податкову соціальну пільгу на неоподатковуваний мінімум доходів громадян, що змусить уряд дотримуватись його законодавчо встановленого розміру – не нижче розміру прожиткового мінімуму, установленого на відповідний бюджетний рік, або хоча б поетапно до нього наближатися, та відновити економічну суть цього терміну, якою є мінімальна сума видатків на просте відтворення спроможності людини до праці. Система оподаткування доходів громадян має бути прогресивною. Однак прогресія повинна бути розрахована таким чином, щоб ураховувати реальний, наявний у цей час діапазон доходів громадян. Реформування прибуткового оподаткування фізичних осіб має відбуватися в комплексі з реформуванням усього податкового навантаження на фонд оплати праці (Пенсійний фонд та фонди соціального страхування), щоб мати оптимальне податкове навантаження й повну легалізацію доходів громадян. Отже, можна впевнено стверджувати, що оподаткування доходів населення в Україні

потребує докорінної перебудови, яка має базуватися на використанні передового зарубіжного досвіду, а не зводитися до копіювання моделі оподаткування інших країн. Економіка кожної держави має свої особливості, які варто враховувати при побудові ефективної податкової системи [4].

Об'єктивною потребою при удосконаленні механізму податку з доходів фізичних осіб виникає аналіз його реалізації, можливість запровадження більш ефективних методів, інструментів та важелів шляхом реформування. На даний час урядом країни схвалена концепція реформування податкової служби та розроблений проект Податкового кодексу України. Основні напрями реформування податку з доходів фізичних осіб, передбачені Концепцією реформування податкової системи і направлені на:

реалізацію принципів прибуткового оподаткування, характерних для соціальних держав;

розширення бази оподаткування за рахунок стягнення податку з усіх видів доходів, крім цільових, що виплачуються з державних цільових фондів, створених відповідно до закону, або одержаних як компенсація, відшкодування певних витрат;

удосконалення системи оподаткування пасивних доходів з метою стимулювання інвестиційної діяльності;

реалізацію заявочного принципу реєстрації само-зайнятих осіб в податкових органах [3].

Серед основних кроків на шляху удосконалення процесу стягнення даного податку можна запропонувати наступні: 1. Запровадження регресивної шкали ставок ПДФО з одночасним застосуванням єдиного соціального податку замість існуючої складної системи нарахувань на фонд оплати праці. З метою заохочення платників податків до детінізації своїх доходів ставка ПДФО в Україні для верств населення з високими доходами має бути меншою за існуючу нормативну ставку. 2. У механізмі сплати ПДФО необхідно запровадити неоподатковуваний мінімум на рівні прожиткового мінімуму для всіх категорій платників, а також на вибір платника податку – норму

оподаткування сімейного доходу [5]. 3. Необхідно здійснити глобальний підхід до визначення об'єкта оподаткування замість існуючого сьогодні вибіркового підходу. 4. Вдосконалення механізму надання податкових пільг, зокрема на законодавчому рівні. 5. Запровадження єдиного соціального податку має відбуватися у декілька етапів шляхом поступової зміни співвідношення платежів до фондів соціального страхування працівників і роботодавців. 6. Проведення податкової амністії доходів громадян, запровадження нових форм і методів адміністрування ПДФО [6].

Таким чином, можна зробити висновки, що реформування податкового законодавства сприяло збільшенню податкових надходжень до бюджету, а також прискорення соціально-економічного розвитку України.

Література

1. Податок на доходи фізичних осіб в Україні: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=947.

2. Лайко П.А. Фіскальна роль оподаткування доходів фізичних осіб і напрями її зміцнення / П.А. Лайко, І.В. Шевчук // Економіка, менеджмент, агробізнес. – 2010. –№ 1-2. – Т. 2. – С. 101-105.

3. Роль ПДФО у формуванні доходів бюджету в Україні та в світі: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://stud24.ru/tax/rol-pdfo-uformuvann-dohodv/145593-426961-page1.html.

4. Рудая М.І. Фіскальна ефективність податку з доходів фізичних осіб при формуванні бюджетів місцевого самоврядування / М.І. Рудая // Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право). – 2010. – № 1 (48). – С. 123-130.

5. Нікітішин А.О. Використання іноземного досвіду при оподаткуванні доходів фізичних осіб// Формування ринкових відносин в Україні. – 2017. – № 9. – С. 67-69.

6. Швабій К. Оподаткування доходів населення: проблеми науки та практики. – Ірпінь : Вид-во Нац. унту ДПС України, 2009. – 296 с. 5. Сафін А.А. Проблеми вдосконалення податкової системи // Діло. – 2000.

Науковий керівник

к.е.н, доц. О.Є. Найденко

Будаков Олександр Віталійович,
студент 2 курсу магістратури
кафедри митної справи та оподаткування
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця

ВПЛИВ ПРЯМОГО ОПОДАТКУВАННЯ НА СОЦІАЛЬНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ

Актуальність теми. Макроекономічні процеси, що відбуваються та спричиняють вплив на розвиток економіки України в умовах формування ринкових відносин, характеризуються низьким рівнем інвестиційно-інноваційної активності, використанням переважно механізмів ціноутворення з метою максимізації прибутку суб'єктів господарювання. Одним з інструментів, що може забезпечити стійкий розвиток як економіки країни в цілому, її територій, так і кожного окремого підприємства, є система оподаткування. Причому, аналіз статистичної інформації дозволяє стверджувати, що у структурі податкових надходжень до державного бюджету України частка прямих податків перевищує частку непрямих. З огляду на вище зазначене, ефективна організація системи справляння прямих податків в Україні як найважливішого джерела формування доходної частини бюджету потребує постійного вдосконалення.

В даний час існує значна кількість наукових досліджень, присвячених проблемам вивчення системи оподаткування та особливостям її реалізації в Україні, визначення сутності понять оподаткування, податкового контролю, механізму справляння прямих та непрямих податків. Найбільш вагомий внесок у розвиток наукових та прикладних аспектів формування ефективної системи оподаткування в Україні як з позицій макроекономічного регулювання, так і з позицій кожного окремого суб'єкта господарювання, здійснили такі відомі вітчизняні та зарубіжні вчені-економісти, як В.Андрущенко, О.Василик,

А.Гальчинський, А.Крисоватий, Я.Литвиненко, М.Мельник, М.Мітіліно, В.Опарін, А. Соколовська, С.Юрій та інші.

У доходах Державного бюджету України переважають непрямі податки – їх питома вага у всіх податках за аналізований період складає у середньому 68 %. Прямі податки в середньому за 2012-2016 рр. складають 32 %, найбільшу частку з яких займає податок з доходів фізичних осіб (ПДФО). Різке зростання ПДФО у 2015 році пояснюється змінами, згідно Бюджетного кодексу, у відрахуванні цього податку до бюджетів різних рівнів, що в умовах проведення політики децентралізації, на нашу думку, є не доречним, оскільки всі місцеві бюджети тепер повинні спрямовувати частку ПДФО до державного бюджету, а це в умовах обмеженості власних фінансових ресурсів створює загрози невиконання ними своїх повноважень. Податок на прибуток підприємств (ПП) скоротився за аналізований період на 36,5%, або на 20 млрд. грн., також і в структурі податків частка зменшилася майже в 2.5 рази. Така тенденція змін ПП зумовлена значним зменшенням бази оподаткування через кризові явища в економіці, політичну нестабільність, значним обсягом податкових пільг, ефективність яких залишається низькою [3].

Таблиця 1

Склад і структура податкових надходжень до Державного бюджету України у 2012–2016 рр.[2]

Показник	2012		2013		2014		2015		2016		Відхилення	
	∑, млрд грн.	Частка, %	∑, млрд грн.	Частка, %	∑, млрд грн.	Частка, %	∑, млрд грн.	Частка, %	∑, млрд грн.	Частка, %	Абс., млрд грн	Відн.,%
Прямі	86,7	33,2	85,5	31,1	85,9	32,7	83,6	29,8	127,6	31,2	40,8	47,1
ПДФО	6,2	2,4	7,0	2,6	7,6	2,9	12,6	4,5	45,1	11,0	38,9	631,6
ПП	54,7	20,9	55,3	20,1	54,3	20,7	39,9	14,3	34,8	8,5	-20,0	-36,5
Рента	23,1	8,8	19,9	7,3	19,6	7,4	25,0	8,9	47,0	11,5	24,0	104,1
Інші	2,8	1,1	3,2	1,2	4,4	1,7	6,0	2,1	0,7	0,2	-2,1	-76,0
Непрямі	174,9	66,8	189,2	68,9	176,9	67,3	196,6	70,2	281,9	68,8	107,0	61,2

Починаючи із 2016 року надходження по ПДФО поступово зростали, на 30.09. поточного року їх частка вже становила 178 440 млн. грн. та 6863,08 млн. дол., що уже на 22,22% у гривневому еквіваленті та на 17,12% у доларовому перевищувало річний показник 2016 року. Таке зростання можна пояснити підвищенням розміру мінімальної заробітної плати, також розширенням бази оподаткування ПДФО доходами відмінними від заробітної плати, відповідно до податкових реформ 2015-2016 років.

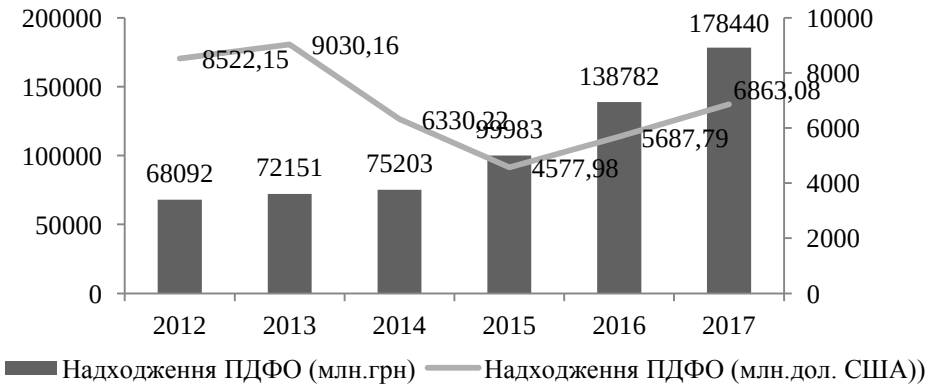

Рис. 1. Динаміка надходжень ПДФО до бюджету України за 2012-2017 рр.

Прямі податки є вагомим фінансовим регулятором соціально економічних процесів. Вони є не лише важливим джерелом формування бюджетних ресурсів держави, але й важливим інструментом державного регулювання доходів платників, інвестицій, нагромадження капіталу, ділової активності, сукупного споживання та інших важливих чинників цілісності, стабільності та розвитку суспільства.

В даний час прямі податки є одними із визначальних чинників розвитку економічної системи держави, оскільки вони пронизують всі сфери суспільного життя та поєднують в собі реалізацію економічних інтересів усіх суб'єктів національної економіки.

Прямі податки повинні відповідати наступним важливим вимогам, зокрема, повинні:

– не пригнічувати, а розвивати виробництво;

– використовуватися як державний інструмент для регулювання суспільних процесів;

– забезпечити бездефіцитний бюджет держави.

Під податковим стимулюванням інноваційного розвитку розуміють комплексний вплив органів державної влади та управління на останній, що полягає у застосуванні податкових стимулів і ґрунтується на відповідній нормативно - правовій базі.

Ці стимули водночас є інструментами податкового регулювання інноваційної діяльності. становлення інноваційно-інвестиційної моделі економіки неможливе без застосування державою комплексу стимулів, передусім фіскального характеру.

Одним з найдієвіших та найпоширеніших інструментів підтримки та податкового стимулювання інноваційної діяльності є податкові пільги, зокрема інвестиційний податковий кредит, дослідницький податковий кредит та інвестиційна податкова знижка.

Стратегічним напрямом у формуванні державної політики прямого оподаткування юридичних і фізичних осіб повинно стати забезпечення переходу від переважно фіскальних до регулюючих і стимулюючих функцій податків.

Реалізація такого напряму спроможна забезпечити зменшення частки збиткових підприємств, зниження рівня тіньової економічної діяльності, що в кінцевій формі створює можливості для розширення бази оподаткування, активізації підприємницької діяльності [1].

Література

1.Валігура В. Інвестиційно-інноваційна спрямованість справляння непрямих податків в Україні / В. Валігура // Світ фінансів. — 2011. — № 1. — С. 144

2. Статистичний збірник: «Бюджет України 2016» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/ files/Budget%20of%20Ukraine%202016%2 0(with%20cover).pdf

3. Головний сайт Державної Служби Статистики України. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua

Науковий керівник:

к.е.н., доц. О. Є.Найденко

Буссе Ральф
к.э.н., практикующий
налоговый консультант,
г. Галле (Германия)

НАЛОГООБЛОЖЕНИЕ ТРАНСГРАНИЧНОЙ ЦИФРОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ – ПОДХОД В ЕВРОСОЮЗЕ

Актуально действующие в мире системы налогового регулирования деятельности компаний, как считает Европейская Коммиссия, были разработаны для традиционных видов эконмической деятельности, включая внешнеэкономическую, которые придерживаются принципа, согласно которому прибыль должна облагаться налогом по месту создания стоимости. Они были задуманы преимущественно в начале прошлого века для традиционных предприятий и определяют права на налогообложение в пределах определенной юрисдикции по существу и по величине (доли), прежде всего, на основе признака их физического присутсвия. Таким образом, налогоплательщики-нерезиденты в данной юрисдикции в настоящее время, как правило, облагаются налогом на прибыль только в том случае, если у них там есть «присутствие» эквивалентное постоянному представительству.

Действующий порядок по убеждению Еврокоммиссии [1], однако, не позволяют охватить глобальный объем цифровой деятельности, которая больше не требуют физического присутствия для предоставления цифровых услуг. Цифровые компании отличаются от традиционных компаний, прежде всего по признаку, каким образом наращивается стоимость (получается прибыль). Эти отличия выражаются также в плане вклада конечных пользователей (потребителей) в получении прибыли цифровыми компаниями, в их зависимости от трудно оцениваемых нематериальных активов (например, Big Data), в огромном влиянии сетевых эффектов и в возможности дистанционно управлять своей деятельностью.

Еврокомиссия проектами двух директив Евросовета наметила свой подход к налогообложению цифровой экономики:

1. Проект Директивы Совета «О принятии регулировок по налогообложению компаний с существенным цифровым присутствием» от 21.3.2018, COM(2018) 147 final

2. Проект Директивы Совета «Об общей системы цифрового налога на выручку от оказания определленных цифровых услуг» от 21.3.2018, COM(2018) 148 final

Предполагается, что директивы вступают в силу с 1 января 2020 года.

Предлагают два набора мер: решение на долгосрочную перспективу и временный налог переходного периода, действующий до принятия этого решения.

Долгосрочное решение состоит в концепции нормативного введения категории «существенное цифровое присутствие» (англ. «significant digital presence") [5] – в дальнейшем СЦП. СЦП должно служит выявлению привязных точек для налогообложения (трансграничной) цифровой деятельности нерезидента в юрисдикциях отличных от его места резиденства. В таком смысле СЦП является как бы дополнением к традиционному постоянному представительству. В качестве критерий, когда в одном членском государстве Евросоюза исходят из наличия СЦП резидента другого государства-члена, признаются:

1. Выручка нерезидента от цифровых услуг в данном государстве-члене ЕС в отчетном периоде превышает сумму 7 млн. Евро **или**

2. Количество пользователей цифровых услуг нерезидента в данном государстве-члене ЕС в отчетном периоде превышает 100.000 **или**

Количество бизнес-контрактов по цифровым услугам нерезидента с заказчиками в данном государстве-члене ЕС в отчетном периоде превышает 3.000, с условием, что выполнение одной из названных критерий достаточно [2].

Комиссия ЕС рекомендует своим членам в переговорах с третьими государствами с целью заключения Соглашений об избежания двойного налогообложения руководствоваться предлагаемым в Проекте Директивы определением СЦП [4].

За выявлением СЦП последует более трудная задача определения причисляемой СЦП прибыли, которая подлежит обложению налогом исключительно в государстве-члене (виртуального) нахождения СЦП по существующим там общим правилам. По аналогу с постоянным представительством прибылью СЦП признается прибыль, полученная СЦП, если бы оно было отдельным и самостоятельным предприятием с идентичной или схожей сферой деятельности и работающим в идентичных или схожих условиях. Для этого функциональным анализом следует выявить экономически значимую деятельность и учитывать выполняемые через цифровой интерфейс функции, используемые активы и существующие риски. По определению Проекта Директивы [2] к экономически значимым видам деятельности относятся:

а) сбор, хранение, обработка, анализ, предоставление и реализация данных на уровне пользователей,

б) сбор, хранение, обработка и изображение пользовательского контента,

в) размещение рекламы на интернет-платформах,

г) предоставление контента третьих лиц на цифровых торговых площадках,

д) предоставление других цифровых услуг, не указанных в пп. а) - г).

В качестве краткосрочной меры планируется в рамках ЕС ввести фиксированный налог на цифровые услуги [3]. Налогообложению подлежат согласно Проекту Директивы следующие услуги:

а) размещение на цифровом интерфейсе рекламы, нацеленной на пользователи данного цифрового интерфейса,

б) предоставление многостороннего цифрового интерфейса для пользователей, дающего им возможность найти других пользователей и взаимодействовать с ними, а также позволяющего реализацию предметов и услуг непосредственно между пользователями,

в) передача собранных от пользователей данных, полученных в результате трафика пользователей на цифровом интерфейсе.

В тексте Проекта Директивы приводятся разъяснения и исключения по некоторым видам специальных цифровых услуг.

Налогоплательщиками цифрового налога признаются организации

а) всемирная выручка (валовый оборот) за вычетом НДС или подобного налога по налогооблагаемым услугам которых отчетном периоде которых превышает 50 млн. Евро **и**

б) суммарная выручка (валовый оборот) за вычетом НДС или подобного налога по налогооблагаемым услугам в отчетном периоде по странам Евросоюза которых превышает 50 млн. Евро.

Право на взимание цифрового налога у конкретного членского государства ЕС возникает по той части выручки налогоплательщика, которая получена от всех пользователей в данной стране. Ставка налога составляет 3%.

В проекте также приведены общие черты администрирование цифрового налога. Препологается ограничывать административные затраты применением системы «One Stop Shop», на основе которой налог декларируется и платится в выбранной налогоплательщиком одной стране Евросоюза для данной и всех других стран ЕС, фактически имеющие право взымать с него цифровый налог.

Первые наброски новых предложений по налогообложению (трансграничных) цифровых услуг появились задолго до принятия Проектов Директив в марте 2018 г. Соответственно начались дискуссий вокруг этой проблематики. Есть ряд критических замечаний.

Отмечается, например, что концепция СЦП всилу отказа от укоренившихся принципов налогообожения трансграничной коммерческой деятельности исключительно по отношению к цифровой экономике приводит к неравным отношениям и изкажению условий для здоровой конкуренции [6].

Что касается Проекта фиксированного налога на цифровые услуги в Евросоюзе, то его введение усиливает вероятность двойного налогообложения и приводит к торможению дальнейшей работы по поиску глобального решения [7] ущемляет одно из первичных основ Евросоюза - свободу предоставления услуг и, в конечном счете, такой налог не учитывает разную рентабельность игроков на цифровом рынке [8].

Литература

1. Европейская Комиссия. Проект Директивы Совета «Об общей системы цифрового налога на выручку от оказания определленных цифровых услуг» от 21.3.2018, COM(2018) 148 final.

2. Европейская комиссия. Проект Директивы Совета «О принятии регулировок по налогообложению компаний с существенным цифровым присутствием» от 21.3.2018, COM(2018) 147 final

3. Европейская комиссия. Рекомендации комиссии касательно налогообложения компаний с существенным цифровым присутствием» от 21.3.2018, C (2018) 1640 final

4. Европейская комиссия. Проект Директивы Совета «О принятии регулировок по налогообложению компаний с существенным цифровым присутствием» от 21.3.2018, COM(2018) 147 final, ст.5

5. Европейская Комиссия. Проект Директивы Совета «О общей системы цифрового налога на выручку от оказания определенных цифровых услуг» от 21.3.2018, COM(2018) 148 final

6. Pinkernell R., Internationale Steuergestaltung im Electronic Commerce // Ifst-Schrift Nr.494, Berlin 2014; Mitterlehner M., Gewinnverlagerung und Steuervermeidung in der Digital Economy // SWI, Wien 2016, c.58;

Schön W., Ten Questions about Why and How to Tax the Digitalizid Economy (working paper) // Max Planck Institute for Tax Law and Public Finance, München 2017; Воловик Е., Налог на цифру по месту созданию стоимости. 12.05.2018 [сайт]. URL: https://fingazeta.ru/opinion/konsultatsii/448043 // (дата обращения: 04.11.2018)

7. Воловик Е., Налог на цифру по месту созданию стоимости. 12.05.2018 [сайт]. URL: https://fingazeta.ru/opinion/konsultatsii/448043 // (дата обращения: 04.11.2018)

8. Schön W., Ten Questions about Why and How to Tax the Digitalizid Economy (working paper) // Max Planck Institute for Tax Law and Public Finance, München 2017

Гомон Марина Володимирівна,
аспірантка кафедри
митної справи та оподаткування
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця

ПОДАТКОВЕ СТИМУЛЮВАННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В УКРАЇНІ

Розвиток науково-технічного співробітництва України з провідними країнами світу є одним з важливих напрямів забезпечення конкурентоспроможності ринково-орієнтованих систем економіки. Стимулювання активізації інноваційних аспектів через міжнародну співпрацю дозволяє реалізувати економічний та інноваційний потенціал держави та сформувати стійкі передумови підвищення конкурентоспроможності економіки [1].

Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) – це система заходів законодавчого, виконавчого і контролюючого характеру, покликаних удосконалити ЗЕД в інтересах національної економіки. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності передбачає створення певних умов та механізмів для ефективного розвитку відносин суб'єктів господарювання [2].

Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності має забезпечувати:

- захист економічних інтересів України та законних інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності;

- створення рівних можливостей для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності розвивати всі види підприємницької діяльності незалежно від форм власності та всі напрями використання доходів і здійснення інвестицій;

- заохочення конкуренції та ліквідацію монополізму в сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Згідно до норм Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні здійснюється згідно з принципом стимулювання прогресивних структурних змін в економіці, в тому числі зовнішньоекономічних зв'язків суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України. Однією з форм державного регулювання ЗЕД є наукове та науково-технічне співробітництво з провідними країнами [2].

Досягнення цілей і завдань науково-технічної політики здійснюється державою шляхом застосування форм прямого та непрямого регулювання (рис. 1).

Рис. 1. Методи державного регулювання науково-технічної діяльності.

В рамках підтримки міжнародного науково-технічного співробітництва Україна є учасником міжнародних угод. Для учасників таких угод передбачено податкові пільги, які зазначаються у Довідниках податкових пільг (табл. 1).

Таблиця 1

Податкові пільги, що надаються учасникам міжнародних угод [3]

Зміст пільги	**Назва документу**
ПІЛЬГИ З ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ	
Якщо конкретні форми наукового і технологічного співробітництва передбачають пряму чи непряму фінансову допомогу Європейського Співтовариства, через організації, засновані за участю Європейського Співтовариства, учасникам Української Сторони, то на будь-які такі гранти, фінансову чи іншу допомогу, що надається Європейським Співтовариством учасникам Української Сторони для підтримки їхньої наукової та технологічної діяльності, розповсюджуються податкові та митні пільги. Такі гранти будуть звільнені Українською Стороною від сплати мита, будь-яких митних зборів, податків на прибуток, а також від сплати всіх інших аналогічних податків і зборів.	Закон України "Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським співтовариством про наукове та технологічне співробітництво"; Податковий кодекс України, пункт 3.2 стаття 3 розділу I;
Кошти, одержані юридичними особами, включаючи українські наукові організації , у зв‘язку з проектами та діяльністю Центру, не підлягають оподаткуванню або іншим зборам з боку уряду України чи будь-яких його органів.	Указ Президента України "Про затвердження Угоди про створення Українського науково-технологічного центру (УТНЦ)";
ПІЛЬГИ З ПДВ	
Такі гранти будуть звільнені Українською Стороною від сплати мита, будь-яких митних зборів, податків на прибуток, а також від сплати всіх інших аналогічних податків і зборів.	Закон України "Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про наукове і технологічне співробітництво"; Податковий кодекс України, пункт 3.2 стаття 3 розділу I

Україна досить непослідовна в податковому стимулюванні інноваційних процесів. Більшість податкових пільг, які на початку 2000 років були надані підприємствам, що займаються інноваційною діяльністю, були скасовані. Якщо розглядати норми діючого законодавства, то серед тих, що лишилися, слід виділити пільги, які стосуються ввезення обладнання, техніки, устаткування, комплектуючих, які не виробляються на території України (по податку на

додану вартість – це звільнення від його сплати до 1 січня 2019 ввезення перелічених об’єктів визначених Законом України «Про альтернативні види палива», по ввізному миту – надання цільових субсидій технопаркам по перелічених об’єктах), а також прискорену амортизацію [4].

Отже, Україна повинна мати за мету інтенсифікацію міжнародної науково-технічної співпраці, що дозволить у першу чергу модернізувати вітчизняне виробництво, а також забезпечить конкурентоспроможність стратегічно важливих галузей промисловості.

Література

1. 1. Горін Н.О. Міжнародне науково-технічне співробітництво як чинник модернізації економіки / Наукові записки. – 2012. – №3(40). – С. 30-35.

2. Про зовнішньоекономічну діяльність. Закон України від 16.04.1991 № 959-XII. Сайт ВРУ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12.

3. Довідник податкових пільг № 90/2 станом на 01.10.2018 р. Офіційний сайт ДФС України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sfs.gov.ua/dovidniki--reestri--perelik/dovidniki-/54005.html.

4. Огляд податкового законодавства за 25-31 січня 2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://taxlink.ua/ua/news/oglyad-podatkovogo-zakonodavstva-za-25-31-schnya-2016- roku.htm.

Науковий керівник:

к.е.н., доц. О.Є. Найденко

Зачепиленко Аліна Євгенівна
Скачко Анна Олександрівна
студентки 3 курсу групи 6.02.28 16.01
фінансового факультету
Харківського національно економічного
університету імені Семена Кузнеця

СОЦІАЛЬНА СПРАВЕДЛИВІСТЬ ТА ФІСКАЛЬНА ДОСТАТНІСТЬ В ОПОДАТКУВАННІ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Сучасний стан соціального розвитку в Україні характеризується наявним порушенням принципу соціальної справедливості у багатьох сферах; поширенням бідності, у тому числі і серед працюючих, що є наслідком несправедливого забезпечення системи оплати праці зайнятого населення. Тому справедливість податку слід вважати першим поштовхом до формування системи оподаткування та правильних ефективних взаємовідносин між суб'єктами податкової системи.

Крисоватий А. І. [7] вважає, що ефективність податкової політики забезпечується за умови наукового поєднання таких ознак: фіскальної достатності, економічної ефективності, соціальної справедливості, стабільності, гнучкості. При цьому він стверджує, що в реальному економічному середовищі перші три вказані ознаки взаємопов'язані, взаємозалежні та не можуть існувати відокремлено.

О.М. Десятнюк [12] висловила думку, що «комплексне поєднання загальнодержавних інтересів з інтересами суб'єктів господарювання, що виражається в рівноцінному забезпеченні таких критеріїв оптимізації податкової системи, як фіскальна достатність, економічна ефективність та соціальна справедливість, може стати вирішенням проблем системи прибуткового оподаткування громадян»

На сучасному етапі розвитку світової економіки європейська соціальна модель заснована на моделі соціальної справедливості, яка передбачає єдність дій держави і громадянського суспільства, спрямованих на задоволення основних матеріальних потреб усіх громадян, на їхню участь у житті суспільства та на посилення соціальної згуртованості [43].

Соціальна справедливість – це і узагальнена моральна оцінка суспільних відносин, і один з основних загальнолюдських соціальних ідеалів, конкретне розуміння і зміст якого змінювалося протягом історії, і сьогодні немає єдиного розуміння його змісту.

Досить часто соціальну справедливість співвідносять із соціальною рівністю, і саме в цьому контексті під соціальною справедливістю, розуміють міру рівності і нерівності в розподілі матеріальних і духовних благ у суспільстві, статусів і влади, а також у життєвому положенні різних суспільних груп [5].

Вибір принципів соціальної справедливості в умовах перерозподілу доходів визначається, виходячи з духовних підвалин кожного окремого суспільства, вироблених національних стандартів [5]. А тому, для кожної країни характерним є свій обраний принцип справедливого розподілу доходів. В світовій практиці оподаткування застосовуються два основних підходи в реалізації принципу справедливості (табл. 1) [6].

Таблиця 1

Основні підходи в реалізації принципу справедливості

Підхід	Характеристика
забезпечення вигоди платника податків	податки, які сплачують їх платники відповідають тим вигодам, які платник податків отримує від послуг держави (платнику податків повертається частина сплачених податків шляхом виплат з бюджету, різного роду компенсацій, трансфертів, фінансування освіти, охорони здоров’я та інших соціальних витрат); в даному випадку найбільш чітко простежується зв'язок вказаного підходу зі структурою видатків бюджету
платоспроможність платника податків	цей підхід не враховує структуру бюджетних витрат, але тісно взаємопов’язаний із ступенем платоспроможності платника податків

Основним суспільним призначенням податків загалом, та податку на доходи фізичних осіб, зокрема, є покриття фінансових потреб держави та її регіонів, що забезпечується за допомогою фіскальної функції [3].

Значний фіскальний потенціал оподаткування доходів громадян пов'язаний із його широкою базою оподаткування та прямою залежністю між доходами платника і його платежами до бюджету. Проте результативність та фіскальна ефективність оподаткування доходів фізичних осіб можлива лише при достатньо високому економічному розвитку країни як необхідної умови зростання доходів, з яких сплачуються податки, та запровадження комплексного моніторингу доходів як об'єкта оподаткування [10].

Суттєвою проблемою при реалізації принципу соціальної справедливості в оподаткуванні доходів громадян – є нині діюча пропорційна шкала оподаткування податком на доходи фізичних осіб (з 01.01.2016 року – 18%), що є прямим порушенням норми щодо установлення податків та зборів відповідно до платоспроможності платників податків. Чинна до 01.01.2016 року мало прогресивна шкала ставок ПДФО також не було доцільною та достатньо обґрунтованою, адже справедливо рівне оподаткування статків громадян за рівнем їх доходів не забезпечувалося.

Серед проблем реалізації принципів фіскальної достатності та соціальної справедливості оподаткування варто також звернути увагу, на діючу нині, систему справляння ЄСВ. Так з 01.01.2016 року скасовано утримання ЄСВ із заробітної плати найманих працівників та впроваджено єдину ставку внеску для роботодавців та спеціальні ставки [1] (табл. 2).

Таблиця 2

Назва

Ставка, %	Категорія
22%	фонд оплати праці
8,41%	для працівників-інвалідів
5,5%	для підприємств та організацій громадських організацій інвалідів
5,3%	для всеукраїнських організацій

Реалізація принципу соціальної справедливості в країнах – членах Європейського Союзу представлена перш за все, застосуванням неоподатковуваного мінімуму доходів громадян, прогресивної шкали оподаткування індивідуальним прибутковим податком та податкових знижок – сум, що зменшують бази оподаткування на певний вид витрат (як загальновідомих, так і специфічних у окремих країнах). Саме завдяки даним інструментам податкового регулювання бідне населення даних країн або взагалі не сплачує персональний податок, або сплачує невелику частку доходу.

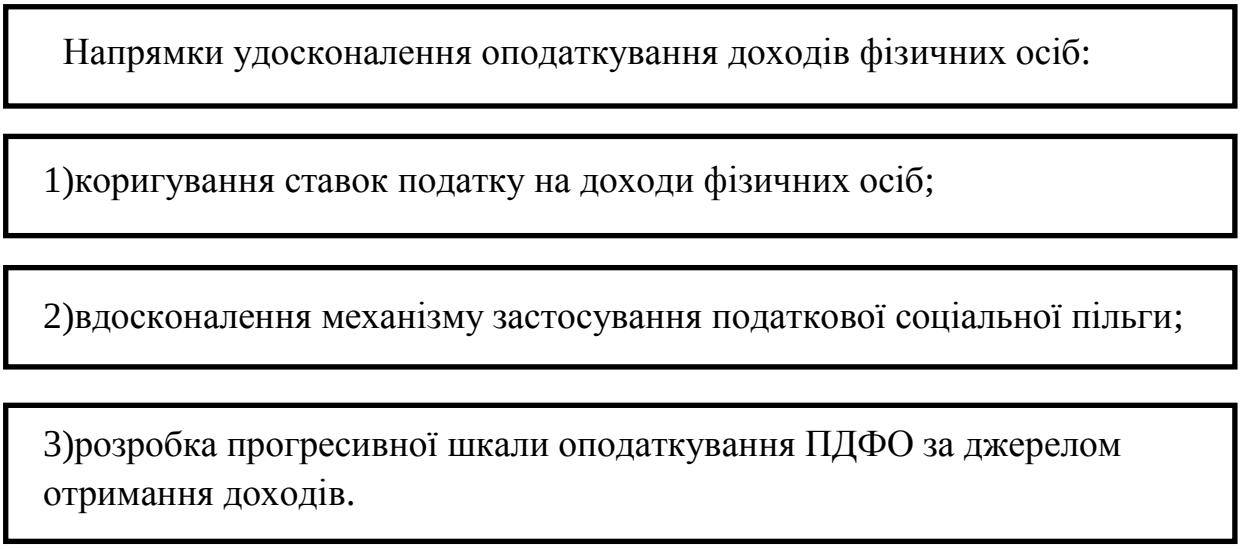

Рис. 1. Напрямки удосконалення оподаткування доходів фізичних осіб

Для більшості економічно розвинутих країн характерною є ситуація, коли податки, які сплачує населення є перш за все, підтримкою, яку громада надає державі, та обов'язок, за виконання якого настає реальне отримання благ зі сторони держави [8]. В Україні, податок – це примусовий, обов'язковий безумовний платіж, соціальний ефект від справляння якого не є відчутним.

Таким чином, проблема забезпечення соціальної справедливості оподаткування сьогодні є актуальною, адже нерівномірність податкового навантаження між різними категоріями населення має наслідки соціального напруження і загострення відносин у суспільстві. Отже, головним пріоритетом реформування в першу чергу, має бути забезпечення дійсно справедливого

розподілу податкового навантаження між заможними та малозабезпеченими верствами населення.

Реформування системи оподаткування доходів фізичних осіб має відбуватися в напряму посилення соціальної справедливості оподаткування, з одночасним недопущенням падіння надходжень ПДФО до бюджету.

Література

1. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування»: від 08 липня 2010р., № 2464-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2464-17.

2. Барабаш О. О. Принцип фіскальної достатності у податковому законодавстві України/ О. О. Барабаш // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Юридичні науки. – 2014. – № 801. – С. 46-50.

3. Герасимов О. Зарубіжний та міжнародний досвід забезпечення соціальної справедливості у суспільстві / О. Герасимов, К. Мілованова // Україна: аспекти праці. – 2014. – №5. – С. 43–51.

4. Серватинська І. М. Адміністрування та справляння єдиного соціального внеску: зарубіжні та вітчизняні реалії / І. М. Серватинська // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – №6. – С. 799 – 805. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://global-national.in.ua/archive/6-2015/163.pdf.

5. Сідельникова Л. П. Реалізація принципу соціальної справедливості в оподаткуванні фізичних осіб / Л. П. Сідельникова, О. Є. Найденко // Економіка розвитку. – 2017. – № 2. – С. 86–96.

6. Яcько І. В. Принципи оподаткування / І. В. Яcько // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія: Юридичні науки: збірник наукових праць. – 2015. – № 824. – С. 135–139.

Науковий керівник:
к.е.н, викл. В. М. Остапенко

Калюжна Лілія Андріївна,
студентка 3 курсу
фінансового факультету групи 6.02.28.16.01
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця

ПРОБЛЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В ІНТЕРНЕТ-ТОРГІВЛІ

Становлення і розвиток нових форм глобального електронного бізнесу, однією з яких є міжнародна електронна торгівля, примушує національні уряди застосовувати різноманітні способи оподаткування її учасників. Це не сприяє гармонізації економічної, у тому числі податкової, політики різних держав світу і висуває перед їх керівництвом нові проблеми щодо поповнення бюджетів і регулювання оподаткування [2]. На сьогодні, оподаткування електронного бізнесу здійснюється на тих самих засадах, що і «традиційного», тобто специфіка його ведення не врахована при формуванні податкових механізмів. В результаті, окремі суб'єкти економічної діяльності знаходять різні шляхи ухилення від сплати податків, зокрема, вони уникають державної реєстрації підприємницької діяльності та не вносять доходи, отримані від ведення електронного бізнесу, у податкові декларації. Тому нині, в умовах бюджетного дефіциту, особливо гостро постають питання формування ефективного механізму оподаткування доходів суб'єктів електронного бізнесу, який би враховував специфіку цієї сфери діяльності та відповідав наявному податковому потенціалу [3].

Дослідженню проблематики оподаткування електронного бізнесу присвячені роботи вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема Н. Борейко, Т. Вінтерса, Н. Дмитрієвої, С. Ільїчова, Ю. Коваленко, В. Коротуна, П. Мельника, Л. Патраман-ської, Ж. Писаренко, В. Танзі, Т. Тардаскіної, Л. Фролової, О. Шалевої, К. Швабія та інших.

Метою роботи є аналіз сучасного стану та існуючих проблем оподаткування електронного бізнесу та розробка рекомендацій щодо адаптації вітчизняного податкового законодавства до специфіки даного виду комерційної

діяльності.

В Україні системи податкового адміністрування торговельних операцій в Інтернеті досі не створено. Інтернет-продажі стали конкурентоспроможним суперником традиційному "оффлайновому" бізнесу. У всьому світі більшою популярністю і довірою користуються саме інтернет-філії реально існуючих торговельних мереж, а в Україні більшим успіхом користуються електронні магазини [3]. Законодавство України не передбачає створення норм, які б прямо регулювали оподатковування електронного бізнесу, отже ми пішли по самому доступному для нас шляху. Так як регулювання даної складової економіки є нормативною базою, що застосовується до традиційних комерційних операцій. Усе ц приводить до негативних наслідків.

В Україні питання податкового регулювання операцій з продажу в Інтернеті залишається відкритим і це пов’язано не так із рівнем розвитку електронної комерції, як з існуванням важливіших проблем в економіці. Це означає відмову простежити незначні, проте важливі надходження до бюджету країни від здійснення операцій купівлі – продажу товарів у Інтернеті.

Для спрощення податкового адміністрування в сфері електронної комерції, а також організації ефективного контролю за додержанням суб’єктами економічної діяльності національного податкового законодавства необхідно створити спеціальну інфраструктуру, що гарантуватиме безпечний і безперешкодний обмін документами електронної звітності, а також функціонування на високому рівні механізму погашення податкових зобов’язань платникам податків.

Таким чином, оподаткування купівлі – продажу товарів у межі Інтернет, залишається відкритим для багатьох держав, отже вимагає його рішення. Тому, для вирішення цієї проблеми необхідне створення основного законодавства і додання йому міжнародного статусу для того, щоб оподаткування було рівним для всіх суб’єктів, що здобувають товари саме за допомогою мережі Інтернет, тому що ця якість впливає на матеріальну зацікавленість використання такого виду послуг [1]. Незважаючи на стрімкий розвиток інтернет-торгівлі, ця сфера досі лишається недостатньо врегульованою на законодавчому рівні. Суб'єкти господарювання, які ведуть торгівлю через Інтернет, мають знаходитись на

загальній системі оподаткування та бути зареєстрованими як платник податку на додану вартість, незалежно від суми річного доходу. Сайт визнається нематеріальним активом, а витрати на оплату послуг хостінгу, коллокейшину, плата за домен доцільно включати до складу загальновиробничих витрат або витрат на збут. Розрахунки електронними грошима ускладнюються тим, що з метою визначення бази оподаткування суми отриманого доходу мають бути підтверджені банківськими виписками, отже такі розрахунки мають проводитись за допомогою банку.

Прийнятними для України заходами державного податкового регулювання електронного бізнесу, можуть стати наступні:

розробка нормативно-правової бази для врегулювання відносин у сфері надання електронних інформаційних послуг: законодавчих актів щодо комерційної діяльності із використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій, глобальної мережі Інтернет;

створення правового режиму суб'єктів електронної комерційної діяльності (провайдерів, постачальників, одержувачів послуг);

впровадження правил реєстрації, ідентифікації, законного перехоплення телекомунікацій, подання звітності, механізмів оподаткування;

забезпечення безпеки та контролю організованої злочинності у Інтернет;

організація податкового електронного документообігу, обліку та звітності, аудиту, ревізії та контролю; надання юридичної сили електронним документам у фінансово-господарських операціях;

формування електронних баз даних про суб'єктів електронної економічної діяльності, зареєстрованих на території України, внесення нових видів електронної економічної діяльності до КВЕДу; моніторинг фінансово-господарської діяльності суб'єктів електронного бізнесу із застосуванням методу непрямого збору інформації із зовнішніх і внутрішніх (корпоративних) інформаційних джерел;

визначення відповідальності за правопорушення, допущені в процесі діяльності: адміністративне затримання електронно-технічних активів суб'єкта електронного бізнесу, механізми тимчасового блокування діяльності, розробка системи штрафних санкцій за порушення норм податкового законодавства та

порядку їх погашення [4]. Непристосованість більшості існуючих норм податкового законодавства до сучасних умов економічної діяльності — це основна причина неврегульованості податкового законодавства з регулювання електронної комерції. Нині ринок Інтернет-розрахунків збільшується з кожним днем, і податкові служби всіх країн світу, зокрема України, зацікавлені в його прозорості, контрольованості та сплаті податків суб'єктами ринку. Тому рішення проблеми оподаткування результатів економічної діяльності за допомогою глобальних комп'ютерних мереж ускладнюється в усьому світі тим, що чинне законодавство спрямоване на регулювання традиційних відносин. Тому одним із шляхів досягнення сталого розвитку національної економіки в сформованих умовах є розробка концепцій державного регулювання (в тому числі податково-правового регулювання та оподаткування) суб'єктів електронної економічної діяльності та громадських відносин, які формуються в інформаційному середовищі глобальної комп'ютерної мережі Інтернет, що відповідає цілям національної економічної безпеки країни, відновлення національний економіки.

Література

1. Абліцов О. Відкриття інтернет-магазину. Деякі юридичні аспекти та особливості ведення бізнесу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://byhgalter.com/vidkrittya-internetmagazinu-deyaki-yuridichni-aspekti-ta-osoblivosti-vedennya-biznesu/.

2. Гутгарц Д. Оподаткування інтернет-магазину. Частина перша: Загальна система. [Електронний ресурс] / Д. Гутгарц. – Режим доступу : https://ilaw.center/opodatkuvannyainternet-biznesu-v-ukrajini/.

3. Позняков С. Адміністративно-правові аспекти державного контролю і правоохоронної діяльності у сфері оподаткування електронної торгівлі / С. Позняков // Правова інформатика. — 2007. — № 2 (14).

4. Гутгарц Д. Оподаткування інтернет-магазину. Частина перша: Загальна система. [Електронний ресурс] / Д. Гутгарц. – Режим доступу : https://ilaw.center/opodatkuvannya-internet-biznesu-v-ukrajini/.

Науковий керівник:
к.е.н., викл. О. В.Костяна

Карпова Влада Вікторівна
к.е. н., доцент кафедри
митної справи та оподаткування
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК НЕРЕЗИДЕНТІВ У СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В сфері прямого оподаткування нерезидентів в зовнішньоекономічній діяльності в Україні особливе місце займає податок на доходи нерезидентів, який ще називають податком на репатріацію. Основна ставка цього податку дорівнює 15 % від суми доходу нерезидента і утримується із виплат, які йому належать. При цьому в пп. 141.4.9 Податкового кодексу України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (надалі — ПКУ) [1] окремо зазначено, що під час укладання договорів з нерезидентами не дозволяється включення до них податкових застережень, згідно з якими підприємства, що виплачують доходи, беруть на себе зобов'язання щодо сплати податків на доходи нерезидентів.

Отже, враховуючи зазначені норми, нерезидент отримує тільки 85 % від суми доходу з операцій, наведених в пп. 141.4.1 ПКУ [1]. Це суттєві втрати нерезидента, які впливають на прийняття рішення щодо доцільності економічного співробітництва з резидентами України. Тому вкрай важливо, щоб наведені в ПКУ [1] норми щодо оподаткування нерезидентів були сформульовані чітко і прозоро.

Проте на даний момент низка норм, що встановлює основні правила оподаткування нерезидентів, потребує уточнення. Наразі ці норми на власний розсуд роз’яснюють представники податкових органів, що іноді призводить до конфліктів з платниками податків. Відзначимо основні проблемні моменти в адмініструванні цього податку.

Насамперед, в ПКУ [1] не зазначено статус нерезидентів (юридичні особи або фізичні особи), з яких справляється податок на доходи нерезидентів за нормами п. 141.4 ПКУ. Отже, формально під оподаткування податком на репатриацію, який є однією із форм податку на прибуток, попадають в тому числі доходи нерезидентів-фізичних осіб. Водночас доходи таких нерезидентів підлягають оподаткуванню податком на доходи фізичних осіб за нормами, встановленими для окремих видів доходів в розділі IV ПКУ [1].

Це призводить до подвійного оподаткування доходів нерезидента-фізичної особи податком на репатріацію (за ставкою 15 %) та податком на доходи фізичних осіб (за ставкою 18 %). Зазначене не відповідає принципу нейтральності оподаткування, що передбачає встановлення податків та зборів у спосіб, який не впливає на збільшення або зменшення конкурентоздатності платника податків (пп. 4.1.8 ПКУ [1]).

Стосовно деяких видів доходів (зокрема, дивідендів) представники податкових органів роз'яснюють, що з метою уникнення подвійного оподаткування такі доходи оподатковуються тільки податком на доходи фізичних осіб (Індивідуальна податкова консультація ДФСУ від 25.09.2018 р. № 4153/6/99-99-13-02-03-15/ІПК [2]). Проте такі роз'яснення не мають офіційного статусу і не звільняють платника податків від відповідальності за неутримання податку на репатріацію. Тому вбачається важливим уточнити норми п. 141.4 ПКУ [1] і окремо зазначити, що вони розповсюджуються тільки на доходи нерезидента-юридичної особи.

Ще одна неточність формулювань ПКУ [1] стосується визначення кола осіб, які повинні утримувати податок на репатріацію з доходів нерезидента. Зокрема, в пп. 141.4.2 ПКУ [1] вказано, що податок утримують резидент або постійне представництво нерезидента, які здійснюють на користь нерезидента або уповноваженої ним особи (крім постійного представництва нерезидента на території України) будь-яку виплату з доходу з джерелом його походження з України, отриманого таким нерезидентом від провадження господарської діяльності.

За нормами пп. 141.4.8 ПКУ [1] резиденти, які надають агентські, довірчі, комісійні та інші подібні послуги з продажу чи придбання товарів, робіт, послуг за рахунок і на користь тільки певного нерезидента (в тому числі проведення переговорів щодо суттєвих умов та/або укладення договорів з іншими резидентами від імені і на його користь), під час виплати такому нерезиденту утримують і перераховують до відповідного бюджету податок із доходу, отриманого таким нерезидентом із джерел в Україні, визначений у порядку, передбаченому для оподаткування прибутків нерезидентів, що провадять діяльність на території України через постійне представництво. Ці положення не поширюються на випадки надання резидентами агентських, довірчих, комісійних та інших подібних посередницьких послуг з продажу чи придбання товарів, робіт, послуг за рахунок і на користь нерезидентів у випадку, якщо вони надають зазначені послуги в рамках своєї основної (звичайної) діяльності.

Проте законодавчими нормами не встановлено, як саме слід розмежовувати операції, які агенти надають в рамках своєї звичайної діяльності (з утриманням податку на репатріацію за ставкою 15 % з доходів нерезидента) та в рамках неосновної діяльності, що передбачає оподаткування прибутку нерезидента за ставкою 18 %.

Наразі податківці роз’яснюють цей проблемний момент таким чином (Індивідуальна податкова консультація ДФСУ від 27 червня 2018 р. N 2868/6/99-99-15-03-02-15/ІПК [3]). Якщо резидент надає агентські послуги з продажу чи придбання товарів на користь тільки певного нерезидента, то такий резидент зобов'язаний під час виплати доходу від таких послуг утримувати податок з таких доходів у порядку, передбаченому для оподаткування прибутків нерезидентів, що провадять діяльність на території України через постійне представництво відповідно до пп. 141.4.8 ПКУ [1]. Якщо резидент здійснює виплати за агентськими договорами на користь декількох нерезидентів у рамках своєї основної (звичайної) діяльності, то такі виплати підлягають оподаткуванню відповідно до підпункту 141.4.2 ПКУ [1].

Однак індивідуальні податкові консультації стосуються діяльності і звільняють від відповідальності тільки конкретного платника податків, який подав запит до податкових органів (п. 53.1 ПКУ [1]). Тому такі проблемні моменти, від яких залежить оподаткування нерезидента, потребують роз'яснення щонайменше на рівні узагальнюючої податкової консультації.

Є в ПКУ [1] також проблемні моменти, пов'язані з невизначеністю складу доходів нерезидента, що підлягають оподаткуванню податком на репатріацію. Склад таких доходів зазначено в пп. 141.4.1 ПКУ [1]. Зокрема, за нормами абз. «й» пп. 141.4.1 ПКУ [1] не підлягають оподаткуванню податком на репатріацію доходи у вигляді виручки або інших видів компенсації вартості товарів, виконаних робіт, наданих послуг, переданих, виконаних, наданих резиденту від такого нерезидента (постійного представництва). Між тим на практиці представники податкових органів на свій розсуд визначають склад доходів, що не підлягають оподаткуванню за цією нормою.

Так, податківці наполягають на оподаткуванні доходів у вигляді штрафів, пені, неустойки (Індивідуальна податкова консультація ДФСУ від 19.04.2018 р. № 1719/6/99-99-15-02-02-15/ІПК [4]), у вигляді брокерської, комісійної або агентської винагороди нерезидента (Індивідуальна податкова консультація ДФСУ від 28.09.2017 р. № 2066/6/99-99-15-02-02-15/ІПК [5]), при погашенні векселя резидентом нерезиденту у вигляді суми дисконту по такому векселю (Індивідуальна податкова консультація ДФСУ від 18.08.2017 р. № 1675/6/99-99-15-02-02-15/ІПК [6]). Між тим необхідність оподаткування цих доходів безпосередньо в ПКУ [1] не передбачено.

В ПКУ [1] також не встановлено, на яку дату слід визначати курс Нацбанку України з метою розрахунку доходу нерезидента в гривнях, який підлягає оподаткуванню. На думку представників податкових органів такий дохід визначається виходячи з офіційного курсу гривні до іноземної валюти, встановленого Національним банком України на день виплати таких доходів (Індивідуальна податкова консультація ДФСУ від 2 квітня 2018 р. N 1328/6/99-99-15-02-02-15/ІПК [7]). Проте ці проблемні моменти слід роз'яснити на рівні узагальнюючої податкової консультації.

Отже, аналіз норм ПКУ [1] стосовно оподаткування доходів нерезидентів висвічує наявність законодавчих «прогалин» стосовно визначення обов’язкових елементів цього податку (платників податку, об'єкта оподаткування, бази оподаткування, порядку обчислення податку). Такі обставини свідчать про недотримання зазначеного в пп. 4.1.11 ПКУ [1] принципу єдиного підходу до встановлення податків та зборів, що передбачає визначення на законодавчому рівні усіх обов'язкових елементів податку. Це є неприпустимим і потребує вирішення на законодавчому рівні.

Література

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 року № 2755-VI [Електронний ресурс].– Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17.

2. Індивідуальна податкова консультація ДФСУ від 25.09.2018 р. № 4153/6/99-99-13-02-03-15/ІПК [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://cabinet.sfs.gov.ua/registers/ipk.

3. Індивідуальна податкова консультація ДФСУ від 27 червня 2018 р. N 2868/6/99-99-15-03-02-15/ІПК [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://cabinet.sfs.gov.ua/registers/ipk.

4. Індивідуальна податкова консультація ДФСУ від 19.04.2018 р. № 1719/6/99-99-15-02-02-15/ІПК [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://cabinet.sfs.gov.ua/registers/ipk.

5. Індивідуальна податкова консультація ДФСУ від 28.09.2017 р. № 2066/6/99-99-15-02-02-15/ІПК [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://cabinet.sfs.gov.ua/registers/ipk.

6. Індивідуальна податкова консультація ДФСУ від 18.08.2017 р. № 1675/6/99-99-15-02-02-15/ІПК [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://cabinet.sfs.gov.ua/registers/ipk.

7. Індивідуальна податкова консультація ДФСУ від 2 квітня 2018 р. N 1328/6/99-99-15-02-02-15/ІПК [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://cabinet.sfs.gov.ua/registers/ipk.

Коваленко Марина Андріївна
студентка 3 курсу
фінансового факультету групи 6.02.28.16.01
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця

СПРАВЛЯННЯ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ

У сучасних умовах становлення і розвинення економічних зв'язків України, питання формування результативного механізму оподаткування прибутку підприємств постає досить гостро, адже податок на прибуток підприємств може використовуватися і як інструмент економічного зростання, і як надійне джерело доходів державного бюджету. У зв'язку зі складними економічними умовами, нестабільністю та складністю вітчизняного податкового законодавства, високим податковим навантаженням на бізнес, необхідним є аналіз зарубіжного досвіду оподаткування прибутку підприємств з метою пошуку оптимальних для нашої країни напрямів удосконалення порядку справляння податку на прибуток підприємств.

Податок на прибуток нині є одним з найважливіших з прямих податків у податковій системі України. Саме тому удосконалення механізму оподаткування податком на прибуток підприємства є одним із найважливіших соціально-економічних завдань, від вирішення якого залежить подальший розвиток великого та середнього бізнесу в Україні.

Дослідженням досвіду зарубіжних країн в оподаткуванні прибутку підприємств займалися такі науковці В.Барабанова, І.Васильєва, А.Даниленко, О.Данілов, А.Соколовська, А.Хомутенко, Р.Шумський, Н.Ярошевич, та інші.

Податок на прибуток за своєю економічною суттю є прямим податком, який сплачується підприємствами з прибутку, одержаного від реалізації продукції, нематеріальних активів, а також із прибутку від орендних операцій, роялті та від позареалізаційних операцій[1].

Податок на прибуток підприємств, може успішно застосовуватися для регулювання і стимулювання підприємницької діяльності. За допомогою цього податку держава може стимулювати розвиток окремих галузей або регіонів щодо виробництва пріоритетних товарів, робіт, послуг, на пожвавлення інвестиційної й інноваційної діяльності та розвиток конкурентних відносин тощо.

Оподаткування прибутку підприємств в Україні має певні недоліки, до яких можна віднести: нерівномірність надходження даного податку протягом року, постійні зміни в податковому законодавстві, низька зацікавленість органів місцевого самоврядування в розмірах надходжень податку [2].

Тому для вирішення даних проблем можна використати досвід оподаткування прибутку підприємств зарубіжних країн.

У зарубіжних країнах податок на прибуток підприємств активно використовується як регулятор соціально-економічних відносин, який дозволяє здійснювати вплив на обсяги виробництва, конкурентоспроможність вітчизняних підприємств та економіку країни в цілому. Натомість, в Україні оподаткування прибутку підприємств спрямоване на фіскальний ефект, а не на реалізацію йогорегулюючого потенціалу. Так, в нашій країні податок на прибуток підприємств у структурі доходів державного бюджету має питому вагу в межах 7-9%. А в США частка надходжень податку на прибуток в доходах федерального бюджету з в межах до 10%[3].

У США податок на прибуток корпорацій заснований на шкалі прогресивних ставок, він справляється за восьмизарядною шкалою: найнижча ставка – 15 %, а найбільша ставка – 39 %. Така прогресивна шкала ставок податку сприяє розширенню виробництва, підвищенню зайнятості населення, розвитку інновацій. Для корпоративного податку в США передбачається велика кількість податкових пільг, що дозволяють зменшити ставку податку на прибуток у середньому на 30%. Зниження ставки відбувається, коли підприємство застосовує різні альтернативні види сировини та електроенергії.

Але при цьому в США застосовуються і підвищені ставки, коли компанія отримує надто високі прибутки, коли вона стає монополістом [3].

В Німеччині існує дві ставки податку на прибуток: на прибуток, який не розподілений, – 50%, та на прибуток, який розподілений – 36%. Також широко застосовується прискорена амортизація, яка дає змогу в перші роки придбання обладнання списувати більшу частку його вартості [4].

Оподаткування підприємств у країнах Європейського союзу має певні особливості. Так, у Великобританії розмір податку на прибуток дорівнює 33%, також застосовується зменшена ставка – 25%. Причому малі підприємства визначаються за відзнакою розміру отриманого прибутку. При визначенні прибутку до оподаткування від валових доходів віднімаються всі витрати, пов'язані з науково-дослідними роботами. А нафтодобувні підприємства, навпаки, крім податку за основною ставкою, вносять до бюджету ще 50% доходу, який у них залишається[4].

Особлива система сплати податку на прибуток існує і в Японії. Він має назву прибутковий податок з юридичних осіб, який поділяється на державний прибутковий податок – 30% від прибутку; префектурний прибутковий податок – 5% від державного; міський, районний – 12,8% від державного, що становить 4,12% від прибутку. Така ж практика є у системі оподаткування Канади. Тут існує дві ставки – федеральна та провінційна, а отже, і податок сплачується у федеральний та провінційний бюджети[2].

Ще однією особливістю корпоративного оподаткування зарубіжних країн є сплата мінімального корпоративного податку, що передбачає сплату в обов`язковому порядку мінімального корпоративного податку незалежно від результатів діяльності платника, дана практика застосовується у Австрії і США.

У зарубіжних країнах активно застосовується інвестиційний податковий кредит, який представляє собою відстрочку сплати податку на прибуток, що надається особі підприємницької діяльності на визначений термін з метою збільшення його фінансових ресурсів для здійснення інноваційних програм, з подальшою компенсацією відстрочених сум у поставі додаткових надходжень

податку через загальне зростання прибутку, яке буде отримане внаслідок реалізації інноваційних програм [3].

Таким чином аналіз зарубіжного досвіду демонструє, що податок на прибуток підприємств виступає не лише фіскальним інструментом, а й має значний регулюючий потенціал, сприяючи інноваційному розвитку та економічному зростанню держави.

Для українських підприємств доречно було б перейняти досвід зарубіжних країн щодо податку на прибуток підприємств. Наприклад, встановити знижені ставки податку на прибуток підприємств для малого бізнесу, впровадити прогресивні ставки податку на прибуток підприємств, ввести податкові пільги для компаній, що належать до пріоритетних галузей розвитку економіки України, запровадити інвестиційний податковий кредит, що дозволить підприємствам вкладати кошти в нове виробництво, створювати умови, в яких майже неможливо буде ухилитися від сплати податкових зобов'язань. В майбутньому це вестиме до поступового збільшення надходжень до Державного бюджету.

Література

1. Ищенко Т. И. Морфологічний аналіз дескриптивних чинників дефініції "Податок на прибуток" [Електронний ресурс]:– Режим доступу: http://www.rusnauka.com/13_EISN_2014/Economics/7_168388.doc.htm

2. Червінська О. С. Досвід окремих країн світу в оподаткуванні прибутку підприємств / О.С. Червінська, С.В. Паранчук [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/7730/1/12.pdf

3. Хомутенко.А., Бзова Ю. Адаптація зарубіжного досвіду оподаткування прибутку підприємств до вітчизняної [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nv_2016_7_11

4. Якимова А.М., Прищепа О.В. Вітчизняний та зарубіжний досвід справляння податку на прибуток підприємств [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrig_2012_3_4

Науковий керівник:

к.е.н, викл. О. В. Костяна

Лапченко О.О.,
студент 2 курсу магістратури
Тищенко В.Ф.,
д.е.н., доцент кафедри
митної справи та оподаткування
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Розвиток підприємництва є основною складовою соціально-економічного розвитку України в цілому. Саме тому важливим пріоритетним завданням державного і регіонального управління сьогодні є створення сприятливого середовища для стимулювання економічної активності суб'єктів підприємницької діяльності для забезпечення економічного зростання, створення робочих місць, відновлення конкурентоспроможності вітчизняної економіки, підвищення рівня життя населення. Важливим аспектом розвитку підприємництва є податкова політика, має бути направлено на розвиток підприємництва, адже його активність є запорукою економічної стабільності, підвищення добробуту громадян та подолання дефіциту бюджету.

Негативний вплив на розвиток малого підприємництва в Україні зумовлено низкою проблем, таких як: недосконаліть та обтяжливість системи оподаткування, адміністративні перешкоди у сфері підприємництва, неврегульованість питань фінансування і кредитування, зокрема мікрокредитування малого підприємництва, низький рівень державної фінансової допомоги, слабкий розвиток інфраструктури підтримки підприємництва. Усунення цих проблем та створення сприятливих умов для розвитку малого підприємництва потребує впровадження в практику господарювання нових методів регулювання економіки, які повинні враховувати ринкові відносини.

Вагомий внесок у дослідження та аналіз державної підтримки підприємств малого бізнесу зробили Бодров В., Загорський В.С., Кужель Ю.О., Кондратюк Т.В., Литвин В.В., Поддєрьогін А.М. та інші.

За сучасних умов функціонування малим суб'єктам господарювання стає все складніше збільшувати показники своєї діяльності. Так, малим суб'єктам господарської діяльності все важче отримувати прибутки і, відповідно, забезпечувати вагомі надходження до бюджетів України, проте вони забезпечують робочі місця та необхідний рівень доходів громадян, що в сукупності на глобальному рівні має позитивний ефект. Підтримка малого підприємництва завжди входила в коло інтересів на макроекономічному рівні.

Аналізуючи кількісні характеристики суб'єктів малого підприємництва в Україні за останні роки, можна констатувати стагнацію цього сектору національної економіки (табл. 1) [1].

Таблиця 1

Кількість суб'єктів господарювання з розподілом за їх розмірами [1]

	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік
Великі підприємства	698	659	497	423
Середні підприємства	20 189	18 859	15 906	15 203
Малі підприємства	344 048	373 809	324 598	327 814
Фізичні особи-підприємці	1 235 192	1 328 743	1 591 160	1 630 878
Усього кількість суб'єктів господарювання, одиниць	1 600 127	1 722 070	1 932 161	1 974 318

Особливо ці тенденції стали помітні одразу після набуття чинності Податковим кодексом. Наприклад, приріст кількості припинених юридичних осіб в Україні у 2011-2012 роках майже удвічі перевищував приріст зареєстрованих. Загальна кількість суб'єктів господарювання за 2010-2015 роки є нестабільною і має тенденцію до зменшення. Однак слід зазначити, що

кількість великих підприємств до 2012 року зростала, а в 2013-2015 роках також поступово зменшується. Кількість малих підприємств за період 2010-2015 рр. зменшилась на 8,3%. Кількість середніх підприємств зменшилась на 27,6%.

На сьогодні питанню стимулювання економічної активності суб'єктів підприємницької діяльності не приділено достатньої уваги, у зв'язку з чим виникає необхідність удосконалення державного механізму узгоджених заходів державного регулювання для такого стимулювання, орієнтованого на забезпечення економічного зростання, створення нових робочих місць, відновлення конкурентоспроможності вітчизняної економіки, підвищення рівня життя населення. Повинно бути реалізовано практику підтримки малого та середнього підприємництва через низку правових та адміністративних процедур на загальнодержавному рівні для спільного державно-комерційного фінансування інвестиційних проектів, а також використання частини бюджетних коштів на реалізацію особливо ефективних і швидкоокупних інвестиційних проектів і об'єктів малого бізнесу, незалежно від їхньої галузевої приналежності та форм власності, для прискорення структурно-технологічної перебудови виробництва. У цьому переліку заходів мають також бути гарантування позик, експортного кредитування, покриття за рахунок коштів державного бюджету венчурного капіталу, державне страхування за пільговими ставками та ін. [2].

Найбільш дієвим способом підтримки малого бізнесу, безумовно, є встановлення такого порядку оподаткування, який дав би змогу поліпшити економічний стан наявних малих підприємств і дав поштовх до розвитку малого бізнесу в галузях виробничої сфери. Досвід багатьох зарубіжних країн показує, що врахування специфіки малого бізнесу під час розроблення податкових режимів дає змогу в короткі терміни досягти бажаних результатів [3].

Одним з основних завдань економіки України є стимулювання підприємницької діяльності через створення сприятливих умов її оподаткування.

Можна стверджувати, що на теперішній час законодавством України передбачено низку заходів, спрямованих на покращання ведення бізнесу в Україні та стимулювання економічної активності суб'єктів підприємницької діяльності.

Пріоритетними напрямками вдосконалення механізму державної підтримки малого бізнесу мають бути: удосконалення законодавчої та нормативної бази, що регламентує діяльність малого підприємництва; зміцнення фінансово-кредитного забезпечення розвитку малого підприємництва; запровадження системи організаційно-освітніх заходів, спрямованих на підвищення знань, професійних навичок, фахового рівня у питаннях ведення бізнесу; формування системи інформаційно-консультаційного обслуговування; сприяння розвитку лізингових компаній.

Література

1. Дані Головного управління Казначейської служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.treasury.gov.ua

2. Судоргін М. Г. Механізми стимулювання розвитку регіонів України з урахуванням зарубіжного досвіду // Ефективна економіка. 2011. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com. ua/?op=1&z=971.

3. Копченко І. М. Актуальні проблеми державної підтримки малого підприємництва України на сучасному етапі. // Формування ринкових відносин в Україні . – 2004. - №4 (35). – С. 115 – 119.

УДК 657

О.В. Лук’ янчикова,
студентка 3 курсу фінансового факультету
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Податки відіграють важливу роль для держави. Податки являють собою фундамент бюджету країни, тому ним треба приділяти особливу увагу. Від того, яка якість та прозорість оподаткування в країні, залежить як буде поповнюватись державний бюджет. Також, розвиток економіки будь-якої країни залежить від ефективності діяльності малого підприємництва. Доходи від його діяльності становлять значну частку державного бюджету, розширюється спектр товарів та послуг, які пропонуються споживачам, підтримується висока конкуренція. У нашій країні оподаткування юридичних осіб має ряд недоліків: нестабільну та складну форму, фіскальну спрямованість чинної податкової системи. Окрім того, держава ставить у нерівні умови платників податків і контролюючі органи при адмініструванні податків і зборів. Ці проблеми наштовхують до відтоку підприємств у тіньову сферу, тобто до ведення нелегальної діяльності і повному ухилянню від сплати податків, порушення податкового законодавства і зменшення суми податків, яку необхідно перерахувати до бюджету.

На сьогоднішній день в Україні існує дві системи оподаткування: загальна та спрощена. Вперше за останні 3 роки позитивну динаміку продемонстрував податок на прибуток підприємств. Щомісячна динаміка надходжень податку на прибуток підприємств відрізняється від тенденцій трьох попередніх році (рис.1.). Це пов’язано з остаточною відмовою від застосування авансового механізму сплати податку, за яким розмір податкового зобов’язання

визначається з огляду на результати попереднього року і сплачується рівними частками протягом року на місячній основі, а остаточний перерахунок відбувається у березні. Перехід на квартальну сплату податку передбачає суттєве збільшення обсягів надходжень у «звітні» місяці: у березні, травні, серпні та листопаді.

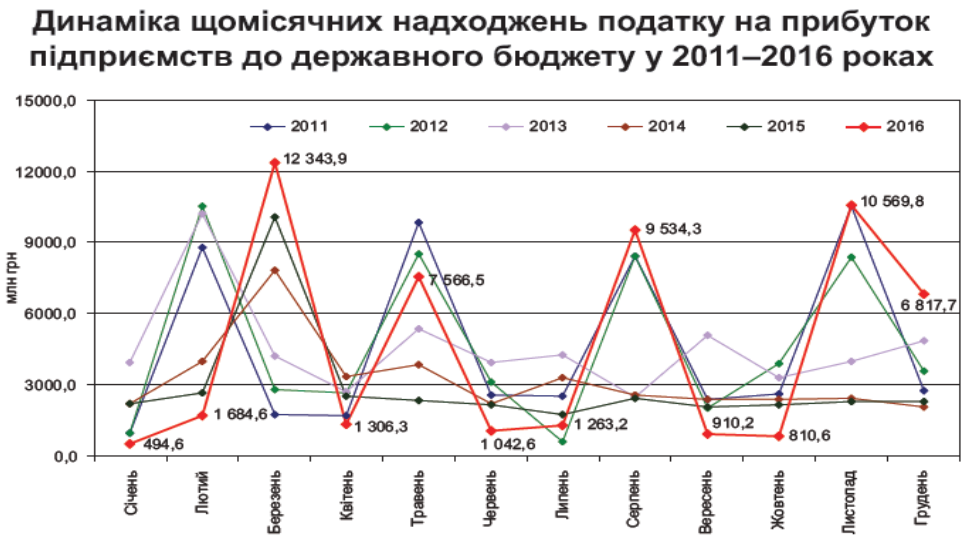

Рис.1 Динаміка щомісячних надходжень податку на прибуток підприємств до державного бюджету у 2011 – 2016рр.

Якщо розглядати надходження податку в розрізі його окремих складових, то помітно, що приріст відбувся в усіх секторах. Найбільше зростання обсягів надходжень продемонстрували приватні підприємства (12,0 млрд грн, або 61,5 %), при тому, що в попередньому році саме цей сектор найсуттєвіше скоротив відрахування. Підприємства державного сектору, а також фінансові організації (банки та страхові компанії) збільшили сплату податку більш ніж удвічі (рис. 2).

Головними чинниками, які підштовхують платників ухилятися сплати податків є: кількість та рівень податкових ставок; складність у розрахунках податкових сум; нестабільність; рівень суспільної свідомості щодо необхідності сплачувати податки; рівень довіри платників до владних структур; корупція.

Рис. 2. Надходження податку на прибуток підприємств різних форм власності у 2015 – 2016 рр.

Щомісячна динаміка надходжень податку на додану вартість представлена на рис. 3.

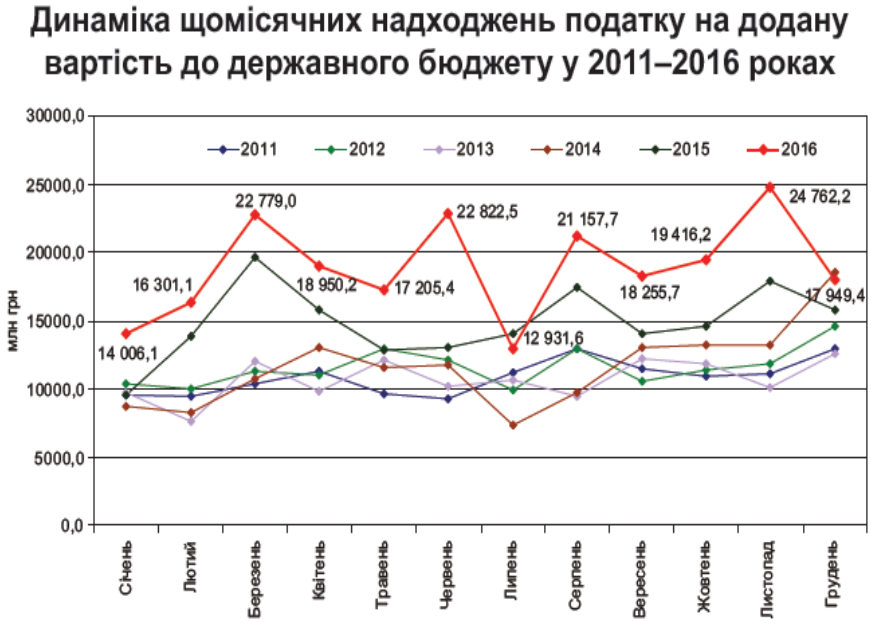

Рис. 3. Динаміка щомісячних надходжень ПДВ до державного бюджету у 2011- 2016 рр.

Структура акцизних надходжень представлена на рис. 4.

Рис. 4. Структура надходжень акцизного податку до державного бюджету за 2015 – 2016 роки.

Розглядаючи питання ефективності системи оподаткування, неможливо не торкнутися податкових пільг, які за певних умов є головним інструментом підтримки національної конкурентоспроможності. Основним недоліком чинного пільгового оподаткування в Україні є те, що більшість податкових пільг надаються на невизначений термін, з необґрунтованим і нецільовим характером, що призводить до постійних втрат бюджетних надходжень і гальмування економічного зростання.

Досвід розвинених країн переконує, що пільги найчастіше надаються на умовах податкового кредиту. Виходячи з цього можна запропонувати впорядкування податкових пільг в Україні: пільги не повинні бути особистими (надаватися окремим платникам), вони повинні мати цільовий характер. Суми, отримані підприємствами від відрахувань із податкової бази, а також зменшення податкового зобов’язання мають розглядатися як субсидії і використовуватися на законодавчо встановлені цілі.

Отже, реформування сучасної системи оподаткування, надання їй нормальних цивілізованих рис – це найгостріша проблема для економіки України. Нині податкова система перебуває у стані змін. Однак практика її реформування свідчить про недостатню з’ясовність питання щодо того, як взагалі мають проводитися податкові реформи.

Таким чином, надмірно ускладнені податкові системи є причиною високого рівня ухилення від сплати податків, а значні витрати на адміністрування призводять до появи неформальних ситуацій, збільшення корупції та зменшення надходжень інвестицій в країну, а прості податкові системи сприяють зростанню бізнес-структур, збільшенню обсягів інвестицій. Тому потрібно спростити податкову систему, зробити її якомога стабільнішою, прозорішою та зрозумілішою.

Удосконалення системи оподаткування підприємств України в сучасних умовах виступає дуже важливою проблемою. Її вирішення суттєво вплине на поповнення державного бюджету, подальший розвиток підприємництва, інвестування галузей національної економіки та соціальний захист населення. Недоліки у податковій системі призводять до негативних наслідків в економіці країни.

Удосконалення системи оподаткування в Україні повинно здійснюватися у двох напрямках. По-перше, шляхом створення стимулюючої моделі оподаткування підприємницьких структур. По-друге, через посилення соціального спрямування системи оподаткування у цілому.

Необхідно розвинути та застосувати такі пропозиції:

– вивільнити від оподаткування ту частину прибутку, яка інвестується у виробництво, а також прибутку від приросту обсягів експортної продукції;

– визначити напрями розвитку системи оподаткування – пряме чи непряме оподаткування повинно бути розвинуто, визначити переваги та недоліки прямого та непрямого оподаткування;

– заміна податку на прибуток підприємств податком на виведений капітал.

Будь-який бізнес існує, насамперед, щоб заробляти гроші для власника .Поки гроші обертаються в бізнесі, вони створюють додану вартість, забезпечують робочі місця, надходження до бюджету від ПДВ і ПДФО, наповнюють Пенсійний фонд. Вилучати частину прибутку на цьому етапі шкідливо для економіки в перспективі – вважають ідеологи податку на виведений капітал. І тому пропонують брати податок уже "на виході" – коли

гроші відправляються до власника у вигляді дивідендів або інших благ. Основна ідея податку на виведений капітал: прибуток, отриманий підприємством, не оподатковується доти, поки він не виплачується власникам у формі дивідендів і прирівняних до них платежів.

Отже, можна впевнено стверджувати, що система оподаткування в Україні потребує колосальних змін, має базуватися на обґрунтованій адаптації передового зарубіжного досвіду до умов, що склалися в країні, а не до копіювання моделі оподаткування інших країн. Рівень розвитку нашої економіки значно нижчий від розвинених країн, проте, спираючись на їхній досвід, можна використати певні світові здобутки при модернізації нашої системи оподаткування.

Література

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755 – VI, зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17.

2. Проблеми оподаткування підприємств в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nauka.kushnir.mk.ua.

3. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2016 рік / [Зубенко В. В., Самчинська І. В., Рудик А. Ю. та ін.]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-ІІ) впровадження», USAID. — К., 2017. — 92 с.

Manina Alena
Magistrate on specialty 071 "Accounting and taxation"
Simon Kuznets Kharkov National University of Economics

TAX POLICY AT THE LEVEL OF EU INTEGRATION

At the turn of the 21st century, in the context of deepening globalization of the world economy, the expansion of the relationship between the national tax systems of the countries of the European Union (hereinafter the EU) and their gradual harmonization are carried out continuously [1, P. 47].

Globalization involves the process of convergence of consumer preferences and the universalization of the range of goods all over the world, with world goods being displaced locally. The main components of the modern global economy are innovation, knowledge and information technology, which are the sources of productivity and competitiveness [2, P. 105]. The new economy is organized mainly through a global network of management, production and distribution, rather than individual firms, covering all spheres of the world economy, in particular, production-innovation, financial and credit, trade and intermediary spheres. In each of the aforementioned spheres, there is a tax component and it is extremely important for the success of the globalization process to take into account the tax implications of integration decisions, such as the EU countries.

The process of harmonizing taxes faces the solution of two opposite in essence problems. The essence of the first is that the formation of a single internal market involves the unification of tax legislation. This is especially true for the profits of enterprises and the income of investors, because only the solution of this problem allows the capital to move freely between EU member states and to avoid barriers that hinder the development of scientific and technological integration and the dissemination of the latest advances in science, technology and technology between the states.

On the other hand, the harmonization of taxes, its rates, the provision of various investment privileges affects the domestic policy of the state, objectively reduces the amount of taxes received in the revenue part of the state budget. In addition, the government's influence on domestic producers is decreasing. Therefore, the solution to these problems is of great importance [3, P. 105-106]. Harmonization of tax legislation, which is perceived as a reduction in tax pressure, is determined by two groups of causes (Fig. 1).

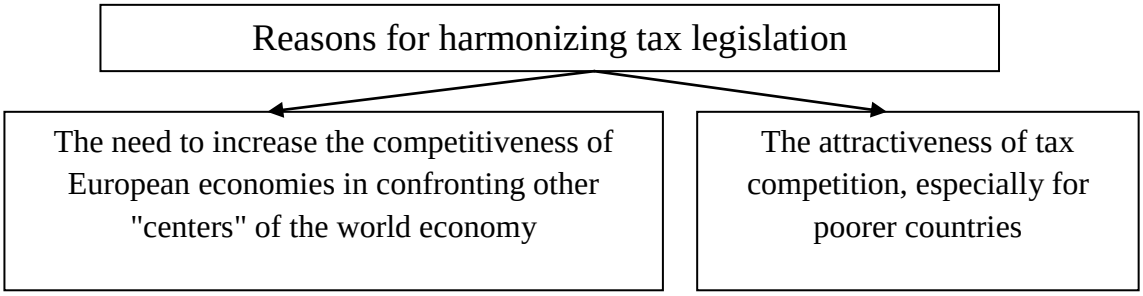

Fig. 1. Reasons for harmonizing tax legislation

Tax harmonization involves limiting part of the tax powers of the member states of the interstate association. Such restrictions are manifested in the form of regulating types of taxes, the limits of setting their rates, methods of administration, etc. In turn, the member states of the intergovernmental association agree to restrict their fiscal powers to the extent that their interests are better satisfied at the level of the union than at the national level. Therefore, the creation of equal conditions and opportunities, on the one hand, and the tax sovereignty of the Member States of the association, on the other hand, provide the basic institutional principles of tax harmonization (Tab. 1) [4].

The first two principles - proportionality and subsidiarity act as "built-in stabilizers" - on the one hand, they restrict the role of the European Union institutions, defending the tax sovereignty of the EU member states, and, on the other, ensure the effectiveness of tax harmonization. The process of harmonization is carried out in stages. There are 5 main stages (Fig. 2) [5].

Table 1

Basic institutional principles of tax harmonization

Principle	Essence	Source
Principle of proportionality	envisages limiting the activities of EU institutions by the powers granted to them by the EU constituent documents and the established objectives of European integration	Article 5 of the EU Treaty
The principle of subsidiarity	EU institutions do not have the right to intervene independently in the functioning of any of the segments of the economy of the Member States, except where such intervention is necessary to meet the EU's strategic objectives.	Article 5 of the EU Treaty
The principle of unanimity	any decision on the formation of a tax policy in the EU should be taken by unanimous consent of the EU member states and fixed in the relevant norm of the integration legislation. The ability of a Member State to veto any decision in the field of harmonization of taxes, which can cause disastrous consequences for the economy of this country.	
The principle of tax non-discrimination	It covers two main provisions: first, the impossibility of direct or indirect taxation of domestic taxes by one EU member state on products of another EU Member State in excess of the taxation of national products; secondly, the Member State of the EU should not levy taxes on the products of other Member States with a view to indirectly protecting their products	Article 90 of the Treaty on European Union
The principle of neutrality of taxation	to prohibit the reimbursement of domestic taxation when exporting products to another EU Member State in excess of the level of direct or indirect taxes paid	

Stages of tax harmonization

1 stage	definition of branches of legislation demanding harmonization; allocation of spheres and problem issues within the framework of a separate branch
2 stage	comparative legal analysis of national tax laws
3 stage	harmonization of the list of national legislative and other normative legal acts subject to harmonization
4 stage	synchronous adoption of harmonized acts of tax legislation
5 stage	control over the implementation of decisions on harmonization issues

Fig. 2. Stages of tax harmonization

Tax dumping, which is characterized, above all, by the low level of income tax rates as well as certain privileges in the taxation of incomes, stimulates not only fair but also harmful tax competition in a single European economic space.

The result of the "tax dumping" is that the low tax rates used by the "new" members of the EU are actually covered by direct financial subsidies received from the donor countries of the Commonwealth, the core of which are high taxation countries. The intentions for European integration of our country are obvious: since February 2008, Ukraine is a member of the World Trade Organization (WTO), the Tax Code [6], adopted in 2010, whose main objective is to bring the national tax system closer to the generally accepted rules of international and European practice, in 2012 The year was the initialed EU-Ukraine Association Agreement.

References

1. Винценова Е. Акцизный налог в Чехии / Е. Винценова // Акцизне оподаткування в Україні: реалії сьогодення та перспективи реформування : зб. матер. наук.-практ. круглого столу, 29 листопада 2013 р. – Ірпінь : Видавництво Національного ун-ту ДПС України, 2013. – С. 44–50.

2. Кулай А. В. Механізми та стан гармонізації системи непрямого оподаткування в ЄС / А. В. Кулай // Фінанси України. – 2015. – № 7. – С. 98–114.

3. Мельник В.М. Сучасні податкові реформи у нових країнах – учасницях ЄС / В.М. Мельник, Т.В. Кощук // Економіка і прогнозування. – 2012. – № 3. – С.102-117.

4. Міжнародний досвід реформування податкових систем: види податків та електронна звітність / Офіційний сайт ДФС України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sfs.gov.ua/modernizatsiya-dps-ukraini/arkchiv/mijnarodniydosvid-rozvitk/svitovui-dosvid/mrdosvid/.

5. Сідельникова Л. П. Фіскальна ефективність податку на додану вартість в Україні / Сідельникова Л. П. // Сталий розвиток економіки. – 2012. – 17. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/sre/2012_7/ 265.

6. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17.

Науковий керівник:

к.е.н. В. М.Остапенко

Мякішева Юлія Станіславівна
студентка 3 курсу
кафедри митної справи та оподаткування
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця

РЕКОМЕНДАЦІЇ З УДОСКОНАЛЕННЯ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ

Місцеві податки і збори мають не тільки загальнодержавне значення, вони отримали європейське визнання. В науковій літературі останніх років вони досить часто розглядались в контексті тем більш загального плану, але недостатньо висвітлювалися в юридичній та економічній літературі. Тим часом у сфері місцевого оподаткування і його правового регулювання накопичилось значне коло найбільш загальних проблем, лише шляхом розв’язання яких можна досягти його розвитку в Україні.

Вивченням проблемних питань, пов'язаних з функціонуванням місцевих податків і зборів, займались багато вітчизняних та зарубіжних науковців.

Теоретичними засадами формування та історичного розвитку системи місцевого оподаткування займались О. І. Барановський, О. Д. Василик, О. Ю. Дубовик, В. І. Кравченко, В. М. Опарін, Ю. В. Пасічник, С. І. Юрій та інші.

Вивченню правового регулювання системи місцевого оподаткування присвятили свої праці Л. К. Воронова, Т. А. Латковська, Л. О. Нікітіна, І. Є. Криницький, В. М. Кофлан, А. А. Нечай, Н. Ю. Пришва та інші.

Метою роботи с розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення існуючого механізму справляння місцевих податків і зборів в Україні.

Місцеві податки і збори – це платежі, які встановлюються місцевими органами влади і обов’язкові до сплати їх платниками на певній території. Наявність місцевих податків і зборів та їх стягнення дуже важливі, оскільки переважно за їх рахунок формуються місцеві бюджети, з яких фінансуються

бюджетні установи і організації, органи місцевої державної влади і самоврядування, підприємства і організації, які входять до складу місцевого господарства, тощо [5].

Місцеві податки і збори є невід'ємною частиною податкової системи держави, Тому особливу увагу при здійсненні податкової реформи приділяють правовому регулюванню місцевого оподаткування, що є одним з основних фінансових джерел формування бюджетів місцевого самоврядування.

Проблеми податкової політики місцевого оподаткування:

1. Нестабільність податкового законодавства України.

2. Відсутність стратегії податкової політики.

3. Відсутність у регіонів можливості вводити самостійно податки.

4. Відсутність регіонального підпорядкування в оподаткуванні.

Основна мета, в частині удосконалення порядку справляння місцевих податків і зборів, полягає у зміцненні та стабілізації фінансів місцевих органів влади України в умовах різкого скорочення обсягів централізованого фінансування. Саме місцеві податки і збори покликані забезпечити основні надходження до бюджетів міських, селищних і сільських рад, підтримати і розвивати місцеву інфраструктуру, роль якої дедалі зростає у проведенні соціальної та економічної політики [3].

Процес зміщення ряду управлінських функцій від органів центральної влади до місцевої є необхідним і неминучим. Органи місцевого самоврядування, виходячи з аналізу ситуації, що склалася в регіоні, повинні приймати рішення, пов'язані з розвитком соціальної бази, системи охорони здоров'я, освіти, вдосконалення виробничої інфраструктури. Природно, це вимагає науково обґрунтованої бюджетної політики країни і корінного поліпшення системи місцевого оподаткування. В зв'язку з цим нами були розглянуті соціально-економічна природа податків, їх функції і значення у формуванні доходів бюджету. Основним джерелом що забезпечує мобілізацію доходів місцевих бюджетів є податкові надходження, у структурі яких особливе місце посідають місцеві податки та збори [2].

Загалом у Податковому кодексі України функціональні механізми місцевого оподаткування зазнали кардинальних змін. Велике значення для розбудови інституту місцевого оподаткування матиме введення в дію у 2012 р. податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, який успішно функціонує в зарубіжних країнах світу, посідаючи значне місце в доходах місцевих бюджетів. Механізм справляння податку на нерухоме майно побудований таким чином, щоб сприяти детінізації майнових відносин, розвитку інституту приватної власності, зменшенню неконтрольованого зростання цін на житло. У загальносвітовій практиці оподаткування набула широкого поширення плата за паркування транспортних засобів.

Таким чином, реформа місцевих податків і зборів, що знайшла своє відображення в Податковому кодексі України та інших нормативно-правових актах, сприяла гармонізації інтересів державних і місцевих органів влади та фінансовому забезпеченню територіальних громад власними ресурсами для виконання своїх зобов'язань [1].

Враховуючи зарубіжний досвід стягнення місцевих податків і зборів, розроблені наступні рекомендації і пропозиції: розширити перелік місцевих податків і зборів, вказавши при цьому їх граничні розміри, а також повноваження органів місцевого самоврядування з їх введення; впровадити збір за видачу дозволів на будівництво; значно розшири базу оподаткування транспортного податку, він став би стабільним власним джерелом фінансування для ремонтних робіт, утримання та будівництва автомобільних доріг; важливим інструментом раціонального використання та охорони природних ресурсів повинна стати система платежів за їх освоєння, деградацію і забруднення в рамках місцевого оподаткування, яка дасть змогу місцевим органам влади визначати найбільш пріоритетні заходи щодо покращання екологічної ситуації на місцях; запропоновано поширити практику самооподаткування як форми платежів, що впроваджують органи місцевого самоврядування на основі місцевого референдуму, або загальних зборів мешканців територіальних громад; розширення переліку місцевих податків і

зборів також може відбуватися за рахунок таких податків: на вивіз і утилізацію сміття, на благоустрій територій, на озеленення і освітлення, на освіту, на охорону здоров'я і інші; з метою збільшення надходжень з податку на нерухоме майно доцільно вжити невідкладних заходів щодо формування єдиного реєстру об’єктів нерухомості, а також дозволити Державній фіскальній службі оподатковувати нерухоме майно за поданими е-деклараціями чиновників; − встановити єдині стабільні на довгостроковій основі нормативи відрахувань від податку на прибуток до місцевих бюджетів, що дозволить сформувати фонд оновлення виробничих фондів даної території [5].

Практичними шляхами вдосконалення механізмів місцевого оподаткування в Україні можуть бути наступні заходи [1]: звільнення від оподаткування єдиним податком новостворених підприємств та підприємців хоча б протягом перших трьох років їх діяльності; прив’язка диференційованого граничного обсягу виручки від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг, що дає право переходу на спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, до розміру мінімальної заробітної плати, або до індексу інфляції з метою її постійної актуалізації; – розширення повноважень місцевих громад стосовно запровадження нових місцевих податків і зборів та їх адміністрування; запровадження нових місцевих зборів за збирання та утилізацію сміття; запровадження обов’язкових внесків на охорону здоров’я в екологічно неблагополучних районах [4].

Враховуючи внесені зміни до податкового та бюджетного законодавства, зацікавленість та безпосередній вплив органів місцевого самоврядування на запровадження та мобілізацію надходжень від місцевих податків і зборів, можна чітко прослідкувати динаміку зростання їх питомої ваги в доходах місцевих бюджетів України (без трансфертів). Зважаючи на покращання стану мобілізації надходжень та зміну структури місцевих податків і зборів їх частка у доходах місцевих бюджетів значно зросла впродовж останніх років. Якщо протягом 2007-2010 роках їх частка складала лише 1,1%-1,4%, то починаючи з 2011 року і до 2014 року вона зросла до 8,8%, а в 2016 році вже становила –

27,1%. Найбільшу питому вагу у структурі місцевих податків і зборів займають надходження від плати за землю (55%) та єдиного податку (понад 40%).

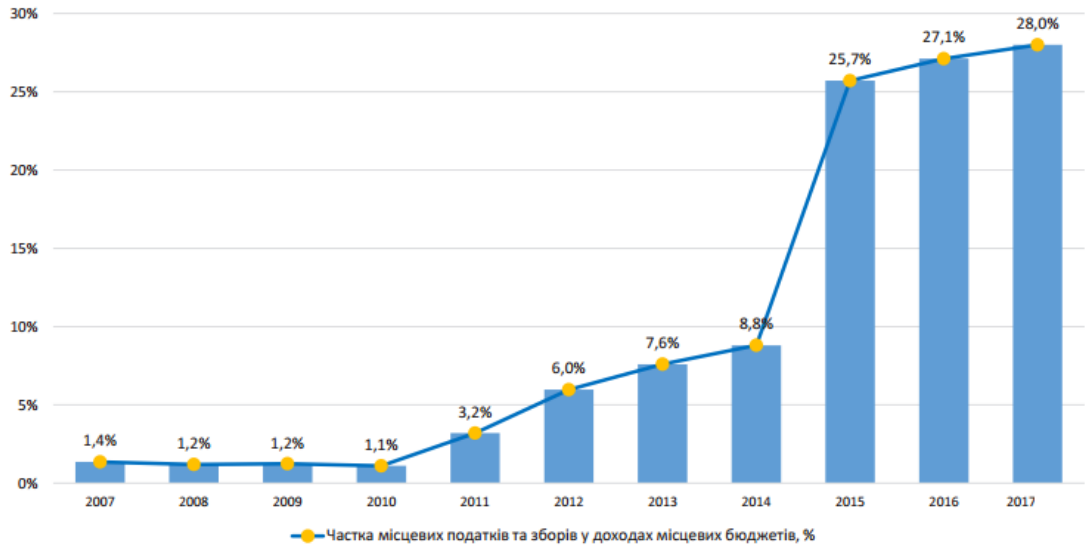

Рис.1. Динаміка надходження місцевих податків до бюджету України

Досвід розвинутих країн свідчить, що муніципальні фінансові корпорації працюють добре, коли вони управляються на комерційних принципах і конкурують за капітал і позичальників. В такій ситуації агентства забезпечують покриття ризиків, краще використовують ефект економії на масштабах і застосовують свої знання місцевих органів влади та їх фінансового потенціалу для отримання доступу до комерційного кредиту на більш вигідних умовах . Не снує єдиної моделі місцевого самоврядування за структурою, ієрархією взаємовідносин, переліком функцій, рівнем децентралізації влади. В різних країнах населенні пункти, які схожі за чисельністю населення та іншими параметрами, мають різну організацію місцевого самоврядування. Разом з тим чітко простежуються загальні тенденції. По-перше, більшість країн визнають, що фінанси повинні бути адекватними функціям органів місцевого самоврядування, щоб гарантувати їм спроможність виконувати свої обов'язки ефективно й своєчасно. По-друге, жителі населених пунктів потребують певних послуг, прагнуть через обрані ними органи вирішувати питання місцевого значення, місцеве самоврядування має відповідати їх сподіванням. По-третє,

місцеві органи влади повинні мати суттєвий рівень автономії, щодо власної організації, прийому, звільнення та визначення умов роботи посадових осіб, встановлення місцевих податків тощо [3].

Для удосконалення системи місцевого оподаткування в Україні необхідним, насамперед, є оновлення правового регламентування справляння місцевих податків і зборів через прийняття відповідних змін до Податкового кодексу. Як свідчить досвід інших країн, до місцевих податків можуть відноситися такі платежі, як податок на доходи фізичних осіб, плата за землю, податок із власників транспортних засобів. В Україні ці податки відносяться до загальнодержавних, але відповідно до Бюджетного Кодексу України повністю зараховуються до місцевих бюджетів.

Література

1. Бондарук Т.Г. Зарубіжний досвід використання місцевих податків / Т.Г. Бондарук // Формування ринкової економіки в Україні, 2008. – № 5. – С. 42–46.

2. Сошка Н.В. Особливості реалізації податкової політики місцевих органів влади у зарубіжних країнах [текст] / Н.В.Сошка // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2009. – № 112. – С. 52–55.

3. Бондарук Т.Г. Зарубіжний досвід місцевого оподаткування та можливості його застосування в Україні / Т.Г. Бондарук // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – № 1. – 2011. – С. 56–66.

4. Дмитровська В.С. Зарубіжний досвід місцевого оподаткування / В.С. Дмитровська // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону: наук. зб. – Івано-Франківськ, 2008. – Вип.4. – Т.2. – С. 20–26. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Aprer/2008_4_2/50.pdf

5. Довідка Міністерства фінансів України щодо стану виконання місцевих бюджетів за 2015 рік [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/56969ae43ec34.docx

Науковий керівник:

к.е.н., доц. О. Є.Найденко

Найденко Олексій Євгенович
к.е.н, доцент кафедри
митної справи та оподаткування
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця

ВПЛИВ ОПОДАТКУВАННЯ НА СОЦІАЛЬНІ ПРОЦЕСИ В КРАЇНІ

Соціальні процеси в країні залежать багато в чому від організації оподаткування, оскільки наповнюваність бюджету країни прямим чином впливає на подальший перерозподіл отриманих коштів на різні напрямки соціально-економічного розвитку в країні.

При цьому держава має знаходити оптимум в податковому навантаженні, оскільки занадто високе податкове навантаження може призвести до ухилення платників податків від оподаткування. Результати досліджень тіньової економіки у 28 країнах [1] показали, що рівень тіньової економіки в Україні складав у 2017 році 46,12 % від ВВП (що є третім результатів серед 28 країн, за якими проводилося дослідження). Найнижчий рівень тіньової економіки зафіксовано у США в розмірі 7,69 % від ВВП. В країнах ЄС [2, 3] цей показник коливається від 21,5 % від ВВП у Греції, до 7,6 % від ВВП в Австрії. Тобто, втручання держави в економіку країни має відбуватися згідно обґрунтованого та узгодженого плану дій/

Різні підходи держав до податкової політики дозволили М. Леруа [4] виділити чотири її типи в залежності від рівня податкового втручання держави (слабке, сильне) та рівня оподаткування (високий, низький) (рис. 1).

В результаті можливо визначити, якій концепції державного регулювання буде відповідати співвідношення рівня втручання держави та рівня оподаткування.

Рівень оподаткування	Рівень втручання держави (податки й видатки)	
	слабкий	високий
низький	Ліберальна держава	Держава податкової кризи
високий	Держава без стратегії	Державне регулювання (втручання)

Рис. 1. Типи держави залежно від ступеня втручання в економіку й рівня оподаткування [5]

1. Низький рівень оподаткування – слабкий рівень державного втручання. Дана модель більш відповідає ліберальній концепції. Податкова політика, яку здійснює держави, носить нейтральний характер для суб'єктів господарювання. Тобто держава не переслідує мету забрати у платників податків останнє, але при цьому – фінансування соціальних процесів не є пріоритетом держави. В цьому випадку податки виконують здебільшого фіскальну функцію, оскільки йому відводиться роль покриття видатків бюджету.

2. Високий рівень оподаткування – слабкий рівень втручання держави в економіку. Дана модель означає, що державні органи влади будуть намагатися отримати від платників якомога більшу суму податків, при цьому не піклуючись про те, що платники податків можуть сплачувати останні кошти, які в них є. Більше того, держава не віддячує платників податків за їх дії, а навпаки, вимагає від платників податків сплачувати ще більше податків.

В країнах ЄС податкове навантаження відрізняється [6]. Так найбільше податкове навантаження за підсумками 2016 року було зафіксовано у Франції (47,4 %), Данії (47,2 %), Бельгія (46,0 %), а найнижчі показники спостерігалися у Ірландія (23,6 %), Румунія (25,9 %) та Литва (29,9 %).

В Україні спостерігається ситуація, коли податкове навантаження на економіку значне, а рівень суспільних благ, які отримують платники податків не відповідає рівню податків, які вони сплачують держави (рис. 2). При цьому спостерігається цікава тенденція: податкове навантаження в Україні у фактичних цінах зростає, а у реальних знижується [7].

Процеси регулювання в Україні якщо і здійснюються, то в ручному режимі, без чіткого плану дій. І одним із наслідків цього є зростання корупції. В

2017 році Україна посіла перше місце за результатами дослідження аудиторської компанії Ernst&Young [8].

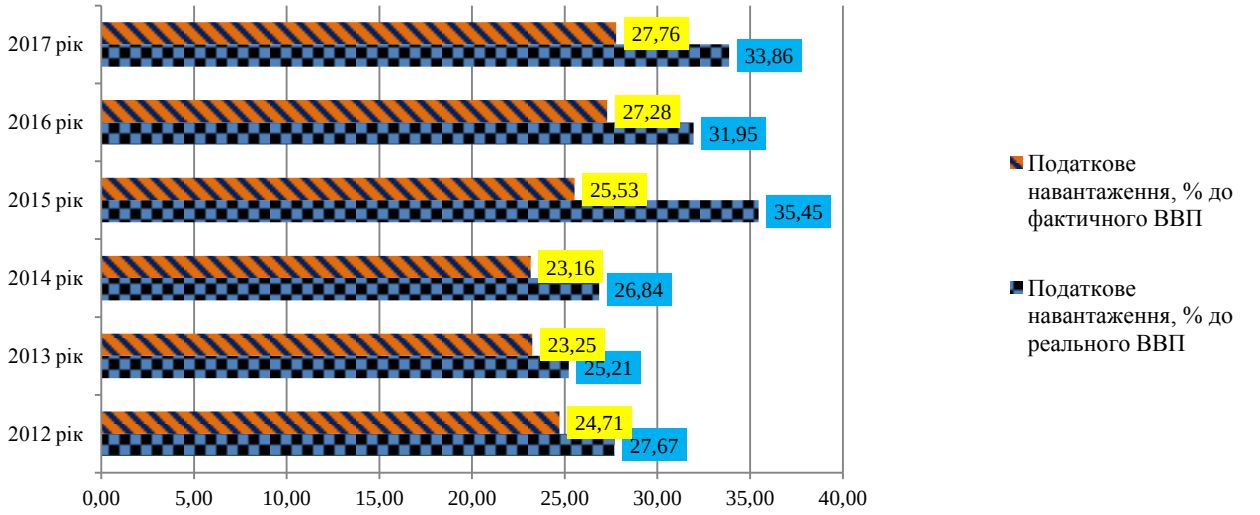

Рис. 2. Податкове навантаження в Україні в 2012-2017 роках (% від ВВП у реальних та фактичних цінах)

3. Низький рівень оподаткування – високий рівень втручання держави в економіку. Дана модель означає, що держава не вимагає від платників податків сплачувати значні суми, але при цьому контролює щоб платники податків в повному обсязі сплатили суми, які передбачені законодавством. Проблема полягає в тому, що держава не в змозі ефективно впливати на соціально-економічні процеси з-за можливого дефіциту бюджетних коштів.

4. Високий рівень оподаткування – високий рівень втручання в економіку. Ця модель характерна для більшості високорозвинених країн, які завдяки високому податковому тягарю забезпечують фінансування соціальних процесів.

Витрати на соціальні процеси в Україні та країнах ЄС також значно відрізняються (рис. 3). В Україні протягом 2012-2017 року питома вага витрат на соціальне забезпечення та соціальний захист коливалася від 8,6 % у 2012 році до 10,8 % у 2016 році [7]. Україна при значному податковому навантаженні витрачає незначну суму на соціальний захист та соціальне забезпечення.

Автором пропонується для визначення впливу оподаткування на соціальні процеси, розрахувати коефіцієнт соціальності оподаткування, який

обчислюється як співвідношення суми витрат на соціальний захист та соціальне забезпечення та суми податкових надходжень (рис. 4).

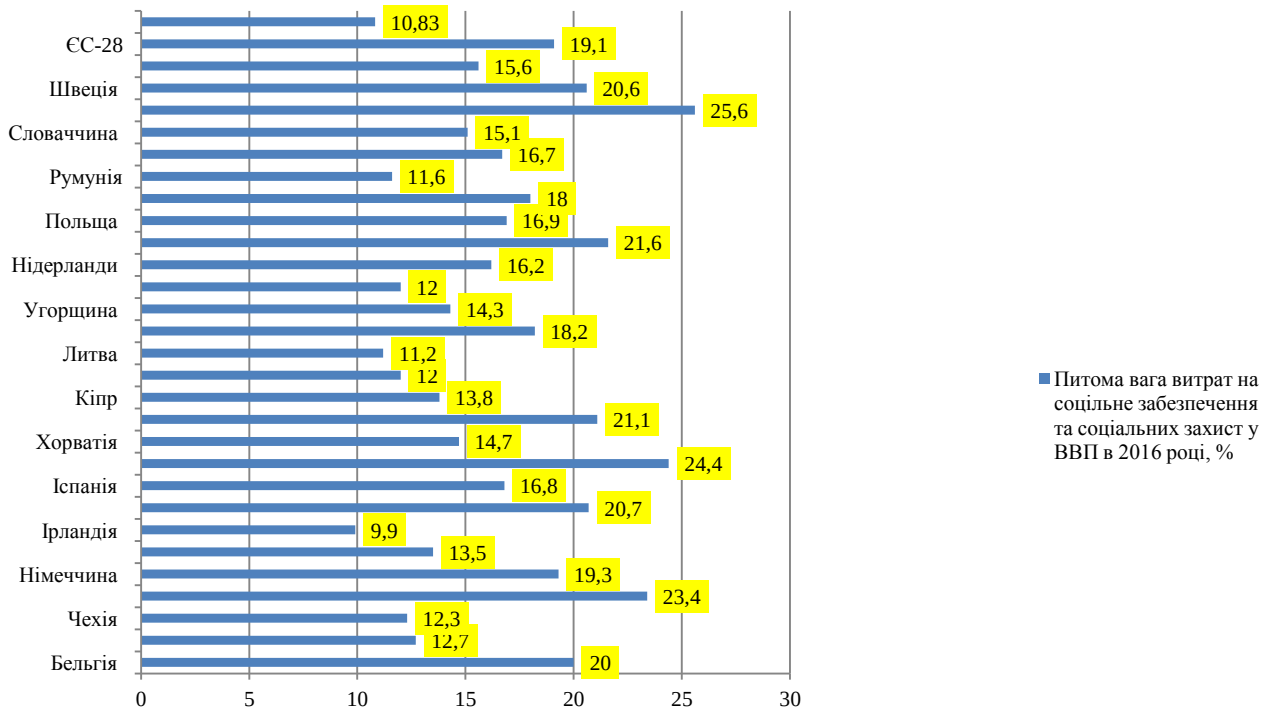

Рис. 3. Питома вага витрат на соціальне забезпечення та соціальний захист у ВВП в Україні та країнах ЄС [складено за 7, 9]

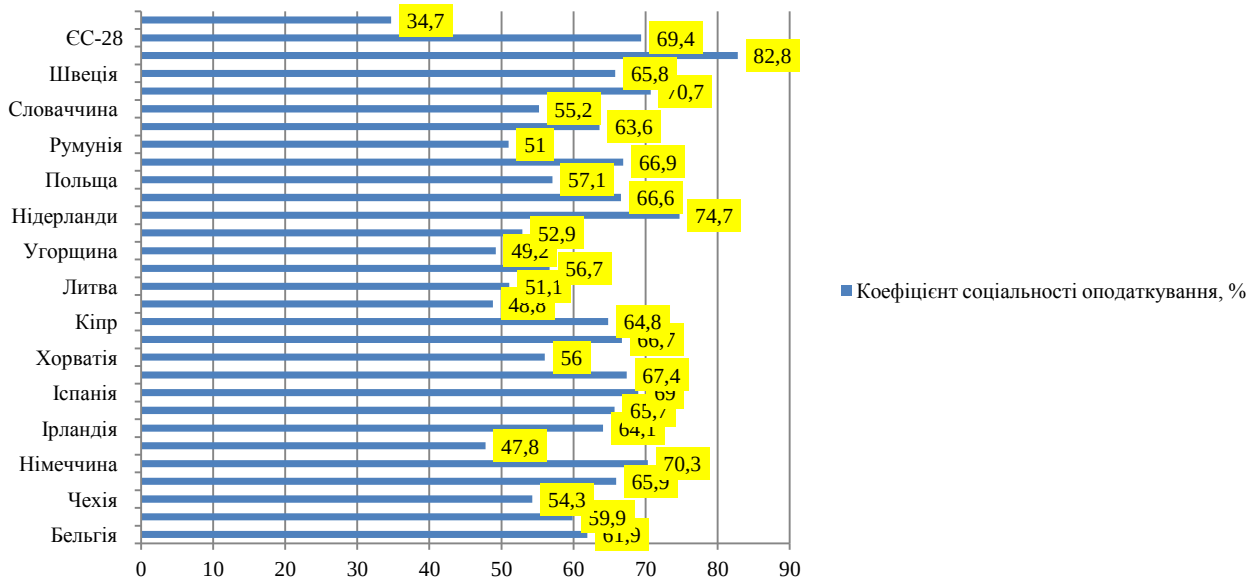

Рис. 4. Коефіцієнт соціальності оподаткування в Україні та країнах ЄС за підсумками 2015 року [складено за 7, 9]

Найбільшу сума податків на соціальний захист та соціальне забезпечення витрачають у Великобританії, Нідерландах та Фінляндії, а найменшу – у Естонії, Латвії, та Румунії. Україна за цим показником програє всім країнам ЄС.

Література

1. Emerging from the shadows The shadow economy to 2025 [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.accaglobal.com/content/dam/ACCA_Global/Technical/Future/pi-shadow-economy.pdf

2. Februar 2017: Anhaltend positive Beschäftigungslage und steuerliche Entlastungen führen zu einem weiteren Rückgang der Schattenwirtschaft [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.iaw.edu/index.php/aktuelles-detail/734

3. The Countries With The Largest Shadow Economies [Infographic] [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.forbes.com/sites/niallmccarthy/2017/02/09/where-the-worlds-shadow-economies-are-firmly-established-infographic/#45419288742c

4. M. Leroy Fiscalité et patrimoine culturel : des incitations contrôlées », Revue Droit fiscal, n° 31-36, septembre 1997, p. 1016-1022.

5. La sociologie fiscale. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://journals.openedition.org/socio-logos/2278#tocto2n2

6. Main national accounts tax aggregates [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do

7. Статистичний збірник: «Бюджет України 2017» [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/Budget%20of%20Ukraine%202017%20(publish).pdf

8. Згідно з дослідженням EY, керівникам не вдається ефективно формувати принципи ділової етики [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.ey.com/ua/uk/newsroom/news-releases/news-ey-senior-managers-failing-to-set-right-tone-on-business-ethics-finds-ey-fraud-survey

9. Government expenditure on social protection [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Government_expenditure_on_social_protection

Приходько В.О.
студентка 2 курсу
Національного університету державної фіскальної служби України

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВИХ СИСТЕМ

В період інтеграції України до Європейського економічного простору, особливої уваги вимагає реформування та удосконалення податкової системи, яка повинна сприяти досягненню вітчизняної економіки до рівня розвитку стабільних країн-членів Європейського Союзу. Досвід країн ЄС у формуванні податкової системи може сприяти та стимулювати внесення необхідних коректив і доповнень у систему вітчизняного податного законодавства. Водночас, не слід ігнорувати позитивні надбання української податкової системи у процесі вдосконалення оподаткування [1, с. 656]. Актуальність даної теми полягає в тому, що під час входження нашої держави в Європейський економічний простір, доцільним є використання досвіду країн з розвиненою ринковою економікою для ефективного впровадження та реалізації реформ, покликаних поліпшити податкову систему України.

Питання пов’язані з вивченням функціонування податкової системи в Україні та інших європейських країнах досліджували в своїх роботах Петик М.І., Білик Л.М., Мілочкіна О.М., Соколовська А.М., Шевчук В.О., Тарангул Л.Л. та інші, проте дана проблематика потребує подальших досліджень.

Характерним для податкової політики сучасних європейський країн є узгодженість реформаторських курсів держав-членів ЄС. Це можна чітко простежити, проаналізувавши загальні тенденції податкових надходжень у ВВП. З одного боку, це є об'єктивною необхідністю виробництва достатнього обсягу суспільних благ і підтримання високого рівня соціального захисту населення відповідно до принципів побудови соціально-орієнтованих держав колишнього соціалістичного табору, з іншого – вимогою посилення ролі держави у забезпеченні сталого економічного зростання та збереження традиційно сильних позицій Західної Європи на міжнародному рівні [2, с. 274]. Глобалізація господарських зв’язків об’єктивно породжує необхідність гармонізації національних податкових систем. Досвід європейських країн передбачає в короткостроковій та довгостроковій перспективі не лише зближення механізму стягнення розміру основних податкових ставок та

податкової структури, але й реалізацію узгодженої податкової політики. Необхідно зазначити, що основними принципами податкової системи країн-членів ЄС є дотримання прозорості, простоти та відкритості адміністрування податків, соціальної справедливості [3]. Гармонізацію податкового законодавства зумовлюють дві групи причин, по-перше, це потреба у підвищенні конкурентоспроможності європейських економік у протистоянні з іншими потужними «центрами» світової економіки; по-друге, привабливість податкової конкуренції, передусім для бідніших країн. Основні напрями гармонізації податкового законодавства передбачають здійснення необхідних дій щодо уніфікації ставок ПДВ та акцизів ставок податку на доходи фізичних і юридичних осіб, нарахувань на фонд заробітної плати, єдиних правил оподаткування інвестиційного доходу, а також узгодженого адміністрування податкової системи. [4] Нині для країн Європейського Союзу в напрямку практичного застосування податкової гармонізації досягнуто найбільших успіхів. Це пов’язано насамперед з тим, що була своєчасно розроблена і наукова обґрунтована концепція податкової гармонізації, що враховувала потреби розвитку економіки європейських країн, що корисним було б і для України.

Доцільним для нашої країни є розгляд та аналіз реформування податкової системи Німеччини, адже в останнє десятиліття XX ст. у Німеччині, як і в Україні, склалася несприятлива економічна кон’юнктура. Наслідками даної ситуації стати відтік капіталу і висококваліфікованих спеціалістів із країни, зростання безробіття та сповільнення економічного зростання. Для вирішення цих проблем було розпочато податкову реформу, спрямовану на подолання відставання ФРН у міжнародній податковій конкуренції. Загальний сенс реформи полягав у лібералізації оподаткування. Прибутковий податок ФРН справляється за прогресивною шкалою з мінімальною ставкою 15%, максимальною – 42%. Також встановлено різні рівні корпоративного податку для нерозподіленого прибутку і прибутку, що розподіляється у вигляді дивідендів. З метою покращення добробуту громадян та поліпшення економічної ситуації на мікро- та макрорівні впроваджено вікові пільги, пільги на дітей та надзвичайні пільги, пов’язані з хворобою або нещасним випадком. Загалом, для Німеччини властивий високий ступінь збирання податків. Такий позитивний результат, який можна зараз спостерігати в ФРН після вдалого проведення податкової реформи, обумовлений такими основними факторами:

високим рівнем професіоналізму персоналу податкової служби; докладним, якісно розробленим податковим законодавством та дисципліною і відповідальністю платників податків [5, с. 67].

Отже, можна зробити висновок, що процес оподаткування повинен сприяти реалізації політики зайнятості в Україні, впливати на розподіл доходів у напрямку забезпечення справедливості, а також створити бар'єр для використання тіньових схем сплати податків. Українська податкова система ще не є активним інструментом підвищення конкурентоспроможності країни. Реформування системи оподаткування, використовуючи досвід зарубіжних європейських країн, сприятиме формуванню позитивних умов для поліпшення ділової активності, що в свою чергу забезпечить зростання сукупних податкових надходжень до бюджету і цільових фондів. Реформи потрібно впроваджувати поступово, зважаючи на зарубіжний досвід, що дозволило б Україні гармонізувати свою податкову систему та прискорити інтеграцію у Європейський економічний простір.

Література

1. Біла Л.М. Спільні і відмінні риси податкових систем країн Європейського Союзу та України / Л.М.Біла // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – Випуск 6. – С. 656-661

2. Петик М.І. Перспективи модернізації податкової системи України в контексті Європейської інтеграції / М.І. Петик, Л.А. Саварін // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.4. – С. 271-278

3. Думчиков М.О. Зарубіжний досвід країн Європейського Союзу у сфері удосконалення системи оподаткування та доцільності його застосування в Україні./ М.О.Думчиков //[Електронний ресурс].— Режим доступу: http://www.lj.kherson.ua/2017/pravo04/part_1/33.pdf

4. Шевчук В.О.,Римарська Р.Ю. Гармонізація податкового законодавства у країнах Європейського Союзу: досвід для України / В.О.Шевчук, Р.Ю.Римарська //[Електронний ресурс].— Режим доступу: http://old.niss.gov.ua/book/StrPryor/8/14.pdf

5. Цап І. М. Міжнародний досвід державного реформування податкових систем та можливості його застосування в Україні / І. М. Цап // Ефективність державного управління. - 2014. - Вип. 39. - С. 65-73

Науковий керівник:
Асистент кафедри міжнародної економіки А.В. Качур

Проценко Н. В.,
студентка 3 курсу
фінансового факультету, групи 6.02.28.16.01
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця

ПОДАТКОВЕ НАВАНТАЖЕННЯ ЯК КРИТЕРІЙ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОВАДЖЕННЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ

Податки є основним джерелом доходів держави і виступають важливим інструментом стимулювання та регулювання виробництва, а також ділової активності. Саме тому, створення ефективної податкової політики є однією з найбільш ефективних форм управління ринковою економікою.

Податкова політика - це діяльність держави у сфері встановлення і стягнення податків, зокрема, з формування державних доходв за рахунок постійних і тимчасових джерел, визначення видів податків, платників, обектів, ставок, пільг, механізму зарахування. [1,с.6]

Фіскальний вплив оподаткування на економіку країни можна оцінити за допомогою показника податкового навантаження. Це відносний показник вимірювання, за допомогою якого аналізується та оцінюється рівень ефективності дії податкової системи в цілому або окремих податків. Найголовніше при встановленні податкових ставок і правил сплати податків - витримати баланс між навантаженням і можливістю існування комерційних організацій.

А. Соколовська зазначає, що податкове навантаження – це ефект впливу податків на економіку загалом та окремих її платників, пов’язаний із економічними обмеженнями, що виникають у результаті сплати податків і відволікання коштів від інших можливих напрямів їх використання [2, с. 5].

Для визначення величини податкового навантаження підприємств використовують наступні показники: сума всіх податків і зборів, які підлягають

сплаті до бюджетів та цільових фондів за звітний період, величини окремих податків та зборів, зокрема податку на прибуток підприємств, податку на доходи фізичних осіб, податку на додану вартість, єдиного соціального внеску тощо.

Під відносним податковим навантаженням розуміється відношення абсолютної величини сплачених податків до джерела їх сплати. Кожна група податків, в залежності від джерела їх сплати, має свій критерій оцінки податкового тиску.

У макроекономічному масштабі податкове навантаження відображає ефективність податкової політики, тобто кількісно вимірює сукупний вплив податкових платежів на джерела їхньої сплати.

Надмірне податкове навантаження сприяє зростанню тінізації економіки, зниженню економічної активності, відтоку капіталу за кордон, уповільненню зростання валового внутрішнього продукту. За недостатнього рівня податкового навантаження державний бюджет недоотримає кошти, уряд не зможе виконувати свої функції. Тому, податкове навантаження має бути оптимальним, що даватиме можливість вкладати вивільнені кошти у розширення виробництва та стимулювання інвестиційних процесів в Україні. [3] На рис.1 продемонстрована загальносвітова тенденція до зниження рівня податкового навантаження [7].

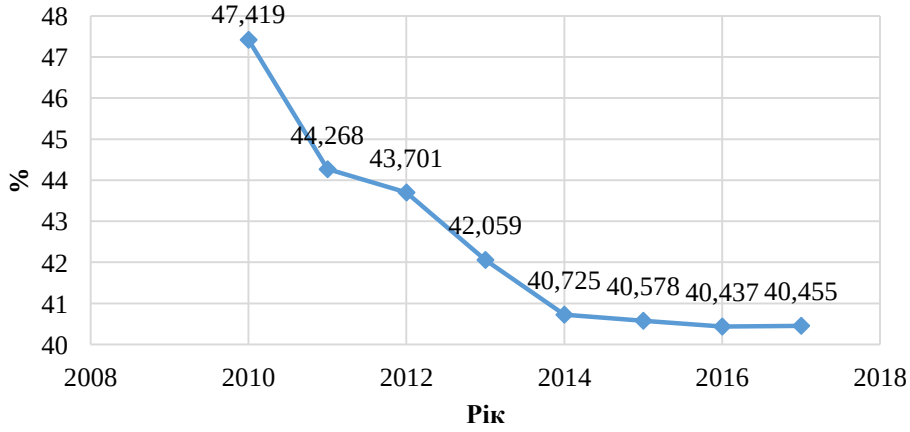

Рис. 1. Загальносвітова тенденція до зниження рівня податкового навантаження

Порівняно з іншими країнами, рівень податкового навантаження в Україні не більший, ніж у США (43,8%), Канаді (20,9%), Великобританії (30,7%) та Німеччині (48,9%), проте реальне податкове навантаження, яке враховує ще й віддачу податкової системи, тобто рівень задоволення потреб платників за рахунок податків, є значно більшим. Так, порівняно із соціально орієнтованою Швецією, де величина податкового тягаря становить близько 55% ВВП, в Україні рівень податкового навантаження є значно меншим і коливається в межах 22-33% ВВП.

Важливим завданням є оптимізація податкового навантаження. Для цього у середньостроковій перспективі необхідне:

1. Зменшення податкового навантаження на суб'єкти оподаткування завдяки поступовому зниженню податкових ставок та розширення баз оподаткування. Зростання надходжень до бюджету має здійснюватися за рахунок збільшення платників податків і розширення податкової бази.

2. Покращення системи податкового адміністрування податків і зборів, забезпечення її прозорості.

3. Помірне зниження і рівномірне розподілення податкового навантаження між платниками залежно від виду діяльності [8]. В Україні є досить великий перелік проблем у податковій сфері, що потребують якнайскорішого вирішення, оскільки існує загроза для економічної безпеки держави. Тому рівновага між тягарем та вигодами оподаткування, між примусом і свідомим вибором сплати податків і зборів дозволить забезпечити баланс потреб і можливостей держави та населення, інтресів публічного і приватного сектору.

Зменшення ділової активності суб'єктів господарювання, недостатні та нестабільні податкові надходження до бюджетів усіх рівнів, ускладнення процесу гармонізації податкових відносин між платниками податків та державою, недотримання податкового законодавства – все це наслідки надмірного податкового навантаження.

Економічна політика України повинна бути спрямована на те, щоб наповнювати бюджет не за рахунок збільшення податків, а завдяки розвитку виробництва і підтримки малого і середнього підприємництва.

Література

1. Податкова система в Україні: Підручник./ В.М. Федосов, В.М. Опарін та ін.. – К. : Либідь, 2006. – 265 с.

2. Соколовська А. Теоретичні засади визначення податкового навантаження та рівня оподаткування економіки / А. Соколовська // Економіка України. – 2006. – № 7. – С. 4–12.

3. Абрамова С. Податкове навантаження та методи його оцінювання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http:// dspace.uabs.edu.ua/bitstream/123456789/3426/1/Thesis%20Abramova%20SM.pdf

4. Доходи бюджету України – Ціна держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http:// cost.ua/budget/revenue/

5. Фінансовий портал Мінфін [Електро- нний ресурс]. – Режим доступу : http://index. minfin.com.ua/index/gdp/

6. Червінська О.С. Аналіз податкового навантаження в Україні та шляхи його оптимізації / О.С. Червінська, О.В. Коваль // Науковий вісник НЛТУ України. – 2014. – Вип. 24.6. – С. 307–313 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ nvnltu_2014_24.6_49.pdf.

7. Загальна податкова ставка [Електронний ресурс]. – Режим доступу:https://data.worldbank.org/indicator/IC.TAX.TOTL.CP.ZS?end=2017&start=2005&view=chart

8. Червінська О.С. Аналіз податкового навантаження в Україні та шляхи його оптимізації / О.С. Червінська, О.В. Коваль // Науковий вісник НЛТУ України. – 2014. – Вип. 24.6. – С. 307–313 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ nvnltu_2014_24.6_49.pdf

Науковий керівник:

к.е.н, викл. О. В. Костяна

Різніченко Ілля Миколайович,
студент 2 курсу,
групи 8.02.071.020.1, спеціальності
071 «Облік і оподаткування»
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця

НЕПРЯМЕ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

Актуальність теми. На сучасному етапі розвитку економіки формування централізованих фінансових ресурсів у вигляді доходів створюється, в основному, завдяки податковим надходженням. Основним джерелом наповнення Зведеного бюджету України є саме непрямі податки. Вони встановлюються до цін товарів та послуг і сплачуються за рахунок цінової надбавки. Їх розмір для окремого платника прямо не залежить від величини його доходів. Держава використовує непрямі податки як регулятор цін, впливаючи на платоспроможний попит населення та на рівень споживання в суспільстві.

Такі непрямі податки, як податок на додану вартість, акцизний податок та мито, є ефективним інструментом впливу на суспільне виробництво. Актуальність обраної теми дослідження визначається також тим, що на сьогоднішній день непряме оподаткування є важливим засобом впливу як на економіку в цілому, так і на обсяги споживання населення. Вдосконалення непрямого оподаткування покликане покращити функціонування національної економіки, створити надійну основу для розвитку малого та середнього бізнесу і сприяти отриманню стабільних надходжень до Державного бюджету з метою реалізації загальнодержавних завдань [1].

Найбільші доходи Україні приносять непрямі податки, які характеризуються стійкими надходженнями. В інтересах держави є збільшення її доходів, значною мірою шляхом підвищення ставок непрямих податків з

одного боку та недопущенням різкого зростання податкового навантаження на споживання, з іншого боку, оскільки при підвищенні податкового навантаження на економіку країни відбувається зниження платоспроможності споживачів, зменшення споживання на ринку товарів і послуг та, зрештою, зменшення сплачуваних сум непрямих податків.

Основною специфікою непрямих податків, що вони можуть використовуватись як регулятор цін. Саме через рівень цін держава справляє вплив на реальні доходи споживачів. Врешті-решт непрямі податки дають змогу регулювати платоспроможний попит як невід'ємну складову ринкової рівноваги [2].

За допомогою ставок податку на додану вартість держава може як стимулювати попит споживачів, в період кризової економіки, так і стримувати – в період надмірного піднесення економіки. За допомогою ставок акцизного податку держава обмежує споживання шкідливих для населення товарів, а також обкладає товари розкоші, споживачі яких спроможні сплатити ці податки. За допомогою ставок мита, держава регулює експортно-імпортні операції, стимулюючи експорт та захищаючи національних товаровиробників від конкуренції імпортованих товарів.

Непряме оподаткування в сучасних умовах повинне стимулювати економічний розвиток країни, сприяти створенню умов для залучення інвестицій, розвитку приватного бізнесу, сприяти зниженню податкового тягаря, отриманню сталих доходів до Державного бюджету тощо. Тому, дослідження непрямого оподаткування в Україні є актуальним [3].

Отже, непряме оподаткування відіграє важливу роль у вітчизняній економіці. Непрямі податки є не лише головним джерелом наповнення державного бюджету України, але й ефективним інструментом впливу на суспільне виробництво. Однак на сьогоднішній день система непрямого оподаткування в Україні є недосконалою та потребує подальшого реформування з урахуванням досвіду країн ЄС. Концептуальними напрямами вдосконалення механізму стягнення ПДВ є: подальше вдосконалення

законодавства та остаточна його адаптація до вимог ЄС; ліквідація неефективних пільг; запровадження диференційованих ставок; забезпечення своєчасного відшкодування; вдосконалення процесів адміністрування ПДВ. У сфері акцизного оподаткування основними напрямами вдосконалення є: підвищення рівня адаптації законодавства до вимог ЄС; розширення переліку підакцизних товарів, об'єктів та бази оподаткування; посилення екологічної спрямованості акцизного оподаткування; підвищення дії фіскальної і регулятивної функцій акцизу. Подальшого вдосконалення потребує і митне оподаткування. Основними заходами є удосконалення податкового законодавства; уніфікація порядку справляння мита; посилення контролю над митницею; створення чіткого механізму застосування спрощеного порядку проведення процедур митного оформлення. Впровадження всіх зазначених заходів у сфері непрямого оподаткування дасть змогу наблизитись до моделі, яка б забезпечила поєднання фіскальної ефективності з одночасним забезпеченням належного регулюючого впливу на соціально-економічні явища.

Література

1. Олійник О.В., Філон І.В. Податкова система: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2017. – 456 с.

2. Онисько С.М., Тофан І.М., Грицина О.В. Податкова система: Підручник – 3-тє видання, виправлене і доповнене / за загальною редакцією С.М. Онисько. – Львів: «Магнолія Плюс», Видавець В.М. Піца, 2015. – 336 с.

3. Педь І.В. Непрямі податки в податковій системі України: Навч. посіб. / За ред. Ю.М. Лисенкова. – К.: Знання, 2013. - 348 с. – (Вища освіта XXI століття).

Науковий керівник

к.е.н., доцент А.О. Єніна

Старіков Андрій Вікторович
студент кафедри митної справи та оподаткування
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТІ МІЖНАРОДНИХ КОМПАНІЙ НА РИНКУ УКРАЇНИ

Одним із провідних чинників розвитку економіки будь-якої країни в умовах посилення глобалізаційних процесів є здійснення її суб'єктами господарювання ефективної зовнішньоекономічної діяльності. Важливим чинником впливу на ефективний розвиток міжнародного підприємства традиційно можна вважати податкову складову, яка демонструє конкурентоспроможність податкової системи різних країн світу.

Про стан дослідження зазначеної проблематики, то питання податкового регулювання ЗЕД є відображення в численних працях вітчизняних і зарубіжних науковців, наприклад: Р. Доула, Л. Колінець, Ф. Котлера, А. Крисоватого, І. Крупки, С. Юрія та інших. Однак, малодослідженими залишаються сучасні проблеми конкурентоспроможності підприємств на світовому ринку.

Конкурентоспроможність – здатність виробляти й реалізовувати свою продукцію швидко, дешево, якісно, продавати її в достатній кількості, при високому технологічному рівні обслуговування. Конкурентоспроможність підприємства – це можливість ефективно розпоряджатися власними й позиковими ресурсами в умовах конкурентного ринку [3].

Аналізуючи підходи щодо тлумачення природи конкурентоспроможності підприємства й національної економіки, класиком теорії конкуренції і конкурентоспроможності М. Портером було зроблено висновок, що конкурентна перевага на внутрішньому і на зовнішньому ринках залежить від наявності й ефективності використання ресурсів, які перебувають у розпорядженні фірми. Одночасно з цим комбінація ключових факторів успіху

не є постійною та універсальною для різних галузей економіки, оскільки кожна має свої специфічні вимоги до такої комбінації.

Таким чином, з теорії конкурентних переваг Портера випливає ряд принципових положень, важливішими з котрих є наступні:

1. конкурентоспроможність характеризується ефективністю використанням ресурсів, що перебувають у розпорядженні фірми, і може бути виміряна показником рентабельності виробництва;

2. показник конкурентоздатності може визначатися лише відносно інших підприємств-конкурентів;

3. існує два головних шляхи підвищення конкурентоспроможності фірми – зниження собівартості продукції (зростання прибутків, рентабельності виробництва, ріст частки ринку) і диференціація товарів (пошук нових, незайманих ніш на ринках збуту) [2].

Виходячи з принципових положень теорії конкурентних переваг можна зробити наступний висновок. Рентабельність виробництва, або рентабельність продукту окремо взятої компанії прямим чином залежить від показників валового прибутку на собівартості. Однак, в міжнародних конкурентних умовах податкова складова також чинить значний вплив на конкурентоздатність компанії, знижуючи податкове навантаження на результати виробництва. Кошти, які компанія економить від несплати потенційних податкових платежів підприємство має змогу використовувати в подальшій діяльності, підвищуючи рентабельність продукту на ринку. Найбільш популярними методами оптимізації виробництва, яке розташується в декількох країнах світу є створення холдингових компаній або обрання податкових офшорних зон.

З точки зору вибору місця розташування підприємства й здійснення господарської діяльності особливу зацікавленість становлять офшорні зони. Надання офшорних привілеїв – один з основних засобів конкуренції між країнами за залучення іноземних капіталів на свою територію. Ряд невеликих держав, які мають обмежені економічні ресурси, свідомо пішли на створення складної законодавчої системи для залучення «чужих» капіталів, звільняючи

від податків відсоткові доходи. До таких країн відносяться: Франція, Швейцарія, Кіпр, Греція, Бельгія, Нідерланди, Данія та інші [5].

Однак, в сучасній господарській практиці все більше комерційних організацій здійснюють бізнес в складі підприємницьких об'єднань. Найбільш поширеною формою інтегрованої структури є холдинг.

Переваги розташування юрисдикцій в деяких країнах світу холдингових структур представлені в табл. 1.

Таблиця 1

Характеристика юрисдикцій в деяких країнах [4]

Країна	Основні переваги
Австрія	Податкова пільга для австрійських холдингів передбачає, що дивіденди, одержувані австрійським холдингом з-за кордону, і приріст капіталу не обкладаються податком на прибуток, якщо дотримані такі вимоги: 1. частка володіння австрійського холдингу з іноземній компанії перевищує 25%. 2. іноземна корпорація повинна мати статус, подібний до австрійської корпорації.
Нідерланди	Щоб холдингова компанія потрапила під «правила звільнення»: 1. холдингова компанія повинна володіти мінімум 5% акцій іноземної філії; 2. компанія повинна володіти акціями з початку фінансового року, у якому бажає одержати вигоди від «правил»; 3. іноземна філія повинна платити податки на прибуток по місцю реєстрації не залежно від того, якими можуть бути податкові ставки; 4. материнська компанія повинна брати активну участь у керуванні іноземною філією. Іноземна філія не повинна бути «компанією, звільненої від податку на портфельні інвестиції» тому що до таких компаній ці правила не застосовуються.
Кіпр	Податок на прибуток для нерезидентних компаній 10 %. Нерезидентні філії, контрольовані через кордон, не платять корпоративний податок. Укладено 18 договорів про запобігання подвійного оподатковування. Інформація про банківські операції конфіденційна.
Швейцарія	Спеціальні пільги для холдингових компаній ґрунтуються на таких положеннях: 1. холдингова компанія одержує пільги якщо вона володіє пакетом акцій, що перевищує 2 млн. швейцарських франків. Федеральні податки з цьому випадку скорочуються пропорційно до питомої ваги дивідендів у загальному доході компанії; 2. доходи від інвестицій у багатьох кантонах виводяться з оподатковуваної бази. Холдингові компанії повністю або частково звільняються від місцевих податків на прибуток.

Податковий режим і «правила звільнення від оподаткування», запропоновані Нідерландами для холдингових компаній роблять країну однією з кращих світових центрів з податкового планування.

Для того щоб підтримувати статус офшорної зони для країни в першу чергу потрібно мати стабільну економіку та ряд пропозицій щодо зниження податкового навантаження для іноземних компаній. На жаль, на цей час у України не має можливості акумулювати капітал таким чином.

Отже, на основі аналізу методів холдингового податкового планування зарубіжних країн, виділено чинники впливу податкової системи на статус та конкурентоспроможність компанії на міжнародному ринку:

1. розташування бізнесу в тих країнах, де податкова система передбачає сплату незначної кількості податкових платежів;
2. розташування бізнесу в країнах з низьким, в порівнянні з іншими, рівнем податкового навантаження;
3. обрання організаційно-правової форми господарської діяльності, що дає змогу раціоналізувати податкові зобов'язання;
4. використання системи податкових пільг, які передбачені законодавством;
5. раціональне розміщення прибутків та активів підприємства з урахуванням наданих законодавством привілеїв.

Таким чином, підвищення конкурентоспроможності підприємств на міжнародному ринку з точки зору податкової системи вбачається в наступному. Для залучення інвесторів та центрів управління корпорацій податкова система України, слідуючи глобальним тенденціям, повинна модернізуватися та пропонувати податкові пільги, перш за все, холдинговим компаніям. Напрямками впровадження пільг може бути: знижена ставка податку на прибуток, яка до того ж може диференціюватися в різних областях країни; відрахування з податкової бази доходів від інвестицій; укладання численних угод про уникнення подвійного оподаткування, тощо.

Література

1. Закон України «Про холдингові компанії в Україні» № 3528–IV від 15.03.2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3528–15

2. Конкурентоспроможність підприємства : оцінка рівня та напрями підвищення : [монографія / за заг. ред. О. Г. Янкового]. – Одеса : Атлант, 2013. – 470 с.

3. Конкурентоспроможність у системі економічного потенціалу підприємства / Новікова Н., Зубко Т. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://visnik.knteu.kiev.ua/files/2017/03/7.pdf

4. Пилипюк І. Оптимізація й захист бізнесу з використанням холдингових структур / І. Пилипюк //Практика управління, №12 (12). – 2007 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://www.auroracons.com.ua/ru/s_press-tsentr/it_optimizatsiya_y_zahist_biznesu_z_158

5. Mr Chris J. Finnerty. Introduction to Holding Activities [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://www. ibfd.org

Науковий керівник:

д.е.н., доц. В.Ф. Тищенко

Сотник Ілля,
студент 3 курсу
фінансового факультету, спеціальності 071 «Облік і аудит»
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ПОДАТКОМ НА МАЙНО ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Передумовою забезпечення ефективності податкової системи є розвиток важливої її складової – системи майнового оподаткування, яка на даний час не відзначається системністю та цілісністю. Водночас, побудова системи майнового оподаткування повинна ґрунтуватись на усвідомленні фіскальної важливості майнових податків у формуванні доходної частини місцевих бюджетів, що вимагає впорядкування їх складу, механізмів визначення та вилучення.

Дослідження різних аспектів майнового оподаткування знайшли відображення у наукових розробках вітчизняних вчених, таких як: Воронова Л.К, Андрущенко В. Л., Воротіна Н.В., Гузар Б. С., Долга Г. В., Козирін О.М., Кравчун А. С., Лісовий А. В., Пацурківський П.С. та багатьох інших.

Метою нашого дослідження є теоретичний аналіз сутності майнового податку та стану оподаткування майна юридичних осіб в Україні.

Майнові податки в системі оподаткування здатні забезпечити справедливий розподіл податкового навантаження між платниками податків, вмотивовувати як фізичних так і юридичних осіб до раціонального та ефективного використання власного майна. Майнове оподаткування застосовується в Україні дещо невпевнено і обєктивно розглядається як канал зростання надходжень до доходної частини місцевих бюджетів України, тому і потребує негайного реформування [4].

Аналіз особливостей майнового оподаткування як зарубіжного так і вітчизняного досвіду свідчить, що можливості цих податків щодо наповнення бюджету та регулювання соціально-економічних процесів у суспільстві досить вагомі. Це вимагає розробки теоретико-методичних підходів до окреслення визначення фіскальної ефективності справляння оподаткування майна та напрямів удосконалення адміністрування даних видів податків.

Протягом 2015-2018 рр. законодавство України у сфері майнового оподаткування зазнало суттєвих змін. З 2015 р. було запроваджено місцевий податок на майно, до складу якого увійшли: 1) плата за землю (до 2015 р. плата за землю була загальнодержавним податком); 2) транспортний податок (було запроваджено на зміну загальнодержавного збору за першу реєстрацію транспортного засобу); 3) податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки (до 2015 р. даний податок був окремим місцевим податком).

Податки на майно – це, в першу чергу, плата за право володіння, тобто їх існування обумовлюється необхідністю оподаткування власності. Виходячи з зазначеного, суб’єктами оподаткування повинні бути власники майна, але на практиці досить розповсюдженим є визначення суб’єктами податкових відносин як власників, так і користувачів [3].

Платниками передбачуваного податку на майно підприємств є виключно юридичні особи, що розташовані на території України та здійснюють підприємницьку діяльність в Україні, а саме:

- юридичні особи, створені згідно із законодавством України, включаючи підприємства з іноземними інвестиціями, а також банки та інші кредитні установи (крім Національного банку України);

- філії, відділення та інші відособлені підрозділи вказаних суб'єктів підприємницької діяльності, що мають окремий баланс і рахунок в установах банків;

- міжнародні неурядові організації й міжнародні об'єднання, що здійснюють підприємницьку діяльність в Україні;

- постійні представництва та інші відособлені підрозділи іноземних юридичних осіб, що розташовані на території України [4].

Податок на майно підприємств має обчислюватися й сплачуватися до бюджету щоквартально, у 5 – денний термін від дня, встановленого для подання бухгалтерського звіту за квартал, а за річним розрахунком – у 10 – денний термін.

Платники податку та їх посадові особи несуть відповідальність за правильність обчислення і своєчасну сплату податку до бюджету відповідно до чинного законодавства. Контроль за надходженням податку має здійснюватися державними податковими інспекціями.

Отже об'єктом оподаткування є майно підприємства у вартісному виразі, яке перебуває на балансі цього підприємства і являє собою сукупність основних засобів, нематеріальних активів, незавершеного будівництва, устаткування, виробничих запасів, тварин на вирощуванні та відгодівлі, малоцінних і швидкозношуваних предметів, незавершеного ви-робництва, готової продукції і товарів. Згідно статті 265 ПКУ податок на майно складається з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, транспортного податку, плати за землю [2].

Платниками податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки є фізичні та юридичні особи, в тому числі нерезиденти, які є власниками об’єктів житлової та/або нежитлової нерухомості.

Розширено базу оподаткування для податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, шляхом оподаткування, як житлової так і нежитлової нерухомості. Відповідно до Закону 71 переглянуто розміри житлової нерухомості, на яку застосовуватимуться пільги зі сплати податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки.

Оподаткування податку на майно у багатьох країнах світу має потужний фіскальний потенціал, реалізація якого забезпечує наповнення місцевих бюджетів на необхідному місцевим громадам рівні. В Україні запровадження податку на майно не забезпечило вагомого зростання доходів місцевих

бюджетів. Це обумовило необхідність розробки змін до порядку справляння податку на майно у перші роки його функціонування. Однак навіть після ряду змін, внесених у механізм функціонування податку майно, не варто очікувати значного підвищення його фіскальної ефективності [5].

Підсумовуючи, можна констатувати, що система майнового оподаткування, зокрема кількісний та якісний склад її інструментів у національній податковій системі України, однозначно має численні неврегульовані на нормативно-законодавчому рівні питання. Оцінка ефективності сучасного стану системи оподаткування майна в Україні може бути надана лише через порівняння її з відповідними параметрами таких систем зарубіжних країн, зокрема в ключі загальносистемних та функціонально-елементних тенденцій розвитку майнового оподаткування, а також основних індикаторів динаміки його розвитку [7].

На етапі становлення системи майнового оподаткування в Україні для забезпечення виконання нею фіскальних та регулюючих завдань необхідно врахувати наступне: для уникнення множинного оподаткування одного і того ж об’єкту передбачити чітке розмежування механізмів прибуткового і майнового оподаткування; майнові податки доцільно віднести до складу місцевих, що дозволить використати в повній мірі їх податковий потенціал та посилити зв'язок між сплатою податків та зворотнім потоком суспільних послуг; на часі актуальним залишається питання впорядкування методики визначення бази земельних платежів, розв’язання якого потребує проведення сучасної грошової оцінки; при формуванні складових системи майнового оподаткування в Україні доцільно було б звернути увагу на світовий досвід оподаткування майна юридичних осіб, адаптація якого до вітчизняної фіскальної практики сприяла б оптимізації та підвищенню ефективності використання основних виробничих фондів підприємств.

Запропоновані напрямки вдосконалення майнових податків в Україні сприятимуть: зростанню фіскальної ролі майнових податків; збільшенню обсягів фінансових ресурсів місцевих органів влади, що є особливо актуальним

в умовах децентралізації; врахуванню екологічного аспекту при розрахунку транспортного податку та плати за землю; збільшенню обсягів фінансування природоохоронних заходів; підвищенню соціальної справедливості при справлянні податків на майно.

Література

1. Блонська В. І. Майнове оподаткування як елемент податкових систем в економіках добробуту / В. І. Блон-ська // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України : [зб. наук.-техн. праць]. - Львів: НЛТУУ, 2014. - Вип. 19. 4. – 322 с.

2. Бутенко А.І. Підвищення ефективності державної підтримки підприємництва на регіональному рівні (стан, напрямки, шляхи вирішення) : монографія / А.І. Бутенко, І.М. Сараєва, О.В. Усатов. – Одеса: Пальміра, 2013. – 140 с.

3. Гостєва О.Ю. Податок на нерухоме майно, відмінне від зе¬мельної ділянки, як можливість поповнення місцевих бю¬джетів / О.Ю. Гостєва // Економіка та право. Серія: Право. – 2017. – № 2. – 379 с.

4. Гузар Б. С. Проблеми майнового оподаткування в Україні / Б. С. Гузар// Економіка АПК. – 2012. – № 1.

5. Данілов О.Д. Податки в Україні: Учбовий посібник / О.Д. Данілов, Н.П. Фліссак. – К. : УкрІНТЕІ, 2013. – 348с.

6. Лісовий А. В. Удосконалення системи оподаткування в Україні // Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України. - 2013. - № 1.

Науковий керівник:

к.е.н., доц. А. О. Єніна

Терех Аліна Андріївна
Студентка 1 курсу магістратури
Фінансового факультету
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця

ОБГРУНТУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

В розвитку економічних процесів сучасна роль держави формувалася історично. На певних етапах розвитку різних країн вплив держави характеризувався конкретними політико-економічними та соціальними умовами й факторами – рівнем економічного та технологічного розвитку країн, ступенем відкритості економіки та менталітетом населення. Зовнішньоекономічна діяльність, а саме зовнішня торгівля стала одним із основних суб'єктів регулюючого впливу держави. Національні державні системи регулювання зовнішньоекономічної діяльності вирішують подвійне завдання: стимулювання або підтримка розвитку експорту й завоювання нових ринків збуту та регулювання імпорту для захисту національних товаровиробників і споживачів. Засоби та методи вирішення цих завдань постійно розвиваються, удосконалюються та підлягають всебічному аналізу.

Митні відносини мають значний вплив на економіку держави, а митна політика є вагомим інструментом регулювання зовнішньоекономічної діяльності й підтримки балансу інтересів країн світового товариства. Митна політика має велике значення в розвитку економіки країни, але єдиного підходу до визначення не існує, не досліджені механізми розробки та здійснення митої політики. Вагомий внесок у розвиток методології дослідження митних відносин зробили вітчизняні та зарубіжні науковці, а саме І. Бережнюк, А. Войцещук, І. Карамбович, К. Сандоровський, А. Козиріна, А. Єршова, М. Блінова, С. Ківалов, Д. Приймаченко, Б. Габричидже, С. Барамзін, П. Дзюбенко [1; 2].

Податкове регулювання є одним з найдієвіших елементів податкового механізму, в основі якого є система економічних засобів оперативного втручання у ході здійснення податкових зобов'язань. Податкове регулювання

це заходи впливу на економіку та соціальні процеси через зміну податків, податкових ставок, податкових пільг, зниження чи підвищення загального рівня оподаткування. У практиці зовнішньоекономічної діяльності країн світу існує два рівні митного регулювання: міжнародний та національний (рис.1), які визначають митну політику.

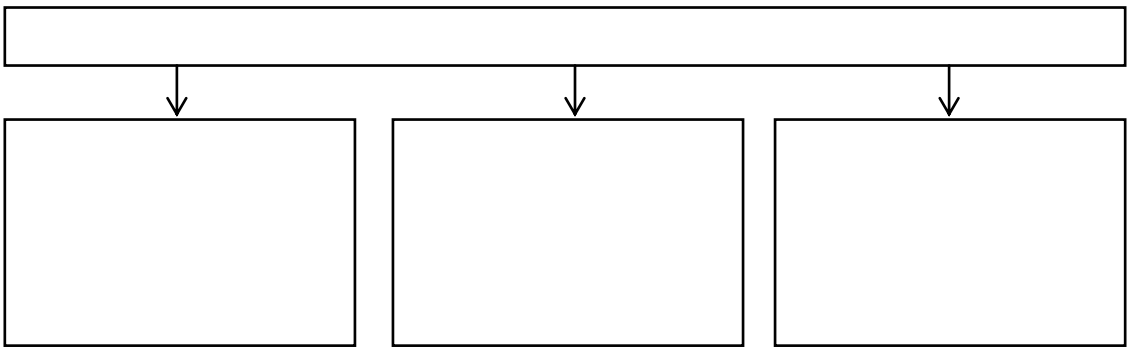

Рис. 1. Основні законодавчі акти України, що визначають митну політику

Митні відносини є частиною як внутрішньо-, так і зовнішньоекономічних відносин. Тобто саме необхідність регулювання цих відносин зумовлює необхідність функціонування митної політики.

Необхідно зазначити, методи податкового регулювання: податкові пільги; відстрочення сплати податків; податкові кредити; податкові канікули; реструктуризація податкової заборгованості; врегулювання подвійного оподаткування.

Властивості приведених методів дають змогу класифікувати наступним чином інструменти податкового регулювання: системні, комплексні та локальні.

Отже, інструментам системного характеру відповідають засоби податкового регулювання, вбудовані у систему оподаткування, такі як - загальний рівень оподаткування, структура діючої у країні системи оподаткування і альтернативні системи оподаткування.

Комплексні інструменти – це застосування спеціальних режимів оподаткування за територіальною та галузевою ознакою. До них відносять: спеціальні податкові режими, що вводяться за територіальною і галузевою ознакою.

Локальні інструменти податкового регулювання зазвичай мають відношення лише до окремих видів податків. Застосування таких інструментів

дозволяє змінити умови оподаткування щодо кожного окремого виду податків і передбачає як лібералізацію умов оподаткування та застосування податкових пільг, так і навпаки, впровадження більш жорстких з точки зору платників податків норм оподаткування. Ця група включає в себе: інструменти, пов'язані з об'єктом оподаткування, визначення складу платників податків і принципи встановлення та розмір ставки податку [3 с.492].

Як відомо, у світовому досвіді, митні та податкові пільги є значущим елементом податкового регулювання при реалізації митної політики держави.

Згідно Митного кодексу України, ст. 282 при ввезенні на митну територію України або вивезенні за її межі від оподаткування митом звільняються такі товари:

- транспортні засоби, що здійснюють регулярні міжнародні перевезення вантажів, багажу та пасажирів;
- валюта України, іноземна валюта, цінні папери та банківські метали;
- предмети, що ввозяться в Україну для офіційного і особистого користування;
- документи та видання, які надсилаються в рамках міжнародного обміну до освітніх, наукових або культурних закладів, у тому числі бібліотек;
- фармацевтична продукція, сполуки, що використовуються для її виготовлення, які не виробляються в Україні, перелік яких затверджується Кабінетом Міністрів України;
- інші згідно законодавства [4].

Слід зазначити, одним із основних інструментів податкового регулювання при реалізації митної політики серед непрямих податків виступає податок на додану вартість (ПДВ) і його величина. Дослідження відношення ПДВ до обсягів доходу від реалізації товарів, робіт, послуг та відношення податку до сумарного обсягу виробничих запасів, готової продукції та товарів виникають складності між податковим навантаженням і зовнішньоекономічною діяльністю суб’єкта господарювання. Позитивною є тенденція можливістю віднести суми сплаченого ПДВ митним органам за умов подання вантажної митної декларації до податкового кредиту звітного періоду. Негативним фактом

є проблемність у сфері відшкодування ПДВ. Це призводить до нарікань на податкові органи через велику заборгованість перед справжніми експортерами.

Вагоме значення у податковому регулюванні також має акцизний податок. Зазвичай, ставки, за якими стягується акцизний податок для імпортних товарів, є вищими, ніж для аналогічних вітчизняних. Відповідно до чинних норм Податкового кодексу України [5], скорочення кількості підакцизних товарів є сприятливим фактором. Це зумовлює зниженню податкового тиску на виробників та імпортерів і створенню передумови для удосконалення заходів модернізації податкової сфери.

Таким чином, податкове регулювання відіграє важливу роль при реалізації митної політики, через те що, роль податкових платежів як регулятора економіки зростає. Держава за допомогою митних (тарифні, нетарифні, преференції) та податкових (пряме, непряме оподаткування, пільги) регуляторів може стимулювати або обмежувати розвиток окремих галузей чи сфер економіки. Податкове регулювання потребує особливого контролю з боку держави. Тому є потреба в реалізації моніторингу з метою виявлення впливу податкових важелів на розвиток зовнішньоекономічної діяльності.

Література

1. Бережнюк І.Г. Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти / І.Г. Бережнюк. – Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2009. – 453 с.

2. Сандровский К.К. Таможенное право в Украине: учеб. пособие для студентов юрид. вузов и факультетов / К.К. Сандровский. – К.: Вентури, 2000. – 208 с.

3. Податкова політика: теорія, методологія, інструментарій. / Під редакцією д. е. н., проф. Іванова Ю. Б., д. е. н., проф. Майбурова І. А. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2010. – 492 с

4. Митний кодекс України від 12 жовтня 2007 р. [Електроний ресурс]. – Режим доступу: http://mito.org.ua.

5. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств : навчальний посібник / [Ю. Г. Козак, Н. С. Логвінова І. Ю. Сіваченко та ін.]. – 2-ге вид., переробл. та доповн. – К.: Центр навч. л-ри, 2010. – 791 с

Науковий керівник

к.е.н., доц. О. Є. Найденко

Тихомирова Дар’я Вікторівна,
Черкашина Вікторія Геннадіївна
студентки 3 курсу групи 6.02.28.16.01
фінансового факультету
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця

МИТНО-ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

На сьогоднішній день велике значення для успішного розвитку України має розвиток сільського господарства, оскільки ця галузь є однією з найважливіших в економіці країни. Стабільний розвиток суб’єктів господарювання в сільському господарстві формує ефективний ресурс зовнішньоекономічної діяльності і створює надійне джерело надходжень податків до бюджету. Оподаткування сільськогосподарських підприємств є одним із особливих видів податкових взаємовідносин, оскільки тут враховується сезонність та ризиковість діяльності.

Відповідно до п. 209.6 ст. 209 Податкового кодексу [1], сільськогосподарським вважається підприємство, основною діяльністю якого є постачання вироблених (наданих) ним сільськогосподарських товарів (послуг) на власних або орендованих основних фондах, а також на давальницьких умовах, питома вага вартості яких становить не менш як 75 % вартості всіх товарів/послуг, поставлених протягом попередніх 12 послідовних звітних податкових періодів сукупно.

Сільськогосподарські підприємства є платниками податку на прибуток, податку на додану вартість та вивізного мита. Також підприємство може обрати спрощену систему оподаткування але за умови, що воно буде відповідати певним вимогам. (табл. 1) [2].

Таблиця 1

Вимоги до переходу на спрощену систему оподаткування для сільськогосподарських підприємств

Сільськогосподарські товаровиробники мають право на спрощену систему оподаткування, якщо:	Не можуть бути платниками єдиного податку IV групи суб'єкти господарювання, якщо:
частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий рік дорівнює або перевищує 75%;	понад 50 відсотків доходу, отриманого від продажу сільськогосподарської продукції власного виробництва та продуктів її переробки, становить дохід від реалізації декоративних рослин;
мають в наявності земельні ділянки сільськогосподарського призначення.	вони провадять діяльність з виробництва підакцизних товарів, крім деяких випадків;
	які станом на 01 січня базового (звітного) року мають податковий борг, за винятком безнадійного податкового боргу, що виник внаслідок дії обставин непереборної сили.

Для переходу на спрощену систему оподаткування або підтвердження статусу платника єдиного податку сільськогосподарські товаровиробники подають необхідні документи до 20 лютого поточного року (рис. 1) [3].

Відповідно до пп. 165.1.24 ст. 165 ПК, не оподатковуються доходи, отримані від продажу власної сільськогосподарської продукції. При цьому площа земельної ділянки для ведення особистого сільського господарства не повинна перевищувати 2 га. Якщо таке перевищення відбулося, то дохід від продажу сільськогосподарської продукції буде підлягати оподаткуванню на загальних підставах [1]. Ставки податку з одного гектара сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду для платників єдиного податку залежать від типу земель та їх розташування (табл. 2).

Раніше спеціальний режим дозволяв сільськогосподарським підприємствам не сплачували ПДВ до бюджету. Вони перераховували на свої спеціальні рахунки 100% суми податку. На сьогоднішній день відбулися зміни і тепер платник залишатиме собі лише певну частину суми ПДВ, яка залежить від виду здійснюваної сільськогосподарської діяльності, а решту – переказуватиме до бюджету.

Порядок переміщення через митний кордон України сільськогосподарської продукції, а також правила оподаткування товарів митом встановлюються Митним кодексом України. Так, ставки ввізного мита на товари першої та другої груп Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності (далі - УКТ ЗЕД) (крім підакцизних) встановлюються у подвійному розмірі до розміру пільгових ставок ввізного мита, а ставки на товари 3 - 24 груп УКТ ЗЕД і підакцизні товари – на рівні пільгових ставок. При ввезенні сільськогосподарських товарів не дозволяються відстрочення сплати мита та ПДВ, а також звільнення від сплати ввізного мита фізичних або юридичних осіб, які мають пільги зі сплати ввізного мита.

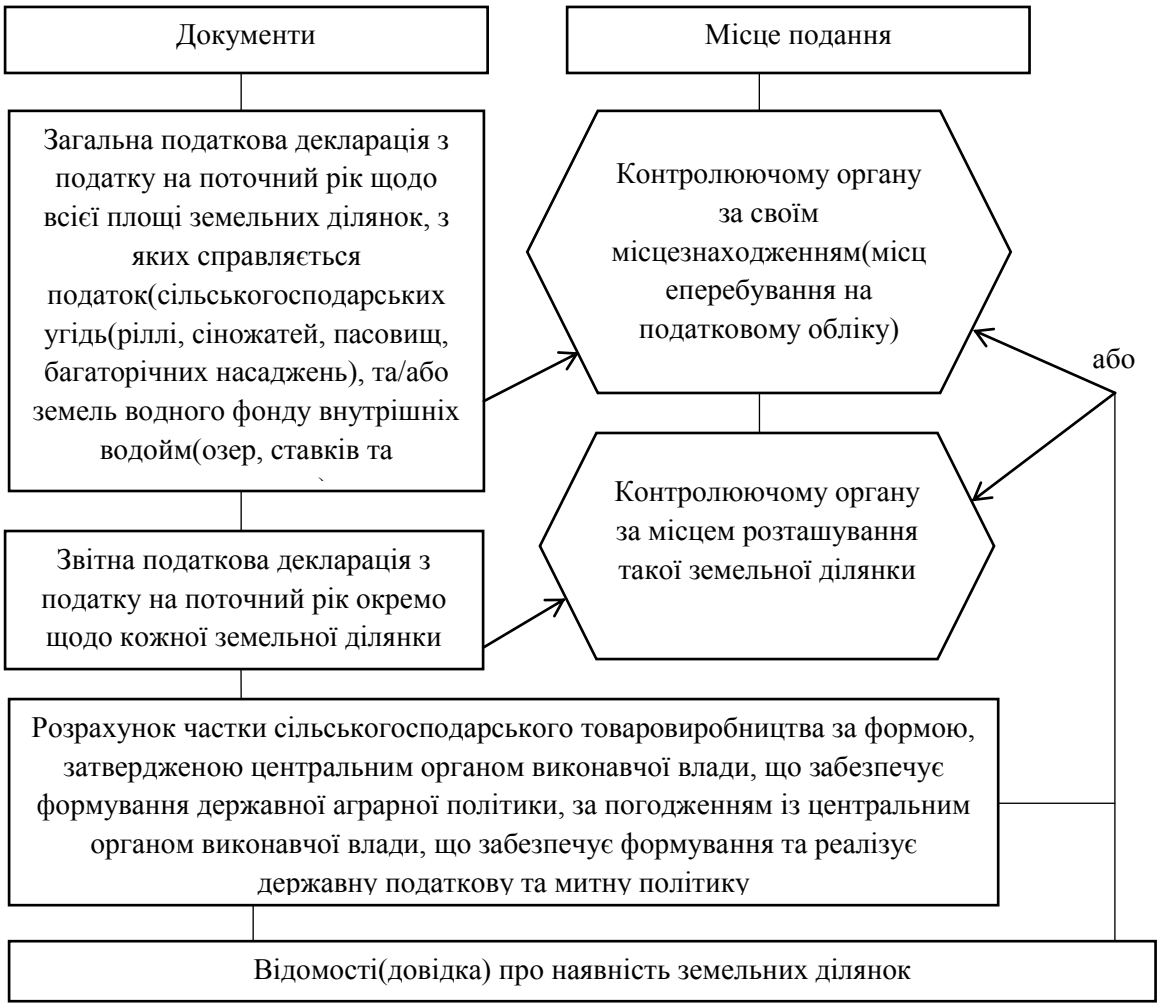

Рис. 1. Перелік документів, що подають сільськогосподарські товаровиробники для переходу на спрощену систему оподаткування

Таблиця 2

Ставки податку з одного гектара сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду [4]

Типи земель, їх розташування	**Розмір ставок податку, %**
Рілля, сіножаті і пасовища, що перебувають у власності сільськогосподарських товаровиробників, які спеціалізуються на виробництві (вирощуванні) та переробці продукції рослинництва на закритому ґрунті, або надані їм у користування, у тому числі на умовах оренди	5,4
Рілля, сіножаті і пасовища, розташовані у гірських зонах та на поліських територіях	0,49
Інші рілля, сіножаті і пасовища	0,81
Багаторічні насадження, розташовані у гірських зонах та на поліських територіях	0,16
Інші багаторічні насадження	0,49
Землі водного фонду	2,43

Сезонні ввізні (імпортні) мита запроваджуються щорічно у подвійному розмірі до розміру пільгових ставок ввізного (імпортного) мита на сільськогосподарську продукцію груп УКТ ЗЕД [5].

Кожного року державою встановлюються квоти на ввіз сільськогосподарської продукції, зокрема тваринного походження, для піддержання конкурентоспроможності вітчизняного виробника. Обсяг квоти стосовно окремого виду (типу, сорту) продукції тваринництва не може перевищувати 10 відсотків від обсягу виробництва аналогічної продукції в Україні року, що передує поточному [5].

Ці квоти за законом вважаються винятками з пільгових та професійних режимів, ще однією особливістю є те, що вони реалізуються на аукціонах, що теж прописано законом.

Також останнім часом виникла проблема експорту сільськогосподарської продукції за кордон у зв’язку з підвищенням рівня якості на ринку Європи. Зокрема законодавство ЄС запровадило багато досить жорстких вимог до показників якості продукції, більше тваринної. Це питання значно впливає на просування вітчизняних виробників сільськогосподарської продукції.

Таким чином можна зробити висновки, що за останні декілька років система оподаткування сільськогосподарських підприємств змінилась. Оподаткування почало проводитись диференційовано, що видно з табл. 2. Також такі підприємства мають право на спрощену систему оподаткування. Всі ці зміни значно покращать рівень сільського господарства в Україні. Митне ж регулювання направлене здебільшого на імпортовані товари сільськогосподарсього виробництва. Такі дії повинні підвищити та закріпити на належному рівні вітчизняну конкурентоспроможність в цій сфері.

Література

1. Податковий кодекс України / від 02.12.2010 № 2755-VI. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/

2. Четверта група платників єдиного податку. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://legal-maximum.com/blog/chetverta-grupa/

3. Оподаткування сільськогосподарської діяльності в Україні та в зарубіжних країнах: дослідження впливу на цінову політику / Т.В. Голобородько / Ефективна економіка. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6031

4. Ставка єдиного податку для сільськогосподарських товаровиробників залежить від категорії земель. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://vl.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/234705.html

5. Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції | від 17.07.1997 № 468/97-ВР. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/468/97-%D0%B2%D1%80.

Науковий керівник:

к.е.н. В. М. Остапенко

УДК 336

Шепеленко М.Е., Куркіна Д.О.
студентки 3 курсу
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

ВПЛИВ ПІЛЬГОВОГО ОПОДАТКУВАННЯ НА ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Особливим інструментом податкової політики держави є надання пільг за окремими видами податків, зборів, обов'язкових платежів. Надаючи платникам податків пільги, держава насамперед активізує вплив податкового регулювання на різні економічні процеси.

Відповідно до Податкового кодексу України [1], податковою пільгою є передбачене податковим та митним законодавством звільнення платника податків від обов'язку щодо нарахування та сплати податку та збору, сплата ним податку та збору в меншому розмірі за наявності особливостей, що характеризують певну групу платників податків, вид їх діяльності, об'єкт оподаткування або характер та суспільне значення здійснюваних ними витрат. Діючий механізм пільгового оподаткування в Україні має багато недоліків і, водночас, великий регулювальний потенціал. Саме за допомогою реформованого виваженого пільгового оподаткування можливо вирішити нагальні проблеми: залучити невикористані ресурси для наповнення державного бюджету та забезпечити умови для активізації інвестиційного процесу, стимулювання розвитку пріоритетних галузей народного господарства [2].

До позитивних наслідків запровадження режимів пільгового оподаткування можна віднести стимулювання розвитку окремих галузей економіки, розширення виробництва, а також збільшення прямих доходів як наслідок розширення виробництва, підвищення обсягів інвестицій, експорту та рівня зайнятості у галузях або на територіях, які одержують фінансову допомогу у вигляді податкових пільг. Залучення інвестицій в економічно відсталі регіони також є позитивним наслідком пільгового оподаткування в Україні.

Податкові пільги були і залишаються одним із поширених засобів сучасного податкового регулювання в Україні, що підтверджують статистичні дані ДФС: станом на 01.10.2018 р. налічується 94 основних видів пільг. Питома вага пільговиків у загальній кількості підприємств, майже протягом усього періоду складала 13%, і тільки у 2014 – 2015 рр. цей показник скоротився до 11% у зв'язку із збільшенням кількості підприємств та зменшенням кількості пільговиків.

Але водночас податкові пільги сприяють перенесенню податкового тягаря з одних груп платників податків на інших, що спонукає останніх до переходу в «тіньову», неофіційну економіку, а як наслідок - до бюджетів не надходять значні суми коштів, звільнені від оподаткування і через це зменшуються можливості держави фінансувати необхідні витрати, у тому числі в соціальній сфері.

Значні коливання загального обсягу втрат доходів бюджету в результаті застосування податкових пільг, збільшення у 2010 – 2011 рр., зниження протягом 2013 – 2014 рр., зростання у 2015 р., і знову зниження у 2016 – 2017 рр., свідчать про певну непослідовність у регуляторній політиці. Загальний обсяг податкових пільг виросте у поточному році на 1,1 мільярда гривень - до 26,3 мільярда. Про це йдеться в супровідних матеріалах до державного бюджету. У поточному році очікуються фіскальні втрати зведеного бюджету (державний і місцеві бюджети) через легальні податкові пільги на рівні 25,2 млрд грн, що, втім, є найнижчим рівнем за останні роки. Адже ще у 2015 році фіскальні втрати становили аж 55,4 млрд грн. Пільги в останні роки скорочувалися завдяки скасуванню пільг по ПДВ в аграрній сфері. Оскільки пільги зі сплати ПДВ залишаються в інших сегментах, наприклад, на ліки нараховується податок за ставкою 7%, обсяг пільг з ПДВ залишається у 2018 році істотним (16,2 млрд грн).

Другими за значимістю є пільги зі сплати податку на нерухомість (7,9 млрд грн). У 2018 році зведений бюджет також недорахується 1,289 млрд грн

податку на прибуток, 674 млн грн акцизу, 209,4 млн грн збору за парковку, 24 тис грн туристичного збору. [3].

Усі податкові пільги, що надаються платникам податку, можна поділити на 2 категорії: пільги, що не призводять до втрат бюджету та пільги, що призводять до них. За цією ознакою структуру наданих пільг, що відображена у табл.1, можна охарактеризувати наступним чином: близько 69% пільг призводять до втрат бюджету, відповідно 31% пільг до втрат не призводять. Окрім цього, для структури податкових пільг за цією ознакою характерна стабільність, оскільки за останні роки суттєвих змін вона не зазнала.

Таблиця 1

Структура наданих пільг за ознакою групування

Найменування ознаки	Питома вага в загальній сумі пільг, %							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Пільги, що не призводять до втрат бюджету	38,8	40,1	38,2	37,9	33,7	29,1	30,8	31,02
Пільги, що призводять до втрат бюджету	61,2	59,9	61,8	62,1	65,7	70,9	69,2	68,98

Практика підтверджує, що такі диспропорції кількісного розподілу податкових пільг у розрізі окремих податків позначаються на їх якісному розподілі, що підтверджують статистичні дані представлені у табл. 2.

Таблиця 2

Структура наданих пільг в розрізі податків

Податок	Втрати бюджету внаслідок пільг в розрізі платежів, %					
	01.01.12	01.01.13	01.01.14	01.01.15	01.01.16	01.01.17
ПнП	26,04	31,05	15,53	13,92	0,43	1,3
ПДВ	69,93	62,21	73,54	80,52	91,22	61,4
Плата на землю	0,43	0,74	1,88	1,97	0	
Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції)	3,40	5,68	9,04	3,59	1,57	9,2
Акцизний податок з ввезених в України підакцизних товарів (продукції)	0,19	0,32	0	0	0	0,4
Податок на майно	0	0	0	0	6,79	1,5

Як бачимо з табл. 1, найбільшу питому вагу займають пільги з ПДВ: частка втрат від надання пільг з ПДВ протягом всього досліджуваного періоду складала більше половини від загального обсягу втрат.

Податкові витрати – це втрати держави через надання податкових пільг, списання і скорочення податкових зобов'язань, відтермінування сплати податкових платежів тощо. Податкові втрати, своєю чергою, є наслідком неефективної реалізації податкової політики.

Таблиця 3

Динаміка втрат зведеного бюджету України внаслідок надання пільг за прямими податками у 2006-2017 роках (млн. грн.)

Роки	Втрати зведеного бюджету України	у тому числі за рахунок пільг з:			
		податку на прибуток підприємств	плати за землю	місцевих податків і зборів	інших податків і зборів
2006	1044,7	740,4	219,7	3,6	81,0
2007	1508,0	1056,3	360,0	4,2	87,5
2008	2277,3	1674,9	484,1	4,3	114,0
2009	2681,3	1995,6	594,8	6,3	84,6
2010	3086,9	2097,5	886,7	9,1	93,6
2011	15665,7	15409,6	255,2	0,0	0,9
2012	15468,1	15108,8	359,2	0,0	0,1
2013	6204,4	5533,2	671,1	0,0	0,1
2014	5277,8	4623,0	654,8	0,0	0,1
2015	6033,9	5286,1	747,7	0,0	0,1
2016	3460,7	493,1	641,5	0,02	0,1
2017	2638,8	572,1	452,4	0,02	0,1

Джерело: складено на основі даних [4]

Доречно відмітити, що значна кількість суб'єктів підприємництва використовує працю інвалідів з метою зменшення суми податку на прибуток підприємств. Це говорить про те, що певні податкові пільги в Україні неправомірно застосовуються для легальної мінімізації податкового навантаження. Сьогодні у державі не створено цілісної та ефективної системи державного контролю за діючими податковими пільгами, відсутня методика оцінки державними органами, що ініціюють запровадження пільг, ефективності їх надання з метою контролю втрат і переваг кожної пільги. [5]

Слід відмітити, що підвищення ефективності пільгового оподаткування за рахунок скасування тих пільг, що призводять до значних втрат бюджетних доходів, може значно поліпшити ситуацію в нашій державі. Скоротити податкові витрати можна розробивши методику оцінки ефективності та доцільності надання податкових пільг, зокрема, за прямими податками, а також внісши зміни до чинного податкового законодавства щодо встановлення відповідальності платників податків за подання звітності про суми податкових пільг з недостовірними даними.

Також ми вважаємо, що суб'єкти господарювання, які мають право на отримання пільг, повинні обов'язково надати документи, які підтверджують правомірність застосування пільг до контролюючих органів.

Література

1. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] : Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI; станом на 13.01.2016 р. / Законодавство України : [веб-сайт Верховної Ради України]. – Текст. дані. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17.

2. Ґудзь П. В. Кореляційно-регресійний аналіз впливу податкових пільг на бюджетні надходження у промисловому регіоні [Електронний ресурс]. − Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/soc_ gum/ekfor/2012_1/19.pdf

3. Журнал Економічна правда. Держава втратить 26 мільярдів через податкові пільги [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.epravda.com.ua/news/2017/09/24/629412/.

4. Офіційний веб-сайт Державної фіскальної служби України [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу : http://sfs.gov.ua

5. Єгоричева С.Б. Вплив пільг за прямими податками та формування бюджетних доходів України/ С.Б. Єгоричева, О.В.Тимошенко, Д.А. Сергеєв/[Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5137

Науковий керівник:

к.е.н. В. М. Остапенко

Філіп Владислав
Харківський національній економічний університет ім. С. Кузнеця
Фінансовий факультет. Облік і оподаткування. 3 курс

ОРГАНІЗАЦІЯ ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ ПДФО В УКРАЇНІ

Діяльність суб'єктів господарювання як елементів економічної системи в ринковій економіці неможлива без певного втручання держави. Економічні відносини між державою та іншими суб'єктами економічної системи спрямовані на забезпечення існування та ефективне функціонування один одного. Отже, в умовах ринкової економіки одним з основних джерел формування фінансових ресурсів, що забезпечують існування держави стає частина валового внутрішнього продукту мобілізованої шляхом використання широкого спектру елементів податкової системи. Досить складні відносини в даному випадку виникають між державою та домогосподарствами або фізичними особами. Однією з форм прояву таких відносин є відносини пов'язані з мобілізацією в бюджет країни частини ВВП шляхом оподаткування доходів фізичних осіб. Податок з доходів фізичних осіб виступає об'єктивно-історичним явищем в системі економічних відносин але виконання ним регулюючої та фіскальної функцій неможливі без ефективного механізму, за допомогою якого будуються взаємовідносини між державою та громадянами. Таким чином, актуальність цієї теми полягає в висвітленні проблем на шляху будування ефективного механізму оподаткування доходів фізичних осіб в умовах сучасної податкової політики країни [6].

Значний внесок у дослідження питань оподаткування доходів фізичних осіб зробили такі вчені-економісти, як: Є.С. Гордієнко, Т.М. Демченко, О.І. Коблянська, В.Ф. Максімова, В.М. Мельник, Л.О. Омелянович, О.В. Покатаєва, К.І. Швабій та ін. Питанням дослідження організації і обліку розрахунків за єдиним соціальним внеском присвячені праці таких учених: Т.В. Мокієнко, Г.В. Блакита, Л.П. Шевчук, І.С. Пізняк та ін. Але у зв’язку з останніми

законодавчими змінами, необхідним є подальше дослідження цих питань [2].

Метою роботи є організація податкового обліку податку на доходи фізичних осіб.

Кожен працівник за результатами своєї діяльності в установі отримує зарплату, винагороду та інші виплати. З усіх цих виплат установа утримує податок на доходи фізичних осіб (ПДФО), адже вона — податковий агент, одним із обов’язків якої є сплата податку в держбюджет.

ПДФО представляє собою обов'язковий нецільовий платіж фізичної особи до державного та місцевих бюджетів для фінансування його видатків.

Податок з доходів фізичних осіб (далі по тексту ПДФО) відіграє важливу роль у формуванні державного бюджету та безпосередньо стосується кожного члена суспільства. Він є загальнодержавним, встановлюється Верховною Радою України та справляється на всій території країни. Звідси випливає, що будь-яке реформування в сфері законодавства, яке регулює прибуткове оподаткування громадян, має особливе значення [6].

Проблема оподаткування доходів населення є однією з фундаментальних проблем оподаткування. Це зумовлено різними причинами. Одна з основних полягає у тому, що доходи фізичних осіб є стабільним та великим об’єктом оподаткування. Якщо враховувати ефекти перекладення податкового навантаження, то саме фізичні особи є носіями податків [3].

Оподаткування доходів фізичних осіб та подання звітності про нараховані (виплачені) доходи і податки фізичних осіб регламентуються розділом IV Податкового кодексу.

Платниками податку є: фізична особа - резидент, яка отримує доходи як з джерела їх походження в Україні, так і іноземні доходи; фізична особа - нерезидент, яка отримує доходи з джерела їх походження в Україні; податковий агент. Не є платником податку нерезидент, який отримує доходи з джерела їх походження в Україні і має дипломатичні привілеї та імунітет, встановлені чинним міжнародним договором України, щодо доходів, які він отримує безпосередньо від провадження дипломатичної чи прирівняної до неї таким

міжнародним договором діяльності. Об'єктом оподаткування резидента є: загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід; доходи з джерела їх походження в Україні, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування (виплати, надання); іноземні доходи - доходи (прибуток), отримані з джерел за межами України. Об'єктом оподаткування нерезидента є: загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід з джерела його походження в Україні; доходи з джерела їх походження в Україні, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування (виплати, надання). База оподаткування є загальний оподатковуваний дохід [1].

Механізм оподаткування доходів фізичних осіб з урахуванням загального визначення механізму фінансової системи можна представити як сукупність податкових методів і форм, інструментів та важелів впливу на податкові відносини, що виникають з приводу вилучення та використання державою частини доходів фізичних осіб (домогосподарств). Разом з податковою політикою механізм оподаткування доходів фізичних осіб відображає суб'єктивну діяльність держави, що пов'язана з податком з доходів фізичних осіб як з економічною категорією, тому його роль полягає в тому, що у взаємозв'язку з податковою політикою він повинен забезпечити реалізацію функцій податку [8].

Отже, дія механізму повинна бути направлена на забезпечення: реалізації сутності та функцій податку (у взаємодії з політикою оподаткування доходів фізичних осіб); реалізації цілей політики оподаткування доходів фізичних осіб; ефективне функціонування структурної організації оподаткування доходів фізичних осіб.

Система оподаткування фізичних осіб в Україні є недосконалою і потребує певних змін, незважаючи на те, що держава впродовж останніх років докладає зусилля для вдосконалення. ПДФО не виконує покладені функції держави. Він тільки обтяжує громадян з невисоким рівнем доходів.

Отже, можна впевнено стверджувати, що оподаткування доходів населення в Україні потребує докорінної перебудови, яка має базуватися на

використанні передового зарубіжного досвіду, а не зводитися до копіювання моделі оподаткування інших країн. Економіка кожної держави має свої особливості, які варто враховувати при побудові ефективної податкової системи. Звичайно, держави з високим рівнем розвитку економіки при оподаткуванні доходів громадян вирішують завдання, які не є ключовими для українського суспільства. Це пов'язано з тим, що рівень розвитку нашої економіки значно нижчий від розвинених країн, проте, спираючись на їхній досвід, можна вмонтувати певні світові здобутки в українську систему оподаткування.

Література

1. Податковий кодекс України. Відомості Верховної Ради України: документ 2755-17, редакція від 01.01.2018 року. URL : www.rada.gov.ua

2. Коблянська О.І. Утримання ПДФО із заробітної плати за новими правилами / О.І. Коблянська, Т.Д. Даценко // Облік і фінанси АПК. – 2014. – №2. – С. 48-52.

3. Омелянович Л.О. Податкове регулювання доходів фізичних осіб [Електронний ресурс] / Л.О. Омелянович, Є.С. Гордієнко // Scientific research and their practical application. modern state and ways of development. –1-12 October 2013. – Режим доступу: http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/conference/the-content-of-conferences/ archives-of-individual-conferences/oct-2013

4. Мельник В.М. Фіскальна ефективність податку з доходів фізичних осіб в Україні: можливості зростання / В. М. Мельник // Фінанси України. – 2017. – № 12. – С. 38–41

5. Швабій К.І. Пріоритети реформування податку на доходи фізичних осіб в сучасних умовах / К.І. Швабій // Збірник наукових праць Ірпінської фінансово-юридичної академії (економіка, право). – 2013. – Вип. 2. – С. 50-54.

6. Войнаренко М.П. Податковий облік і аудит / М.П. Войнаренко, Г.В. Пухальська. – К.: ЦУЛ, 2015. – 298 с.

7. Панасик В.М. Податковий облік / В.М. Панасик, Є.К. Ковальчук, С.В. Бобрівець: навч. посіб. – Тернопіль: Карт-Бланш, 2015. – 263 с.

Секція 3.
Митно-тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності

Біланюк Оксана Миколаївна,
студентка 1 року навчання ОС «Магістр»
фінансового факультету
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця

УПРАВЛІННЯ ТАРИФНИМ РЕГУЛЮВАННЯМ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ

В сучасних умовах митне регулювання зовнішньої торгівлі відіграє важливу роль у політичному механізмі, оскільки застосовується з метою захисту національної економіки, виконання міжнародних зобов'язань, підтримки стабільності міжнародної торгової системи. Тому ефективно діючий механізм митного регулювання є невід'ємною умовою для проведення активної і цілісної митної політики, а також вирішення митними органами завдань щодо забезпечення економічної безпеки України, захисту її економічних інтересів. У зв'язку з цим митна політика України має коригуватися відповідно до мінливих зовнішніх і внутрішніх умов, набуваючи більшої гнучкості у відповідності до змін у зовнішньому середовищі.

Окремі питання, пов’язані з теоретичними та практичними засадами формування та провадження митної політики держави, політики зовнішньоекономічного регулювання, досліджувалися багатьма вченими, серед яких, зокрема, можна виділити роботи І. Г. Бережнюка [3], І. М. Карамбовича [4], В. П. Науменка [5], П. В. Пашка [6], В. А. Русскова [5] та інших науковців.

Як відомо, основним індикатором стану економіки будь-якої країни можна вважати валовий внутрішній продукт. Зважаючи на це, цікавим є аналіз проблеми зв’язку державної митної політики та економічного зростання країни. Для його проведення можна з’ясувати тенденції зміни щорічних показників

ВВП, а також динаміку митно-податкових надходжень до Державного бюджету (рис. 1).

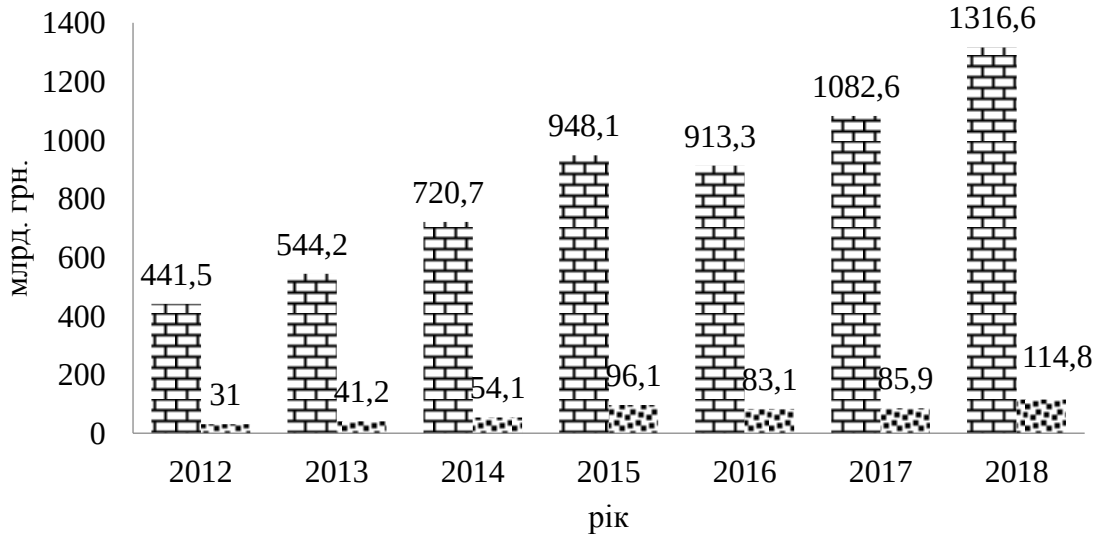

Рис. 1. Динаміка показників ВВП та надходжень до державного бюджету від митної діяльності

Виходячи з проведеного аналізу вищезазначених щорічних показників в Україні за 2012–2018 рр., можна зазначити, що тенденції зміни обох економічних індикаторів збігаються. Відповідно, у всі роки, коли митно-податкові надходження до Державного бюджету у результаті митної діяльності зростали у порівнянні з попереднім роком, показовим є той факт, що у 2015 р. спостерігалося зниження обох показників [6]. Таким чином, можна бачити існування співпадаючої динаміки результатів реалізації відповідної митно-податкової політики та показників економічного зростання держави. При цьому важливо усвідомлювати, що вплив митно-тарифного регулювання на економічне зростання країни не відбувається лише через можливості такого регулювання щодо акумулювання певної (значної) суми коштів до Державного бюджету країни.

Митно-тарифне регулювання впливає не тільки на рівень податкового навантаження суб’єктів підприємницької діяльності, насамперед суб’єктів зовнішньоекономічної діяльності. Податкове навантаження – це прямий фіскальний тиск, який є абсолютно неминучим для того, щоб забезпечити

існування держави та реалізацію нею сукупності суспільно-важливих функцій, в тому числі економічних [5]. Але митно-тарифне регулювання не можна зводити тільки до проблеми податкового навантаження.

У загальному розумінні митну політику можна сприймати як певний комплекс заходів, спрямованих на забезпечення ефективного функціонування митних кордонів і захист національних інтересів, а також національної безпеки держави у зовнішньоекономічній сфері [4]. Виходячи з такого тлумачення, у попередній версії Митного Кодексу України, прийнятому у 2002 р., було закріплено визначення митної політики як системи принципів і напрямів діяльності держави у сфері забезпечення своїх економічних інтересів та безпеки за допомогою митно-тарифних і нетарифних заходів регулювання зовнішньої торгівлі [1].

Незважаючи на достатньо детальну розробку і результати досліджень щодо визначення та розуміння митної політики, вже у чинному Митному кодексі України (введений у дію в 2012 р.) термін «митна політика» як такий не використовується. У той же час, в основному митному документі чимало уваги відводиться поняттю «державна політика у сфері державної митної справи», яка визначається система цілей, принципів, функцій, напрямів, засобів і механізмів діяльності держави, спрямованих на забезпечення національних митних інтересів та безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі та захист внутрішнього ринку, розвиток національної економіки та її інтеграцію до світової економіки, наповнення Державного бюджету [2, с. 5]. Таким чином, можна цілком обґрунтовано стверджувати, що фактично введений термін «державна політика у сфері державної митної справи» за своїм змістовним наповненням трактується як рівнозначний терміну «митна політика». З наукової точки зору (в контексті не юридичної, а економічної термінології), термін «митна політика» є більш точним та повним, ніж термін «державна політика у сфері державної митної справи». Останній термін за своєю назвою взагалі більше відображає певну сферу державної діяльності, ніж важливу регуляторну функцію держави у певній сфері [3, с. 29].

Таким чином, можна констатувати, що митна політика фактично обумовлює, гарантує та контролює реалізацію сукупності обов'язків суб'єктів господарювання по відношенню до держави у залежності від її потреб і тенденцій економічного розвитку. Одночасно зрозуміло, що у митній політиці не можуть ігноруватися інтереси суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та інших суб'єктів, які ведуть підприємницьку та іншу діяльність.

Література

1. Митний кодекс України від 11.07 .2002 № 92-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://rada.gov.ua/

2. Митний Кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://rada.gov.ua/

3. Бережнюк І. Г. Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти: монографія / І. Г. Бережнюк. – Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2009. – 543 с.

4. Карамбович І. В. Митна система та її роль в регулюванні зовнішньої торгівлі України: монографія / І. В. Карамбович. – Дніпропетровськ: академія митної служби України, 2016. – 281 с.

5. Науменко В. П. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні / В. П. Науменко, П. В. Пашко, В. А. Руссков. – Київ: Знання, 2016. – 394 с.

6. Пашко П. В. Митна безпека (теорія, методологія та практичні рекомендації): монографія / П. В. Пашко // Одеса : Пласке, 2009. – 628 с.

Науковий керівник:

к.е.н. В. М. Остапенко

Hakan Gultekin
PhD,
Artvin Coruh University
Viktoriia Ostapenko,
PhD, Associate professor of Department of Custom and Taxation
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

DIRECTIONS FOR IMPROVING CUSTOMS REGULATION OF EXPORT ACTIVITY

In the conditions of active integration of Ukraine into the global economy, the issues of the peculiarities of the control activities of state authorities in the sphere of international trade are becoming acute. According to Art. 4 of the Customs Code of Ukraine, customs regulation is based on the principles: the exclusive competence of the customs authorities of Ukraine regarding the implementation of the customs business, a unified procedure for the movement of goods and vehicles through the customs border of Ukraine, etc.

The main problem that arises in relations between customs authorities and entities engaged in foreign economic activity is caused by incomprehensibility, complexity, ambiguity, contradiction in the regulation of customs procedures. The complexity of customs formalities, the cost of their passage by participants in foreign trade activity is a serious barrier to international trade.

Despite all the efforts of the government, the process of declaration and customs clearance, the export of Ukrainian goods needs to be improved. Some positive changes are occurring, but they cannot be called systemic. Customs regulation is carried out in accordance with the Customs Code, the laws of Ukraine and international treaties. Ukraine can enter customs unions with other states. To date, the lack of information is one of the main obstacles, which complicates the foreign economic activity of small businesses. Small business enterprises do not have information on a complete list of documents necessary for the implementation of

export activities, the terms and the procedure for their preparation and submission. This forces them to attract additional experts in the person of customs brokers, consultants, etc. Therefore, there is a need for a set of measures to regulate the customs clearance of export goods to facilitate foreign trade turnover and reduce customs barriers.

Complication of the customs clearance procedure, increasing the number of documents when passing goods through the customs border becomes a significant protectionist barrier. Thus, according to some experts, during the customs clearance of imported goods, enterprises are forced to submit a lot of documents and certificates, only 10% of which is provided by the Customs Code of Ukraine. This state of affairs contradicts the world tendencies to reduce the range of issues that the state authorities interfere with.

Unification and simplification of customs procedures are a prerequisite for intensification of globalization processes. The project is aimed at the development, discussion and introduction of proposals for improving customs control regulations and the clearance of items moving across the customs border of Ukraine.

To optimize the process of exporting goods, to reduce the differences between customs procedures and ensure the economic security of enterprises, the project should conduct an assessment of the work of the Kharkiv territorial bodies of the SFS regarding customs regulation of export goods for small businesses, identifying problems and providing recommendations for optimizing the process, and provide recommendations for improvement. customs regulation of export goods for small businesses. To solve this problem it is provided:

establishment of interaction between small and medium business and territorial bodies of Kharkiv Customs SFS;

collection of information on the procedure of customs regulation of export activities of territorial bodies of Kharkiv Customs SFS;

conducting in-depth interviews with 20 active small business enterprises engaged in foreign economic activity;

substantiation of specific disadvantages and successes of local customs with enterprises engaged in foreign economic activity;

elaboration of proposals for unification of the procedure of export of goods;

formation and publication of methodological recommendations for improvement of customs regulation of export activity of small business enterprises;

holding a round table with representatives of the public, small business, fiscal authorities and local authorities "The procedure of customs regulation: from A to Z" in order to discuss the achieved results, to identify concrete practical proposals and recommendations;

conducting a press conference for small business entities engaged in foreign economic activity with the purpose of informing and clarifying the procedure of preparation and passing of customs regulation in the course of foreign economic activity;

preparation of a proposal document in which, in accordance with the legislative and regulatory framework and international law, a unified list of documents is required for the implementation of foreign economic activity of small business enterprises taking into account the form, order and terms of their submission, and the definition of features for certain types of goods and services;

development of a roadmap for small business enterprises on the procedure of customs clearance of goods;

creation of a resource for informing about changes in the regulation of customs regulation in the implementation of foreign economic activity.

These measures will contribute to improving the efficiency of the implementation of foreign trade in the export of goods, reducing the differences between customs procedures and ensuring mechanisms for disseminating information, which include:

recommendations on introduction of the system of single customs regulation of traders;

providing the subjects of foreign economic activity with the possibility to use places of single electronic access for registration of foreign economic transactions;

ensuring the exchange of information between all bodies and entities involved in foreign economic operations;

creation of a single environment for customs and trade to submit a customs declaration from its location, regardless of the territorial authority of the SFS.

Implementation of measures to promote international trade largely depends on the ability to achieve a proper balance between regulatory control and simplification of customs procedures. Unification of the customs clearance procedure is a lever of influence on the customs and tariff policy, which can stimulate the implementation of economic interests of economic entities in the field of foreign economic relations. Carrying out an independent assessment of the work of the Kharkiv territorial bodies of the DFS`s on customs regulation of export products for small businesses and questioning with representatives of small businesses that carry out foreign economic activities by the territorial authorities of the Kharkiv Customs SFS, it will be possible to identify problems and to formulate specific regulatory measures to facilitate trade and facilitate the relevant procedures. The development of a roadmap for small businesses will enhance the transparency of government activities.

References

1. Митний кодекс України від 13.03.2012, № 4495-VI (з наступними змінами і доповненнями). – [Електронний ресурс] // Режим доступу з http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4495-17/stru#Stru.

2. Митне адмініструуванння. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації / О. Б. Дем'янюк, С. Д. Герчаківський – Тернопіль: ТНЕУ, 2016. – 328 с.

3. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Закон України від 16.09.2014 р., № 1678-VII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу з http://zakon0.rada.gov.ua/ laws/show/1678-18.

4. Звіт про виконання Плану роботи Державної фіскальної служби України: Офіційне видання ДФС України. – К.: ДФС України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу з http://sfs.gov.ua/data/files/131201.pdf.

Єніна Анастасія Олександрівна,
к.е.н., доцент кафедри митної справи та оподаткування
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця

ОСНОВИ ПОБУДОВИ МИТНОЇ СПРАВИ УКРАЇНИ

Митна справа є однією із важливіших складових соціального та зовнішньоекономічного розвитку держави. Вона виступає ефективним інструментом, за допомогою якого влада має можливість впливати на економічні процеси у суспільстві. У сучасних умовах розвитку інтеграційних процесів, що спостерігаються між економічно розвиненими країнами, вона перетворилася на одну із сфер активного міжурядового співробітництва.

Для держав, що розвиваються, митна справа є важливим інструментом для забезпечення її державних інтересів у цій сфері, а саме [1]:

– захисту національного ринку;

– забезпечення безпеки та добробуту населення;

– забезпечення надходжень до бюджету.

У Митному кодексі України [2] встановлено, що межі митної території України є митним кордоном України. Митний кордон України збігається з державним кордоном України, крім меж штучних островів, установок і споруд, створених у виключній (морській) економічній зоні України, на які поширюється виключна юрисдикція України. Межі території зазначених островів, установок і споруд становлять митний кордон України.

Варто зауважити, що митний кордон України становить 7190 кілометрів. Кордон з Росією складає 2063 км, з Молдовою – 1191 км, з Білоруссю – 975 км, з Румунією – 625,4 км, з Польщею – 543 км, з Угорщиною – 135,1 км, з Словаччиною – 98,5 км [3].

З метою розуміння принципів побудови митної справи слід звернути увагу на основи її виникнення та подальшого розвитку. Економічною основою зародження митних стосунків стало виробництво, що виникло з розвитком суспільних відносин, виготовлення продуктів праці з метою обміну. Разом з тим з’явилася і торгівля, причому, не лише в середині громадських поселень (племен, штучних народностей) та на кордонах їх території, але й з далекими, заморськими землями. Внаслідок цього, виникає окремий клас населення, який

займається вже не виробництвом, а тільки обміном продуктів – клас купців. Під політичними умовами виникнення митної справи розглядаємо поділ суспільства на класи і виникнення держави.

З появою міст виникає і необхідність політичного устрою, на утримання якого справляються різноманітні податки і збори, в тому числі з торгівлі та переміщення товарів [1].

Важливою основою розвитку митної справи є принципи її здійснення, які відображають систему фундаментальних, важливих положень та цінностей, що відображають взаємодію між суб'єктами, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність.

Відповідно до законодавства державна митна справа здійснюється на основі принципів [2]:

1) виключної юрисдикції України на її митній території;

2) виключних повноважень органів доходів і зборів України щодо здійснення державної митної справи;

3) законності та презумпції невинуватості;

4) єдиного порядку переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України;

5) спрощення законної торгівлі;

6) визнання рівності та правомірності інтересів усіх суб'єктів господарювання незалежно від форми власності;

7) додержання прав та охоронюваних законом інтересів осіб;

8) заохочення доброчесності;

9) гласності та прозорості;

10) відповідальності всіх учасників відносин, що регулюються МКУ.

Для більш чіткого розуміння визначених законодавчо принципів доречним видається розглянути їх у більш широкому аспекті.

Принцип виключної юрисдикції України на її митній території відображає положення, що тільки Україна, самостійно, у відповідності до міжнародно-правових стандартів та потреб, має право здійснювати нормативні і контрольні повноваження, визначати митну політику та реалізовувати її на власній митній території. Він підкреслює, що жодна держава, або жодне співтовариство, не має права й можливості вказувати нашій державі, яким чином здійснювати контроль та яку митну політику проводити у межах її території. Слід зауважити, що Україна має право вступати у митні союзи або

співтовариства з іншими державами, брати участь у діяльності міжнародних організацій та інше.

Принцип виключних повноважень митних органів України щодо здійснення державної митної справи має під собою розуміння, що безпосередньо митні органи України мають повноваження та компетенції, які визначені на законодавчому рівні, здійснювати митну справу. Це проявляється у тому, що Україна має власну митну систему та власні митні органи, які у той самий час, можуть співпрацювати з митними органами інших держав, виконувати з ними спільні функції та завдання у межах діючого міжнародного законодавства.

Принцип законності та презумпції невинуватості. Даний принцип спрямовано на захист прав суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності шляхом суворого дотримання норм чинного законодавства митним органом або його посадовою особою. Митний орган (його посадова особа) повинен діяти виключно на підставі, у межах повноважень та у спосіб, передбачені Конституцією і законами України. Особа, яка є суб'єктом митних правовідносин, вважається невинуватою у вчиненні порушення митного законодавства і не може нести відповідальність, поки її вину не буде доведено в законному порядку. Ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні порушення митного законодавства. Усі сумніви щодо доведеності вини особи мають тлумачитися на її користь [4].

Принцип єдиного порядку переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України. Дотримання цього принципу забезпечує дотримання порядку переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України усіма суб'єктами митних правовідносин, та має на увазі, що у жодного з таких суб'єктів не може буди переваг або обмежень, окрім законних.

Принцип спрощення законної торгівлі. Він відображає загальноприйняті у світі режими з урахуванням національних особливостей. Метою реалізації даного принципу є створення комфортних умов здійснення законної торгівлі за допомогою спрощення деяких митних процедур. Загалом він націлений на захист прав та інтересів суб'єктів законної торгівлі.

Принцип визнання рівності та правомірності інтересів усіх суб'єктів господарювання незалежно від форми власності. Даний принцип має на меті недопущення будь-яких проявів дискримінації та захист правомірних інтересів усіх суб'єктів господарювання незалежно від їх форм власності.

Принцип додержання прав та охоронюваних законом інтересів осіб. Полягає у тому, що митні органи при здійсненні своїх повноважень мають забезпечити захист правомірних інтересів та прав осіб, які задіяні у зовнішньоекономічній діяльності.

Принцип заохочення доброчесності має на меті мотивування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності до здійснення своєї діяльності на законних засадах та сумлінності. Для реалізації зазначеного принципу можуть використовуватись тарифні або нетарифні інструменти митного регулювання.

Принцип гласності та прозорості відображає доступність інформації, пов'язаної з митної справою для всіх суб'єктів. Митні органи повинні інформувати громадськість про свою діяльність, правила, норми та інше.

Принцип відповідальності всіх учасників відносин, що регулюються МКУ. Даний принцип відображає положення, що для всіх учасників митних правовідносин, у разі порушення законодавства, настає невідворотна відповідальність. При чому як для суб'єктів зовнішньо економічної діяльності так і для посадових осіб митних органів.

Розуміння зазначених принципів, їх вірна трактовка та закріплення у законодавчих актах забезпечує ефективну роботу митної системи, відповідність її міжнародним стандартам та покращення взаємодії між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності.

Література

1. Митна справа: підруч. / [А. І. Крисоватий, С. Д. Герчаківський, О. Б. Дем'янюк та ін.] ; за ред. А. І. Крисоватого. – Тернопіль: ВПЦ «Екон. думка ТНЕУ», 2014. – 540 с.

2. Митний кодекс України № 4495-VI від 13.03.2012 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2012. – № 44–45, № 46–47, № 48. – 552 с.

3. Митна справа: підруч. / О. П. Гребельник. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 3-тє вид., пере- роб. та доп. – С. 54.

4. Митний кодекс України: практичні аспекти: навчально-методичний посібник / ред. кол. : А. Д. Войцещук, І. О. Іващук, А. І. Крисоватий, О. М. Омельчук, П. В. Пашко та ін. – Тернопіль : ТНЕУ, 2016. – 516 с.

Канигін Сергій Михайлович,
студент 1 року навчання ОС «Магістр»
фінансового факультету
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця

ТУРЕЦЬКИЙ ДОСВІД ІНТЕГРАЦІЇ ДО МИТНОГО СОЮЗУ ЄВРОПЕЙСКОГО СОЮЗУ

В даний час проводиться чимало дебатів навколо митних союзів у європейському та євразійському економічному просторі. Для України важливо не тільки визначитися з вектором інтеграції, але й вести політику захисту національної економіки. Це потребує розробки комплексної методики, в якій буде враховуватися досвід інших країн. Сьогодні ми маємо визначений вектор інтеграції – Європейський союз (далі ЄС). На даному етапі підписана угода про асоціацію та зону поглибленої всеохоплюючої зони вільної торгівлі. Наступним етапом скоріш за все буде вступ до митного союзу ЄС. Уряду варто постійно працювати над тим, щоб інтеграція проходила на найвигідніших умовах для держави.

Основним досвідом для нас в цьому питанні може бути процес інтеграції Туреччини. Це випадок, коли держава, що не є членом ЄС вступила до митного союзу ЄС. Туреччина досягла певного економічного успіху, але через деякий час з’явилося джерело політичної напруженості. Економічна причина успіху – експансія та поглиблення торговельних відносин між ЄС та Туреччиною протягом останнього десятиліття. Політична напруга виникла на турецькій стороні через зобов'язання застосувати зовнішній тарифний режим ЄС та внести коригування в укладені преференційні угоди про вільну торгівлю з третіми країнами. Уряд Туреччини поскаржився на те, що вони не можуть вільно вести торговельну політику відносно третіх країн. Туреччина має узгоджувати свої угоди з кожною країною ЄС, що може бути дуже проблематичним [1].

З іншого боку, враховуючи де-факто припинення процесу вступу

Туреччини, з грудня 2016 року пріоритет перейшов на пошук відновленого позитивного імпульсу під офіційним заголовком «модернізація митного союзу». Єдиний пункт полягає в тому, що сільське господарство, яке в даний момент виключається з переліку галузей митного союзу ЄС-Туреччина, можна було б включити в угоду. Уряд України має спостерігати за прогресом модернізації даної угоди [2].

У ЄС є угода про вільну торгівлю з Мексикою, якої Туреччина зобов'язана дотримуватися при наданні безмитного доступу до імпорту з Мексики. Проте Мексика не надала безкоштовного доступу до свого ринку турецькому експорту. Це пов'язано з тим, що угода між ЄС та Мексикою не містить юридичних зобов'язань щодо третіх країн, тоді як угода між ЄС та Туреччиною про митний союз вимагає від Туреччини застосування зовнішнього тарифного режиму ЄС, включаючи умови пільгової вільної торгівлі [3].

Туреччина закликала Мексику долучитися до вирішення проблеми. ЄС підтримав цей запит. Проте, Мексика відмовилася, так як не існувало правової основи для виконання вимоги [4].

Туреччина звернулася до ЄС з аргументами, що вона повинна брати участь у подібних угодах і її інтереси мають бути враховані на етапі переговорів шляхом включення зобов'язань перед державами-партнерами митного союзу. Проте ЄС не може цього зробити, посилаючись на юридичні та інституційні аргументи щодо своєї юридичної автономії у таких питаннях. Залишається з'ясувати, чи переговори між ЄС та Туреччиною про «модернізацію» митного союзу зможуть покращити стан справ. Немає підстав вважати, що Україна зможе забезпечити краще поводження з її інтересами, ніж Туреччина [5].

Це ілюструє, що може статися, якщо не буде внесено жодних поправок в угодах при подільшій інтеграції. Митний союз ЄС є менш вигідним для держави, яка не є членом ЄС, ніж для звичайної держави-члена ЄС.

Варто приділити увагу численним угодам про вільну торгівлю ЄС з деякими важливими країнами, наприклад, з Японією. Але саме тут може виникнути проблема накшталт «Туреччина-Мексика». Існує велика вірогідність

того, що Японія не захоче відкривати свій аграрний ринок для конкурентоспроможної України, тоді як Україна стане відкритою для висококонкурентних виробничих галузей Японії.

Література

1. Has European Customs Union Agreement Really Affected Turkey's Trade? [Electronic resource] // ecomod.net – 23.05.2010
2. Talks between Turkey, EU to update Customs Union deal to start in 2017 [Electronic resource] // www.dailysabah.com – 30.12.2016
3. Customs unions – some lessons from turkey and elsewhere [Electronic resource] // uktradeforum.net – 15.01.2018
4. EU and Mexico reach new agreement on trade [Electronic resource] // trade.ec.europa.eu – 21.04.2018
5. The EU and Turkey need each other. Could upgrading the customs union be the key? [Electronic resource] // www.brookings.edu – 29.08.2017

Науковий керівник:
д.е.н., професор Ю. Б. Іванов

Медов Євген Ігорович,
студент 1 року навчання ОС «Магістр»
фінансового факультету,
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця

ІНКОТЕРМС-2010: ВИКОРИСТАННЯ ДЛЯ РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕД

Розвиток міжнародної торгівлі, практика ведення бізнесу, укладання взаємовигідних договорів, урахування ризиків та відповідальності займають

важливе місце в міжнародно-торгівельних відносинах і обґрунтовується певними уніфікованими термінами. Одним з кроків їх прийняття та використання став Інкотермс, який займає свою роль у митному регулюванні та ЗЕД загалом. Інкотермс або міжнародні комерційні умови є серією заздалегідь визначених комерційних умов, опублікованих Міжнародною торговою палатою [1] стосовно міжнародного комерційного права. Вони широко використовуються в міжнародних комерційних операціях або процесах закупівель, і їх використання заохочується торговельними радами, судами та міжнародними юристами.

Серія торговельних термінів, пов'язаних із загальною практикою продажів за контрактами, призначені в першу чергу для чіткого повідомлення про завдання, витрати та ризики, пов'язані з міжнародними перевезеннями та доставкою товарів. Спеціальні терміни вказані в торгівельних контрактах, що визначають відповідні зобов'язання, витрати та ризики, пов'язані з доставкою товару від продавця покупцеві. Вони призначені для зменшення або усунення невизначеності, що виникають в результаті різного тлумачення правил у різних країнах. Тому вони регулярно включаються до контрактів на продаж у всьому світі [2].

Основна причина послідовних переглядів Інкотермс – необхідність адаптувати Правила до сучасної комерційної практики. В даний час діють правила Інкотермс-2010. Сторони міжнародного комерційного контракту за своїм бажанням мають право використовувати будь-яку редакцію Інкотермс.

Під термінами, тлумачення яких дано в Інкотермс, розуміються типи договорів міжнародної купівлі-продажу, засновані на фіксованому розподілі прав і обов'язків торгових партнерів. Сфера дії Інкотермс обмежується визначенням прав і обов'язків сторін за договором купівлі-продажу рухомих матеріальних речей. Правила не застосовуються при купівлі-продажу «нематеріальних» товарів. Правила тлумачення загалом відносяться тільки до договору купівлі-продажу. Інкотермс охоплює місце поставки товару, ризики при перевезенні товару (перехід від продавця – покупця), вид транспортного

засобу, місце передачі товару.

4 розділу діляться на дві основні: терміни E та F, що регулюють відправку вантажу з території продавця; терміни C та D що відповідають за доставку (поставку) на територію покупця. Більш детально різниця буде описана далі. Всього 11 термінів Інкотермс 2010 можливо розділити на 2 окремі групи по виду транспорту (табл. 1) [3].

Таблиця 1

Терміни та їх визначення

Термін	Визначення	Переклад
Правила перевезення для будь-якого виду або видів транспорту		
EXW	EX Works (...named place)	Франко завод (...назва місця)
FCA	Free Carrier (...named place)	Франко перевізник (...назва місця)
CIP	Carriage and Insurance Paid To (...named place of destination)	Фрахт / перевезення та страхування оплачені до (...назва місця призначення)
CPT	Carriage Paid To (...named place of destination)	Фрахт / перевезення оплачені до (... назва місця призначення)
DAT	Delivered At Terminal (...named terminal of destination)	Поставка на терміналі (... назва терміналу)
DAP	Delivered At Point (...named point of destination)	Поставка в пункті (... назва пункту)
DDP	Delivered Duty Paid (...named place of destination)	Поставка зі сплатою мита (... назва місця призначення)
Правила для морського і внутрішнього водного транспорту		
FAS	Free Alongside Ship (...named port of shipment)	Франко вздовж борту судна (... назва порту відвантаження)
FOB	Free On Board (...named port of shipment)	Франко борт (... назва порту відвантаження)
CFR	Cost and Freight (...named port of destination)	Вартість і фрахт (... назва порту призначення)
CIF	Cost, Insurance and Freight (...named port of destination)	Вартість, страхування і фрахт (... назва порту призначення)

11 термінів також діляться на чотири групи – по збільшенню контрактних зобов’язань продавця по відношенню до покупця. Умови Інкотермс згруповані на 4 базові категорії (табл. 2) [4]

Таблиця 2

Категорії термінів та їх особливості

Розділ	Визначення	Доставка та ризики	Особливість оформлення
E	Самовивіз з території Продавця	Покупець займається доставкою та бере на себе всі ризики	Експортною та імпортною митною процедурою займається покупець
F	Доставка до транспорту Покупця на території Продавця	Продавець робить перевезення в межах своєї території	Продавець бере на себе лише митне оформлення експорту
C	Доставка на територію Покупця не несучи ризиків при перевезенні	Продавець не несе ризики за перевезення при доставці на територію покупця	Продавець може оформити страховий поліс на користь покупця.
D	Доставка на територію Покупця несучи ризики при перевезенні	Всю доставку та ризики бере на себе продавець товару, доставляє товар у визначене місце покупця	Є також варіація з імпортним митним оформленням та сплатою митних платежів

Групи термінів та ключові особливості [5].

1) Група «E». Термін EXW – EX Words – Франко-завод. Даний термін може бути використано незалежно від обраного виду транспорту, а також при застосуванні більш одного виду транспорту. «Ex Works» (Франко завод») означає, що продавець застосовує поставку, коли він надає товар в розпорядження покупцю в своїх поміщеннях або в іншому узгодженому місці (тобто на підприємстві, складу і т. д). Продавцю необов'язково здійснювати завантаження товару на будь-який транспортний засіб, він також не зобов'язаний виконувати формальності, необхідні для вивозу, якщо такі застосовуються.

2) «F» – терміни вимагають від продавця доставки товару для перевезення відповідно до вказівок покупця. Інкотермс-2010 передбачають, що в разі, коли місцем, названим у договорі в якості місця доставки, є площі

продавця, поставка є завершеною, коли товар завантажений на транспортний засіб, наданий покупцем, а в інших випадках – коли товар наданий у розпорядження покупця без розвантаження з транспортного засобу продавця. Якщо доставка відбувається у приміщенні продавця або в будь-якому іншому місці, яке знаходиться під контролем продавця, продавець несе відповідальність за завантаження товарів до перевізника покупця. Проте, якщо доставка відбувається в будь-якому іншому місці, вважається, що продавець доставив товар після того, як транспорт прибув до вказаного місця; Покупець несе відповідальність як за розвантаження товару, так і для завантаження на власний перевізник.

3) «C» – терміни вимагають від продавця укласти договір перевезення на звичайних умовах за свій власний рахунок. За умовами термінів CIF та CIP продавець також повинен застрахувати товар і нести витрати щодо страхування. Сутність «C» – термінах полягає у звільненні продавця від будь-яких подальших ризиків і витрат після належного виконання ним договору купівлі-продажу шляхом укладення договору перевезення та передання товару перевізникові, а також забезпечення страхування за термінами CIF та CIP. Продавець приймає витрати, включаючи оформлення експорту та вартість перевезення для перевезення до зазначеного місця призначення (або кінцевого пункту призначення, наприклад, об'єктів покупця чи порту призначення, але це має узгоджуватися продавцем і покупцем) .

4) «D» – терміни відрізняються за своєю природою від «C» – термінах, тому що відповідно до «D» – термінів продавець відповідає за прибуття товару в узгоджене місце чи пункт призначення на кордоні чи всередині країни імпорту. Продавець зобов'язаний нести всі ризики до витрат щодо доставки товару до цього місця (пункту).

Відповідно до «D» – термінів, за винятком DDP (DDP в договорах з нерезидентами в Україні не застосовується через проблеми з валютним і податковим законодавством), продавець не зобов'язаний доставляти товар очищеним для імпорту в країну призначення.

Очікується, що нові правила Інкотермс з'являться в останньому кварталі 2019 року, готові вступити в силу 1 січня 2020 року. Редакційна група ICC Incoterms 2020 включає юристів, торговців та представників компаній з усього світу, переважно європейських, а також з Китаю та Австралії.

Важливість правил Інкотермс важко переоцінювати, бо в Україні вони впливають на розрахунок митної вартості товару, в залежності від обраного терміну в контракті. Цим правилам потрібно виділи увагу в контрактах ЗЕД, тому що це регулюють ризики, доставку, що вражається у кінцевій вартості. У найближчі роки буде прийнятий новий Інкотермс-2020. Бажано, щоб Україна змогла приєднатися до нових правил без труднощів та без затримок для учасників при здійснені зовнішньо-економічних операцій.

Література

1. Основна сторінка Міжнародної торгівельної палати щодо правил Інкотермс. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://iccwbo.org/resources-for-business/incoterms-rules/

2. Офіційний посібник Інкотермс. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://store.iccwbo.org/icc-guide-to-incoterms-2010

3. Класифікація термінів Інкотермс на офіційному сайті МТП. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://iccwbo.org/publication/incoterms-rules-2010/

4. Історія Інкотермс. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://iccwbo.org/resources-for-business/incoterms-rules/incoterms-rules-2010/

5. Загальний перелік термінів в інформаційній базі. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.tradefinanceglobal.com/freight-forwarding/incoterms/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент В. М. Остапенко

Мельник Ольга Григорівна,
д.е.н., професор,
завідувач кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності
Національного університету «Львівська політехніка»
Адамів Марта Євгенівна,
к.е.н., доцент кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності
Національного університету «Львівська політехніка»
Тодощук Андрій Васильович,
к.е.н., доцент кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності
Національного університету «Львівська політехніка»

ПРИНЦИПИ РЕФОРМУВАННЯ МИТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ[1]

На сучасному етапі не новиною є нагальна необхідність реформування митної системи України, адже розмови про наявні проблеми у митній сфері ведуться від пересічного громадянина чи суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності, які мають справу з перетином кордону, до представників митних органів зарубіжних держав або фахівців міжнародних організацій, котрі співпрацюють із вітчизняною митницею. Це свідчить про те, що, на жаль, за час побудови та становлення митної системи в умовах незалежної держави представникам органів влади не вдалось сформувати міцної митниці із якісним нормативно-правовим підґрунтям, котра б ефективно забезпечувала імплементацію властивих їй функцій. Особливо гостро потреба у модернізації національної митної системи постала в умовах проголошення європейського вектору розвитку, коли Україна опинилась у центрі пильної уваги зі сторони Європейського Союзу та авторитетних міжнародних організацій.

Для забезпечення обґрунтованого здійснення процесу реформування

[1] Публікація містить результати досліджень, проведених при грантовій підтримці Держаного фонду фундаментальних досліджень за конкурсним проектом Ф83/81-2018

митної системи держави, насамперед, доцільно визначити та уніфікувати ключові невід'ємні правила, дотримання яких сприятиме досягненню ефективних результатів у цій сфері. У науковій термінології для позначення таких правил застосовується поняття «принцип», що за своєю змістовою сутністю відображає ключові положення, засади, правила, норми, які визначають та характеризують певний процес, його властивості та особливості здійснення. Таким чином, принципи реформування національної митної системи репрезентують базисні положення та правила щодо властивостей, характеристик, призначення митних реформ, особливостей їхнього розроблення та імплементації, неухильне дотримання яких забезпечуватиме комплексне, якісне та результативне реформування митної сфери.

На підставі вивчення спеціалізованих наукових матеріалів та практик реформування національних митних систем виокремлено такі ключові принципи реформування митної сфери, як:

уніфікованої ідейності – усі реформи митного характеру повинні бути об'єднані спільною обґрунтованою та чітко визначеною ідеєю, моноспрямованими на її втілення та реалізовуватись за єдиним ідейним вектором;

наукової обґрунтованості – для досягнення ефективних результатів процес реформування митної системи держави повинен містити не лише практичну складову, але й реалізовуватись за науково обґрунтованою методологією, концепцією та підходами, передбачати використання загальнонаукових і спеціальних методів досліджень, тощо;

системності – процес реформування митної сфери повинен містити необхідний комплекс основних та допоміжних елементів, операцій, процедур, які у взаємодії забезпечуватимуть оптимальну та ефективну реалізацію реформаторських заходів та формуватимуть комплексне і цілісне бачення митного реформування;

логічної послідовності – усі заходи, операції, дії щодо модернізації митної системи держави повинні реалізовуватись за логічною обґрунтованою

послідовністю, що чітко регламентуватиме черговість їхнього здійснення і таким чином забезпечуватиме впорядкованість протікання реформаторського процесу;

пріоритетності – в межах процесу модернізації національної митної системи усі конкретні заходи, операції та дії повинні бути ранжовані за рівнем пріоритетності, нагальності та терміновості здійснення з метою формування актуалізованої послідовності реалізації процесу реформування;

конкретності – усі реформаторські заходи, операції, дії у митній сфері повинні бути чітко окресленими та конкретними з метою забезпечення вичерпного та однозначного розуміння їхньої сутності, функціонального призначення і механізмів здійснення, недопущення зумисного викривленого бачення реформ в особистих прихованих цілях, тощо;

оптимальності – в межах процесу модернізації митної системи держави усі заходи, операції та дії повинні бути таким чином підібрані, щоб забезпечувати втілення якнайкращого шляху вирішення проблем та оптимальної траєкторії розвитку митних органів;

об'єктивності – усі реформаторські заходи, операції та дії повинні чітко та неухильно відповідати національним митним інтересам, формуватися на чесних, об'єктивних та справедливих засадах, жодним чином не відображати особистих прихованих цілей чи корисливих інтересів зацікавлених сторін, не містити політичного підтексту;

часової регламентованості – кожен реформаторський захід чи дія у митній сфері повинен мати чітко окреслені та обґрунтовані часові межі на його здійснення з метою забезпечення оперативного та своєчасного вирішення проблем, уникнення необ'єктивного та безпідставного затягування імплементації митних реформ, тощо;

гармонізованості – усі заходи, операцій та дії в межах реформування національної митної системи повинні бути сформованими відповідно до положень міжнародної нормативно-правової бази, загальновизнаних світових стандартів та норм у митній сфері, кращих митних практик зарубіжних держав;

взаємопогодженості – усі реформаторські заходи у митній сфері повинні корелювати один з одним, не суперечити один одному, а, навпаки, взаємодоповнювати, що сприятиме результативному реформуванню митної системи держави;

прогресивності – процес реформування національної митної системи повинен ґрунтуватись на використанні інноваційних ідей, підходів, технологій та інструментів, враховувати новітні досягнення та відображати сучасні тенденції розвитку митної сфери, що забезпечуватиме актуалізованість, своєчасність та ефективність митних реформ;

гнучкості – будь-який розроблений захід в межах реформування митної системи держави повинен реагувати та пристосовуватись до змін умов його імплементації у формі відповідних модифікацій, доповнень, удосконалень, що актуалізуватиме процес реформування та забезпечуватиме його адекватність;

нормативно-правового супроводу – будь-який реформаторський захід повинен бути підкріплений спеціалізованим законодавчим підґрунтям, при цьому важливо забезпечити синхронність їхнього розроблення з метою забезпечення належного правового регулювання імплементації відповідної митної реформи;

дієвості – імплементація будь-якої митної реформи повинна завершуватись вирішенням конкретної проблеми чи низки проблеми, відображати видимий результат та сприяти подальшому розвитку певної сфери митної системи держави;

економічної ефективності – усі витрати (фінансові, кадрові, матеріальні, інформаційні, тощо) на реалізацію митних реформ не повинні перевищувати очікувані вигоди від їхнього здійснення, що забезпечуватиме одержання економічного ефекту в процесі реформування національної митної системи.

Москаленко Наталя Олександрівна,
к.е.н., доцент кафедра митної справи та оподаткування
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця

МИТНІ МОДЕЛІ КРАЇН СВІТУ В ЦИФРАХ

Система митного оформлення вантажів, митні моделі є однією з найобговорюваних та найактуальних для компаній, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, митних брокерів та декларантів, органів митного оформлення та контролю, економічної спільноти. Це й реформування митної служби, гармонізація митних процедур та кодування товарів, впровадження електронного декларування, зміни процедур контролю – питань настільки багато й вони лише накопичуються.

Митна тема є досить вузькоспеціалізованою, тому й в наукових колах не є популярною, повністю залежить від політичної системи. Вибудовуючи свій шлях розвитку, представники митної сфери проводять аналогії із митними системами інших країн. Вважається, що американська, британська, сінгапурська моделі є найефективнішим. Але, чи кожна система митного адміністрування є моделлю, – це предмет наукових досліджень та вивчення.

Разом із тим, пропоную поглянути на митні моделі країн світу з точки зору показників їх роботи. Джерелом інформації є Всесвітня митна організація, яка презентує 182 митні адміністрації в усьому світі. Враховуючи, що країн в світі 195, можна говорити, що вона акумулює інформацію щодо здійснення зовнішньоекономічної діяльності та митних процедур по всьому світі.

Порівняння показників, які декларують країни щодо митного адміністрування, дає можливість поглянути та оцінити митні моделі з точки зору їх ефективності, провести паралелі або від'ємності, визначати, які країни найближчі один до одної за кількісними характеристиками.

Отже, для ознайомлення було відібрано 10 країн без заданого критерію їх

відбору. Це – Велика Британія, США, Україна, Швеція, Швейцарія, Сінгапур, Японія, Грузія, Франція, Китай (рис. 1). Як бачимо, за кількістю осіб, які задіяні в митній справі Україна є в одному кластері з Японією, США – з Китаєм, Швеція, Швейцарія та Грузія – окрема група, а ось Сінгапур – окремо. Даний показник можна задіяти разом із кількістю населення, юридичних та фізичних осіб, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність та будь-яких інших.

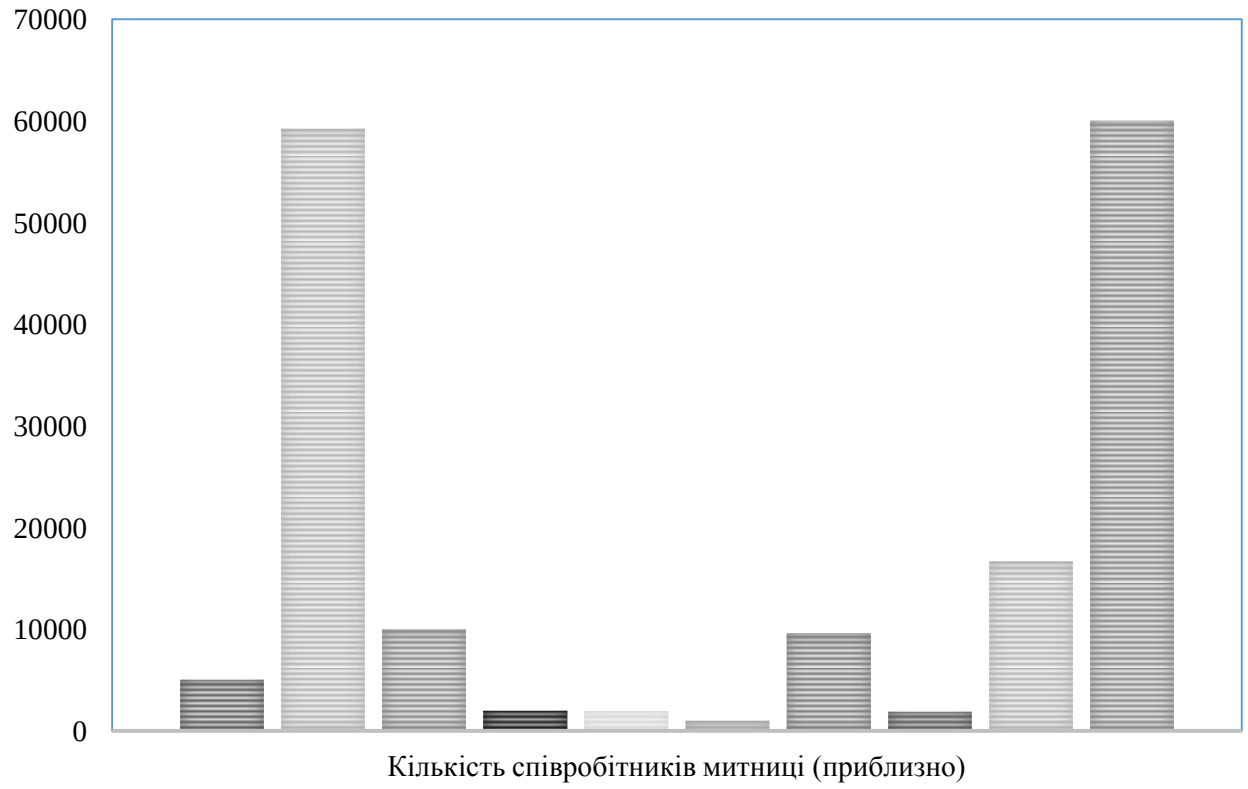

Рис. 1. Розподіл країн світу за кількістю співробітників митниці (складено за даними Світової митної організації [1])

За кількістю митних декларацій (експортних та імпортних) Україна серед вказаних 10 країн займає передостаннє місце, рис. 2. Такий показник вказує на низьку активність зовнішньоторговельних поставок через кордон України, а значить й низьку інвестиційну привабливість. Цікаво, якщо використати ці два показники, то отримаємо кількість митних декларацій в розрахунку на одного співробітника митниці, рис. 3.

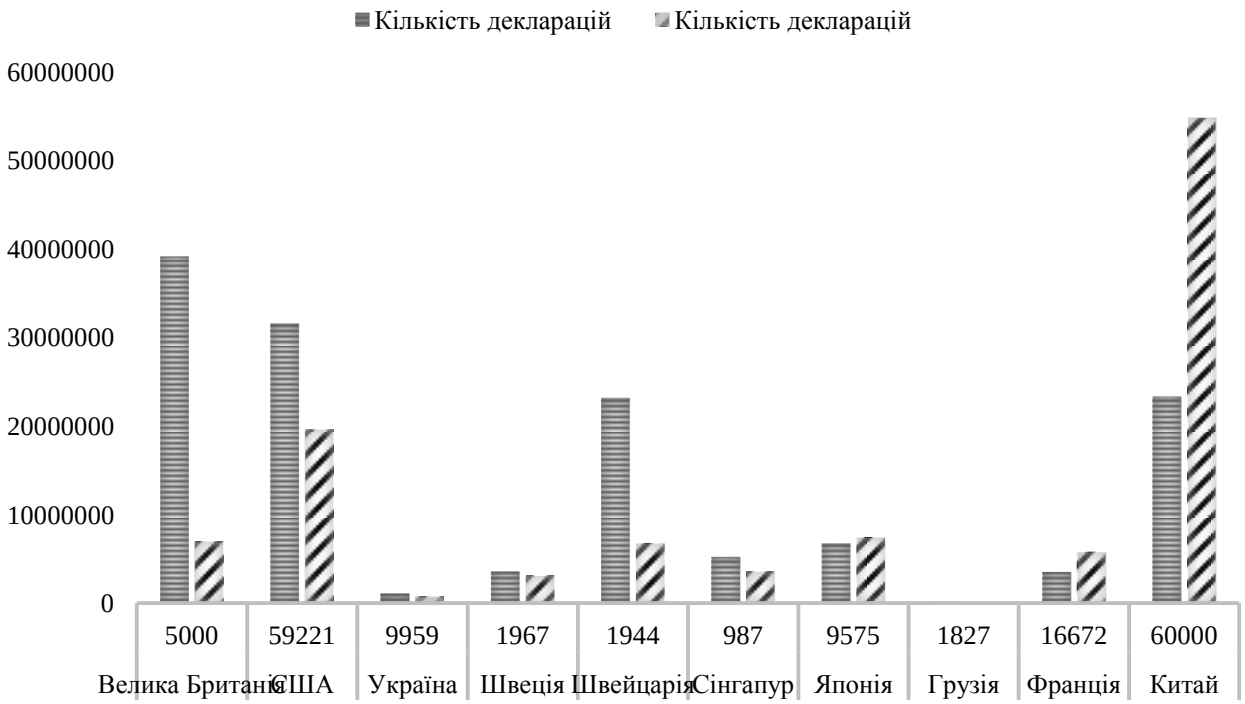

Рис. 2. Розподіл країн світу за кількістю митних декларацій
(складено за даними Світової митної організації [1])

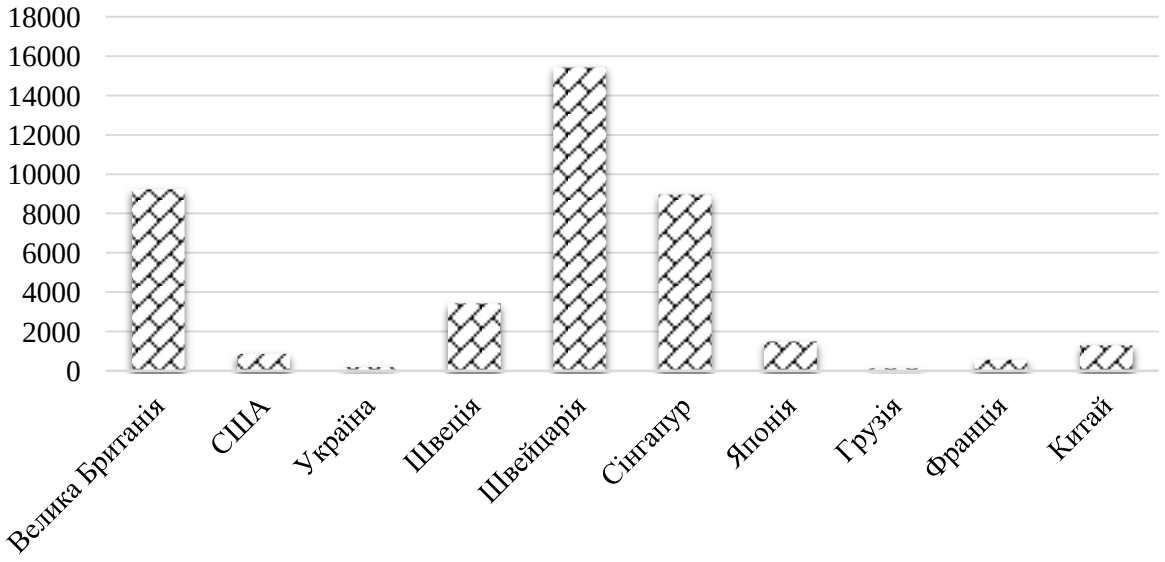

Рис. 3. Розподіл країн світу за кількістю митних декларацій в розрахунку на одного співробітника митниці
(складено за даними Світової митної організації [1])

І стає зрозумілим, як працює та чи інша система, які її показники

продуктивності, яке навантаження вона здійснює на економіку країни. Тож цікавий факт, але Україна за цим показником є близькою до Грузії, наздоганяє Францію та США. Якщо виділити країни за показником продуктивності співробітника митниці, то це – Швейцарія, Велика Британія та Сінгапур. Отже, за приклади їх моделей митної системи – принципи митного регулювання, митно-тарифні процедури, контролі тощо є цікавими.

Якщо порівняти показник кількості митних декларацій в розрахунку на одного співробітника митниці із виручкою, отриманою митними органами (рис. 4), то можна відмітити наступне.

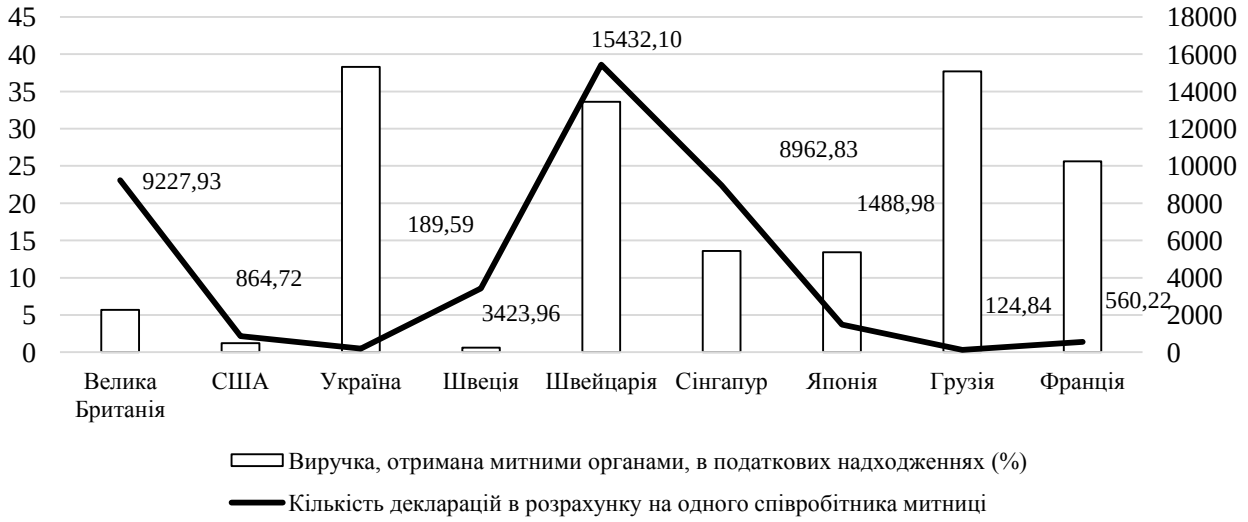

Рис. 4. Розподіл митних моделей країн світу за виручкою, отриманою митними органами, та кількістю митних декларацій в розрахунку на одного співробітника митниці
(складено за даними Світової митної організації [1])

Наприклад, країни, де відсоток виучки від митниці в податкових надходженнях найвищий (Україна, Грузія, Франція), мають й найнижчий показник кількості декларацій на одного митника. А країни з найвищими показниками продуктивності митниці мають суттєво нижчі відсотки виручки митниці у податкових надходження (Велика Британія, Сінгапур). Виключенням

є Швейцарія, де обидва ці показники – найвищі. Таке порівняння наводить на думки, яким чином функціонує податкова система та за рахунок яких надходжень поповнюється, як це характеризує економічну систему в цілому.

Отже, різні країни мають різний досвід та характеристики митного адміністрування. Який з них найефективніший можна досліджувати з різних сторін, перш за все, по результатах роботи митниці, витратам та доходам, рівню запровадження електронного декларування, впливу на економічне середовище та економічну систему загалом. І все це є предметом окремих детальних досліджень. Так чи інакше економічна та наукова спільнота має досліджувати світові моделі та формувати українську, особливу, але дієву та ефективну і для держави і для бізнесу і суспільства.

Література

1. Офіційний сайт Світової митної організації. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/media/annual-reports/annual-report-2017_2018.pdf

Науменко Дмитро,
студент 1 року навчання ОС «Магістр»
фінансового факультету,
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця

ОБҐРУНТУВАННЯ МЕТОДІВ НЕТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕД З УРАХУВАННЯМ ВИМОГ СОТ

Важливим чинником економічної стабілізації України є наявність стабілізаційних основ у системі регулювання міжнародної торгівлі. Значну увагу привертає до себе політика держави щодо нетарифних заходів регулювання міжнародної торгівлі. Як правило, у сучасному світі міжнародна торгівля є тим механізмом, який може забезпечити досягнення не лише стабільного економічного розвитку, а й підвищення рівня життя в інтересах країн-партнерів, які задіяні в ЗЕД. Відповідно нормальне функціонування міжнародної торгівлі неможливе без належного нетарифного регулювання. Досягнення згоди між країнами-учасниками ЗЕД неможливе без якісного нормативно-законодавчого блоку, який здатен регламентувати процедури, що розкривають зміст нетарифних обмежень.

Метою статті є обґрунтування наявних нетарифних методів регулювання міжнародної торгівлі та розробка рекомендацій стосовно вдосконалення системи нетарифного регулювання із урахуванням законодавчої площини України та вимог СОТ.

Останнім часом проведені економічні реформи дещо пожвавили зовнішньоекономічну діяльність в Україні. На сьогодні вироблені деякі пріоритети, до яких належать: затвердження відкритої економіки; удосконалення платіжного балансу; правова основа залучення зарубіжних інвестицій; повернення в Україну капіталу; експортна орієнтована стратегія розвитку економіки; лібералізація сфери зовнішньоекономічних зв´язків;

удосконалення регіонального спрямування ЗЕД.

Цілком зрозумілим є той факт, що в умовах глобалізації митно-тарифної політики суттєво зросла роль нетарифного регулювання, розширилося коло нетарифних заходів, посилилась їх дієвість. Завдяки цим механізмам уряд захищає свій внутрішній ринок від напливу іноземних товарів, а також реалізує свої політичні, соціальні і фіскальні інтереси, протистоїть сумлінним методам конкуренції. Інколи застосування цих заходів виходить за межі прямого призначення і створює деякі перешкоди для зовнішньої торгівлі, які виступають як невиправдані бар'єри.

Зокрема, положення ГАТТ-1994, які пов´язанні з використанням кількісних обмежень в зовнішній торгівлі, містить пункти у відповідності з якими всі країни, що входять до складу СОТ, повинні відмовитися від використання кількісних обмежень.

Таблиця 1

Класифікація нетарифних обмежень у зовнішній торгівлі

Номер групи нетарифних інструментів	Найменування групи нетарифних інструментів	Нетарифні інструменти, які входять до групи
I	Участь держави у зовнішньоторговельних операціях	Субсидування виробництва і експорту товарів Система державних закупівель товарів Державна торгівля
II	Митні та адміністративні формальності	Антидемпінгові методи Методи оцінки митної вартості товарів Митні і консульські формальності Товаросупроводжуючі документи Товарна класифікація тарифів
III	Стандартні вимоги щодо охорони здоров'я і техніки безпеки	Промислові стандарти Вимоги до пакування і маркування Санітарно – ветеринарні норми
IV	Кількісні та валютні обмеження імпорту та експорту	Контингентування і ліцензування Валютні обмеження
V	Обмеження закладені в механізмі платежів	Змінні збори (плинні) Імпортні депозити Прикордонний податковий режим

У той же час, ряд статей ГАТТ, які прямо присвяченні кількісним обмеженням, були в ході багатосторонніх торговельних переговорів розвинуті в окремі угоди, які отримали назву «Кодекси»: Угода по технічним бар´єрам в

торгівлі; Угода по процедурам ліцензування імпорту; Угода по застосуванню санітарних і фітосанітарних норм. Також, з 1 січня 1995 року всі ці кодекси (угоди) увійшли в правову систему СОТ і стали обов´язковими для всіх держав членів цієї організації. Сьогодні можна говорити про те, що якісне протікання операцій міжнародної торгівлі неможливе як без тарифного, так і нетарифного регулювання. Тариф, це не єдиний метод здійснення торгівельної політики. Тому, для регулювання міжнародної торгівлі залучили інші види зовнішньоторговельних обмежень, які отримали назву «нетарифні». Нетарифних обмежень нараховується більше 800. Очевидно, що поширення нетарифних обмежень пояснюється тим, що їх введення є привілеєм уряду країни, і вони не регулюються міжнародними угодами. Уряди можуть вільно застосовувати будь-які види нетарифних обмежень, що неможливі по відношенню до тарифів, які регулює СОТ.

Крім того, не слід забувати, що нетарифні обмеження охоплюють велику групу різноманітних заходів. Класифікаційний їх перелік розроблено в СОТ, з метою контролю за правовою дисципліною в міжнародній торгівельній системі, в період розробки відповідних міжнародних угод та з метою сприяння уніфікації внутрішнього права в частині застосування нетарифних заходів. Розрізняють дві основні групи нетарифних обмежень (рис. 2).

Рис. 2. Основні групи нетарифних обмежень в системі міжнародної торгівлі

Варто зазначити, що більшість з видів нетарифних обмежень представляють собою інструменти внутрішньої економічної політики. Найбільш поширеною формою кількісних обмежень вважаються квоти. Як правило, розрізняють наступні види квот: глобальні, індивідуальні, тарифні та сезонні. Зазначені види квот впроваджуються в системі міжнародної торгівлі з метою контролю за товарними потоками різних країн.

Традиційною мірою нетарифного регулювання імпорту є ліцензування, яке передбачає дозвільний порядок зовнішньо-торгівельних операцій з будь-яким товаром або країною. Ліцензування з позиції самостійного механізму регулювання міжнародної торгівлівикористовується як інструмент розподілу квот між постачальниками. Разом з тим, в рамках СОТ діє Угода про процедури імпортного ліцензування, направлені на спрощення і уніфікацію формальностей при видачі імпортних ліцензій.

З практичної міжнародної діяльності відомо, що найбільш поширеними формами контролю, в рамках яких ввозиться основна маса товару, є генеральна та індивідуальна ліцензії. Кожна із видів ліцензій має своє призначення та регулює певний етап ввозу товару. В Україні ліцензування експорту (імпорту) товару запроваджується за наступними напрямками (рис. 3).

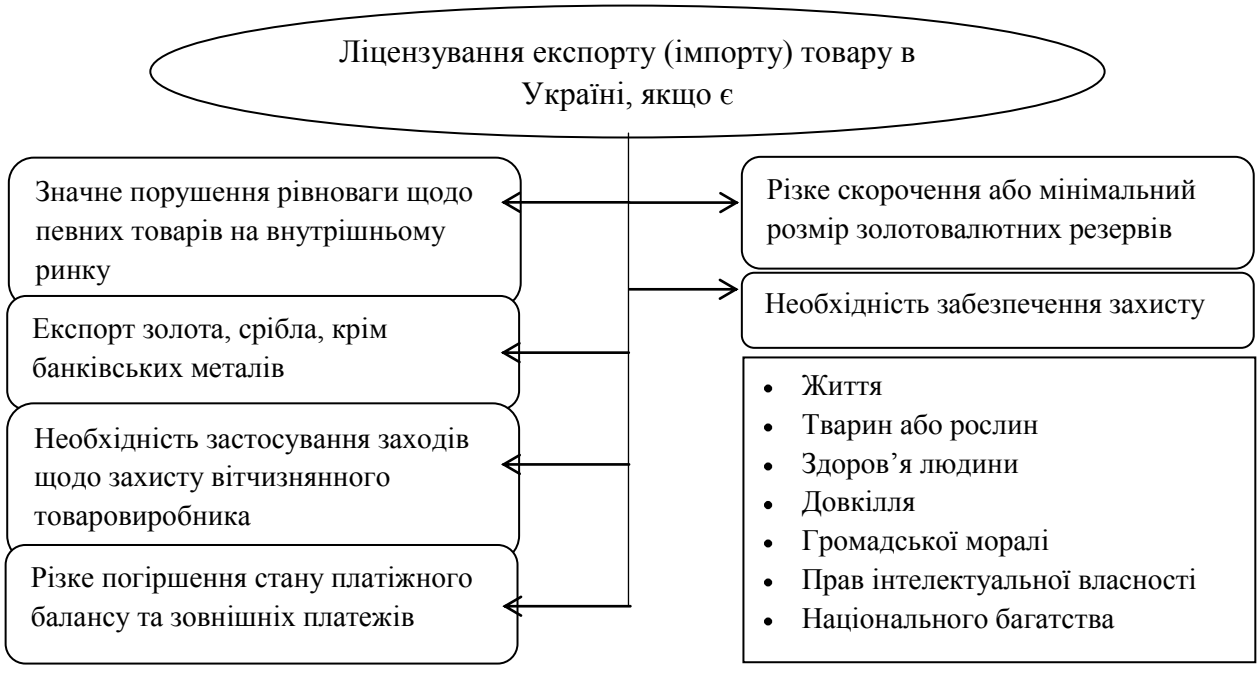

Рис. 3. Основні напрямки ліцензування експорту (імпорту) товару в Україні

Варто зауважити, що термін дії ліцензії в Україні передбачає виконання зобов´язань отримувача ліцензій за зовнішньоекономічним договором (контрактом), але не перевищує термін дії кількісних обмежень.

Безумовно, одним з засобів захисту громадян від ризиків, пов´язаних з продукцією на ринку, яку вони споживають, є технічні бар´єри, які за своїм змістом представляють собою вимоги до стандартів, систем виміру, якості, техніки безпеки, санітарно-ветеринарним нормам, правилам упаковки та ін., що використовуються з метою регулювання імпорту іноземних товарів.

На жаль, існуюча система технічних бар´єрів в Україні є неефективною, оскільки вона побудована на принципах радянської економіки без урахування реалій ринкової економіки та сучасних методів державного контролю. Як результат – українські вимоги суперечать базовим принципам СОТ щодо: добровільного характеру стандартів; пріоритету міжнародних стандартів перед вітчизняними; впровадження технічних бар´єрів у торгівлі виключно за виникнення загрози для споживачів; визнання інших систем оцінки відповідності, які базуються на принципах СОТ.

Обговорюючи подібні проблеми, варто пам´ятати, що Україна взяла на себе певні зобов´язання: всі стандарти (національні, міжрегіональні чи міжнародні) повинні бути добровільними; скоротити перелік продукції, яка підлягає обов´язковій сертифікації, сприяючи як най-ширшому впровадженню декларування відповідності виробником; затвердити порядок, який забере право перевіряти чи сертифікувати будь-яку імпортовану харчову продукцію Державним комітетом України з питань технічного регулювання та споживчої політики. Отже, великої уваги потребують питання стосовно створення стабільної правової бази, сприятливого інвестиційного клімату, ефективної системи управління ЗЕД та підвищення якості експортної продукції.

Науковий керівник:

д.е.н., доцент В. Ф. Тищенко

Рєзнікова Єлизавета Сергіївна,
студентка 1 року навчання ОС «Магістр»
фінансового факультету,
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця

ДІЯЛЬНІСТЬ МИТНИХ ОРГАНІВ З ПОПЕРЕДЖЕННЯ КОНТРАБАНДИ

Митна політика України тісно пов'язана з питаннями митної безпеки держави. Саме забезпечення митної безпеки є кінцевою метою митної політики, тим бажаним результатом, якого від неї очікують. Поняття митної безпеки можна визначити як стан захищеності митного кордону України та інтересів держави у митній галузі, насамперед від контрабанди. Причому стан захищеності повинен забезпечувати переміщення через митний кордон товарів та транспортних засобів, а також здійснення відповідних митних процедур (митний контроль, митне оформлення та регулювання) [1].

Зовнішньоекономічна діяльність пов’язана з переміщенням через митний кордон країни як юридичними, так і фізичними особами товарів і транспортних засобів. Здійснення митного контролю є однією з основних функцій митних органів будь-якої держави. Процеси євроінтеграції, що відбуваються в Україні, впливають на навантаження на митні органи, так як, з одного боку, передбачається підвищення якості митного регулювання, що сприяє створенню умов для ефективного захисту економічної безпеки країни, а з іншого – максимально сприяти розвитку зовнішньоторговельної діяльності. Тому питання здійснення митного контролю у сфері митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності потребують постійного дослідження [2].

Боротьба з контрабандою завжди була та є одним з важливих напрямів митної політики держави. Можна стверджувати, що митні органи України за своєю суттю та структурою є також і правоохоронними органами, оскільки їхня діяльність спрямована не тільки на контроль і регулювання митних кордонів, а

й на здійснення протидії порушенням митного законодавства.

На даний момент митні органи сумлінно працюють над виконанням програми Уряду «Україна без контрабанди» яка була ухвалена Президентом України в червні 2018 року.

Дослідження даної теми показують, що кількість виявлених правопорушень за 6 місяців 2018 року приблизно дорівнюють показникам за 2013-2017 роки. Це свідчить про те, що митні органи стали працювати більш сумлінно, що в свою чергу позитивно відображається на наповнення державного бюджету. Кількість порушених справ зображені на рис. 1.

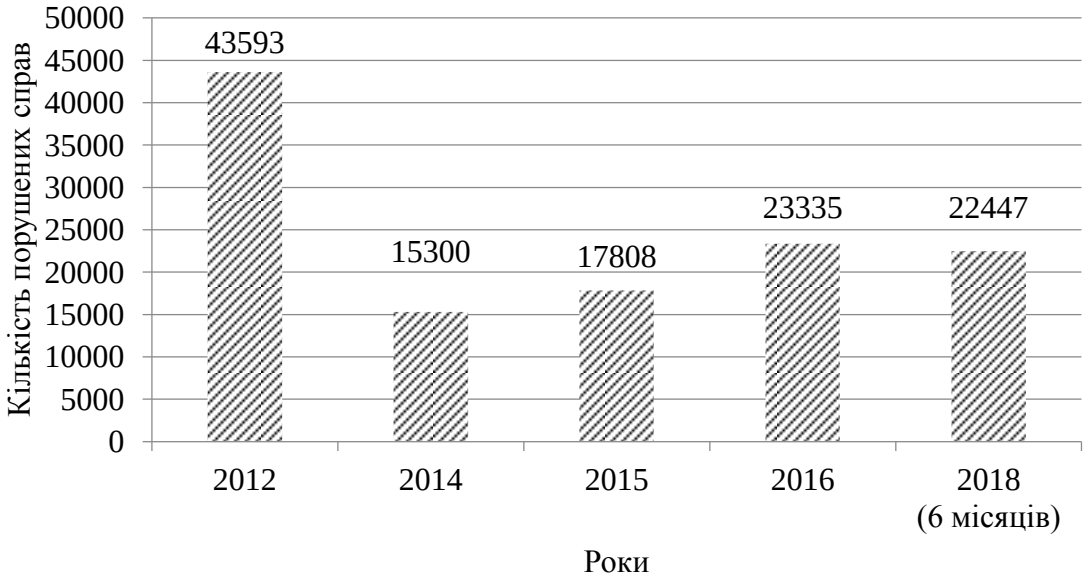

Рис. 1. Кількість порушених справ за 2012-2018 роки

Складено за даними [3]

На данному рисунку можна спостерігати як у продовж семи років, з доволі такою значною тенденцією, змінювалися показники порушення адміністративних справ митними органами України. Найбільше порушених справ щодо контрабанди було у 2012 році, далі був невеликий спад у 2013-2015 році, але якщо дивитися на півріччя 2018 року можна сказати що реформування які відбулися у митних органах цього року призвели до кращої роботи митних органів. Лише за 6 місяців було виявлено 22447 справ щодо контрабандного товару і це ще не закінчився рік. Тому , варто сказати, що

якісна робота митних органів – є дуже важливою складовою наповнення бюджету України. Тому саме якісна та сумлінна робота працівників митниці не дає контрабанді та незаконному товару потрапляти на ринки України через що економіка нашої держави зазнає збитків.

Не менш цікавим є той фактор, на яку суму були скоєні правопорушення. Як бачимо з рис. 2 це доволі значні кошти, які могли б не потрапити до нашого бюджету, як би ця контрабанда не була виявлена.

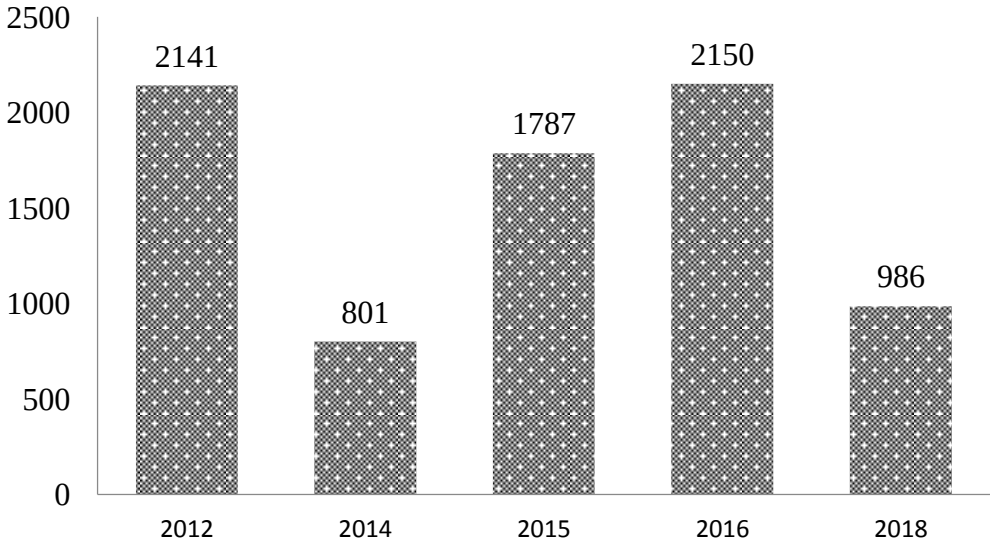

Рис. 2. Сума, на яку скоєні правопорушення, млн. грн.

Складено за даними [3]

На підставі рисунку, можна зробити висновок, що за останні 5 років , не беручи до уваги 2018 рік, збитки завдані контрабандистами є доволі таки значними . Підстав через які це трапилося може бути багато, від неякісної роботи митних органів, до складних схем , які застосовувалися контрабандистами під час перетину кордону України. Злагоджена та якісна робота усіх структур митних органів та доволі налагоджений механізм протидії митним правопорушенням мають бути запорукою успіху та недопущенню перетину кордону контрабандному товару на територію України.

Протягом 2012-2018 років спостерігалася тенденція до збільшення частки вилучених важких наркотиків. Дані представлені на рис. 3.

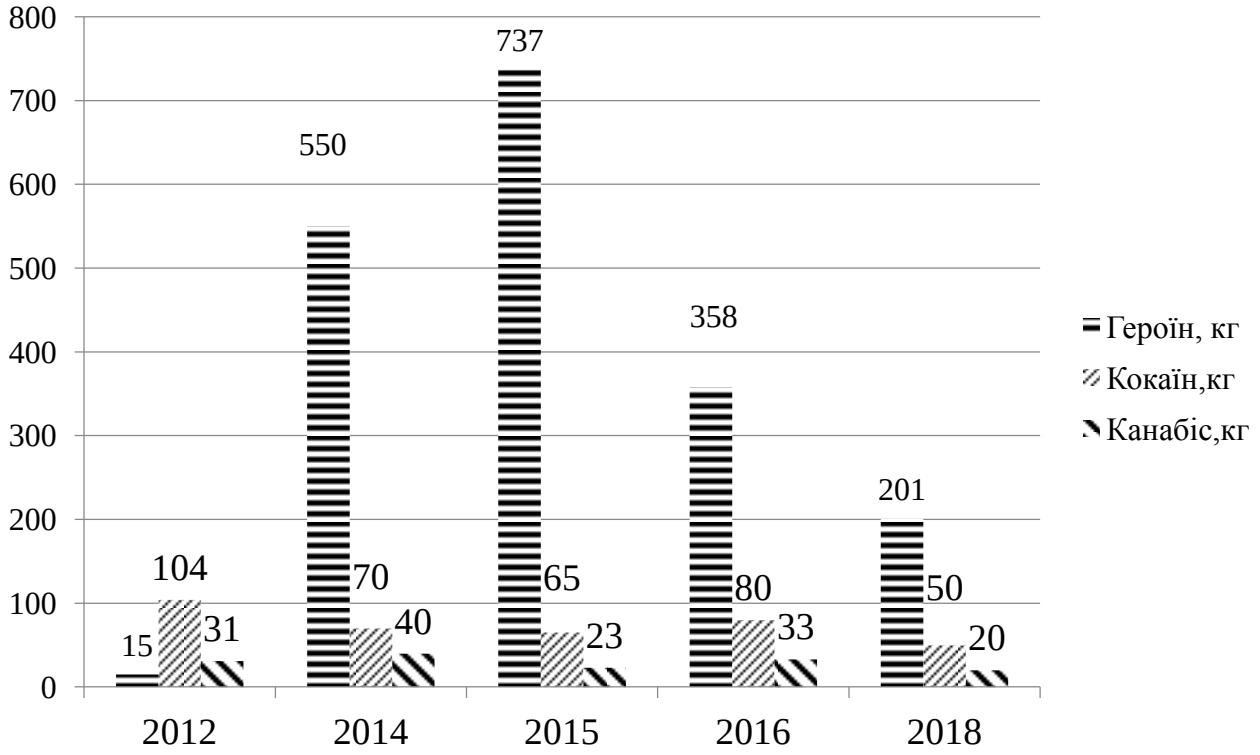

Рис. 3. Кількість виявлених важких наркотиків

Складено за даними [3]

Дивлячись на дану діаграму можна зробити висновок, що у період з 2014 по 2017 роки спостерігається значне збільшення ввозу на територію України наркотичних засобів. Одним з факторів даної проблеми є ситуація яка зараз є в нашій країні, а саме проведення АТО, саме за час проведення антитерористичної операції ввезення на територію України наркотиків почало набирати обертів. За неповний 2018 рік ситуація дещо покращилася, злагоджена робота кінологічної служби митниці ДФС України та інспекторів митних пунктів пропуску дає знати про себе, що ми бачимо на діаграмі, у 2018 році значно скоротилося ввезення героїну, кокаїну та канабісу на територію нашої держави , що доводить ефективну роботу наших митних органів.

Література

1. Бурдяк О. В., Чубрей А. С. Напрями сучасної митної політики України щодо ефективної боротьби з контрабандою. [Електронний ресурс]. – [Режим

доступу]:http://irbis.nbuv.gov.ua/cgibin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vchtei_2010_4_10.pdf.

2. Дьяченко О. В., Вишинська Т. Л., Литвин С. М. Митний контроль як один із засобів виявлення правопорушень у сфері митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://irbis.nbuv.gov.ua/cgibin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vchnu_ekon_2016_2(1)__43.pdf.

3. Офіційний сайт ДФС України. – [Електронний ресурс]. –Режим доступу: https:// www.sfs.gov.ua

Науковий керівник:

к.е.н., доцент О. Є. Найденко

Ткачик Федір Петрович
к.е.н., доцент, доцент кафедри податків та фіскальної політики
Познанський Валерій Валерійович
магістрант кафедри податків та фіскальної політики
Тернопільський національний економічний університет

ЗАСТОСУВАННЯ МИТНИХ ФОРМАЛЬНОСТЕЙ В УКРАЇНІ: ПРАКТИКА ТА ПРОБЛЕМАТИКА

Однією з обов'язкових складових сучасної незалежної держави є наявність самостійної митної системи, яка б забезпечувала виконання важливих внутрішніх і зовнішніх політичних та економічних завдань. Здійснюючи безпосередній регулятивний вплив на міжнародну торгівлю і виконуючи фіскальну функцію, митна система сприяє вирішенню важливих соціально-економічних проблем країни. Істотне зростання обсягів зовнішньої торгівлі України впродовж останніх років та збільшення кількості суб'єктів, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, зумовлюють підвищення ролі функціонування митних підрозділів Державної фіскальної служби України як важливого елементу регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Поряд з цим, спрощення й гармонізація митних процедур, підвищення їх якості активізує зовнішньоекономічні операції. Тому особливої уваги набуває питання оцінки здійснення митних процедур, ефективність яких займає провідне місце у системі зовнішньої політики держави.

Митні процедури – це визначена Митним кодексом України система послідовних дій суб'єктів митних правовідносин (щодо митного оформлення та митного контролю), зміст та послідовність яких залежить від заявленої мети переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон України [1].

Відзначимо також, що митний контроль та митне оформлення товарів займають провідне місце в системі інструментів здійснення митної справи. Від ефективності застосованих до товарів, що переміщують через митний кордон України, процедур митного контролю та митного оформлення залежить повнота виконання всього комплексу завдань, покладених на митні органи:

виявлення контрабанди й порушень митних правил, адміністрування до Державного бюджету податків і зборів, виконання вимог державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності тощо. При цьому, порядок виконання митних формальностей, при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації, передбачає виконання послідових дій посадовими особами митних органів, які відображені на рис. 1.

Рис. 1. Алгоритм виконання митних формальностей при митному оформленні товарів [1; 2]

Результати виконання митних формальностей вносяться до автоматизованої системи митного оформлення (АСМО). Уразі виникнення

затримки у виконанні митної формальності, до автоматизованої системи вноситься відповідна відмітка.

Митне оподаткування відіграє важливу роль у регулюванні економічних і соціальних процесів у державі, оскільки уряд завжди має збалансовувати внутрішні й зовнішні інтереси країни.

Провідне місце у структурі митних платежів займає податок на додану вартість із ввезених на територію України товарів і становить 77%. Друге місце серед кількості надходжень посідає акцизний податок із ввезених на територію України товарів – 14,88% у структурі митних платежів. Ще один вагомий показник – це мито ввізне, що становить 8,5% (рис. 2). Інші платежі становлять досить незначну частку в структурі митних надходжень, але тим не менш є досить важливими та мають вагомий вплив на регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

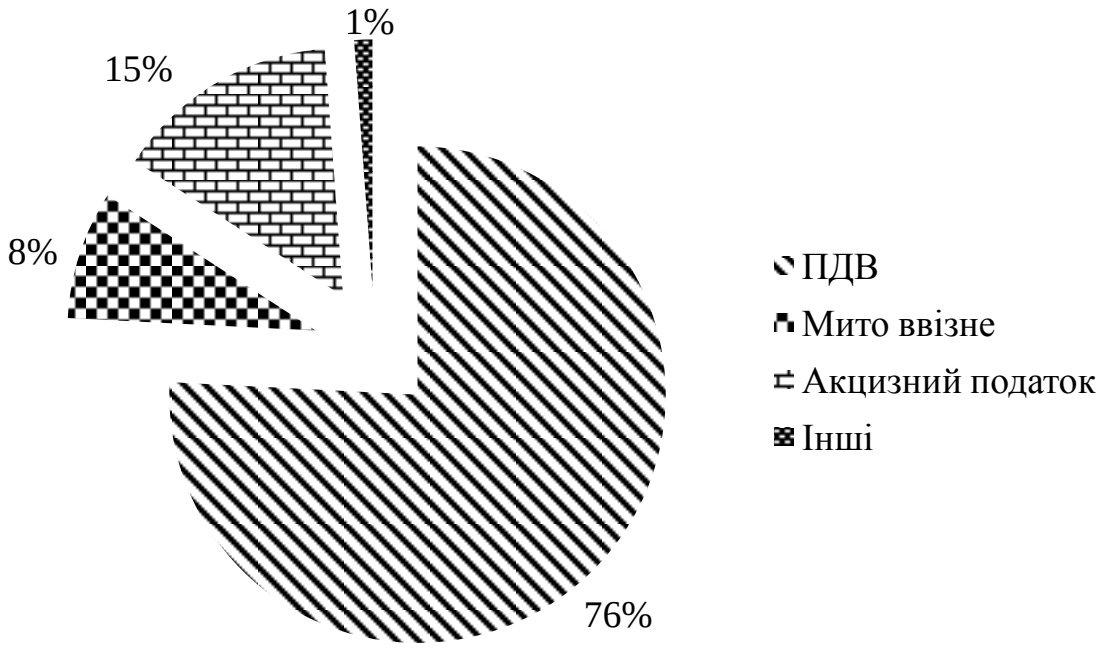

Рис. 2. Структура митних платежів у 2017 році [3]

Слід зазначити, що основною передумовою зростання обсягів митних платежів є прискорення темпів економічного розвитку України. По-перше, позитивний вплив на обсяг митних надходжень до бюджету здійснює відносна стабільність обмінного курсу гривні до іноземної валюти. Оскільки, розрахунок по зовнішньоекономічних контрактах здійснюється в іноземній валюті,

надходження митних платежів до бюджету є чутливими до коливань євро та долара США. По-друге, збільшення споживчого попиту на імпортні товари прямо пожвавлює зовнішньоторговельні операції і позитивно відображається на розмірі бюджетних надходжень від митних платежів [4]. Збільшення обсягів митних платежів відбувається ще й за рахунок ефективності організаційних засад ДФС у напрямку посилення митного контролю, а саме, за правильністю визначення митної вартості пріоритетних груп товарів, країни походження та класифікації окремих видів товарів, а також попередження незаконного ввезення товарів на територію України.

Також слід зазначити, що важливим засобом спрощення митних формальностей є їх стандартизація, яка характеризується процесами формування єдиних правил та вимог до усіх учасників міжнародної торгівлі відповідно до міжнародних стандартів. В сучасних умовах це є загальносвітовою тенденцією, що призводить до істотних змін на національних рівнях митного регулювання. Крім того, за рішенням Комітету з розвитку торгівлі Європейської Економічної Комісії ООН, стандартизація процедур експорту та імпорту є одним з інструментів спрощення процедур міжнародної торгівлі.

Література

1. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI (Редакція станом на 01.09.2018). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4495-17

2. Брачук А. О. Категорія «митні процедури» в українському законодавстві: поняття та типологія / А. О. Брачук // Актуальні проблеми політики: зб. наук. пр. / редкол.: С. В. Ківалов (голов. редкол.), Л. І. Кормич (голов. ред.), А. В. Полухіна (відп. ред.) [та ін.] ; НУ «ОЮА», Південноукр. центр гендер. проблем. – Одеса : Фенікс, 2016. – Вип. 58. – С. 241-250.

3. Офіційний веб-сайт Державної казначейської служби України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.treasury.gov.ua.

4. Щиголь І. Фіскальна ефективність адміністрування митних платежів в Україні / І. Щиголь // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/25737/1/140.PDF

Секція 4.

Інституційне забезпечення фіскального регулювання зовнішньоекономічної діяльності

УДК 336.225.2

Бочарнікова І.С.,
Студентка 3 курсу
ХНЕУ ім.. С.Кузнеця

ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЬНО-ПЕРЕВІРОЧНОЇ РОБОТИ КОНТРОЛЮЮЧИХ ОРГАНІВ

Контроль є обов'язковим елементом будь-якої галузі державного управління. Тому для будь-якої країни важливо не лише запровадити справедливі податкові закони, а й створити дієву систему контролю за їх виконанням, щоб платники податків не мали змоги ухилитися від їх дотримання, та доволі сильну та дієву систему відповідальності за такі порушення, щоб протиправна поведінка з боку платників податків для них була економічно невигідною. Одним із шляхів до цієї мети є раціональна організація податкового контролю, що ґрунтується на отриманні максимально повної інформації, уміння правильно опрацювати й аналізувати її, вибрати тих платників податків, стосовно чесності яких виникають сумніви, і провести щодо них контрольні заходи.

Насамперед податковий контроль представляє у собі самостійний напрям державного фінансового контролю. Стадія яка є характерною для фінансової діяльності - об’єднання коштів до відкритих грошових фондів. Забезпечення суб'єктам податкових правовідносин режиму суворого дотримання правил податкового законодавства - головна мета податкового контролю. Безпосередньо від ступеня ефективності діяльності контролюючих органів, що здійснюють податковий контроль, залежить рівень доходів бюджетів та державних цільових фондів. Податковий контроль висунутий гарантією впевненості громадських майнових інтересів та важливим фактором соціально-економічної стабільності та фінансової безпеки держави.

Провідне місце у здійсненні податкового процесу займає саме контроль за практичною реалізацією і формуванням системи оподаткування в державі. За економічною ознакою це одна з функцій держави в управлінні економікою, а в більш ширшому значенні - це контроль за розподілом і перерозподілом валового внутрішнього продукту для досягнення економічного підвищення й соціальної справедливості в суспільстві. Податковий контроль є необхідним для своєчасної сплати податків та правильного обчислення на всіх стадіях обґрунтування системи оподаткування у податковому процесі [1, с.66-69].

При проведенні роботи податкового контролю, формуються напрямки контролю, під якими розуміють відносно відокремлені кола контрольної діяльності, що охоплюють однорідні за своїм змістом дії платників податків та інших зобов'язаних осіб по виконанню покладених на них обов'язків в сфері оподаткування. Можна відзначити, що система податкового контролю має важливе значення у податковій політиці та дозволяє забезпечити ефективне надходження податків і зборів до бюджету держави.

Податковий контроль – це послідовна система роботи, що направлена на контроль за виконанням податкового законодавства шляхом проведення реєстрації і обліку платників з застосуванням різних форм і методів згідно діючого законодавства України, контролюючими органами з метою забезпечення грошовими ресурсами бюджету і державних цільових фондів.

Основні завдання податкового контролю:

1.Перевірка наявності та своєчасності сплати податків, зборів до бюджету та державних цільових фондів;

2. Контроль за правильністю визначення бази оподаткування;

3. Перевірка правомірного застосування податкових пільг за податками та зборами;

4. Контроль за своєчасним подання до органів ДПІ податкової звітності за податками та зборами;

5. Вивчення податкових надходжень;

6. Виявлення, усунення та попередження порушень законодавства.

Методика податкового контролю – це послідовність дій системи, яка направлена на контроль за виконанням податкового законодавства, шляхом

проведення заходів реєстрації і обліку платників податків, з правильним описом способів здійснення контрольних процедур, застосовуючи різні форми і методи податкового контролю, контролюючими органами з метою забезпечення грошовими ресурсами бюджету і державних цільових фондів.

Проведення податкового контролю містить у собі деякі етапи:

- попередній аналіз та планування контролю;
- здійснення перевірки;
- реалізація та контроль за виконанням матеріалів перевірки.

Організація податкового контролю підпорядковує у собі оптимізацію та координацію елементів перевірочної роботи для отримання необхідного результату. Податкова перевірка являє собою найбільш важливу та ефективну форму прояву організації податкового контролю.

Перевірка, як робота податкового контролю охоплює межі визначення окремих ділянок фінансово-господарської діяльності суб'єктів підприємницької діяльності [2]. Згідно з п. 75.1 Податкового кодексу України, контролюючі органи мають право проводити такі види перевірок, як: камеральні, документальні та фактичні [3].

Процес податкового контролю передбачає послідовність заходів, які мають бути здійснені податковими органами з ціллю виявлення дотримання платниками податків податкового законодавства. Він складається з таких етапів:

1. Планування контролю;
2. Превентивний контроль;
3. Поточний податковий контроль;
4. Оформлення результатів податкового контролю;
5. Виконання правил;
6. Вирішення неоднозначних питань;
7. Обмін інформацією з іншими контролюючими органами [4, с.47].

Підсумком проведення будь-якої перевірки є документальне підтвердження та закріплення результатів. В загальному вигляді документами, які фіксують результати податкового контролю та складаються з дотриманням встановленої структури відповідних вимог є акти та довідки податкових

перевірок. Нараховане під час перевірки контролюючими органами податкове зобов'язання, вважається узгодженим після отримання перевіреним підприємством, податкового повідомлення, якщо підприємство не має наміру його оскаржити [5].

Отже, під податковим контролем слід розуміти діяльність уповноважених державою органів з контролю за дотриманням платниками податків, податковими агентами і платниками зборів обов'язкових платежів, правильності нарахування, наявності та своєчасності сплати податків, зборів і обов'язкових платежів до бюджету, і державних спеціалізованих фондів.

Створення суворого режиму дотримання правил, норм податкового законодавства, суб'єктами податкових правовідносин є головною метою податкового контролю. Таким чином рівень доходів бюджетів безпосередньо залежить від ступеня ефективності контрольно-перевірочної діяльності контролюючих органів.

Література

1. Огонь Ц.Г. Деякі питання планування та виконання доходів бюджету // Наукові праці НДФІ. – 2016. - №2(14). – 258 с.

2. Організація державного податкового контролю в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eztuir.ztu.edu.ua/

3. ПОДАТКОВИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ (Із змінами, внесеними згідно із Законом N 2856-VI (2856-17) від 23.12.2012)// Електронний режим доступу// http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17

4. Мельник М. І. Податковий контроль в Україні: проблеми та пріоритети підвищення ефективності: монографія / М. І. Мельник, І. В. Лещух. – Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долішнього НАН України», 2015. – 330 с.

5. Насипайко Д. Податковий контроль в Україні: особливості та шляхи вдосконалення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://core.ac.uk/download/pdf/84825035.pdf

Науковий керівник

к.е.н., доцент А.О. Єніна

Іванов Юрій Борисович,
д.е.н., професор, заступник директора з наукової
роботи Науково-дослідного центру
індустріальних проблем розвитку НАН України

ПОДАТКОВЕ СТИМУЛЮВАННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ: ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ

Суттєве підвищення енергоефективності є основною умовою забезпечення енергетичної безпеки України. Особлива актуальність цієї проблеми обумовлена недостатністю або відсутністю основних видів вуглеводнів, критичною залежністю України від імпорту основних видів палива, а також низькою ефективністю використання енергії. Тому проблема підвищення енергоефективності національної економіки потребує цілеспрямованого втручання держави та застосування дієвої системи інструментів державного, та в першу чергу, податкового стимулювання.

Аналіз стану державного регулювання енергоефективності дозволив виявити основні проблеми в цій сфері.

1. Суперечливість законодавчих актів. Законодавчі акти в сфері енергетики (Закони України «Про альтернативні види палива», «Про ринок електричної енергії» «Про альтернативні джерела енергії» «Про теплопостачання» та ін. містять численні інструменти податкового регулювання енергоефективності, які не передбачені Податковим кодексом України, а на практиці пріоритет мають норми податкового законодавства;

2. Обмеженість напрямів податкового стимулювання енергоефективності. Аналіз світового досвіду свідчіть про наявність широкого спектру напрямів податкового стимулювання, основними з яких є: імпорт енергоефективної техніки та технології; виробництво енергії з альтернативних джерел; споживання енергії та палива з альтернативних джерел; виробництво енергоефективної техніки; розробка перспективних енергоефективних технологій; використання (впровадження) енергоефективної техніки та технологій; економія енергії в процесі виробничого використання; економія

енергії в побуті. Але серед цього переліка в Україні підтримується лише перші три напрями (табл. 1).

Таблиця 1

Практика податкового стимулювання енергоефективності в Україні

Інструменти податкового регулювання	Мито	ПДВ	Акциз	ПДФО
Звільнюється від оподаткування імпорт устаткування, яке працює на відновлюваних джерелах енергії, енергозберігаюче обладнання і матеріали	+	+	-	-
Звільнюється від оподаткування імпорт технічних та транспортних засобів, що працюють на біопаливі, якщо такі товари не виробляються в Україні	+	+	-	-
Звільнюються від оподаткування операції з постачання техніки, обладнання, устаткування, визначених статтею 7 Закону України "Про альтернативні види палива", на території України	-	+	-	-
Звільнюється від оподаткування імпорт техніки, обладнання, устаткування, що використовуються для реконструкції існуючих і будівництва нових підприємств з виробництва біопалив і для виготовлення та реконструкції технічних і транспортних засобів з метою споживання біопалив, якщо такі товари не виробляються в Україні - до 1 січня 2019 року	+	+	-	-
Звільнюються від оподаткування операції із ввезення та з постачання на митній території України транспортних засобів, оснащених виключно електричними двигунами - до 31 грудня 2018 року	-	+	-	-
Не підлягають оподаткуванню операції з реалізації електричної енергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками та/або з відновлюваних джерел енергії	-	-	+	-
Податкова знижка на суму коштів, сплачених платником податку у зв'язку із переобладнанням транспортного засобу, що належить платникові податку, з використанням у вигляді палива моторного сумішевого, біоетанолу, біодизелю, стиснутого або скрапленого газу, інших видів біопалива	-	-	-	+

3. Податкове стимулювання в Україні здійснюється переважно за допомогою непрямого оподаткування (див. табл. 1), - тільки один із застосовуваних інструментів податкового регулювання пов’язаний з прямим податком (податком на доходи фізичних осіб). Це забезпечує переважне регулювання споживання, а регуляторний потенціал податку на прибуток підприємств (який є найбільш використовуваним в світовій практиці оподаткування) повністю ігнорується. В цьому контексті особливу небезпеку представляє анонсована заміна податку на прибуток підприємств податком на виведений капітал, що робитиме неможливим використання широко апробованих світовою практикою інструментів податкового регулювання.

Як свідчить аналіз світового досвіду, податкове стимулювання енергоефективності здійснюється за допомогою таких податків:

- мито (звільнення від оподаткування);
- ПДВ (звільнення від оподаткування, використання зменшеної податкової ставки);
- акцизи (виключення певної продукції з переліку підакцизних товарів, диференціація ставок);
- податок на доходи фізичних осіб (податкова знижка).
- екологічний податок (зменшення податкової ставки або звільнення від оподаткування палива, отриманого з альтернативних джерел;
- податок на прибуток підприємств (звільнення вид оподаткування, зменшення ставки податку, використання прискореної амортизації, податкова знижка, податковий кредит);
- земельний податок (звільнення від оподаткування відповідних земельних ділянок, використання зменшених ставок оподаткування).

В Україні з метою податкового стимулювання енергоефективності використовуються перші чотири податки, причому застосовуються не вси можливі інструменти податкового регулювання.

4. Аналіз застосовуваних в українській практиці інструментів податкового стимулювання енергоефективності (див. табл. 1) свідчить про необґрунтоване фокусування на стимулюванні імпорту та відсутність дієвих заходів щодо податкової підтримки та стимулювання вітчизняних товаровиробників в контексті енергоефективності.

Таким чином забезпечення дієвого стимулювання енергоефективності в контексті зовнішньоекономічної діяльності потребує:

- розширення кола інструментів податкового регулювання за рахунок застосування диференційованих (або зменшених) ставок непрямих податків;
- включення в сферу податкового регулювання прямих податків, й передусім, - податку на прибуток підприємств з використанням таких інструментів як прискорена амортизація, податкова знижка та податковий кредит (в тому числі і в частині використання сучасних іноземних технологій, а також імпортованого обладнання та устаткування);
- розширення переліку можливих напрямів податкового стимулювання.

Іванова Ольга Юріївна,
д.е.н., доцент, зав. сектору проблем
регіонального розвитку та децентралізації
відділу макроекономічної політики та регіонального розвитку
Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку
НАН України,

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ

Стратегічні пріоритети Україні у шляху до євроінтеграції лежать в площині наближення до європейських стандартів життя населення та досягнення стійкої конкурентної позиції країни. Досягнення поставлених цілей стимулювало розробку низки реформ, які зазначено у Стратегія сталого розвитку "Україна – 2020". Так у Стратегії за вектором розвитку зазначено проведення податкової реформи, метою якої є «побудова податкової системи, яка є простою, економічно справедливою, з мінімальними затратами часу на розрахунок і сплату податків, створює необхідні умови для сталого розвитку національної економіки, забезпечує достатнє наповнення Державного бюджету України і місцевих бюджетів» [1]. Серед основних напрямів реформи висунуто «удосконалення законодавства України, спрямованого на посилення боротьби зі схемами ухиляння від сплати податків як юридичними, так і фізичними особами» [1], що можливо тільки через удосконалення законодавчого забезпечення оподаткування.

Низка реформ сприяла розробці множини законодавчих та нормативно-правових актів в різних сферах, не винятком стала і сфера оподаткування. Прийняття нового Податкового Кодексу України [2] у 2010 році, зробило значний крок у систематизацію та підпорядкування податкового законодавства, що містить у собі норми права, якими врегульовано відносини в сфері оподаткування.

Однак, проблемою при цьому виступає наявність значної кількості нормативно-правових актів і Законів, що мають непрямий характер. Це викликає наступні проблеми, що можуть розглядатися у послідовному ланцюгу:

по-перше, наявність неузгодженості підпорядкованих законодавчих і нормативно-правових актів, що знижують ефективність регулюючого впливу;

по-друге, у зв'язку з тим, що Кодекс є головним нормативним документом, якому підпорядковуються всі інші Закони та нормативно-правові документи, виникають ризики з різним трактування нормативно-правових актів, та віддання переваги саме Кодексу. Отже інші нормативно-правові акти в сфері оподаткування, що є неузгодженими з Податковим Кодексом не будуть мати сили;

по-третє, вищеназвані проблеми стають реальними бар'єрами у розвитку підприємництва в Україні. «Практично всі опитування підприємців свідчать, що найпершою перешкодою для бізнесу вони вважають незрозуміле і нестабільне законодавство» [5]. Так, за результатами досліджень Інституту економічних досліджень на політичних консультаціях USAID [3], опитування суб'єктів малого і середнього підприємництва відносно перешкод розвитку підприємництва показало наступне: 21% опитуваних середніх підприємств та 11,6 % малих перешкодами вважають часті зміни законодавства; високе податкове навантаження – 36,2% та 40 % відповідно; високий рівень корупції – 29,5 % та 38,4 %;

по-четверте, бар'єри розвитку підприємництва призводять до ухилення від сплати податків; тіньової зайнятості; відсутності стимулів у підприємців створювати нові робочі місця та сприяти офіційної зайнятості населення. Так, тіньова зайнятість в Україні оцінюється на рівні 4,5 млн осіб у віці від 15 до 70 років (або 22,1 % від загальної чисельності зайнятих) [4];

по-п'яте, вищеназвані проблеми, пов'язані з ухиленням від сплати податків призводять до зменшення надходжень до державного та місцевих бюджетів, а також бюджетів об'єднаних територіальних громад, що впливає на

якість надання соціальних послуг населенню та в цілому на соціально-економічний розвиток країни і її регіонів. В роботі [5] зазначається, що «нестабільна податкова система підриває основу бюджетної системи країни, провокує політичну нестабільність та соціальне напруження» [5];

по-шосте, значна кількість підпорядкованих нормативно-правових актів у сфері оподаткування призводять до «різночитання» норм та, відповідно, до порушення законодавства, що збільшує ризики при податкових перевірках;

по-сьоме, наявність низки підпорядкованих Податковому Кодексу нормативно-правових актів також виступає у якості корупційного чиннику.

Отже, зазначені проблеми у законодавчому забезпеченні у сфері оподаткування створюють бар'єри у розвитку підприємництва. Для їх усунення необхідним є не множення різноманітних Постанов, Інструкцій та інших підпорядкованих нормативно-правових актів, а все ж такі внесення всіх необхідних змін саме до Податкового Кодексу України, що забезпечить стабільну та єдину законодавчу базу оподаткування; сприятиме зменшенню корупційних ризиків та розвитку підприємництва в країні.

Література

1. Стратегія сталого розвитку "Україна – 2020". URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10

2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17.

3. Квартальний моніторинг перешкод у розвитку МСП. Інформаційний бюлетень. Випуск № 6 від 31.07.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.slideshare.net/IER_Kyiv/6-78531749

4. Дорожня карта розвитку підприємництва в Україні: 2015 - 2016 роки. – К.: Центр громадської експертизи, Центр міжнародного приватного підприємництва, 2014. – 20 с.

5. Stephen J. Bailey Local Government Economics: principles and practice / J. Stephen / Macmillan 1999.

Киреева Елена Федоровна,
д.э.н., профессор, заведующий кафедрой
налогов и налогообложения
Белорусского государственного экономического университета

НАЛОГООБЛОЖЕНИЕ ЭЛЕКТРОННЫХ УСЛУГ: ОПЫТ БЕЛАРУСИ В ПРИМЕНЕНИИ «НАЛОГА НА GOOGLE»

Цифровые технологии оказывают существенное воздействие на условия ведения бизнеса и заставляют искать новые механизмы налогообложения. Для электронной торговли не существует границ, что изменяет подходы к налоговому резидентству различных субъектов, вовлеченных в электронный оборот, и формирует новый порядок налогообложения. Один из них получил название «налог на GOOGLE» и предполагает взимание НДС по оказанным иностранными организациями электронным услугам.

Вслед за странами Европейского союза, Южной Кореей, Японией, Российской Федерацией Беларусь с 2018 года определила законодательно специальные правила налогообложения услуг в электронной форме.

Механизм взимания НДС с реализации электронных услуг является достаточно распространенной мировой практикой, согласно которой цифровые продукты в нематериальной форме приравниваются к услугам в электронной форме, Такие услуги подлежат обложению НДС по месту нахождения покупателя. Соответственно, при реализации, например, через Google Play Market, мобильных приложений непосредственно Google Inc. в государствах, которые предусматривают уплату НДС по месту нахождения покупателя, исчисляет и уплачивает НДС самостоятельно.

В связи с этим иностранные компании, оказывающие услуги в электронном виде для пользователей в Республике Беларусь **(B2C)** являются плательщиками НДС. Требование о регистрации и уплате НДС, как правило, не зависит от объема реализации и полученных доходов и распространяется на всех иностранных продавцов интернет-услуг.

Нерезиденты-организации, предоставляющие электронные услуги обязаны до начала осуществления такой деятельности стать на налоговый учет в налоговых органах Беларуси. По результатам такой деятельности плательщики представляют в эту инспекцию через личный кабинет плательщика в электронной форме налоговые декларации по НДС, и уплачивать налог. Для представления отчетности и обмена информацией создан специальный онлайн-сервис, где в доступной форме пошагово расписан весь налоговый процесс.

Для четкого определения нахождения физического лица территориально на территории Республики Беларусь должно выполняться хотя бы одно из указанных ниже условий:

- местом фактического нахождения является Республика Беларусь;
- местом нахождения банка, в котором открыт счет, используемый физическим лицом для оплаты, или оператора электронных денежных средств, через которых осуществляется оплата услуг, является Беларусь;
- сетевой (IP) адрес устройства, использованного для оплаты услуг, зарегистрирован в Республике Беларусь;
- международный код страны телефонного номера, используемого для приобретения или оплаты услуг, присвоен Республике Беларусь.

В случае если такие услуги (работы, имущественные права) приобретаются белорусскими компаниями и индивидуальными предпринимателями (B2B), **то сохраняется прежний порядок уплаты НДС, предполагающий взимание НДС через субъектов – налоговых агентов.**

Действие законодательства распространяется на следующие услуги в электронной форме: **софт, игры, базы данных, электронные книги, музыка и видео, реклама, размещение коммерческих предложений, поиск и отбор онлайн-данных, поиск потенциальных покупателей, торговые площадки, присутствие в сети, администрирование интернет-ресурсов, обращение**

информации, вычислительные мощности, домены и хостинг, поисковики, статистика.

К услугам в электронной форме, которые освобождены от НДС, относятся:

- реализация товаров (работ, услуг), если при заказе через сеть Интернет поставка товаров (выполнение работ, оказание услуг) осуществляется без использования сети Интернет;
- реализация (передача прав на использование) программного обеспечения, компьютерных игр, баз данных, содержащихся на материальных носителях;
- консультации по электронной почте;
- оказание услуг по предоставлению доступа к сети Интернет.

Плательщиками налога являются:

- иностранные компании, оказывающие услуги в электронной форме (к примеру, AppStore, Google Play Market, Google AdSense, UpWork, FastSpring и др.);
- белорусские компании, ИП, постоянные представительства иностранных компаний, стоящие на учете в налоговых органах Беларуси, являющиеся посредниками при оказании услуг в электронной форме и непосредственно участвующие в расчетах с физическими лицами за указанные услуги;
- иностранные компании-посредники – если за оказанные иностранной компанией физическим лицам услуги в электронной форме расчеты осуществляется непосредственно через иностранного посредника.

При взимании налога применяется стандартная ставка в 20%. Список зарегистрированных организаций размещен на сайте МНС в электронном сервисе "е-НДС". На сегодняшний момент зарегистрировано 50 организаций-нерезидентов. Среди них такие крупные иностранные организации, как: Airbnb Ireland Unlimited Company, Amazon Services LLC, Apple Distribution International, Booking.COM B.V., Facebook Technologies Ireland Limited, Google Commerce Limited, Uber ML B.V., Viber Media Sarl и др.

Бюджетную эффективность нововведений, белорусские фискальные органы оценили положительно: достигнутые результаты превысили затраченные на это ресурсы. По итогам I квартала 2018 года зарубежными компаниями - поставщиками электронных услуг уплачено НДС на сумму Br3,1 млн.

В то же время апробация налога выявила ряд проблем, которые возникают на практике при оплате НДС нерезидентами с электронных услуг. В первую очередь, это невозможность определения времени прохождения платежа от даты перечисления со счетов в иностранных банках до даты поступления на счет налоговых органов, что затрудняет процесс налогового администрирования. Возникают также определенные сложности при расчете суммы перечисления, с учетом различных сумм комиссионных вознаграждений, удерживаемых банками- посредниками.

Среди основных вопросов – правила использования электронной цифровой подписи. Предстоит также решить вопрос признания односторонних первичных учетных документов и ряд других технических проблем.

Нерешенным остается вопрос с организацией налогового контроля за нерезидентами, нарушающими белорусское налоговое законодательство и применением к ним мер финансовой ответственности, а также технический механизм ограничения деятельности на территории Беларуси.

Костяна Оксана Вікторівна
к.е.н., доцент кафедри митної справи та оподаткування
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця

ПИТАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ В УКРАЇНІ

Наразі в умовах зміни характеру реалізації міжнародних торгівельних відносин, а також необхідності забезпечення належного обсягу бюджетних

надходжень в України набуває особливої актуальності питання ефективності адміністрування митних платежів. Внаслідок впливу ряду економічних та політичних процесів, зокрема, лібералізації торгівельних відносин з країнами Європейського союзу та зниження активності вітчизняних суб'єктів щодо торгових операцій з російськими контрагентами, змінилися умови та пріоритети провадження міжнародної торгівлі, внаслідок чого певної трансформації зазнає процес адміністрування митних платежів.

Належне справляння митних платежів та дотримання всіх процедур митного оформлення, по-перше, забезпечує своєчасне надходження вагомої частки бюджетних надходжень, а по-друге, захищає вітчизняних споживачів від неякісних товарів, що були ввезених на територію держави з порушенням законодавства.

Сплата митних платежів, до яких наразі включаються акцизний податок, податок на додану вартість та мито, є обов'язковою умовою для розмитнення товарів, які ввозяться в Україну. І якщо ставки ПДВ та акцизу є стабільними для всіх товарів незалежно від країни походження, то ставки митного тарифу можуть змінюватися залежно від країни походження товарів. Так, відповідно ст. 280 Митного кодексу, до товарів, що походять з України або з держав - членів Світової організації торгівлі, або з держав, з якими Україна уклала двосторонні або регіональні угоди щодо режиму найбільшого сприяння, застосовуються пільгові ставки ввізного мита, встановлені Митним тарифом України, якщо інше не встановлено законом. Також законодавчо встановлено можливість застосування тарифних пільг (тарифних преференцій) щодо ставок Митного тарифу України у вигляді звільнення від оподаткування ввізним митом, зниження ставок ввізного мита або встановлення тарифних квот відповідно до законодавства України та для ввезення товарів, що походять з держав, з якими укладено відповідні міжнародні договори [1]. У 2016 р. набула чинності Угода про зону вільної торгівлі України з ЄС [3], внаслідок чого було почали впроваджуватися преференційні умови розмитнення для товарів, що ввозяться з країн ЄС в Україну, та для вітчизняних товарів, що експортуються до країн ЄС відповідно. Однак імплементація Зона вільної торгівлі, окрім сприяння активізації торгових відносин з ЄС, може привести до істотного зниження обсягів надходжень митних платежів до бюджету. Тому підвищення

ефективності адміністрування митних платежів з метою забезпечення належного обсягу їх надходжень є надзвичайно важливим.

Слід зазначити, що при здійсненні оподаткування ПДВ та митом товарів, які перетинають митний кордон України важливим є коректне та достовірне визначення митної вартості таких товарів, оскільки від неї залежить розмір податкового зобов'язання, що сплачується при розмитненні товарів. А отже від ефективності роботи органів, на які покладено обов'язок здійснення процедури митного оформлення.

Державним органом, на який покладено адміністрування митних платежів наразі є Держана фіскальна служба України. Основними її підрозділами, що здійснюють адміністрування митних платежів є митниці, митні пости і структурні підрозділи митниць у пунктах пропуску [1].

Наразі ефективність митно-тарифного регулювання загалом недостатньо висока, однією з причин цього є неналежне адміністрування митних платежів органами Державної фіскальної служби. Так, відповідно до звіту, складеного Аудиторами Рахункової палати України протягом 2015–2017 років органами Державної фіскальної служби України не було створено дієвої та ефективної системи контролю за дотриманням суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності вимог законодавства України з питань державної митної справи під час ввезення товарів на митну територію України, а також за повнотою і своєчасністю надходження до державного бюджету митних платежів [4].

Основними проблемами функціонування вітчизняних митних підрозділів ДФСУ, що негативно впливають на адміністрування митних платежів можна виділити.

1. Кадрова проблема. Останнім часом спостерігається скорочення як митних підрозділів ДФСУ, так і їх працівників (табл.1) [4]. Також має місце проблема нераціональної кадрової політики, що пов'язано з тенденцію до збільшення адміністративного апарату митниць, за рахунок скорочення інших кадрових одиниць. Так у 2018 р. постановою КМУ було ліквідовано Міжрегіональну митницю [2]. Внаслідок чого було збільшено кількість працівників центрального апарату на чисельність працівників Міжрегіональної митниці.

Таблиця 1

Митні підрозділи ДФСУ в 2015-2018 рр.

	2015	2016	2017	2018
Кількість митниць ДФСУ	26	26	27	26
Чисельність працівників митниць ДФС	11029	10301	9959	9697
Кількість митних постів	189	191	160	162

2. Недостатнє технічне оснащення, а також недостатній контроль з боку апарату ДФСУ за наявністю та використанням технічних засобів контролю її структурними підрозділами. Наразі відбувається переорієнтація національної зовнішньоекономічної діяльності з привалювання торгових відносин з пострадянськими країнами, зокрема РФ. Сучасною тенденцією є зростання обсягів торгових операцій з Європейськими державами, відповідно територіально змінюється характер навантаження на митні пости. Тому необхідним є відповідне сучасним вимогам технічне оснащення митних постів та пунктів пропуску. Наразі не всі митні пости обладнані скануючими системами і габаритно-ваговими комплексами. Так відповідно до відомостей ГФСУ у 2017 р. територіальні митні підрозділи використовували 148 скануючих систем та 21 габаритно-ваговий комплекс [4]. Такі показники є нищими за реальні потреби митних підрозділів.

3. Недостатня активність співпраці вітчизняних митних органів з іноземними при підтвердженні митної вартості товарів, що імпортуються. Така співпраця необхідна в деяких випадках для визначення та подальшого коригування митної вартості товарів, що ввозяться. У 2015-2017 рр. до митних органів іноземних держав було надіслано 1 945 запитів щодо підтвердження автентичності документів поданих для підтвердження заявленої митної вартості, на які отримано лише 305 відповідей. У 80% відповідей автентичність документів не було підтверджено[4].

4. Недостатній контроль з боку працівників митних органів щодо правильності визначення країни походження товару та коректності класифікації товарів. Слід зазначити, що протягом останніх трьох років спостерігається тенденція до зменшення кількості преференційних сертифікатів походження

товарів з країн з якими Україною укладено угоди про вільну торгівлю, що надсилаються на перевірку до уповноважених органів зарубіжних країн. При цьому частка фальсифікацій сертифікатів залишається значною

Таким чином наразі в Україні необхідним є підвищення ефективності роботи контролюючих органів щодо адміністрування митних платежів. Для цього, по-перше, важливо вирішити проблему кадрового забезпечення, створення достатньої кількості штатних одиниць інспекторів. По-друге, створення належної матеріально-технічної бази для забезпечення функціонування митних підрозділів ДФСУ. Необхідним наразі є посилення співробітництва вітчизняних митних органів з митними органами з митними органами іноземних країн. Також достатньо важливим є підвищення мотивації співробітників митних органів щодо виявлення фактів порушення митного законодавства при розмитненні товарів та підвищення відповідальності таких співробітників в випадках виявлення та доведення фактів навмисного сприяння незаконним діям.

Література

1. Митний кодекс України від 13.03.2012 №4495 – VI [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua

2. Постанова КМУ «Деякі питання діяльності органів Державної фіскальної служби» від 28 березня 2018 р. № 297 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua

3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, та його державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/association_agreement_ukraine_2014_en.pdf

4. Рахункова палата України. Звіт про результати аудиту ефективності виконання органами Державної фіскальної служби України повноважень у сфері державної митної справи та боротьби з правопорушеннями під час застосування митного законодавства. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16752589/zvit_12-3_2017.pdf?subportal=main

Лаврова Євгенія Сергіївна
студентка 2 курсу,
групи 8.02.071.020.1, спеціальності
071 «Облік і оподаткування»
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця

ДЕРЕГУЛЯЦІЯ ЕКОНОМІКИ В КОНТЕКСТІ ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

У сучасних умовах зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД) являє собою систему економічних відносин, які складаються в процесі обміну ресурсами всіх видів між державами та їх економічними суб'єктами. Така діяльність спрямована на сприяння вирівнювання темпів економічного розвитку; порівнянність витрат виробництва на національному та світовому рівнях; реалізацію переваг міжнародного поділу праці, що сприяє зростанню ефективності національних економік [1].

Важливим аспектом зовнішньоекономічної діяльності є державне регулювання у цій сфері, яке повинно забезпечувати захист законних інтересів громадян України та суб'єктів ЗЕД, створення рівних можливостей для суб'єктів ЗЕД, заохочення конкуренції та ліквідації монополізму у сфері ЗЕД [2].

Водночас таке регулювання має бути ефективним, а рівень державного втручання не повинен бути надлишковим.

Питання дерегуляції економіки висвітлені в працях багатьох вчених, тахих як З. Варналій, Ю. Іванов, Ю. Зінченко, М. Кизим, В. Мельник, Т. Чечетова-Терашвілі та інших.

Для оцінки розвитку зовнішньоекономічної діяльності країни використовують різні індекси та індикатори.

Найчастіше в міжнародних співставленнях використовують субіндекс «Міжнародна торгівля» рейтингу Doing Business, розробником якого є Світовий банк.

Цей індекс розглядає процедурні вимоги, що пред'являються при експорті та імпорті стандартної партії товарів. Враховуються всі офіційні процедури, від укладення договору між двома сторонами до доставки товарів, а також час, необхідний на їх проходження.

Згідно з рейтингом Doing Business 2019, Україна за субіндексом «Міжнародна торгівля» посіла 78 місце у світі, значно покращивши свій показник, в порівнянні з попередніми роками (рис. 1).

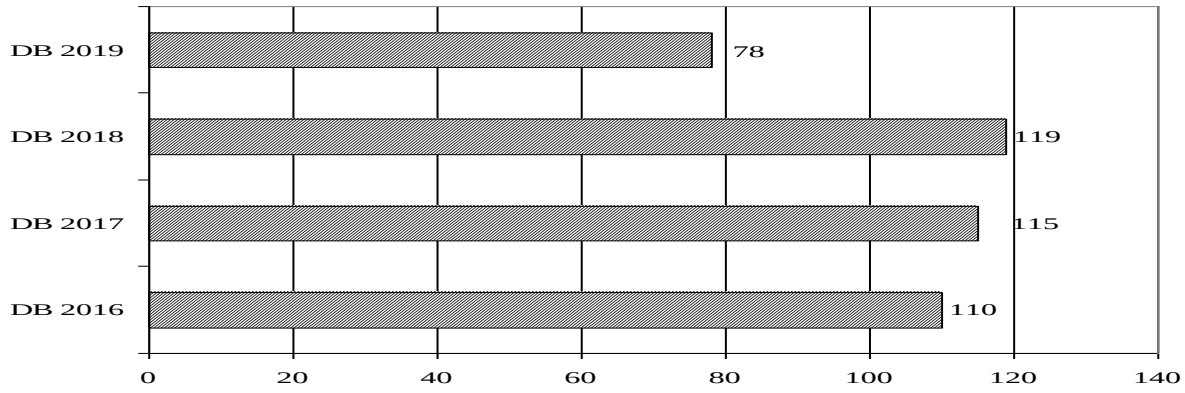

Рис. 1 Позиції України в рейтингу Doing Business за субіндексом «Міжнародна торгівля» протягом 2015 – 2018 рр.

Джерело: власна розробка за [3], [4], [5].

Таке покращення пов'язане, перш за все, з політикою дерегулювання економіки, яка проводиться в країні.

Головним завданням дерегулювання є зниження регуляторного тиску держави на економіку шляхом спрощення процедур, модернізацію реєстраційної системи, спрощення дозвільної та ліцензійної систем, полегшення контрольно-перевірочної діяльності тощо.

Доцільним вважається дослідження динаміки окремих показників індексу «Міжнародна торгівля» (табл.1).

Аналізуючи динаміку складових індексу, можна сказати про їх позитивну тенденцію. В результаті впливу дерегуляційних процесів було:

знижено кількість годин, необхідних на прикордонний та митний контроль при експорті та імпорті на 20 та 40 годин відповідно;

зменшено час для оформлення документів при експорті та імпорті на 30 та 72 години відповідно;

знижено вартість експорту та імпорту при оформленні документів на 100 та 50 дол. США відповідно.

Таблиця 1

Значення складових субіндексу «Міжнародна торгівля» рейтингу «Doing Business» в 2015 – 2018 рр.

Показник	Україна				Європа і Центральна Азія
	DB 2016	DB 2017	DB 2018	DB 2019	DB 2019
Час на експорт: прикордонний та митний контроль (в годинах)	26	26	26	6	22,1
Вартість експорту: прикордонний та митний контроль (в дол. США)	75	75	75	75	157,5
Час на експорт: оформлення документів (годин)	96	96	96	66	24,3
Вартість експорту: оформлення документів (в дол. США)	292	292	292	192	97,9
Час на імпорт: прикордонний та митний контроль (в годинах)	52	72	72	32	21,1
Вартість імпорту: прикордонний та митний контроль (в дол. США)	100	100	100	100	162,3
Час на імпорт: оформлення документів (годин)	168	168	168	96	24,7
Вартість імпорту: оформлення документів (в дол. США)	212	212	212	162	93,9

Примітка: складено на підставі даних [3], [4], [5].

Порівнюючи показники з країнами Європи та Центральної Азії, Україна має кращі результати стосовно часу та вартості на прикордонний та митний контроль при експорті та вартості за імпорт (прикордонного та митного контролю).

Проте, що стосується часу і вартості для оформлення документів при експорті та імпорті, Україна значно поступається у рейтингу. Так, наприклад, суб'єкти господарювання країн Європи та Центральної Азії, витрачають менше часу на оформлення документів при експорті на 41,7 години, при імпорті – на 71,3 години відповідно.

Отже, для забезпечення розвитку України у сфері зовнішньоекономічної діяльності, пріоритетними напрямами політики дерегулювання економіки повинні бути спрощення митних процедур при оформленні експорту та імпорту.

Література

1. Основи зовнішньоекономічної діяльності: Навчальний посібник. Видання 5-те, перероб. та доп. – Київ – Катовіце: Центр учбової літератури, 2016. – 289 с.

2. Економічні методи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності [Електронний ресурс]- Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/27529/1/051-078-079.pdf

3. Сприятливість умов ведення бізнесу для України. - [Електронний ресурс]- Режим доступу: http://russian.doingbusiness.org/ru/data/exploreeconomies/ukraine#DB_tab

4. Doing Business 2017 Equal Opportunity for All. [Електронний ресурс]- Режим доступу: http://m-cg.com.ua/wp-content/uploads/2016/10/Ukraine_Doing_Business_2017.pdf

5. Doing Business 2018 Reforming to Create Jobs. [Електронний ресурс]- Режим доступу: http://dia.dp.gov.ua/wp-content/uploads/2017/11/Doing-Business-2018.-Ukraine-profile.pdf

Науковий керівник
к.е.н., доцент О.Є. Найденко

Маршалок Тарас Ярославович
к.е.н., докторант кафедри податків і
фіскальної політики
Тернопільського національного економічного
університету

ФІСКАЛЬНІ ДЕТЕРМІНАНТИ АНТИЦИКЛІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІК КРАЇН СВІТУ

Аналізуючи сутність економічних циклів, зазначено, що вони поділяються на довгі, середні та короткі. В свою чергу середній цикл (так званий діловий цикл), це зміна макроекономічної кон'юктури протягом приблизно 12 років, малі цикли тривають приблизно 4-6 років, природа і причини виникнення є також різними.

Статистична інформація вказує на те, що кожна країна це окремий механізм, змінюється і розвивається в певному своєму середовищі, за різних умов, при різних урядах, за різних економічних умов та політико-економічних доктрин. Проте є спільні риси нехтувати якими неможна. Зокрема схожі процеси породжені глобалізаційними процесами, відкритими ринками, впливом наднаціональних процесів на діяльність окремої країни.

Цікавим з огляду цього дослідження буде проаналізувати макроекономічне та фіскальне середовище розвинутих країн світу соціально-орієнтованого та ліберального напрямків розвитку, країн, що розвиваються, та країн, що піддалися найбільшого негативного впливу фінансово-економічної кризи. Такий аналіз дозволить виокремити проблеми економічної нестабільності та побудувати модель держави стабільного макроекономічного розвитку, яка може бути використана в Україні.

За результатами статистичного масиву даних кранах Німеччини, Швеції, Сполучених Штатів Америки, Словаччини, Польщі, Греції та Ісландії, було отримано такі результаті і виокремлено такі висновки (Рис. 1).

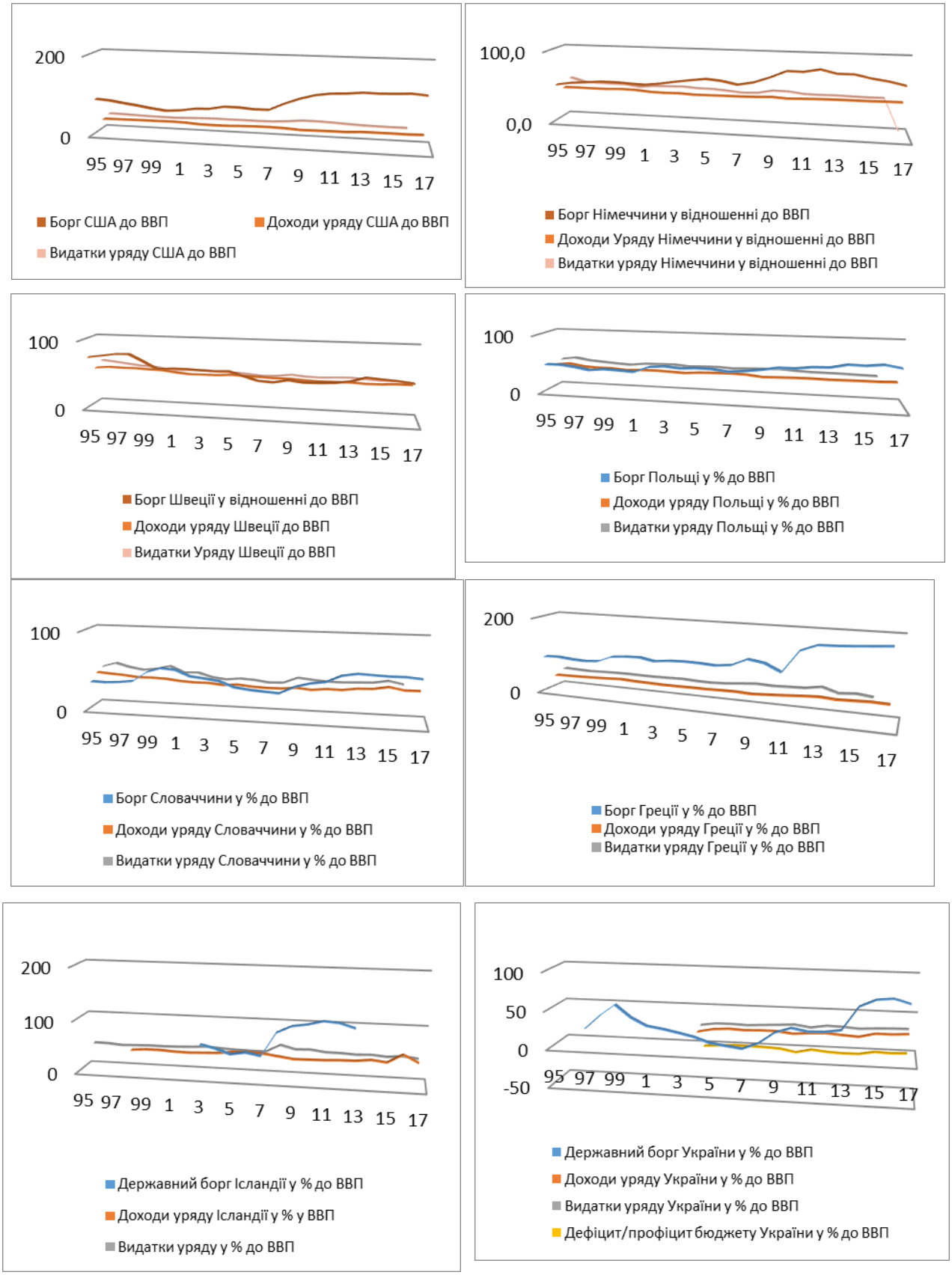

Рис. 1. Динаміка макро-фіскальних показників країн світу в 1995-2017 роках (у % до ВВП)

Німеччина та Швеція є країнами з явно вираженими соціально-орієнтованими механізмами фіскальної політики, у США уряд здійснює фіскальні процеси більше орієнтовані на саморегулювання – ліберальна фіскальна політика. За результатами аналізу статистичних даних, можемо стверджувати про більшу ефективність жорсткої (патерналістської) політики державного регулювання перед ліберальною фіскальною політикою.

Польща і Словаччина є схожими за видом здійснюваної у цих країнах Фіскальної політики. Зокрема, якщо аналізувати макропоказники Польщі, можна дійти наступних висновків. У цій країні є досить високі показники перерозподілу валового внутрішнього продукту через бюджети країни.

З огляду на проведений аналіз, можна констатувати про чітко виражену антициклічну фіскальну політику, яка проводилася в Польщі протягом аналізованого періоду і у кризові роки зокрема. Свідченням цьому є зростання дефіциту бюджету на фоні підвищення видатків і помірному коливанні доходів. Попри це спостерігається значне зростання державного боргу в країні, як необхідного заходу погашення дефіциту бюджету та додаткового фінансування бюджетних видатків. Саме ці ознаки здійснюваної фіскальної політики дають всі підстави стверджувати про ациклічність фіскальної політики в Польщі.

Ефективною макроекономічною політикою, схожою на макроекономічні дії здійснювані в Польщі, можна відзначити дії уряду Словаччини. В цій країні уряд здійснює соціально-орієнтовану фіскальну політику, з помірно високим рівнем перерозподілу ВВП через бюджети країни.

Послідовно економіці країни далося забезпечити стабілізацію і швидкий приріст ВВП з одночасним застосуванням ефективної фіскальної політики, яка призвела до збалансування бюджету і дотримання безпечних параметрів дефіциту бюджету. Аналіз макропоказників Словаччини дає всі підстави стверджувати про антициклічність здійснюваної в країні фіскальної політики з ознаками соціально-орієнтованості та помірно високим рівнем перерозподілу ВВП через бюджет країни.

Політика Польщі та Словаччини є традиційними для країн Європейського союзу, яка базується на постулатах кейнсіанської економічної теорії, з високим рівнем державної участі в економічних процесах країни, з помірним рівнем державного боргу. Саме ці інструменти дають змогу проводити ефективну фіскальну політику, яка відіграє визначну роль в підтримані економічних показників та стабілізації економіки в умовах кризи.

Економічні процеси Ісландії та Греції заслуговують на велику увагу лише через те, що ці країни будучи країнами Європи, а Греція – членом Європейського Союзу, на певних етапах свого існування відзначалися високими темпами економічного розвитку, високим рівнем добробуту громадян і соціальним захистом громадян. Зокрема аналіз приросту ВВП у до кризовий період був високим, проте в період фінансово-економічної кризи, Ісландія та Греція – це ті країни, які найбільше відчули негативну дії економічної депресії. В цих країнах спостерігаються зниження всіх без виключення макроекономічних індикаторів, які досі неможна стабілізувати. Причину негативної макроекономічної кон'юктури можна пояснити не надто ефективними кроками уряду країн щодо забезпечення довготривалої економічної рівноваги.

Проаналізувавши країни, які з огляду на статистику зазнали найбільше негативних наслідків в результаті економічної кризи 2008-2009 року, варто зазначити наступне. Причиною таких наслідків є відсутність фінансової стійкості, в цих країнах. Високий рівень державних витрат не підкріплений якісним перерозподілом ВВП через доходи бюджету держави (високий дефіцит бюджету), призвели до потреби накопичення значного державного боргу, який лише в короткому періоди призвів до вирівнювання макроситуації в країнах. Проте в довгому періоду, це призвело до поглиблення фіскальної та макроекономічної напруги. Однак, уряди цих країн здійснювали різну за типами фіскальну політику. Якщо Ісландія протягом аналізованого періоду використовувала антициклічну фіскальну політику, забезпечивши швидший процес стабілізації економіки країни, що підтверджується макроекономічними показниками. То Греція не маючи стійкого фінансового середовища, через відсутність ефективної стратегії економічної стабілізації в період кризи змушена була проводити проциклічну фіскальну політику, яка є непопулярною і проводиться в умовах нестабільного фінансового макроекономічного середовища. Проциклічність заходів уряду Греції підтверджується статистичними макроекономічними фіскальними даними.

Проте, політика фіскальної політики України протягом аналізованого періоду характеризується різною динамікою, яку можна розділити та три етапи:

- 1 етап – «Фаза втрачених можливостей, економічної депресії», тривалість з 1991 по 2004 рік.

- 2 етап – «Фаза «революцій» та політичних потрясінь» - тривалість 2005 – 2013 роки.
- 3 етап – «Фаза військової агресії, поступового економічного піднесення», - тривалість 2014 по теперішній час.

Кожен етап є різним за особливостями здійснюваних в країні фіскальних заходів, різниться економічною кон'юктурою.

Однак, Україна повинна наслідувати ті країни, які для регулювання економічних процесів, використовують соціально-орієнтовану модель фіскальної політики, яка як показав аналіз, є більш дієвою як і в умовах економічної рівноваги так і в умовах кризи. Що чітко простежується за результатами макроекономічного аналізу. Проте, як вже зазначалося раніше, проблемою економічного розвитку економіки України є незаконодавчо закріплені моделі, інструменти та механізми фіскальної політики, які відповідно до макроекономічного аналізу знаходяться в достатньо задовільних параметрах. На наш погляд найбільшою проблемою швидкого економічного зростання України, є проблема державного управління, інституційні дисбаланси, корупція, нерівномірність розподілу матеріальних благ між найбагатшими та найбіднішими громадянами, нестійке інвестиційне середовище, та не до кінця ефективна система відносин державних та місцевих органів управління.

Література

1. GDP (current US$) [Електронний ресурс] // worldbank. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD.

2. General government revenue [Електронний ресурс] // OECD Data. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: https://data.oecd.org/gga/general-government-revenue.htm#indicator-chart.

3. General government spending [Електронний ресурс] // OECD Data. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: https://data.oecd.org/gga/general-government-spending.htm#indicator-chart.

4. General government gross debt - annual data [Електронний ресурс] // Eurostat. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=teina225&language=en.

Протоковило Юлія Олександрівна
студентка 1 курсу магісмтратури
фінансового факультету
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця

МИТНИЙ ПОСТ-АУДИТ У СИСТЕМІ МИТНОГО КОНТРОЛЮ, НАБЛИЖЕННЯ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ НОРМ ТА СТАНДАРТІВ

Головним завданням Державної фіскальної служби України на найближчу перспективу визначено створення митної служби європейського зразка, перехід на міжнародні засади здійснення митного контролю шляхом його спрощення, адаптації до вимог міжнародних конвенцій, зокрема Кіотської конвенції. При здійсненні митного контролю важливим є застосування принципів пост-аудиту, результатом здійснення якого є посилення контрольно-перевірочної функції митних органів під час проведення документальних перевірок. Ці обставини обумовлюють актуальність дослідження проблеми впливу митної політики держави на економічне зростання.

Необхідно відмітити, що окремі питання, пов’язані з теоретичними та практичними засадами формування та провадження митної політики держави, політики зовнішньоекономічного регулювання, організації та вдосконалення митного контролю та проблеми митного пост-аудиту досліджувалися багатьма вченими, серед яких можна виділити роботи Вакульчик О. М. [1], Відєнов А.Н [2], Войтов С.Г. [3], Гончарук О.А., Грачев О.В., Єдинак Т.С. [4], Івашова Л.М., Пісьмаченко Л.М.[6] та інші.

Метою дослідження є аналіз митного пост-аудиту як сучасної форми митного контролю в Україні та висвітлення основних напрямків його наближення до європейських норм.

Організаційні та методичні особливості здійснення митного аудиту в зарубіжних країнах подано в табл. 2 [1].

Таблиця 1

Особливості здійснення митного аудиту в країнах ЄС

Країна	Організаційні та методичні аспекти
Франція	Щодо суб'єктів зовнішньої торгівлі митні органи здійснюють контроль за двома напрямами: 1. Формальний (вибіркова перевірка відповідності виду, номенклатури, вартості та походження товарів поданим документам, перевірка обґрунтованості пільг тощо). 2. Фундаментальний (суцільна перевірка правильності оформлення та наявності всіх необхідних документів)
Великобританія	Митний пост-аудит проводиться вибірково до окремих суб'єктів ЗЕД, а також брокерів, які є найбільш ризиковими. Митний офіцер має право самостійно визначати обсяг перевірки.
Німеччина	1. Митний аудит – перевірка коду класифікації товарів, повноти поданої інформації, розрахунку митної вартості, наявності документів про пільги, наявності антидемпінгових і компенсаційних мит. 2. Аудит преференцій – перевірка преференцій під час експорту товарів на основі міжнародних договорів або права ЄС. 3. Зовнішній аудит – перевірка експорту, імпорту, заявлених коштів на банківських рахунках. 4. Аудит у сфері управління повітряним рухом
Болгарія	У структурі Центрального митного управління створено Дирекцію наступного контролю, основною місією якої є розробка та сприяння впровадженню методичних рекомендацій щодо здійснення пост-аудиту дотримання вимог митного та акцизного законодавства. Термін проведення перевірки не може перевищувати 2-х міс. (за обґрунтованої необхідності термін може бути подовжено, але не більше ніж на 4 міс.). Посадові особи митних органів з метою отримання доказів уповноважені здійснювати обшук і вилучення документів, інших носіїв інформації, товарів, опечатувати офіси, каси, склади і т.д.
Ірландія	Митний аудит здійснюється в таких формах: неаудиторські втручання: профільні інтерв'ю (опитування платників податків); направлення запитів; фактичний контроль за реєстраторами розрахункових операцій; галузеві огляди; отримання та дослідження інформації з інших державних і комерційних організацій; відвідування інтернет-сайтів платників податків.

При дослідженні зарубіжного досвіду впровадження системи пост-митного аудиту, спостерігаємо ситуацію, коли у багатьох країнах Європейського Союзу, учасницях СОТ, країнах пострадянського простору та Україні мета, завдання та функції пост-митного аудиту значно відрізняються. У розвинених країнах пост-аудит забезпечує зазвичай більше 30% усіх митних платежів. У Франції митні органи перевіряють близько 5% імпорту, решта 95% – підлягають контролю протягом 1–3 років після оформлення митних

документів. У США в півтора рази менше працівників митних органів ніж в Україні, проте американські митники обслуговують в десятки разів більше суб'єктів ЗЕД завдяки пост-аудиту.

Аналізуючи виявлені порушення під час проведення пост-аудиту, митними органами України встановлено, що найбільша частка порушень здійснюється при класифікації товарів (близько 40%). Важливим показником рівня компетентності є ефективність проведення перевірок. У 2015 році підрозділами митного аудиту ДФС України було донараховано 162,68 млн.грн., з яких сплачено лише 14 млн.грн., у 2016 році було донараховано 833,67 млн.грн., з яких сплачено лише 10,67 млн.грн. Тобто, рівень ефективності не складає навіть 50% . Міжнародними експертами було рекомендовано збільшити штат співробітників напрямку митного пост-контролю в залежності від кількості працюючих митників, як мінімум до рівня середнього показника країн-членів ЄС: з 1,3% до 4% (з 116 до 356 осіб) [5].

Разом з тим, становлення митного пост-аудиту ускладнено низкою проблем, найголовнішими з-поміж яких є: домінування фіскальної направленості митної діяльності;нормативно-правове забезпечення; слабка методологічна база контрольно-перевірочної діяльності, що призводить до практичної неможливості дослідження низки важливих сторін діяльності суб'єкта та його зовнішньоекономічних операцій; нерозвинена система формування та аналізу ризиків підприємств на предмет можливого порушення норм митного та податкового законодавства не дозволяє досягти максимальної ефективності планування перевірок суб'єктів ЗЕД, а отже й максимального фіскального ефекту; недостатня кількість співробітників відділів митного пост-аудиту; слабка взаємодія підрозділів митного органу в частині реалізації функції митного пост-аудиту; низький рівень матеріального забезпечення [3].

Так, Л.М. Пісьмаченко вказує на доцільність запровадження у практику митного контролю проведення перевірок не тільки в момент перетину митного кордону, але й протягом певного часу після митного оформлення вантажу. Наприклад, у момент перетину митного кордону представниками митних

органів Франції фундаментально перевіряється близько 5% імпорту та 1% експорту вантажів. Інші 95% підлягають контролю протягом 1-3 років після оформлення митних документів [6]. Дійсно, підкреслюються переваги такої організації митного контролю: по-перше, прискорення митного оформлення вантажів під час перетину митного кордону; по-друге, збільшення ймовірності виявлення порушень митних правил або контрабанди під час подальшого контролю.

Щодо здійснення пост-аудит контролю, то цікавою уявляється практика Європейського Союзу. На рівні Закону було регламентовано основні положення для проведення пост-митного аудиту у приміщеннях економічних операторів шляхом перевірки всієї документації кожного оператора, що має прямий чи опосередкований зв'язок з імпортованими чи експортованими товарами, тобто його виробничих, бухгалтерських, банківських та інших документів, а також безпосередньо самих товарів, якщо вони є в наявності [2].

Таким чином, пріоритетними напрямками розвитку митного пост-аудиту є: відхід від домінування фіскальної складової митного регулювання; оперативне вирішення проблем нормативно-правового забезпечення цього напрямку митної діяльності; удосконалення роботи органів, уповноважених на реалізацію державної податкової та митної політики.

Крім того, з огляду на зазначене, з метою забезпечення виконання угод та домовленостей України зі світовими організаціями та забезпечення якісної роботи державних організацій, яка відповідатиме світовим стандартам, перспективним напрямом розвитку вітчизняної системи фіскального адміністрування є впровадження ефективно діючих механізмів відбору потенційних об'єктів перевірок дотримання митного законодавства, що здійснюються після митного оформлення.

Література

1. Вакульчик О.М. Використання досвіду ЄС у побудові системи законодавчого та методичного забезпечення митного пост-аудиту в Україні /

О.М. Вакульчик // Економічні науки. - 2012. - № 2. – с. 11–22. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vamsue_2013_2_4.pdf

2. Відєнов А.Н. Митний пост-аудит: практика болгарських колег / А. Відєнов, Н. Сідлецька// Митниця. 2010. № 12 (73). С. 26-27.

3. Войтов С.Г. Сучасна зумовленість та проблеми становлення національної системи митного пост-аудиту// Формування системи митного аудиту України: матеріали науково-практичного семінару. – Хмельницький: Державний науково-дослідний інститут митної справи, 2013. – С. 12-14

4. Єдинак Т. С. Проблеми визначення ефективності митного постаудиту // Формування системи митного аудиту України: матеріали науково-практичного семінару. – Хмельницький: Державний науково-дослідний інститут митної справи, 2014. – С. 12–14.

6.. Матеріали Семінару CLDP з питань спрощення процедур торгівлі в Україні, 22-24 лютого 2017 року, м.Київ.

7. Пісьмаченко Л. М. Напрямки вдосконалення системи контролю й аудиту в митній службі та її роль у забезпеченні економічної безпеки України // Матеріали конференції 2003, Академія митної служби України, м. Дніпропетровськ. С. 77-78.

Науковий керівник

д.е.н., професор Ю.Б. Іванов

Ревенко Олена Вікторівна,
к.е.н., доцент кафедри
митної справи та оподаткування
Харківського національного економічного університету імені С. Кузнеця

ПОДАТКОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ТА ПОДАТКОВА КОНКУРЕНЦІЯ В КОНТЕКСТІ ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Податковий менеджмент як особливий тип ринкового управління податковими відносинами може застосовуватися тільки в умовах існування ринкового середовища. Ключовим завданням держави є інституційне забезпечення фіскального регулювання зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) через формування і реалізацію дієвого механізму, спрямованого на підвищення ефективності міжнародної торгівлі та підтримку податкової конкуренції.

У формуванні якісного інституційного забезпечення зацікавлена, насамперед, сама держава, оскільки «спонтанність, особливо в умовах високого ступеня невизначеності, може сформувати й зміцнити інститути, які суперечитимуть інтересам суспільства як єдиного цілого» [2, с.79]. На думку Д. Норта, інституційна система будь-якої економіки породжує стимули для її організації, які можуть бути продуктивними та непродуктивними. Знаряддям інституційних змін є політичні і економічні агенти, які створюють найбільш вигідні альтернативи [3, с. 129]. Досліджуючи інститути та механізми їх впливу на ЗЕД, спираючись на існуючі наукові праці в цьому полі, доцільно брати до уваги: закон (формальну норма поведінки), функції, завдання, обов’язки та відповідальність регулюючих органів, застосовуваний ними інструментарій впливу, можливі моделі поведінки суб’єктів, фактори зміни інститутів тощо. Подвійність природи податків і практики їх регулювання, що історично склалася, викликана різницею кінцевої мети різних суб'єктів податкового менеджменту: платника податків (мінімізація витрат) і держави (максимізація суму податкових доходів).

Вказані вище проблеми зумовлюють мету дослідження, що полягає у визначенні особливостей прийняття рішень та сучасних тенденцій розвитку податкового менеджменту в контексті фіскального регулювання ЗЕД та з урахуванням специфіки податкової конкуренції.

Усвідомлення необхідності підвищення національної конкурентоспроможності в сучасних умовах обумовлює актуальність пошуку шляхів ефективної реалізації державного регулювання і соціально-економічних процесів, і зовнішньоекономічних зв'язків. Врахування специфіки податкової політики та податкової конкуренції має стати пріоритетом на шляху створення певних конкурентних переваг. Зв'язок між рішеннями в рамках податкового менеджменту на державному та корпоративному рівнях, безперечно, сильний та здатен викликати значні відхилення або різкі зміни у податкових відносинах у ЗЕД. Податкові відносини у ЗЕД в контексті інституційного забезпечення доцільно розглядати на макро-, мезо- та мікрорівнях з точки зору:

- фінансових наслідків (трансакційних витрат оподаткування, результату податкових операцій в процесі реалізації ЗЕД тощо);
- організаційних наслідків (організаційних трансформацій, інтеграційних процесів, глобалізації податкової конкуренції, зміни структур інститутів, зобов'язальних відносин, системи кадрів тощо);
- соціально-психологічних наслідків (соціальної відповідальності учасників податкових відносин, зокрема фіскальних органів, податкової культури, проблемності ведення бізнесу, конфліктів, опору змінам тощо).

Розглянемо далі більш докладно вказані напрямки.

Важливим критерієм ефективності податкової системи є її витратність, що стосується розробки і впровадження інституційних основ оподаткування, справляння податків, податкового контролю та спонукання до виконання податкових правил. Приклад останніх перетворень, що стали наслідком політичних реформ 2014-2017 рр., чітко доводить непомірність трансакційних витрат оподаткування при такій наявній бюджетній кризі, особливо за умов масштабних, іноді непослідовних, змін, зокрема системи контролюючих

органів та податкового механізму. Саме в цих рішеннях левову частку займає стратегічна складова, яка матиме вплив на досить тривалий час не тільки на бюджетну ефективність, а й на соціальну. Особливості впливу стратегічної та тактичної складової податкового менеджменту на формування та розвиток податкових відносин у ЗЕД зображено на рис. 1 (складено за [4]).

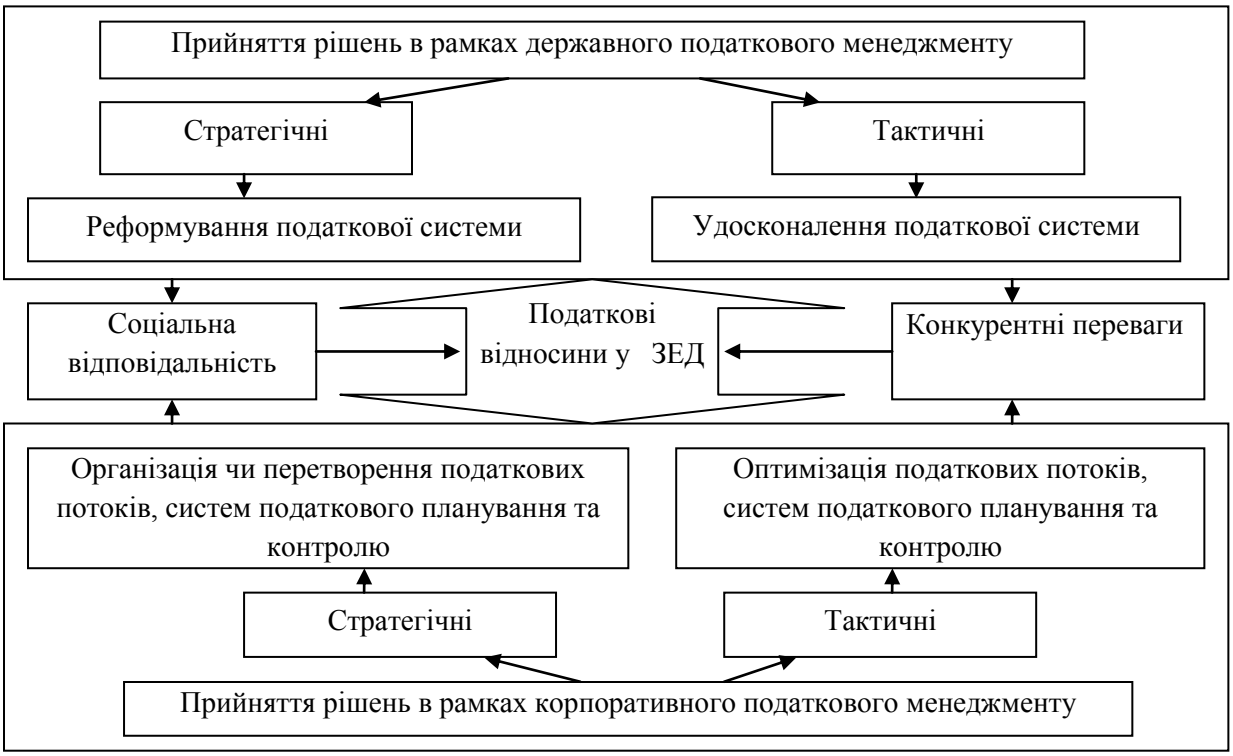

Рис. 1. Специфіка стратегічних та тактичних рішень в рамках податкового менеджменту та їх вплив на податкові відносини у ЗЕД

Зважаючи на це, логічним буде проводити таку політику виважено, послідовно, з урахуванням особливостей еволюції податкової системи держави та вже наявних результатів і тенденцій державного податкового менеджменту. Особливо цікавим є аналіз для країни, яка є активним учасником інтеграційних процесів, або має відмінності у оподаткуванні окремих операцій. Основними елементами аналізу податкових наслідків інтеграційних процесів для країни є: перетворення податкового та митного законодавства; податковий суверенітет; синергійний потенціал та податкова конкуренція.

Враховуючи важливу роль податкової конкуренції та поки що низьку податкову конкурентоспроможність України, актуальним довгий час є пошук ефективної моделі побудови зовнішньоекономічних зв’язків з урахуванням їх позитивних на негативних податкових наслідків. Процеси податкової конкуренції комплексно майже не регулюються (винятком є непрямі податки, вказані в певних угодах). Управлінські органи об'єднань, як правило, багато уваги приділяють питанням усунення проявів недобросовісної конкуренції в сфері оподаткування, це не тільки стосується взаємних непрямих податків, а й дослідженню пільгових режимів оподаткування, загального податкового навантаження тощо. Слід зазначити, що повністю уникати конкурування за допомогою податкових факторів є недоцільним, оскільки податкова конкуренція розглядається як механізм обмеження зростання і підвищення ефективності діяльності держави, який є необхідним елементом конкуренції і еволюції податкових інститутів [1, С. 127]. Також при остаточному виборі формату подібних об’єднань необхідно враховувати основні інтеграційні ризики, що обумовлюються внутрішніми проблемами країни. Основними перевагами від інтеграції мають стати мультиплікативний ефект від розвитку експорту, інноваційний розвиток, ефект масштабу.

Щодо соціально-психологічних наслідків. Розглянемо на прикладі фіскальних органів. Цікавим з науково-практичної точки зору є дослідження взаємозв’язку соціальної відповідальності, інституційної спроможності та стратегічних принципів функціонування фіскальних органів. Якщо розглядати соціальну відповідальність органів ДФС з точки зору внутрішніх і зовнішніх аспектів, то зв'язок зі стратегічними принципами функціонування можна представити у вигляді нижчеподаної схеми (рис. 2). Високий рівень розвитку ДФС є запорукою для формування і посилення її інституційної спроможності, для підтримки існуючих і створення нових конкурентних переваг, а також успішної реалізації обраної стратегії модернізації.

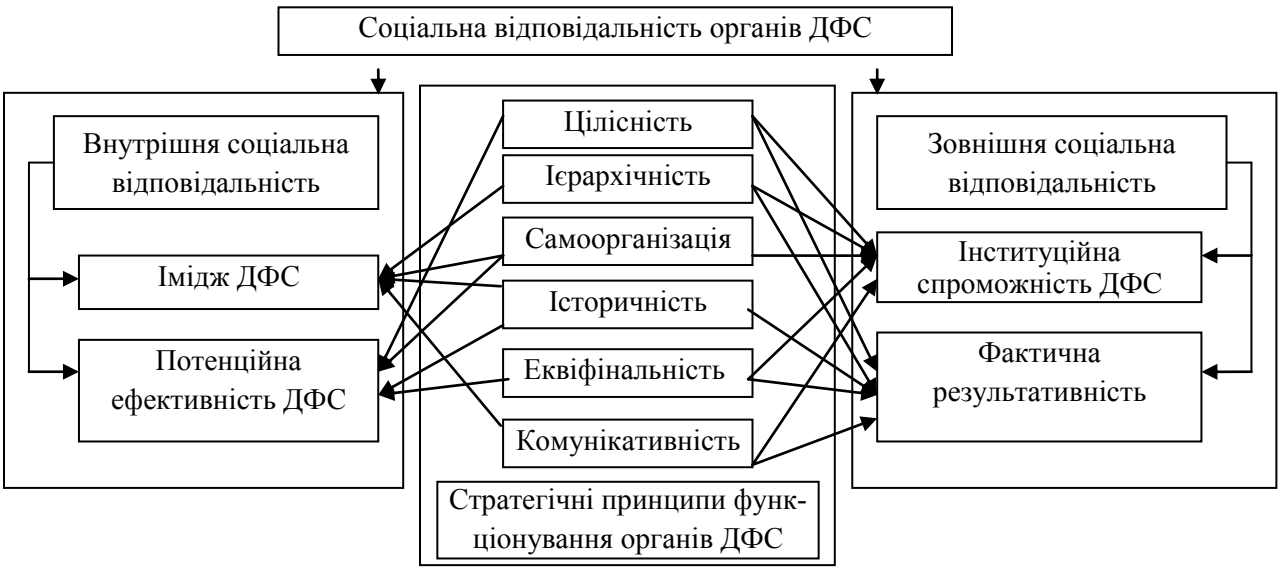

Рис. 2. Відповідність складових соціальної відповідальності органів ДФС основним стратегічним принципам функціонування

Таким чином тенденція глобалізації податкової конкуренції обумовлює необхідність врахування при виборі податкової політики можливої реакції як резидентів, так і нерезидентів, аналізу її економічних, фінансових, організаційних і соціальних наслідків, а також продумування альтернатив захисту держави від згубної податкової конкуренції з боку інших країн, немаговагому роль в чому відіграють фіскальні органи та їх відповідальність.

Література

1. Майбуров И. А. Реформирование налоговых систем. Теория, методология, практика: монография / Под редакцией И. А. Майбурова, Ю. Б. Иванова, А. И. Крисоватого. – К.: Кондор, 2011. – 352 с.

2. Клімчик В.В. Інноваційна економіка. Науково-виробничий журнал, №4(53), 2014- С. 79-85.

3. Норт Даглас. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки: монографія / Д. Норт/ Пер. з англ. І. Дзюб. – К.: Основи, 2000. – 198 с.

4. Ревенко О. В. Податковий менеджмент в умовах трансформації податкового законодавства // Актуальні проблеми розвитку управлінських систем: досвід, тенденції, перспективи (збірник тез науково-практичної конференції, 30 березня 2016 р.) // Електронне видання. – Режим доступу до ресурсу: http://www.kbuapa.kharkovua/e-book/cconf/2016-2/doc/4/03.pdf

Сисоєнко Ірина Анатоліївна
к.е.н., доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Херсонського національного
технічного університету
Карлюка Дмитро Олександрович
к.е.н., доцент кафедри економіки,
підприємництва та економічної безпеки
Херсонського національного
технічного університету
Малюжець Олександр Ігорович
студент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Херсонського національного
технічного університету

ФОРМИ І МЕТОДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Митна політика держави, залежно від масштабів її втручання у свою зовнішню торгівлю, може проявлятися у двох формах: політиці протекціонізму та політиці вільної торгівлі [1, с. 73].

Перша, в свою чергу, покликана захищати національних товаровиробників від конкуренції з боку інших держав, обмежуючи імпортним товарам доступ на територію країни.

Політика протекціонізму передбачає завищені ставки ввізних мит, застосування нетарифних, адміністративно-правових обмежень або повної заборони щодо імпорту певних видів товарів, державне субсидування, кредитування, надання податкових пільг національним виробникам-експортерам [1, с. 73].

Політика вільної торгівлі на сучасному етапі розвитку міждержавних відносин більш розповсюджена, і передбачає свободу доступу суб’єктів

зовнішньоекономічної діяльності (далі – ЗЕД) на митну територію власної країни, задля створення рівних умов торгівлі на світовому ринку.

Політика вільної торгівлі в сучасному розумінні виступає як державна політика з мінімальним державним втручанням у зовнішню торгівлю, яка розвивається на основі чотирьох базових свободах: вільному русі товарів, послуг, капіталів та людей, що, зокрема, передбачає створення рівних умов для національних та іноземних товарів, зменшення ставок імпортних мит, ліквідацію нетарифних обмежень тощо [1, с. 74].

Політика вільної торгівлі, яка нині більш розповсюджена, вимагає ефективного механізму державного регулювання з одного боку для створення необхідних умов власним суб'єктам підприємництва та надання їм преференцій на ринку, а з іншого – для досягнення доступу іноземним представникам нарівні з національними.

Державне регулювання ЗЕД здійснюється за допомогою законів України; актів тарифного і нетарифного регулювання; економічних заходів оперативного регулювання (валютно-фінансового, кредитного та іншого); рішень недержавних органів управління економікою; угод, що укладаються між суб'єктами ЗЕД [2, с. 20].

Серед методів регулювання ЗЕД виділяють економічні та адміністративні. Більш ефективними вважається комплексне використання даних методів, оскільки економічні важелі лише встановлюють «ціну» перетину кордону, в той час як адміністративні можуть обмежити або виключити імпорт певної групи товарів, поява яких загрожуватиме ринку збуту національному товаровиробнику.

Економічні методи – це такі способи впливу держави, за яких необхідний суспільству результат досягається через економічний інтерес суб'єктів ЗЕД. Зазвичай такі методи передбачають встановлення мита, акцизних податків, інших зборів, політику встановлення банківської облікової ставки, курсу валюти тощо) [1, с. 74].

Адміністративні методи – це такі способи впливу держави, за яких необхідний суспільству результат досягається шляхом прямого наказу (обов'язкового припису) компетентного органу, який підлягає виконанню

суб’єктом ЗЕД незалежно від того, вигідне це виконання йому, чи ні (заборона окремих видів експорту та імпорту, ліцензування та квотування зовнішньоекономічних операцій, застосування технічних, санітарних, фітосанітарних, ветеринарних, екологічних стандартів та вимог, встановлення державної монополії на експорт/імпорт окремих товарів тощо) [1, с. 74].

Серед форм проведення державного регулювання ЗЕД виділяють тарифні та нетарифні. В свою чергу, економічні методи здійснюються за допомогою тарифних обмежень, а адміністративні – нетарифних.

Регулювання тарифне — метод регулювання ЗЕД, що ґрунтується на використанні митних тарифів і спрямований на регулювання експортно-імпортних операцій для захисту внутрішнього ринку і стимулювання структурних змін національної економіки [3, с. 470].

Метою митного тарифу є раціоналізація товарної структури ввозу товарів до України; підтримка раціонального співвідношення ввозу та вивозу товарів, валютних доходів та видатків на території України; створення умов щодо прогресивних змін у структурі виробництва; захист економіки України від недобросовісної іноземної конкуренції; забезпечення умов щодо ефективної інтеграції України у світове господарство [2, с. 20].

Нетарифні методи регулювання передбачають встановлення країною обмежень стосовно імпортних операцій для будь-якої країни по відношенню до того чи іншого товару.

Поширення нетарифних обмежень пояснюється тим, що їх введення є привілеєм уряду країни і вони не регулюються міжнародними угодами. Уряди можуть вільно застосовувати будь-які види нетарифних обмежень, що неможливо у відношенні тарифів, які регулює СОТ. Крім того, нетарифні бар'єри звичайно не призводять до негайного підвищення ціни товару і тому споживач не відчуває їх впливу як додаткового податку [2, с. 23].

Серед інших, виділяється також форма валютного регулювання ЗЕД, яка дозволяє консолідувати валютні системи різних країн, для здійснення зовнішньоторговельних операцій за національною грошовою одиницею, та регулюванням і контролем обігу та вивозу власної валюти.

Система валютного регулювання являє собою регламентацію режиму здійснення валютних операцій, міжнародних розрахунків, визначення загальних принципів валютного регулювання, повноважень державних органів і функцій банків та інших фінансових установ у регулюванні валютних операцій, прав та обов'язків суб'єктів валютних відносин, порядку здійснення валютного контролю, відповідальності за порушення валютного законодавства [2, с. 28].

Міждержавне та регіональне валютне регулювання орієнтовано на координацію валютно-фінансової політики окремих держав та економічних інтеграційних об'єднань, на розроблення ними загальних заходів щодо подолання валютних криз, спільних підходів до вироблення валютної політики. Скоординоване міждержавне та регіональне валютне регулювання дозволяє знизити ступінь автономності національної економічної політики та збільшити взаємозалежність валютних сфер діяльності різних національних економік [2, с. 28].

Отже, механізм форм та методів державного регулювання ЗЕД, який дозволяє уникати небажаної іноземної конкуренції, виступає важливим компонентом контролю торгівлі та має важливе значення при формуванні вітчизняного ринку товарів та послуг.

Література

1. Митна справа: підруч. / [А.І. Крисоватий, С.Д. Герчаківський, О.Б. Дем'янюк та ін.]; за ред. А.І. Крисоватого. – Тернопіль: ВПЦ «Екон. думка ТНЕУ», 2014. – 540 с.

2. Козак Ю.Г. Основи зовнішньо-економічної діяльності: Навч. посіб. / Ю.Г. Казак, Т. Спокер. - Видання 5-те, перероб. та доп. – Київ-Катовіце: Центр учбової літератури, 2016. – 289 с.

3. Фінанси. Бюджет. Податки: національна та міжнародна термінологія: у 3-х т. / Ін-т світ. екон. і міжнар. відносин НАНУ, ДННУ «Акад. фін. управління» ; за ред. Т.І. Єфименко. – К., 2010. – 576 с.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ: ПОДАТКИ, МИТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ІНСТИТУЦІЙНІ ЗМІНИ

Міжнародна науково-практична конференція

(30 листопада 2018 року)

Збірник матеріалів

Матеріали подано в авторській редакції.
Стиль та орфографія збережені.
Відповідальність за достовірність дат, фактів, подій, імен, прізвищ, цифрових даних, посилань на літературу тощо несуть автори.

Відповідальний за випуск – Тищенко В. Ф.

Комп'ютерна верстка – Остапенко В. М.

Підписано до друку 12.12.2018
Папір офсетний
Гарнітура Times New Roman
Обл.-вид. арк. 14,18

Формат 60х84/16.
Друк цифровий.
Ум.-друк. арк 14,18
Замовлення № 171

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
Адреса: пр. Науки, 9-а, м. Харків, 61166
т. +38057721836, konf.zed.taxcustom2018@gmail.com

Видано та надруковано:

Видавництво «Фінарт»
Свідоцтво про занесення до Державного реєстру
суб'єкта видавничої діяльності ДК 589 від 07.09.2001 р.

т. (068) 489-07-66
м. Харків, пл. Конституції,
2/2 www.copy-copy.com.ua

9 786177 211791